

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ.....	1
A. SÜTÇÜLER’İN COĞRAFİ YAPISI	1
B. SÜTÇÜLER’İN TARİHİ YAPISI	3
C. SÜTÇÜLER’İN SOSYAL, KÜLTÜREL VE İKTİSADİ YAPISI.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
SÜTÇÜLER MASALLARININ TİP YAPISI	7
A.GENEL BİLGİLER.....	7
B. MASALLARIN TİP TASNİFİ.....	9
C. MASALLARIN TİP NUMARALARI VE MOTİF SIRALARI:	10
İKİNCİ BÖLÜM	58
SÜTÇÜLER MASALLARINDA ORTAK UNSURLAR	58
A. KAHRAMANLAR	58
I. İNSANLAR	58
II. GERÇEKÜSTÜ VARLIKLAR	78
III. HAYVANLAR	81
B. MEKÂN	91
C. EŞYA.....	102
Ç. FORMEL.....	126
I. GENEL BİLGİLER	126
II. MASALLARIN FORMEL YAPISI.....	131
SONUÇ	161
BİBLİYOGRAFYA.....	163
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	167
METİNLER	167
1. AYI İLE TİLKİ	168
2. TİLKİ İLE KİRPİ.....	169
3. TİLKİ İLE YILAN.....	170
4. AKILLI KIZ.....	171
5. TAVUK ÇOBANI TİLKİ	173
6. TİLKİ VE FAKİR	175
7. AYI, TİLKİ, ÇİFTÇİ.....	178
8. KARAYILAN	181
9. AVCI İLE SARI YILAN	183
10. AVCI MEHMET.....	186
11. BALIK BİLMEZSE HALIK BİLİR	188
12. ÜÇ KARDEŞ	191
13. ZÜMRÜDÜ ANKA KUŞU	193

14. PADİŞAHA ÜÇ SORU	199
15. BAKLA AĞACI MASALI	203
16. KARA BAKIR HARBİ	205
17. GÖDEN KURBAĞA	208
18. ÜÇ ELMA KIZI	210
19. PADİŞAHIN KIZI İLE KARADİL AT	213
20. YILAN ŞEHZADE	216
21. PERİ KIZ	219
22. KEÇİ KIZ	222
23. KARA KÖPEK	224
24. ÜÇ KARDEŞ İLE HIZIR	226
25. ASLI HU NESLİ HU	229
26. HIZIRI ARAYAN ADAM	231
27. KÖR PADİŞAH İLE KÖLESİ ARAP	233
28. GENÇLİKTE Mİ İHTİYARLIKTA MI?	239
29. NE İDİK, NE OLDUK, NE OLACAĞIZ?	243
30. ZÜMRÜDÜ ANKA İLE HZ. SÜLEYMAN	245
31. KARI KOCA İLE KARA ADAM	247
32. KADER İLE TECELLİ	249
33. TASA KUŞU	251
34. İĞCİ BABA	254
35. DEV KARISI İLE OĞLAN	258
36. CADİ KARISI	260
37. DEVLERİ KORKUTAN KORKAK	263
38. ÇİNGENE KIZI	266
39. ALİ CENGİZ OYUNU	268
40. SABIR TAŞI	270
41. GÜL SİNAN'A NEYLEDİ, SİNAN GÜL'E NE ETTİ?	272
42. PADİŞAHIN KIRK OĞLU	274
43. BENLİ GELİN	279
44. SEYFÜLMÜLUK	285
45. PADİŞAHIN OĞLU İLE ÇİNGENE KIZI	291
46. ALTIN SAÇLI KIZ İLE MERCAN DIŞLI OĞLAN	293
47. BEY BÖYREK	298
48. PADİŞAHTA BOYNUZ VAR	300
49. ALTIN DİREK	302
50. HELVACI GÜZELİ	306
51. TEMBEL ÖMER	309
52. ALTINLI FATMA İLE BAKIRLI AYŞE	312
53. AKIL VAR SERMAYE YOK	315
54. KORKU	316
55. ÜÇ ALTINA ÜÇ NASİHAT	318
56. ÇEKİRGE	320
57. TÜRBECİ DEDE	322
58. AKILLI KARDEŞ İLE DELİ KARDEŞ	324
59. EBE İLE BİDE	327
60. KÜRT İNADI	329
61. ÜÇ HIRSIZ	331
62. ÜÇ TEMBEL ARKADAŞ	334
63. KELOĞLAN İLE KIRK KÖSELER	336
64. MUHTAR HASAN	338

65. NASRETTİN HOCA İLE KELOĞLAN	341
66. ASKERE GİDEN KIZ	343
67. AKILDANE	346
68. SERT MAHMUT	348
69. RÜYA TABİRCİSİ FAKİR	350
70. ÂMÂ - DEMİRCİ – MÜEZZİN	352
ÖZGEÇMİŞ	354

KISALTMALAR

AaTh	: Antti Aarne- Stith Thompson'ın The Types of The Folktale adlı eseri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	:Adı geçen tebliğ
bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
EB	:Wolfram Eberhard - Pertev Naili Boratav'ın Typen Türkischer Volksmarchen adlı eseri
Hazr.	:Hazırlayan
İ.Ö.O.	: İlköğretim Okulu
M.Ü. Atatürk Eğt. Fak.	:Marmara üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
s.	: Sayfa
SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
vs.	:Vesaire

GİRİŞ

A. SÜTÇÜLER'İN COĞRAFİ YAPISI

Sütçüler ilçesi, Batı Toroslar'ın kollarının kesiştiği Göller Bölgesi'nde; Isparta ilinin güneyinde yer alır. İlçeye doğuda Konya iline bağlı olan Beyşehir ve Seydişehir, batıda ve kuzeyde Isparta'nın Eğirdir ilçesi, güneyde Antalya iline bağlı Serik ve Manavgat ilçeleri, güneybatıda Burdur Bucak, kuzeydoğudan da Isparta'nın Şarkikaraağaç ilçesi komşudur.

Batı Toroslar'ın güneybatı, kuzeydoğu ve güneydoğu doğrultusunda bir üçgen içinde yer alır. 37,5 derece kuzey enlemi, 31 derece doğu boylamı üzerinde 1300 km. yüzölçüme sahip, dağlık ve engebeli bir alana yerleşmiştir. İlçede çok geniş düzlükler yoktur. Dağlar arasında kalan küçük düzlükler yayla görünümünde olup, kullanılabilir arazi tüm ilçe yüzölçümünün %20'sini geçmez. İlçe yüzölçümünün %63 iğne yapraklı ormanlarla kaplıdır.

Bölgenin en önemli dağları; doğusunda, Göller Bölgesinin en yüksek dağı olan Dedegöl (Dippoyraz) dağı 2980m. yüksekliğindedir, tepesinde küçük bir göl bulunur. Güneydoğusunda Sarpdağ 2500m., kuzeydoğusunda Anamas Dağı 2110m., yine güneydoğusunda Kartoz-Dumanlı Dağ 2260m, güneyde Bozburun Dağı 2504m., Karadiken Dağı, Erenler Dağı, Türkmen Dağı, Akpınar Dağı, Ardıç Kepezi ve Meneviş Kepezi belli başlı dağlardır. Ayrıca bu dağlar arasında yer alan ancak derin vadi tabanlarında bulunmayan küçük ovacıklar vardır. Bunlar batıda Çandır Ovası, doğuda Çobanisa Ovası ve Çimenova, kuzeyde Ayvalı Ovası, Kızılova, Gavur ini ve Zengi Yaylası, Kuyruktutan Yaylası, Ali Efendi Yaylası en önemli düzlüklerdir. Bu yayla ve ovacıklar, Serik, Gebiz, Manavgat göçerlerinin baharları gelip konakladıkları ve hayvanlarını otlattıkları yerlerdir. Buralarda kekik ve diğer kır çiçeklerinin bol oluşu yerli ve gezici arıcıların ilgisini çekmekte, kovanlarını ilkbaharda bu yaylalara çıkarmaktadırlar. Yörede Beydilli, balı ile ünlüdür.

İlçe merkezi çanak biçiminde dağlarla çevrili bir vadinin yamaçlarında kurulmuştur. Bu yamaçlar bağ ve bahçelerle kaplıdır. Kâtip Çelebi'nin dediği gibi nefis dut pekmezleri yapılan bol dut ağaçları vardır. Vadinin karşı yamaçlarındaki Başkoz semti ilçe halkının yaz aylarında göç ettiği dağlarla çevrilidir. İstanbul'dan

tatile gelen akrabaları da alıp buraya çıkarlar, kapušta denilen evlerde veya çadırlarda üç dört ay kalırlar.

Yörenin en önemli topraklarına sahip andır ovasında yer fıstığı, susam, zeytin ve sebze meyve yetiştirilmektedir. Son yıllarda devlet desteğiyle önemli ölçüde gelişen seracılık yöreye çok önemli bir ekonomik katkıda bulunmaktadır. Yerleşim yerinin bir kısmı Karacaören Barajı altında kalmıştır. Köy halkının birçoğu balıkçılık da yapmaktadır.

İlçe sınırları içinde akan belli başlı iki akarsu mevcuttur. Bunlardan Köprü suyu, Aksu sınırları içinden doğar, Yılanlı, Pazarköy ovasından geçerek Ayvalı kasabasında ilçe sınırlarına girer. Dippoyraz, Dumanlı dağ ve bu dağlara paralel Tota ve Sarpdağ arasında derin ve geçit vermez bir vadi oluşturur. Kasımlar Bucağı altından Kartoz suyunu da alarak, Dumanlı dağ, Hopa dağları arasından, Bozburun dağının güneydoğusundan Serik'te Antalya sınırlarına girer. Manavgat ayı ve Aksu ile üçlü bir paralel oluşturarak Akdeniz'e dökülür. Sütçüler merkezinden doğan Yeşildere suyu andır'dan doğan su ile birleşerek andır suyunu oluşturur. Daha sonra Isparta suyu ile birleşip Kızılısu olarak Karacaören Barajına ulaşır.

İlçe iklimi Akdeniz ile karasal iklim arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Bölgeyi iklim yönüyle iki ana bölümde inceleyebiliriz. Bu iki bölüm arasında iklime bağlı olarak bitki örtüsünden, halkın ekonomik yapısına varıncaya kadar büyük farklılıklar görürüz. Bu iki havzayı kısaca tanıtalım.

1.Sığırlık-andır havzası; buralarda Akdeniz ikliminin karakteristik özellikleri görülür. Buna bağlı olarak yörede pamuk, susam, yer fıstığı, zeytin az da olsa narenciye yetiştirilir. Son yıllarda seracılık gelişmiş turfanda sebze yetiştirmede çok olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu yörede bolca bulunan menengiç ağaçlarına Antep fıstığı aşılanarak ürün elde edilmeye başlanmıştır. Yörede alabalık üretilmekte, barajdan da balık avılığı yapılmaktadır.

2. Köprü suyu havzası; burada geniş düzlüklere hemen hiç rastlanmaz. Köprü suyunun geçtiği vadi dar bir koridor oluşturur. Vadinin güneyinde Kızılova, Belence Dağı ve Sarp dağ, güneyden gelen Akdeniz iklimini tamamen keserek burada sert bir iklimin hüküm sürmesine neden olur. Buralar iğne yapraklı am, meşe, ardı ağaçlarıyla kaplı ormanlık alanlardır. Yöre halkı kk düzlüklerde tahıl, az da olsa meyve üreterek, kkbaş hayvan besleyerek zor şartlarda geçimini sürdürmektedir. Bu yüzden bölgenin g vererek nüfusu azalmaktadır. Gençler daha çok İstanbul, Antalya ve Isparta'ya gmektedir.

B. SÜTÇÜLER'İN TARİHİ YAPISI

İlçe sınırları içinde bulunan antik çağa ait bazı tarihi kalıntılar, yörenin eski devirlerden beri önemli bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir. Türklerin Anadolu'ya gelişinden sonra Selçuklular zamanında 13. yüzyıl başlarından itibaren çeşitli Oğuz boylarına mensup Türk aşiretleri ile göçebe Türkmen olarak bilinen Yörükler tarafından yurt edinilmiş, önce Anadolu Selçuklu Devleti'ne daha sonra da merkezi Eğirdir'de bulunan Hamidoğulları Beyliği'ne bağlı bir yer olarak kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde Hamid sancağının Eğirdir kazasına bağlı bir nahiye iken, daha sonra müstakil bir kaza yapılarak sancak merkezinin bulunduğu Isparta'ya bağlanmıştır. Ancak 1867'de tekrar nahiye statüsüne indirilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Bavullu olarak adlandırılan nahiye merkezi, bulunduğu yerin dağlık ve engebeli olması sebebiyle dağ anlamına gelen Cebel adını almıştır. Yörenin geçim kaynaklarının kıt olması nedeniyle geçinmek için gittikleri İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir gibi büyük illerde seyyar sütçülük yaparak geçimlerini sağlamalarından esinlenerek 1938 yılında ismi SÜTÇÜLER olarak değiştirilmiştir. Aynı yıl 3393 sayılı kanunla da Isparta iline bağlı ilçe olmuştur. Bugün 30'a yakın köyü 3 kasabası ile birlikte toplam nüfusu 22 bin civarında olup, ilçe merkezi 4 bin nüfusa sahiptir.

C. SÜTÇÜLER'İN SOSYAL, KÜLTÜREL VE İKTİSADİ YAPISI

Sütçüler ve yöresindeki yerleşme merkezleri sosyal yapı itibarıyla farklılık göstermez. Yörede etnik farklılıklara rastlanmaz. Buraya ilk yerleşen Türk ve Müslüman sakinlerin kimler olduğu hakkında yeterli bir bilgiye sahip değiliz. Öteden beri gelen sözlü kaynaklardan birine göre, burası Horasan'dan gelen Kayı boyuna mensup Türkmen aşiretlerinin kurduğu bir yerdir. Bir efsaneye göre de Sütçülerin ilk kurucuları Göçebe Türkmen olarak bilinen bir Yörük aşiretidir. Buna göre burası önceleri تنها ormanları ve bol suyu olan bir yermiş. Göçer olarak yaşayan Antalya ve Adana tarafından ilkbaharda yaylamak için sürüleriyle gelen Yörüklerin zamanla burayı çok beğenip yerleşik düzene geçtikleri, kondukları yere de Durmuşlar adını verdikleri söylenmektedir. Bugün hala bu semtte Durmuşlar neslinden geldikleri aşiret aşiret yöreye yayıldıkları sanılmaktadır.

Yörede halkın çok eskiden beri dinine bağlı, mütevazı bir hayat yaşadığı görülmektedir. Ancak son yıllarda İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde doğmuş olan gençlerin buradaki aile ve akrabaları ile ilişkileri yöre halkının kültür yapısına değişiklikler getirmiştir. Tarihi Seferağa Camii, Şeyhler köyünde Şeyh Muslihiddin Türbesi, Çandır Alan mevki ve Camili Yayla'da yazlık camiler tarihi öneme sahip ibadet yerleridir.

Yöre halkı eğitim öğretime önem vermekte, ancak yöre köylerinin ekonomik zorluklarından dolayı çocuklarını ileri seviyede eğitememektedir. Zaten çoğu köylerde öğrenci azlığından, eğitim taşınalı olarak yapılmaktadır. Biri merkez, biri de Kesme'de iki lise ile bir Meslek Yüksek Okulu vardır. Ayrıca merkez ve Kesmede, Halk Kütüphanesi açılmıştır. Yörede eğitim görmüş insanlara değer verilmekte ve baş tacı edilmekte olduğunu gördük.

İlçe halkının büyük kentlerle olan ilişkisi sonucu kültürel yönden bir zenginlik oluşmuştur. İlçe merkezinde yapılan kültür-sanat etkinlikleri, festivaller ilçeyi sosyal yönden beslemektedir.

Yöre halkının iktisadi hayatı tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Hayvancılık, öteden beri yapılan bir meslek halini almıştır. Daha ziyade keçi, kısmen koyun ve sığır gibi hayvanlar beslenmektedir. Az miktardaki düz alanlara tahıl ekilmektedir. Buğday, arpa, yulaf yetiştirilmektedir. Çandır havzasında susam, yer fıstığı, zeytin gibi ürünler yetiştirilmektedir.

Ayrıca bu yörede son yıllarda seracılık önem kazanmış, yöreye ekonomik canlılık kazandırmıştır. Yine bu havzada alabalık üretme ve kafes balıkçılığı yapılmaktadır.

İlçede dut, innap, tatlı ve ekşi nar çok bol olur; dut kurusu ve pekmezi meşhurdur. İlçenin bazı yerlerinde elma ve bağ yetiştirilir.

Sütçüler yöresinin diğer bir geçim kaynağı da ormancılık ve keresteciliktir. Yörede 20 bin hektar civarında kara ve kızılçam ormanı ile bol miktarda meşe (pelit), ardıç ve maki ormanları bulunmaktadır. Tota mevkisi ormanıyla meşhurdur. Yöre köylüleri Orman Kalkındırma Kooperatifi kurarak, orman dikim, kesim, sürütme, nakliye gibi işlerini yaparak iyi gelir elde etmektedirler.

Bunların dışında, özellikle Beydili, Kesme, Sarımehmetler, Kasımlar, Çandır, Hacıaliler, Gümü ve Pınar köylerinin hudutları içinde yetişen kekik, ada çayı ve boz şalba otlarından da iyi gelir sağlamaktadırlar. Ancak erozyon önleme amacıyla geçici olarak otların toplanması yasaklanmıştır. Bu yörelerde az da olsa arıcılık yapılmaktadır. Yaylalarındaki çok çeşitli bitkilerden lezzetli ve şifalı ballar üretilmektedir. Yörede, Beydili balıyla meşhurdur.

Sütçüler ve köylerinin halkının yaklaşık % 75'nin esas geçim kaynağı yakın zamanlara kadar sütçülük ve yoğurtçuluk olmuştur. Yöre halkının pek çoğu çok öncelerden gittikleri İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde seyyar sütçülük ve yoğurtçuluk yaparak geçimlerini sağlamışlar, ekonomik refaha kavuşmuşlardır. Günümüzde süt sanayinin gelişmesi bu sektörün gerilemesine yol açmıştır.

İlçede çok hisseli Sütçüler Enerji Anonim Şirketi dışında bir sanayi kuruluşu yoktur.

Sütçüler turizm açısından kayda değer bir öneme sahip olmasına rağmen, bu potansiyeli henüz tam anlamıyla değerlendirilmiş değildir. Her yıl temmuz ayında ilçede yapılan dut pekmezi festivali dışarıdaki Sütçülerlileri bir araya getirmek ve ilçeyi yaz turizmine açmak adına önemli bir sosyal etkinliktir. Tarihi ve turistik yerler arasında başta Adada harabeleri olmak üzere, Kesme Kocaköy (Pednelisos) harabeleri, Sığırlık kalesi ve harabeleri, Yazılı Kanyon Tabiat Parkı, Çandır Yaylası ve Akçal zirvesi, Tota Dağı içme suyu ve dinlenme tesisleri, Köprüçay Kanyonu, Karacaören Barajı çevresini sayabiliriz.

Görülüyor ki Sütçüler ve bağlı yerleri dışı kapalı bir havza içerisinde olmasına rağmen, iş aramak için büyük şehirlere gidenlerin çok olması, çok öncelerden gurbete çıkmış olmaları bazı kültürlerin, örf ve adetlerin iki kültür

arasında sentezlendiğini görmek mümkün. Ancak bazı dışa açılmayan köyler ve mezralarda eski gelenek ve görenekler devam ettirilmektedir.

Gelişen hayat şartları, teknoloji ve kitle iletişim araçlarının tesiriyle, bugün eskiye göre pek çok değerlerimizin kaybolduğunu; yaptığımız derleme sırasında gördük ve tespit ettik.

Sütçüler'in Tarihi, Coğrafi, İktisadi ve Sosyal Yapısı Başlıkları altında verdiğimiz bilgiler dipnotta verilen eserlerden istifade edilerek hazırlanmıştır.*

* Bu bölüm hakkında bilgi için bakılabilir: F. Aksu, **Isparta İli Yer Adları**, Isparta 1936; Zeki Arıkan, **XV-XVI. Yüzyılda Hamit Sancağı**, E.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları No: 52, İzmir 1988; Zeki Arıkan, **Asar Kalesi**, Ün Dergisi III/29, Ağustos 1936, s.405-410; Süleyman Sami Böcüzade, **Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi**, Haz.: S. Seren, Serenler Yayını, İstanbul 1983; Süleyman Sami Böcüzade, **Çorakpınar ve Tota İçme Suları**, Ün Dergisi, IV/41, Ağustos 1937, s. 587-589; Ali Ergenekon, **Sütçüler Kazasının Tarihçesi, Coğrafi Durumu ve Bir Seyahat İntibası**, Der.: Ahmet Akın, Bursa 1958; Ömer Ali Ertan, **Sütçüler'in Tarihçesi ve Folklorü**, Isparta 1996; M. Fehmi, **Yüz Sene Evvel Isparta**, Ün Dergisi Eylül 1934, I/4, s. 67-68; İsmail Hakkı Göksoy, **"Sütçüler ve Yöresinin Tarihi Üzerine Bir Araştırma"** Isparta 1999; Mustafa Koç, **Tüm Yönleriyle Isparta**, Türk Köyü Yayınları; Cüneyt Oğuztütün, **"Sütçüler: Issızlığın Ortası"**, Atlas, s. 45, Aralık 1996, s. 44-58; Cüneyt Oğuztütün, **Onuncu Asırda Hamideli**, Ün Dergisi, V/54-55, Eylül 1938, s. 754-758; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, Ankara 1969, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 62-68; Kemal Ünal, **Kâtip Çelebi'nin (Cihannâme) Adlı Eserinde Isparta Vilayeti**, Ün Dergisi, VI/64-65, Temmuz-Ağustos 1939, s. 913-915; Süleyman Sukuti Yiğitbaşı, **Zengi Yaylasında Kurulan Pazar**, Ün Dergisi, XIV/166-168, Temmuz-Aralık 1948, s. 2241-2245.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜTÇÜLER MASALLARININ TİP YAPISI

A.GENEL BİLGİLER

Bizim masallar için kullandığımız “tip” kavramı nedir? Ünlü masal araştırmacısı Stith Thompson tipi şöyle tarif eder: “Tip varlığını bağımsız olarak koruyabilen geleneksel bir masaldır. O, bağımsız olarak anlatılabilir ve başka bir masala veya masallara gerek duymaz”¹

Aynı yazar tip hakkında bir ansiklopedi² maddesinde özetle şu bilgileri vermektedir:

Tip, bağımsız olarak var olabilen geleneksel bir masaldır. Tip tam bir masal olarak karşımıza çıkabilir. Fakat az da olsa bir masal birden fazla tipin birleşmesinden de meydana gelebilir. Bu da masalı anlatanın, bir masalı birkaç masalla anlatmasından ileri gelmektedir.

Bir masal başka bir masalla birlikte anlatılsa bile masal tip özelliğini kaybetmez.

Tip anlamının tam olabilmesi için başka masala veya masallara ihtiyaç göstermez.

Tip içerisinde birden fazla motif bulunabilir, fakat asıl halk masallarında birden fazla motif mutlaka bulunur. Hayvan masalları ise genellikle tek motiftir.

Günümüze kadar masalların tip ve tip tasnifi konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar daha önceki araştırmalarda ayrıntılarıyla verildiği için biz sadece çalışmamızda esas olan iki tasnifi tanıtmakla yetineceğiz.

a.Aarne- Thompson Tasnifi

Bu konudaki ilk önemli çalışmayı 1910 yılında Anti Aarne yapmıştır³. Aarne, günümüzde hala kullanmaya devam ettiğimiz şeklin aslını oluşturan sınıflandırmayı hazırlar. Ancak bu sınıflandırmada sadece Kuzey Avrupa ülkelerinin masalları vardır. Gelecekte geliştirileceği düşünülerek bu sınıflama 540 masallık kadro için 1999 masallık bir katalog olarak hazırlanır. Bu katalog, masal tipleri üzerinde

¹ Stith Thompson, *The Folktale*, USA 1946, 415

² Stith Thompson, *Funk and Wagnalds Standard Dictionary of Folklore, Mithology and Legend*, Newyork 1972, 1137- 1138

³ Antti Aarne, , *Verzeichnis der Marchen Typen mit Hilfe Von Fachgenossen, Ausgearbeitet*, Helsinki 1910.

kurulmuştur. Her tip için ayrı bir numara verilmiştir. Birbirleriyle akraba olabilecek tipler bir başlık altında, birbirlerini takip edecek şekilde sunulmuştur.

Bu ilk katalogda Aarne, masalları üç kısma ayırmaktadır:

1. Hayvan Masalları: 1- 299
2. Asıl Masallar: 300 – 1999
3. Fıkralar: 1200 – 1999

Yukarıdaki üçlü sınıflandırma kendi arasında da ana ve alt dallara ayrılarak daha kolay faydalanılır hale gelmiştir. Kataloğun diğer özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Tiplerin yarısından fazlası tek motifliydi.
2. Birden fazla motifli masalların sınıflandırılmasında güçlük çekilmekteydi.

Sınıflandırma neyin esas alınmasıyla yapılacaktı:

- a. Önemli kahramana göre
- b. Önemli olaya göre
- c. Dikkat çeken bir zemine göre

Aarne, bunları gerekli gördükçe seçip kullanmıştır.

Aarne'nin tasnifi ölümüne kadar 10'a yakın memleketin masallarında uygulanmıştır.

Bu eserden 20 yıl kadar sonra Stith Thompson bu katalogu yenilemiştir. 1928 yılında İngilizce olarak "The Types of The Folktale"i yayınlamıştır⁴. Aarne'nin sınıflaması aynen korunmuştur. Ayrıca yeni araştırmalarda ortaya çıkan tiplerin hepsi boş bırakılan numaralara yerleştirilmiştir. Mahalli özellik gösteren bazı tipler çıkarılmıştır.

Thompson, bu eserin ikinci baskısında hacmi ve bibliyografyayı daha çok genişletip tasnifte bazı değişiklikler yapmıştır. Türk masallarına da büyük ölçüde yer verdiği bu eserinde masalları yeni bir bölümlemeyle sunmuştur. Masalların bu yeni tasnifi şöyledir:

1. Hayvan masalları (1–299)
2. Asıl Halk Masalları (300–1199)
3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200–1999)
4. Zincirlemeli Masallar (2000–2399)
5. Sınıflandırmaya Girmeyen Masallar (2400–2499)

⁴ Stith Thompson, **The Types of The Folktale**, Helsinki 1964.

b.Eberhard-Boratav Tasnifi

Genel olarak bütün masallar üzerine yapılan tasnif çalışmalarının yanı sıra Türk masallarının tasnifi üzerine de çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi W.Eberhard ile P.N.Boratav'ın birlikte hazırladıkları “Typen Türkischer Volksmarchen”dır. Bu çalışmada 2500 masal metni incelenerek 378 tip tespit edilmiştir. Bunların motif sıraları, masalların yayılma alanları ve belirgin motifleri vs. sıralanmıştır. Eserin yapısı, Aarne-Thompson Kataloğu'ndaki gibi değildir; yeni bulunacak tipler için boş numaralar bırakılmamıştır; yani masal tipleri 1'den 378'de bitmektedir. Bu da yeni bulunacak tiplerin yerleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bir eksiği de Aarne-Thompson Kataloğu'ndaki fıkraların burada yer almamasıdır. Ancak eser bu alandaki boşluğu doldurmuştur. Bu katalog 23 ayrı konu üzerine kurulmuştur. Bu konular ve her birine ayrılan tip sayısı aşağıda verilmiştir.

B. MASALLARIN TİP TASNİFİ

İncelememize esas olan 70 masalı Antti Aarne-Stith Thompson⁵ tasnifine göre sınıflandırdığımızda ortaya çıkan tablo şöyledir:

- 1.Hayvan masalları:3 (1–3)
- 2.Asıl halk masalları:68(4–70)
3. Fıkralar:
4. Zincirleme masallar:
5. Sınıflamaya girmeyen masallar:

Masallarımız arasında, tasnifteki 3. 4. ve 5. maddenin örneklerine rastlanmamıştır. Masallara bakıldığında ağırlığın, asıl halk masallarında olduğu görülür. Bu da bize bölgenin bu tür masallar yönünden zengin olduğunu gösterir.

Wolfram Eberhard ve Pertev Naili Boratav, birlikte hazırladıkları tip kataloğunda⁶ 2500 Türk masalı üzerindeki incelemeleri sonucunda 378 tip tespit ederek, bunları 23 başlık altında tasnif etmişlerdir.

Biz de incelediğimiz 70 masalı bu tasnifi esas alarak sıraya koyup, ortak tiplerin numaralarını belirledik. Tip numarası tespit edilemeyen 19 metni de (2, 3, 4, 5, 15, 16, 21, 22, 23, 32, 44, 45, 52, 57, 62, 67, 68, 69, 70) tasnifte bulunması

⁵ Antti Aarne- Stith Thompson, **The Types of the Folktale**, Helsinki 1964. (Bu katalog çalışmamızda (AaTh) kısaltmasıyla gösterilmiştir.)

⁶ Wolfran Eberhard- Pertev Naili Boratav, **Typen Türkischer Volksmarchen**, Wiesbaden 1953. (Bu katalog çalışmamızda (EB) kısaltmasıyla gösterilmiştir.)

gereken yerlere koyduk. Tip numarası tespit edilmeyen masal için yeni bulunmuş tipler demek mümkündür.

İncelediğimiz masalların Eberhard-Boratav Kataloğu'ndaki 23 başlığa göre dağılımı ise şöyledir:

- A. Hayvan masalları:3 (1- 3)
- B. Hayvan ve insan:2 (4, 5)
- C. Hayvan veya ruh bir insana yardım eder: 11 (6–16)
- D. Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme:7 (17–23)
- E. İyi ruh ve evliyalarla yaşama:3 (24–26)
- F. Kaderin hâkimiyeti:6 (27–32)
- G. Rüya:
- H. Kötü ruhla yaşama:6 (33–38)
- I. Sihirbazlar:1 (39)
- J. Bir kız sevgili bulur:1 (40)
- K. Bir erkek sevgili bulur:5 (41- 45)
- L. Fakir kız zenginle evlenir:
- M. Kıskançlık ve iftira:5 (46–50)
- N. Hor görülen koca kahramandır:2 (51, 52)
- O. Zina ve baştan çıkarma:
- P. Acayip icraatlar ve olaylar:2 (53, 54)
- Q. Acayip davalar:
- R. Realist masallar: 1 (55)
- S. Acayip tesadüfler:1 (56)
- T. Komik hikâyeler:1 (57)
- U. Aptal ve tembel erkek ve kadınlar:3 (58–60)
- V. Hırsız ve dedektif:2 (61, 62)
- W. Akıllı hilekâr veya cimri kadın ve erkekler:8 (63–70)

C. MASALLARIN TİP NUMARALARI VE MOTİF SIRALARI:

Bu bölümde masallarla ilgili bilgiler dört madde halinde verilmiştir:

1. Masalın adı
2. Masalın EB ve AaTh kataloglarındaki tip numaraları
3. Masalı anlatanın adı soyadı ve bulunduğu yer
4. Masalın motif sırası

BİRİNCİ MASAL

1. Ayı ile Tilki
2. EB:1, AaTh: 41, 154, 202
3. Hasan Hüseyin Karataş, Çobanisa
4. Motif sırası:
 1. Tilki ile ayı arkadaş olurlar. Tilki getirdiklerini yediği için ayıyı başından atmak ister.
 2. İkisi birlikte bağa giderler. Burunlarından gelinceye kadar üzüm yemek için sözleşirler.
 3. Tilki, bir müddet sonra burnuna iki üzüm sokup bekler. Ayı üzüm yemeye devam eder.
 4. Bağın sahibi gelince tilki kaçır; ama tıka basa karnını doyuran ayı delikten geçemez, sıkışıp kalır.
 5. Ayı bağcıdan bir güzel dayak yer. Nasılsa kurtulup ine gelir.
 6. Tilki, avcı bir kediyi ine davet eder. Ayıyı bir yaratık gördüğünü söyleyerek korkutur.
 7. Tilki, inin kapısındaki sesin korkunç yaratık olduğunu söyler; saklanırlar.
 8. İne giren kedi ayının sallanan kulağını görüp fare diye üzerine atlar.
 9. Kedi ayıdan korkup ağaca çıkar. Ayı da korkusundan ardına bile bakmadan kaçır gider.
 10. Ayı korkudan o semte bir daha uğramaz. Tilki de kediyi kendisine arkadaş tutar.

İKİNCİ MASAL

1. Tilki ile Kirpi
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Tilki ile kirpi arkadaşır.
 2. Birlikte bağa üzüm yemeye giderler. Tilki tuzağa tutulur.
 3. Tilki, kirpinin verdiği akılla tuzaktan kurtulur.

4. Bir gün yine bağa giderler, bu kez kirpi tuzağa tutulur. Tilki yardım etmez, üstelik kirpiyle dalga geçer.
5. Vedalaşmak bahanesiyle kirpi, tilkinin elini tutar; bırakmaz.
6. Bağ sahibi gelince tilkiyi öldürür. Kirpiyi de post kazandırdı diye bırakır.

ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Tilki ile Yılan
2. EB:- , AaTh: -
3. Hasan Hüseyin Karataş, Çobanisa
4. Motif sırası:
 1. Tilki ile yılan arkadaşdır. Avcılardan kaçmak için yola düşerler.
 2. Önlerine çıkan dereден atlarken yılan, tilkinin boynuna dolanır. Yılan tilkinin boynunu sıkıp öldürmek ister.
 3. Tilki ölmeden önce, helâlaşmak bahanesiyle yılanın kafasını koparır.
 4. Tilki, “Ben eğri büğrü arkadaş istemem!” diyerek kafasız yılanı yola dosdoğru serer.
 5. Çaydan avcılar atlayamaz. Tilki de kurtulur.

DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Akıllı Kız
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Fakir oğlan, zengin kıza âşık olur. Kızı ister; ama vermezler.
 2. At sürmeyi öğretmek bahanesiyle oğlan kızı kaçıır.
 3. Kız birlikte yatmadan önce oğlanın yıkanmasını ister. Oğlan dereye indiğinde, kız oğlanın elbiselerini de alıp kaçar.
 4. Karşı taştaki bir kekliği de bir tilki yakalar.
 5. Keklik ölmeden önce tilkinin şahadet getirmesini ister. Tilki ağzını açtığıında, keklik kaçar.
 6. Oğlan ile tilki ellerindeki nasiplerini kaçırdıklarına üzürlüler.

BEŞİNCİ MASAL

1. Tavuk Çobanı Tilki
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Tilkinin biri, tavuklarına çoban arayan ağaya karın tokluğuna çoban durur.
 2. Tilki ilk gün noksansız getirdiği tavukları, dayanamayıp birer ikişer yemeğe başlar.
 3. Bunu fark eden ağa, tilkinin geçeceği yere bir kuyu açtırıp üzerini dallarla örter. Tilki bu kuyuya düşer.
 4. Ağa kuyudaki tilkiyi yalvarmasına aldırmadan döver öldürür.

ALTINCI MASAL

1. Tilki ile Fakir
2. EB: 34, AaTh: -
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Bir tilki Ahmet Ağa adındaki bir fakirin tavuklarını çalarken yakalanır. Büyük bir iyilik yapacağına söz verince bırakılır.
 2. Tilki, fakire padişahın kızını vezire diye ister.
 3. Fakir ile tilki saraya giderler. Tilkinin yardımıyla açık vermeden kızı alıp yola çıkarlar.
 4. Önden giden tilki, yol üstündeki sarayda oturan kâfirleri “Sizi öldürmeye geliyorlar” diye samanlığa doldurup yakar. Saraya fakir ile gelini yerleştirir.
 5. Tilki ölmüş gibi yapınca fakir, leşini damdan aşağı atar. Kuyruğu da elinde kalır.
 6. Kuyruksuz tilki insanoğlunun nankör olduğunu ispatlar.

YEDİNCİ MASAL

1. Ayı, Tilki ve Çiftçi
2. EB: 39, AaTh: 154
3. Mevlüt Uludağ, İbişler
4. Motif sırası:
 1. Ne bulurlarsa paylaşmak şartıyla ayı ile tilki arkadaş olur.
 2. Tilki, ayının getirdiği çökeleğin hepsini yer. Ava çıkar; ama eli boş döner.
 3. Tilki, ayının getirdiği bir kovan balı da yer.
 4. Ayı, başında bir alıcı kuşun yuvası olan ağaçtaki balı getirmek için tilkiyi de götürür. Ama tilkinin tembelliğinden elleri boş dönerler.
 5. Ayının getirdiği bir tuluk yağ için dövüşürler. Tilki kurnazlığı ile ayıyı yenip yağı da yer.
 6. Ayı tilkiden ayrılır. Yoldaki tarlada çalışan çiftçiye gidip öküzünü ister.
 7. Tilki, uzaktan verdiği akılla çiftçinin ayıyı öldürüp kurtulmasını sağlar.
 8. Tilki, geçimini kendisine hayat borcu olan çiftçiye sarar.

SEKİNCİ MASAL

1. Karayılan
2. EB: 49, AaTh: 285 D
3. Mehmet Şişman, Sarımeahmetler
4. Motif Sırası:
 1. Fakir bir adam, geçimini sağlamak için yola çıkar. Yolda, yaşlı bir adama dönen karayılan, buna bir geçim yolu söyler.
 2. Fakir, her gün bir taşın dibindeki tasın içine süt koyar; bir altın alır. Ardına bakmadan geri döner. Böylece zengin olur.
 3. Adamın pazara gittiği bir gün, aynı işi karısı yapar.
 4. Gizlice anasının ardından giden çocuk, attığı taşla sütü içmeye gelen yılanın kuyruğunu koparır. Yılan da oğlanı sokup öldürür.
 5. Adam, yine fakir düşer. Yeniden süt verip altın almak ister. Ama yilandaki kuyruk yarası, adamdaki yürek acısı dostluğu bozar.

DOKUZUNCU MASAL

1. Avcı ile Sarı Yılan
2. EB: 56, AaTh: 670
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Avcılardan biri, ilk avında hüner gösterip bir geyik vurur. Bu avcıyı başkan seçerler.
 2. Avcı yine avlanırken sarı yılanı kovalayan karayılanı vurmak ister, yanlışlıkla sarı yılanı öldürür.
 3. Yılanlar padişahı kızını öldüren avcıyı öldürtmek ister.
 4. Yılanlardan biri, odadaki yarenli i dinleyip avcının suçsuz olduğunu padişaha iletir.
 5. Yılanlar padişahı, huzuruna getirilen avcıyı affeder. Bu iyi niyetli gence t k r   n  yalatıp bir sır verir; ancak bu sırrı açıklarsa öleceğini söyler.
 6. Avcı, her şeyin dilinden anlamaya; geçmişi geleceği bilmeye ba lar.
 7. Avcı, komşunun koyunlarını, köpeklerin konuşmalarını dinleyerek da da kalmaktan kurtarır.
 8. Meraklı karısı, bu acayip halini söylemesi için avcıyı sıkıştırır.
 9. Avcı sırrını söyler söylemez bir yılan gelip avcıyı sokar, öldürür.

ONUNCU MASAL

1. Avcı Mehmet
2. EB: 58, AaTh: 560, 570
3. Mehmet Ali Sağlam, Kesme
4. Motif sırası:
 1. Avcı Mehmet avlanırken boz yılanı yutan karayılanı öldürür.
 2. Yılanlar sultanı oğlunu kurtaran Avcı Mehmet'i m k fatlandırmak ister.
 3. Sultanın oğlu da Avcı Mehmet'e babasından kutusunu istemesini söyler. Kutu açılınca "Sen buyur, biz tatalım!" diyen iki Arap ortaya çıkmaktadır.

4. Bu kutuyu bir kocakarı çalar. Avcı Mehmet'i galla kuyusuna attırır.
5. Avcı Mehmet kedisi, köpeği ve bir farenin yardımıyla kutuyu kocakarının elinden alır.
6. Kocakarı, bir aygırın kuyruğuna bağlanarak cezalandırılır.

ON BİRİNCİ MASAL

1. Balık Bilmezse Halik Bilir.
2. EB: 62, AaTh: 507 c , 470
3. Mehmet Kayacan, Çandır
4. Motif sırası:
 1. Âmâ padişahın gözlerinin açılması için bir balık lazımdır.
 2. Bir genç bu balığı yakalar; ama güzelliğine kıyamayıp denize salıverir.
 3. Çalışmak için gurbete çıkan oğlan yolda bir adama rastlar. Bu adam delikanlıya arkadaş olur.
 4. Vardıkları memlekette ne kazanırlarsa bölüşürler. Yedi yıl geçer zengin olurlar.
 5. Oğlan, padişahın kızıyla evlenmek ister. Padişahın kızıyla evlenen adamlar gerdek gecesi ölmektedir.
 6. Yol arkadaşı, geceleyin padişahın kızının ağzından çıkan yılanı öldürür.
 7. Yol arkadaşı, kızı bölüşmek ister. Gelini bağlayıp ortadan ikiye ayırmak için baltayı kaldırdığında kızın ağzından iki yılan yavrusu daha çıkar.
 8. Yol arkadaşı; kızı, bütün malları delikanlıya bırakır ve kendisinin denize atılan balık olduğunu söyler.

ON İKİNCİ MASAL

1. Üç Kardeş
2. EB: 67, AaTh: 613, 671
3. Feride Karataş, Çobanisa
4. Motif sırası:

1. Üç kardeş, anasının zoruyla çalışmaya gider. Yolda bir dev evine girerler.
2. Devler gelirler:
 - a) Falan harmanda hazine olduğunu,
 - b) Falan değirmenin altında bir çuval altın olduğunu anlatırlar.
3. Kaçarken yakalanan üç kardeş, devin kızının yardımıyla kurtulur.
4. Üç kardeş, harmandaki hazineyi kaldırır.
5. Üç kardeş, bir çuval altını almak için değirmene gelir. Değirmenciye ikna edemezler. Büyük kardeşler, küçüğü değirmende bırakıp kaçarlar.
6. Küçük kardeş değirmenci ile değirmeni kaldırıp altınları çıkarır.
7. Değirmenci altınları ve kızını oğlana verir.
8. Oğlan memleketinde zengin olur. Büyük kardeşler gezip tozarken hazineyi bitirir, fakir düşerler.
9. Küçük kardeşin evine misafir olduklarında birbirlerini tanırlar. Küçük oğlan kardeşlerini affeder.

ON ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Zümrüdü Anka Kuşu
2. EB: 72, AaTh: 301 B, 301 A, 551
3. Mehmet Şişman, Sarımehmetler
4. Motif Sırası:
 1. Padişahın bahçesinde yılda bir tek nar veren bir nar ağacı vardır. Bunu da her yıl bir dev gelip götürür.
 2. Üç kardeş sırasıyla narı bekler. Büyük kardeşler devin gelişinden korkup kaçar. Küçük oğlan, devi yaralar ve kardeşlerine haber verir.
 3. Üç kardeş, kan izini takip ederek devin kaçtığı kuyuyu bulur.
 4. Padişahın ortanca ve büyük oğlu kuyuya inemez. Küçük oğlan ise yanma ve donma pahasına kuyuya iner.
 5. Devi öldürüp, oradaki üç kızı kurtarır.
 6. Ağabeyler kızları yukarıya çeker; fakat oğlanı kuyuda bırakır.

7. Oğlan küçük kızın verdiği kıllarla koçların gelmesini sağlar. Ak koça bineyim derken, kara koça binerek yedi kat yerin dibine gider.
8. Orada misafir olduğu yaşlı kadın, yeraltındaki suyun devin elinde olduğunu, her yıl bir kız karşılığında su verdiğini söyler.
9. O gün sıra padişahın kızıdadır. Oğlan devi öldürür, suları açar.
10. Padişah bu oğlanı, kızının oğlanın sırtına bastığı kan izinden bulur. Oğlandan isteğini sorar.
11. Oğlan, sarayın bahçesinde Zümrüdü Anka kuşunun yavrularını yemek isteyen karayılanı öldürerek kurtarır.
12. Zümrüdü Anka, yeryüzüne çıkabilme için kırk ton et ile kırk fıçı şarap ister. Padişah bunları bulur. Yolda et bitince bacağından kesip verdiği eti, Zümrüdü Anka yeryüzüne çıkınca oğlanın bacağına yapıştırır.
13. Oğlan yeryüzüne çıkınca, terziye çırak olup, küçük kızın istediği fıstık kabuğuna sığacak elbiseyi kılları çakınca gelen Arap'tan ister.
14. Elbiseyi alan kız, oğlanın yeryüzünde olduğunu anlar.
15. Ağabeylerinin düğünü başlar. Oğlan Arap'tan aldığı atla yarışa katılır. Yarışa katılanları vurup indirir.
16. Oğlanı yakalayıp padişaha götürürler. Padişah cellât edilmesini isteyince oğlan kendini babasına tanıtır.
17. Düğün yapılır. Her oğlan kendi nasibi ile evlenip muradına erer.

ON DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Padişaha Üç Soru
2. EB: 77, AaTh: 301 B, 513 A
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Padişah kızını bir oğlanla sevişirken yakalar. Oğlanı hücreye atıp, kızla oğlanın görüşmesini yasaklar.
 2. Kız, kazdırdığı bir tünel vasıtasıyla oğlanla görüşmeyi sürdürür.
 3. Bir devlet bunlara savaş açar. Bunlar barış isteyince savaş sebebi olsun diye karşı tarafın padişahı:

- a) Gönderdiği üç tayın yaşlarını bilmelerini,
 - b) Gönderdiği saplığın dip ve başını bilmelerini,
 - c) Padişahın kızı oğlandan aldığı akılla, soruları bilince de oğlanı ister.
4. Oğlan yolda;
- d) Çamları pırasa gibi yolan birine,
 - e) Çok uzakları duyabilen birine,
 - f) İki denizin suyunu içip, kanmayan birine,
 - g) Yedi kazan yemek yiyip doymayan birine,
 - h) Rüzgâr estirip, buz tutturan birine,
 - i) Dev gibi adımlar atan birine rastlar.
5. Bu adamların sanatlarıyla savaş açan padişahı mağlup ederler.
6. Kahraman bu padişahın kızını kendine eş olarak alır.
7. Geri dönüş yolunda yiğitliğiyle mağlup ettiği kızı da eş olarak alır.
8. Padişah iki kızla geri gelen oğlana kendi kızını da verip kırk gün kırk gece düğün yapar.

ON BEŞİNCİ MASAL

- 1. Bakla Ağacı
- 2. EB: - , AaTh: -
- 3. İrfan Erkayacan, Kesme
- 4. Motif Sırası:
 - 1. Bir nine, yolda bulduğu bakla tanesini toprağa eker.
 - 2. Bakla tanesi sihirlidir. Bir gün içinde büyür boyu göklere ulaşan bir ağaç olur.
 - 3. Nine bakla toplamak için ağaca tırmanır. Bakla ağacının tepesine ulaştığında kavga eden iki keçi görür.
 - 4. Keçilerden biri “yaz”, diğeri “kış”tır. “Hangimiz iyi?” diye sorarlar. “İkinizde iyisiniz” diyen nineye iki heybe verip uğurlarlar. Heybeler altın doludur.
 - 5. Komşu kadın da ağaca tırmanır. Keçiler ona da aynı soruyu sorarlar. Kadın ikisini de beğenmez. Ona da iki heybe verip uğurlarlar. Heybeleri karanlık bir yerde açmasını tembihlerler.
 - 6. Heybeler yılan, çıyan doludur. Açar açmaz kıskanç kadını sokup öldürür.

ON ALTINCI MASAL

1. Kara Bakır Harbi
2. EB: - AaTh: -
3. Osman Eryiğit, Kasımlar
4. Motif sırası:
 1. Üç oğlan kardeş, babalarının vasiyetine uyup, üç kız kardeşlerini gelen ilk taliplilerine verirler.
 2. Oğlanlar, kız kardeşlerini merak edip bulurlar.
 - a) Büyük kızın kocasının kurbağalar padişahı,
 - b) Ortanca kızın kocasının yengeçler padişahı,
 - c) Küçük kızın kocasının karıncalar padişahı olduğunu görürler.
 3. Eniştelere, gerektiğinde insan olabilen perilerdir. Bunlar ordularını alıp Kara Bakır harbine giderler. Yanlarında kayınları da vardır.
 4. Kara Bakır bir devdir. Kaçırdığı kızı elinden almaya çalışırlar.
 5. Savaşta herkes marifetini gösterip, devin sırrını öğrenir.
 6. Devi bir sandığa kilitleyip kızı kurtarırlar.

ON YEDİNCİ MASAL

1. Göden Kurbağa
2. EB: 86, AaTh: 465 A, 465C, 402, 513 A
3. Naciye Çetinkaya, Belence
4. Motif Sırası:
 1. Üç oğlan kardeşin babası ölmeden önce vasiyet eder.
 - a) Büyüğe bir tarla bağışlar.
 - b) Ortancaya bir sürü bağışlar.
 - c) Küçüğe bir ok verir. Düştüğü yerde ne varsa iyi bakması şartıyla ona bağışlar.
 2. Baba ölür. Kardeşler malları alır. Küçük oğlan oku attığı yerde bir “göden kurbağa” bulur, onu alıp eve getirir.
 3. Oğlanın annesi yufka yaparken ekmeğe basan kurbağaya oklava ve şiş ile vurur.
 4. Kurbağa ortalık sakinleşince silkinip dünya güzeli bir kız olur. Komşu düğüne gider. Anne kızı beğenir. Kıza kim olduğu sorulunca “oklava vuran, şiş vuran” köyünden olduğunu söyler.

5. Şikâyetlerden anne durumu anlar. Kızdan önce eve gelip deriyi ateşe atıp yakar.
6. Böylece büyüü bozulan kızı, anne oğluna alır.

ON SEKİZİNCİ MASAL

1. Üç Elma Kızı
2. EB: 89, AaTh: 408
3. Mustafa Yalçın, Yeşilyurt
4. Motif Sırası:
 1. Padişahın oğlu, testisini kırdığı bir kızın bedduasıyla üç elma kızına âşık olur. Onları aramak için yola çıkar.
 2. Yolda karşılaştığı dede ona üç elma verir.
 3. Oğlan birinci elmayı keser. İçinden “su, su” diyen bir kız çıkar. Kız susuzluktan ölür. İkinciye de susuz bir yerde keser. Üçüncü elmayı bir havuz başında keser. “Su, su “ diyen kız, havuza atılınca güzel mi güzel bir kız olup çıkar.
 4. Oğlan memleketine at getirmeye gider. Kızı da çeşme başında bırakır.
 5. Bir Arap kızı gelip kızın yerine geçer. Padişahın oğlu Arap kızı ile evlenir.
 6. Peri kızı bir kuş olur. Bu kuş sarayın bahçesine gelip şarkı söyler. Bu şarkı padişahın oğlunun muradına eremediğini anlatır. Kuşun bastığı dallar kurumaktadır. Arap kızı bu kuşu kestirir.
 7. Eşiğe düşen bir damla kandan kocaman bir kavak ağacı yetişir.
 8. Arap kızı, bu ağaçtan bir beşik yapılmasını ister.
 9. Bir ihtiyar kadının topladığı dallardan bir kız ortaya çıkar.
 10. Padişahın oğlu ağır hastalanır. Peri kızı, hazırladığı çorbayı ihtiyar kadınla gönderir.
 11. Bu çorbanın içinden kızın yüzüğü çıkar.
 12. Böylece peri kızı tanınır, bulunur. Oğlan, peri kızı ile evlenir; Arap kızı da kırk atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır.

ON DOKUZUNCU MASAL

1. Padişahın Kızı ile Kara Dil At
2. EB: 97, AaTh: 514, 518
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Sekiz kızı olan padişah, dokuzuncu da kız olursa hem çocuğun hem de karısının öldürülmesini; oğlan olursa sünnet düğününe kadar kendisine gösterilmemesini emreder.
 2. Çocuk kız doğar; ama kadın korkusundan bunu gizler.
 3. Sünnet zamanı çatinca oğlan olarak bilinen kız Kara Dil at ile kaçır.
 4. Kara Dil atın yardımıyla hendekten atlayıp tası aldığı için padişahın kızı ile evlendirilir. Kendisi de kız olduğu için karısına bir şey yapamaz.
 5. Padişah bundan kurtulmak için Kır Kısrak'ı getirmesini ister. Kız oğlan, Kara Dil atın yardımıyla Kır Kısrak'ı getirir.
 6. Padişah bu defa devin parmağındaki yüzüğü ister.
 7. Kız oğlan, Kır Kısrak ile dev ülkesine gider. Yüzüğü alıp kaçarken devin “kız isen oğlan, oğlan isen kız ol!” bedduasıyla oğlan olur.
 8. Karısı ile gerdeğe girer.

YİRMİNCİ MASAL

1. Yılan Şehzade
2. EB: 106, AaTh: 433B
3. Mehmet Şişman, Sarımehmetler
4. Motif Sırası:
 1. Çocuğu olmayan bir padişah Allah'a dua eder. “Çocuğum olsun da ne olursa olsun!” der.
 2. Padişahın hanımı bir karayılan doğurur. Doğumda tüm ebeler ölür.
 3. Bir üvey kızın yılanı elde edebileceğini söylerler. Bu kız saraya getirilmeden evvel annesinin mezarını ziyaret eder. Ondan talimat alır.
 4. Doğan yılanı içinde süt olan bir cam kafeste yakalar.

5. Aynı üvey kıza gelinceye kadar, yılan onu okutacak hocaları da öldürür. Kız mezarındaki annesinin nasihatine uyarak 40 gül çubuğundan yapılan değnekle yılanı terbiye eder.
6. Daha sonra karayılan, gelin olarak gelen tüm kızları öldürür. Yılanı üvey kız ile evlendirirler.
7. Üvey kız gerdek gecesi annesinin nasihati üzerine yılanı soyunmasını söyler. Yılan soyunduğunda derisini ateşe atıp yakar. Yılan ayın on dördü gibi bir delikanlı olur.
8. Ertesi gün padişah yılanın bir oğlan olduğunu görüp düğün eder.
9. Üvey kız şehzade hanımı olur.

YİRMİ BİRİNCİ MASAL

1. Peri Kız
2. EB: - , AaTh:-
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Oduncu göl kıyısına sürüklenen kütüğü yararken içinden çıkan kurbağayı tabakasına koyup eve getirir.
 2. Her gün evin tüm işlerinin yapıldığını gören oduncu, kurbağayı takip eder. Ortalık tenhalaşınca kurbağa dünya güzeli bir kız olur.
 3. Oduncu bu kızla evlenir. Padişah, oduncunun karısının güzelliğini duyar.
 4. Bu kızı almak için oduncudan imkânsız şeyler ister:
 - a) Bir çingil üzümle tüm ordusunu doyurmasını ister. Peri kızının kız kardeşleri üzümü verir.
 - b) Bir tepsi pilavla tüm ordusunu doyurmasını ister. Baldızı bunu da verir.
 - c) Yeni doğmuş konuşan bir bebek ister. Bunu da veririler.
 5. Bu çocuk, padişahı tehdit edip korkutur.

YİRMİ İKİNCİ MASAL

1. Keçi Kız
2. EB: -, AaTh: -
3. Ayşe Şahinkaya, Merkez

4. Motif Sırası:

1. Bir ailenin bir keçi kızı vardır.
2. Kız derisinden çıkıp kimseye görünmeden çamaşır yıkarken, bir Beyoğlu onu görüp âşık olur.
3. Beyoğlu keçi ile evlenir.
4. Gerdek gecesi kız, üzerindeki deriyi çıkarıp dünya güzeli bir kız olur. Kocasından da sırrını saklamasını ister.
5. Kız uyurken Beyoğlu kalkar, deriyi ateşe atıp yakar.
6. Kız, kocası sözüne sadık kalmadı diye susar ve konuşmaz.
7. Kız, bebeği olunca konuşmaya başlar.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Kara Köpek

2. EB: - , AaTh: -

3. Süleyman Güler, Pınarköy

4. Motif Sırası:

1. Bir kadının üvey oğlu perilidir. Bazen kara bir köpek olur, bazen de insan.
2. Oğlan, evlenme çağı gelince bir kızı ister; ama vermezler.
3. Oğlan, kızın evine kara köpek şeklinde gelir. Babası ile annesinin ruhlarını alıp bir kutuya koyar. Kızı da sarayına götürür.
4. Oğlan, kıza sarayın altı odasının anahtarını verir, yedinci odaninkini vermez.
5. Kız, oğlanın sakalına sakladığı yedinci odanın anahtarını alıp içeri girer. Orada kutular vardır. Açınca içinden sinekler uçar. Kız evine kaçır.
6. Oğlan, kızın olmadığını görünce; onun evine gider. Orada ruhunu aldığı insanları canlanmış görür.
7. Sırrını öğrenen karısını öldürmek için kara köpek şeklinde peşine düşer.
8. Kız yedi kardeşlere sığınır. Onların yardımıyla kara köpeği öldürür.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Üç Kardeş ile Hızır
2. EB: 110, AaTh: 750 D
3. Süleyman Güler, Pınarköy
4. Motif Sırası:
 1. Üç erkek kardeş Hızır'ı bulmak için yola çıkarlar. Dört yol ağzında Hızır'ı bulurlar. Hızır her birinin bir isteğini yerine getireceğini söyler.
 - a) İlk kardeş, bir deve ister. Hızır bin verir.
 - b) İkincisi bir koyun ister. Hızır bin verir.
 - c) Üçüncüsü de bir hayırlı kadın ister.
 2. Hızır yalnız ve yalnız bir iyi kadın tanır, o kadın da şu anda evlenmektedir.
 3. Hızır ile küçük oğlan düğüne gider. Hızır, sıkışmış olan düğün sahibine yerden değneği ile üzüm ve su çıkarır. Hızır, oğlan ile gelini bir halı ile uçurup bir dağın tepesine indirir, kaybolur.
 4. Hızır, bir zaman sonra üç kardeşi sınamaya çıkar.
 5. Hızır devesinin bacağının kırık olduğunu söyler ve büyük kardeşten bir deve ister. O buna müsaade etmeyince tüm hayvanlarını geri alır.
 6. İkinci erkek kardeşten karısının hastalığı için bir koyun ister. O da vermek istemeyince tüm hayvanlarını geri alır, bini bir eder.
 7. Hızır, en küçük erkek kardeşe gelip misafir olur. Çocuğunu yemek ister.
 8. Küçük kardeş karısını dinleyip bu dileği yerine getirir. Hızır, içi altın ve mücevher dolu bir sarayın anahtarını verir ayrıca çocuğunu da canlandırır.

YİRMİ BEŞİNCİ MASAL

1. Aslı Hu Nesli Hu
2. EB: 111, AaTh: 425 A, 428
3. İrfan Erkayacan, Kesme
4. Motif Sırası:

1. Padişah, memleketin en bilgili hocasını Hızır'ı bulup getirmesi için görevlendirir. Kırk gün müsaade verir.
2. Kırkıncı gün vezirler hocayı padişahın huzuruna getirirken peşlerinde bir çocuk peyda olur.
3. Hocanın öldürülmesine karar verilir. Padişah vezirlerine fikirlerini sorar.
 - a) Birinci vezir yakılmasını,
 - b) İkinci vezir kesilmesini,
 - c) Üçüncü vezir affedilmesini teklif eder.
4. Çocuk, vezirlerin konuşmalarının sonunda her biri için "Aslı hû, nesli hû" der.
5. Çocuğa neden böyle söylediği sorulur. Çocuk vezirlerin sırasıyla fırıncı, kasap ve bir adam evladı olduğunu, kendisinin de Hızır olduğunu söyler ve kaybolur.
6. Padişah üçüncü veziri baş vezir yapar. Hocayı da mükâfatlandırır.

YİRMİ ALTINCI MASAL

1. Hızır'ı Arayan Adam
2. EB: 114, AaTh: 759
3. İrfan Erkayacan, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. Hızır'ı arayan adam, bir yol arkadaşı ile birleşir.
 2. Birlikte üç gece geçirir.
 - a) Çok malı mülkü olan ev sahibine "Allah bu kadar daha versin!",
 - b) Bir tek ineği olan nineye "İneği ölsün!",
 - c) Fakir ev sahibine, "Evi yıkılsın!" diye dua eder.
 3. Hızır'ı arayan adam kızar, yol arkadaşı izah eder:
 - a) Zengin Allah'ı unutmuş.
 - b) İnek, ninenin ibadetine engel oluyor.
 - c) Fakir ev sahibi, evinin altındaki hazineyi yıkığı kaldırırken bulacak.
 4. Hızır'ı arayan adam, yol arkadaşının Hızır olduğunu anlar. Yol arkadaşı ortadan kaybolur.

YİRMİ YEDİNCİ MASAL

1. K r Padişah ile kölesi Arap
2. EB: 126, AaTh: 756 A, 930
3. Osman Eryi it, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. İki gözü k r olan padişah, kölesi Arap'ı ülkeden uzaklaştırmak amacıyla, günün do du u yere gözüne ilaç getirmesi için gönderir.
 2. Arap köle, yolda rastladığı bir balıkçıya yardım eder. A da güzel mi güzel bir balık kız görür. Merhamet edip onu suya bırakır.
 3. Balıkçı da topal babasına bir ilaç ister.
 4. Balık kız, çaydan geçerken Arap köleye yardım eder. Ayrıca iki sa  teli verir. Bu telleri birbirine sürtünce kısa zamanda yol alıp bir  e meye gelecek, bu  e mede yıkanır a bembeyaz olacaktır.
 5. Arap köle, kılları birbirine sürter bir elma ve armut a acına gelir. Bunlar da meyvelerini kurdun ku un yemesi için bir ilaç ister.
 6. Arap köle, kılları sürter  e meye gelir.  e mede yıkanınca bembeyaz olur.
 7. Güneşin do du u yere varır. Hocayı bulup padişaha ve balıkçının babasına birer muska yazdırır. Elma ve armut ağacının dibindeki hazinenin kaldırılması gerektiğini öğrenir.
 - a) Armut ve elma ağacının dibindeki hazineyi çıkarır.
 - b)  aydan balık kız yardımıyla geçip topal adama muskasını verir.
 - c) Arap, yolda beyaz ve zengin olmuştur. Padişah bilmeksizin kızını bu delikanlı ile evlendirir. Arap gerde e girmeden önce padişaha getirdiği muskayı verir.
 8. Arap köle,  e mede yıkanırken su de meyen el kadar bir yer kara kalmıştır; padişahın kızı, bu lekeyi görüp kocasının kapılarındaki Arap köle olduğunu öğrenir.
 9. Gözleri açılan padişah, kızını ikna eder böylece Arap köle ile muratlarına ererler.

YİRMİ SEKİZİNCİ MASAL

1. Gençlikte mi, Kocalıkta mı?
2. EB: 136, AaTh: 398, 398 B, 938
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Bir avcıya bir ses bir felaketi ihtiyarlıkta mı yoksa gençlikte mi yaşamak istediğini sorar. Adam karısına danışıp gençlikte karar kılar.
 2. Adamın evi yanar.
 3. Karısı, yemeğini yaptığı tahsildar tarafından kaçırılır.
 4. Başka bir memlekete giderken oğlunun birini kurt kapar biri de suya düşer.
 5. Kurt kapan çocuğu avcılar, suya düşen çocuğu da balıkçılar büyütür.
 6. Başka bir ülkede vali seçmek için uçurulan kuş, üç defa bunun başına konar ve oraya vali seçilir.
 7. Büyüyen çocuklar askerlikte valinin muhafız alayına düşer.
 8. Tahsildar yeni valiye gelir. Bu sırada çocuklar tahsildarın karısının ve malının mülkünün bulunduğu çadırı korur.
 9. Çocuklar burada alın yazılarını birbirlerine anlatırken kardeş olduklarını anlar. Aynı anda onları çadırın içinden dinleyen annelerine de kavuşurlar.
 10. Tahsildar dönüşünde karısını iki askerle koyun koyuna yatarken görüp valiye şikâyet eder.
 11. Çocuklar olayı anlatınca her şey aydınlanır. Vali karısı ve çocuklarına kavuşurken, tahsildar da cezalandırılır.

YİRMİ DOKUZUNCU MASAL

1. Ne İdik, Ne Olduk, Ne Olacağız?
2. EB: 137, AaTh: 883 A, 883 C
3. Meryem Kaya, Çandır
4. Motif Sırası:

1. Beyin kızına âşık olan çoban, kızın yüz vermemesi üzerine ona iftira eder.
2. Bey, kızını öldürmek için götürdüğü dağ başına bırakıp geri döner.
3. Kız ölmek üzere iken bir çobanın yardımıyla sağlığına kavuşur.
4. Kız bu çobanla evlenir ve üç çocuğuna sırasıyla şu adları verir: Ne İdim, Ne Oldum, Ne Olacağım.
5. Yolda fırtınaya tutulan bey tesadüfen çobanın evine sığınır.
6. Çocukların adlarından dolayı Bey hayrete düşer ve niçin bu adların verildiğini öğrenir.
7. Bey, kızının suçsuz olduğunu anlar. Kızı, damadı ve torunlarına kavuşur.

OTUZUNCU MASAL

1. Zümrüdü Anka ile Hz. Süleyman
2. EB:140, AaTh: -
3. Mehmet Gök, Beydilli (Çimenova)
4. Motif Sırası
 1. Zümrüdü Anka, Hz. Süleyman'a takdiri bozacağını bozamazsa neslinin kesilmesini söyler.
 2. Sultan Süleyman; Yemen Kralının kızını, Fas kralının oğlunun alacağını söyler.
 3. Buna mani olmak için Zümrüdü Anka kuşu, Yemen Kralının kızını yedi sekiz yaşlarındayken bir dağ başındaki deliğe götürür.
 4. Büyümüş olan Fas kralının oğlu, tufanda gemisi parçalanarak kızın bulunduğu adaya çıkar.
 5. Oğlan delikteki kızı görüp âşık olur. Deliğe ne gökten inmek ne de yerden çıkmak mümkündür.
 6. Oğlan bir manda kovanının içine gizlenir. Kız da Zümrüdü Anka'dan bu kovan içinde saraya götürülmeyi ister.
 7. Zümrüdü Anka, içinde kızla oğlanın birleşip evlendiği manda kovanını Sultan Süleyman'a getirir.
 8. Sultan Süleyman, takdirin bozulamayacağını ispat eder. Zümrüdü Anka'nın da nesli kurur, sadece adı kalır.

OTUZ BİRİNCİ MASAL

1. Karı koca ile Kara Adam
2. EB: 142, AaTh: 931
3. Meryem Kaya, Çandır
4. Motif Sırası:
 1. Adamın biri hamile karısıyla mahkemeye gider. Mahkeme dönüşü yolda kadın doğum yapar. Bir oğulları olur.
 2. Karşılarna doğanı yazıp öleni silen bir kara adam çıkar. Kara adamdan kendi oğullarını da yazmasını istediklerinde çocuğun babasını öldürüp, annesini alacağını öğrenirler.
 3. Bu kaderden kurtulmak için çocuğu bir çeşme başına bırakırlar.
 4. Bunu bir çocuksuz adam bulup, büyütür.
 5. Büyüyen çocuk iş aramak için asıl babasının memleketine gelir. Bir bahçe sahibine “bahçeye gireni öldürmesi” şartıyla işçi durur.
 6. Bahçeye giren bir adamı öldürür. Komşular ölen adamın karısını da oğlana alır.
 7. Gerdek gecesi kadının iki göğsünden de süt patlar.
 8. Oğlan, kim olduğunu anlatınca kadın oğluyla evlendiğini anlar.

OTUZ İKİNCİ MASAL

1. Kader ile Tecelli
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Kader ile Tecelli arkadaş olur. Tecelli bir adama yardım eder.
 2. Adam demircidir.
 - a) Birinci gün iki altın kazanır. Karısı bilmeden içindeki altınlarla tencereyi komşusuna verir.
 - b) İkinci gün üç altın kazanır. Altınları köprüden geçerken çaya düşürür.
 - c) Üçüncü gün dört altın kazanır. Altınların çıkılı olduğu mendili kargalar çalar.
 3. Kader adama yardım etmeye karar verir.
 4. Adam odunculuğa başlar.

- a) Ormandaki ağacın başında altınların çıkılı olduğu mendili bulur.
 - b) Pazardan aldığı balıkların içinden çaya düşen üç altın çıkar.
 - c) Komşu, altınlarla tencereyi iade eder.
5. Kadın kocasına inanır. Kader'in yardımıyla kazandıklarıyla geçinirler.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MASAL

- 1. Tasa kuşu
- 2. EB:156, AaTh: -
- 3. Mehmet Şişman, Sarımeahmetler
- 4. Motif Sırası:
 - 1. Bir padişahın kızı bir Tasa kuşuna sahip olmak ister.
 - 2. Kızı büyüten yaşlı kadın Tasa kuşunu getirir. Kız, kuşu serbest bırakır.
 - 3. Kuş, kızı uyurken kaçırıp bir dağ başına bırakır.
 - 4. Kızı, ava çıkan bir şehzade bulur ve onunla evlenir.
 - 5. Kuş, kızın üç çocuğunu kaçırır. Kızın ağzını da kana bular.
 - 6. Şehzade, karısının çocukları yediğini düşünüp, onu getirdiği dağ başına cırılçıplak salıverir.
 - 7. Çoban kıyafetindeki kız bir şehre gelir.
 - a) Terzi çırağı olarak çalışır, kuş bütün kumaşları parçalar.
 - b) Camcı çırağı olarak çalışır, kuş bütün camları parçalar.
 - 8. Kız buralardan da kovulunca, kuş onu çocuklarının bulunduğu bir saraya götürür.
 - 9. Şehzadenin yolu da bu saraya düşer. Karısı ve çocuklarıyla buluşur.
 - 10. Kuş vedalaşıp gider.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MASAL

- 1. İğci Baba
- 2. EB: 157, AaTh: 311, 312
- 3. Mustafa Yalçın, Yeşilyurt
- 4. Motif Sırası:

1. İğci Baba iğ satıp pamuk atmak için geldiği köydeki üç kız kardeşten büyüğünü kandırıp mağarasına götürür.
2. Mağara insan eti doludur. Büyük kız insan eti yemez, fakat İğci Baba parmağını keserse yiyeceğini iddia eder.
3. Onun parmağını da yemez. Onu atıverir. Parmak nerede olduğunu söyleyince İğci Baba kızı öldürür.
4. Ortanca kızda da böyle olur.
5. Küçük kız parmağı yanında getirdiği kedisine verir. Soru üzerine parmak kendisinin sıcak bir midede olduğunu söyler.
6. İğci Baba, itimadını kazanan kıza kırk anahtar verir. Kırkıncı odayı açmamasını öğütler.
7. Kız merak edip kırkıncı odayı açar. İçeride saçından asılı bir oğlan vardır. Oğlan, kıza İğci Baba'nın sırrını verir.
8. Kız, İğci Baba'nın başından üç tel alınca ihtiyar uykuya dalar.
9. Uyanan İğci Baba, evlenen kızla oğlanın evine dilenci kılığında gelip gece orada misafir olur.
10. İğci Baba, kızı döverken yerden bir ses "Oğlanın başucundaki şişeye vur!" diye talimat verir. Kız şişeyi kırınca içinden ruhlar çıkar ve uyuyanlar hep canlanır. Birlikte İğci Baba'yı öldürürler. Kendileri de muratlarına ererler.

OTUZ BEŞİNCİ MASAL

1. Dev Karısı ile Keloğlan
2. EB: 160, AaTh: 327 G, 328, 1119, 1525 A
3. Süleyman Güler, Pınarköy
4. Motif sırası
 1. Harmanda yorulan çiftçi oğlunu çeşmeye su getirmeye gönderir.
 2. Oğlan, çeşme başındaki elmaları yemek için ağaca tırmanır. Bir dev karısı elma almak bahanesiyle oğlanı yakalayıp çuvala koyar.
 3. Oğlan bir fırsatını bulup çuvaldan çıkar, yerini dikenle doldurur.
 4. Oğlanın peşinden giden dev karısı onu yine ağaçta bulur. Yakalayıp evine götürür, üstünden de kapıyı kilitler.
 5. Dev, kızına "Oğlanı sabah kes, etini pişir" der.

6. Konuşulanları duyan oğlan devin kızını kandırıp, onu öldürür. Etini tavaya doldurup kaçır.
7. Bunu anlayan dev oğlanın peşinden gider.
8. Dev oğlanı ağaçta görünce oraya nasıl çıktığını sorar
9. Dev, oğlanın dediğini yaparak demiri ısıtıp arkasına koyar ve hoplar böylece kızgın demir deve saplanır.
10. Oğlan, kendisini arayan babasıyla geç vakit buluşur.

OTUZ ALTINCI MASAL

1. Cadı karısı
2. EB: 161, AaTh: 327 G, 1119, 1121
3. Meryem Kaya, Çandır
4. Motif Sırası:
 1. Karısı ölen adam, iki çocuğu ile kalınca yeniden evlenir.
 2. Üvey anne çocukları istemez. Kocasından çocukları kovmasını ister. Adam çocukları oduna gidelim diye kandırıp dağda bırakır.
 3. İki kardeş evlerini ararken bir cadı karısının evine varır.
 4. Cadı karısı, onları yemek için onlar uyuyuncaya kadar bekler. Çocukların küçüğünü yer.
 5. Cadı karısı, sabah kız kardeşi fırında pişirmesi için kızına bırakır gider.
 6. Kız, Cadı kızını fırına itip yakar, etini pişirir. Bunu anlayan cadı karısı çok kızar.
 7. Çuvaldaki buzağıyı kız diye öldürür.
 8. Kız dama tırmanır. Cadı karısı dama nasıl çıkabileceğini sorar. Cadı merdivene tırmanırken kız merdiveni iter. Cadı kadın ölür.
 9. Kız, Cadı kadının evine yerleşir.

OTUZ YEDİNCİ MASAL

1. Devleri Korkutan Korkak
2. EB: 162, AaTh: 1049, 1051, 1072, 1088, 1116, 1149
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif Sırası:

1. Ahmet adında bir fakir, para kazanmak için yola çıkar.
2. Bir çeşme başında bulduğu kamanın üzerindeki yazı sayesinde devleri korkutur. Onların yanında çalışmaya başlar.
3. Su getirme sırasında, bir meşin suyun hepsini içtiğini söyleyerek devleri kandırır.
4. Odun getirme sırasında, bütün koruluğu yüklenip getirmek isteyince devler iyice yılar.
5. Devler, Ahmet'i bir torba altın ile gönderirler.
6. Devler, Ahmet'in teklifine icabet edip evine ziyarete gider. Ahmet'in çok korkak biri olduğunu söylese de inandıramayan çobanı da yanlarına alırlar.
7. Devler, damdaki değirmenin kayır kayır sesini Ahmet'in dış gıcirtısı sanıp kaçarlar. Devin belinde bağlı çoban da ölür; ama devler Ahmet Ağa'dan kurtulduklarına sevinir.

OTUZ SEKİZİNCİ MASAL

1. Çingene Kızı
2. EB: 164, AaTh: -
3. Hüseyin Karatsız, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. Annesi evden çıktıktan sonra evde kalan çingene kızı, üç paçadan ibaret yemeklerini bir dilenciye verir.
 2. Annesi kızını evden dışarı atar.
 3. Bir padişah oğlu, kızı bulup onunla evlenir.
 4. Çingene anne saraya gelir ve üç paçasını ister. Kız anasını öldürüp gömer.
 5. Anasını gömdüğü yede bir nar çıkar. O da, anası gibi üç paçayı ister. Kız buna güler.
 6. Kocasına, bıyıklarını tuvaletlerindeki süpürgenin tellerine benzettiği için güldüğünü söyler.
 7. Padişahın oğlu, karısının evine gitmek ister. Yolda kız, bir karayılanın elinden bir beyaz yılanı kurtarır. Karşılığında bir saraya iletilir.

8. Padişahın oğlu, tuvaletteki süpürge'nin bile cevahir parladığını görür.
9. Onu iyi bir şeye benzettiği için kırk gün kırk gece düğün edip karısıyla yeniden evlenir.

OTUZ DOKUZUNCU MASAL

1. Ali Cengiz Oyunu
2. EB: 169, AaTh: 325, 569
3. Mehmet Kayacan, Çandır
4. Motif Sırası:
 1. Bir kocakarı oğlunu okutmak için Of dağına götürür.
 2. “Of, off” deyince dağ yarılr, içinden bir Arap çıkar. Kadın çocuğu Arap’a teslim edince dağ kapanır.
 3. Arap’ın kızı, oğlana hiçbir şey öğrenmediğini iddia etmesi için nasihat eder. Ama oğlan dayanamayıp “Öğrendim” der ve at olur.
 4. Arap’ın kızı, oğlanın kaçmasına yardım etmek için düğününde ille de ona binmek ister. Nehirden geçerken de atın gemini gevşetirir.
 5. At bir balık olup nehre dalar. Arap, yılan balık olup peşine düşer.
 6. Balık güvercin olup uçar. Arap, şahin olup ardından gelir.
 7. Güvercin bir sarmaşık olup ağaca sarılır. Arap, balta olup kesmeye başlar.
 8. Sarmaşık güvercin olup uçur. Arap, şahin olup yine ardına düşür.
 9. Gül olup padişahın bacasından aşağı düşen oğlanı, insan olan Arap padişahıtan ister.
 10. Darı olup yere saçılan oğlanı, Arap tavuk olup gagalar.
 11. Darı bir tilki olup tavuğu yer, kurtulur.
 12. İnsan kılığına giren oğlana, padişahın kızı âşık olur. Padişah da onları evlendirir.

KIRKINCI MASAL

1. Sabır Taşı
2. EB: 185, AaTh: 894
3. Dudu Şişman, Sarımehmetler
4. Motif Sırası:

1. Bir kuş, bir kıza gelip: “Bir cenazenin başını kırk gün bekleyeceksin, kırkıncı gün muradına ereceksin!” diye haber verir.
2. Bu kuş, bir gece kızı alıp denizin ortasındaki bir binaya bırakır. Kız, buradaki cenazeyi beklemeye başlar.
3. Kırkıncı gün kız bir gemiden köle satın alır. Onu cenazenin başına bırakarak dışarı çıkar.
4. Cenaze, kırkıncı gün uyanınca başında gördüğü köle kız ile evlenir. Kız da yanlarında hizmetçilik yapar.
5. Oğlan, gurbete giderken herkesin isteğini sorar. Karısı, kırk satır ile kırk katır; hizmetçi kız ise sabır taşı ister.
6. Oğlan, kıza sabır taşını verdikten sonra kızı takip eder. Kız, taşla kendi hikâyesini anlatınca sabır taşı çatlar.
7. Oğlan, hakikati öğrenince karısını kırk katırın arkasına bağlar. Köle kız, paramparça olur. Kendisi de asıl kız ile evlenir.

KIRK BİRİNCİ MASAL

1. Gül Sinan’a Neyledi, Sinan Gül’e Ne Etti?
2. EB: 204, AaTh: 449, 550, 910 B, 992 A
3. Mehmet Şişman, Sarımehterler
4. Motif Sırası:
 1. Gül ile Sinan evlenirler. Karısı, asasını birbirine çakıp Sinan’ı köpeğe döndürür. Sinan asayı ele geçirip yeniden insan olur. Karısını köpeğe çevirir. Bu çok eski bir zaman hikâyesidir.
 2. Adamın biri, bu hikâyenin aslını öğrenmek ister. Memleketin en yaşlı adamlarını bulup Gül ile Sinan hikâyesini sorar.
 3. İki yüz yaşında yaşlı bir adama gider. Adam, karısından kitabını ister. Kadın adama kızar. Adam, kardeşine gönderir.
 4. Dört yüz yaşındaki kardeş orta yaşlı bir adamdır. Adamın karısı üç beş defa kitabı getirir, sonunda kızar. Adam, kardeşine gönderir.
 5. Altı yüz yaşındaki kardeş, bir delikanlıdır. Adamın karısı ne kadar kitap getirmeye gönderilirse gönderilsin ses çıkarmaz. Adam, bunu bilemeyeceğini söyleyip memleketine gönderir.
 6. Adam sorusunun cevabını almıştır zaten: “Adamı kocatan karısıdır.”

KIRK İKİNCİ MASAL

1. Padişahın Kırk Oğlu
2. EB: 213, AaTh: 302, 304, 518
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Padişah, kırk oğlunu kırk kız kardeşle evlenmeleri için gönderir. Düz çayırdaki sarayda, kulede durmamalarını söyler.
 2. Kırk kardeş, küçük kardeşlerinin ikazlarına rağmen düz çayırdaki konaklar. Küçük oğlan uyumaz. Kendilerini yemeye gelen beş kafalı dev öldürür. Kellelerini heybelere koyar.
 3. Saraya gelince yine küçük oğlanı dinlemeyen ağabeyleri oradaki konaklar. Gece yarısı gelen kırk dev öldürür. Kellelerini kardeşlerinin heybelerine koyar.
 4. Küçük oğlan, leşleri sarayın bodrumuna atarken, orada uyuyan kırk kız kardeşe rastlar. Onlar uyurken sırası ile kızlarla, kardeşlerinin yüzüklerini değiştirir.
 5. Küçük kardeşi dinlemeyen kardeşler kuleye gelip orada da konaklarlar. Uyumayan küçük oğlan, gece devler padişahı ile anlaşır. Oğlan, onun âşık olduğu padişahın kızını getirecek buna karşılık dev, kardeşlerine zarar vermeyecektir.
 6. Kardeşlerine olanları anlatıp, kızları almak üzere saraya gönderir.
 7. Saraya gelen kardeşler kızları alıp memlekete dönerler.
 8. Küçük oğlan, devin âşık olduğu padişahın kızını kendine isteyip, deve getirir.
 9. Padişahın kızı devin canının yerini öğrenir. Canı bir domuzun karnındadır.
 10. Küçük oğlan, bir ağaya çoban durup, domuzu yenip karnındaki kuşları öldürür. Karşılığında ağanın kızını alır.
 11. Kuşlar ölünce dev de ölür. Oradaki kızı da alıp memleketine gelir.
 12. Padişah oğullarının düğününü yapıp evlendirir. Küçük oğlanın da üç karısı olur.

KIRK ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Benli Gelin
2. EB: 218, AaTh: 552 A
3. Osman Eryiğit, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Adamın biri üç oğluna kız kardeşlerini ilk gelenlere vermelerini nasihat eder.
 2. Vasiyete uyup üç kızı devlere veririler.
 3. En küçük oğlan, kahvede bir dilberin resmini görür ve ona âşık olur. Bu resim Kafdağı kralı Benli Gelin'e aittir.
 4. O, dilberi ararken üç kız kardeşine rastlar. Dev enişmelerinden biri oğlandan bıçağını, biri tespihini, biri de gömleğinin bir parçasını alıp gönderir. Öyle ki, oğlanın başı derde girerse bu belgizarlardan kan damlayacaktır.
 5. Oğlan Kafdağı'na varır. Bir çobanın yardımıyla koyun postuna girip Benli Gelin'in ahırına saklanır.
 6. Ahırında gördüğü oğlana âşık olan Benli Gelin onunla nişanlanır.
 7. Çin Kralı'nın oğlu da Benli Gelin'e âşıktır. Çin Kralı Benli Gelin'i getirmesi için bir cadı karısı gönderir.
 8. Cadı karısı oğlanın sırrını öğrenip onu uyutur.
 9. Dev enişmeler yardıma koşar. Biri denizin suyunu içip tımlıyı, biri de dağları taşları yiyip sapı bulur. Bıçağı birleştirdince sır bozulur oğlan uyanır.
 10. Cadı karısı, Benli Gelin'i Çin'e kaçıtır.
 11. Dev enişmeler gelip oğlana haber verirler. Oğlan, Düldül atın yardımıyla Benli Gelin'i kurtarıp geri getirir.
 12. Cadı karısı, erkek kılığında tekrar gelir. Ama yakalanıp, öldürülür.
 13. Oğlanla, Benli Gelin kırk gün kırk gece düğün edip evlenirler.

KIRK DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Seyfülmülük
2. EB: -, AaTh: -
3. Mehmet Şişman, Sarımeahmetler.
4. Motif Sırası:

1. Padişahla vezirinin çocukları olmaz. Padişaha yolda rastladığı peri, kuyruğu ve başı kopmuş yılanı hanımlarına yedirmelerini söyler.
2. Kadınlar hamile kalır. Günü gelince padişah ve vezirinin birer oğlu olur.
3. Padişahın oğlu Seyfûlmüluk ile arkadaşı Said birlikte büyür.
4. Seyfûlmüluk, ayakucundaki bir bohçadaki kız resmine âşık olur. Said ile birlikte İbrahim bağları, Bâbil adalarında bulunan bu peri kızını elde etmek için denize açılırlar.
5. Yolda fırtınaya tutulurlar. Gemileri batar. Bir tahta üzerinde kalan yedi arkadaş bir karaya çıkar.
6. Burada boyu altmış arşın olan adamlara yakalanırlar. Padişahın kızı bunların üçünü kuş diye yer. Dördü kalır.
7. Bunları ormana odun çekmeye gönderirler. Bunlar bir sal yapıp denize açılır.
8. Denizde karşılarına çıkan ejderha üçünü daha yer. Seyfûlmüluk tek başına kalır.
9. Bir maymunlar adasına çıkar. Maymunlar padişahı insanoğludur. Seyfûlmüluk'e kötülüğü dokunmaz.
10. Seyfûlmüluk, yolda ifrit elinde olan Kedilmüluk'a rastlar. Kedilmüluk, annesinin Seyfûlmüluk'un aradığı kızın ebesi olduğunu söyler. Seyfûlmüluk, ifritin canının saklı olduğu okkayı bulup içindeki kuşu öldürür. Böylece ifrit ölür.
11. Kedilmüluk'un memleketine giderler. Orada Kedilmüluk'un annesinin yardımıyla Bedrüatülcemal ile buluşur ve onunla evlenir.
12. O memlekete padişah da olan Seyfûlmüluk, yanlışlıkla zindana atılan adamı dinler. Bu adam arkadaşı Said'dir. Onunla da buluşurlar.

KIRK BEŞİNCİ MASAL

1. Padişahın Oğlu ile Çingene Kızı
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Çelik, Kasımlar

4. Motif Sırası:

1. Padişahın oğlunun evlilik çağı gelir.
2. Padişah, memleketin bütün kızlarını oğlunun önünden geçirtir. Oğlan hiçbirini beğenmez.
3. Padişah, oğlunu kısmetini bulmak üzere gönderir.
4. Oğlan bir yaylaya varır. Orada babasıyla maşa döven çingene kızını beğenir.
5. Padişah çingene kızını babasından ister; ama yüzüne bakan bile olmaz.
6. Padişahın bu durum gücüne gider yerine bahçıvanını gönderir.
7. Bahçıvan maşa döven çingeneye iki tokat vurup kızını ister. Kızı verirler.
8. Padişah, düğün kurup kızı oğluna alır.

KIRK ALTINCI MASAL

1. Altın Saçlı Kız ile Mercan Dişli Oğlan

2. EB: 239, AaTh: 707

3. Yusuf Aydemir, Kasımlar

4. Motif Sırası:

1. Padişah ülkesinde elektrik kısıtlamasına gider. Geceleri ışık yakmayı yasaklar.
2. Denetleme sırasında vezir gergef işleyen iki kızın evindeki ışığı görür ve onların konuşmasına kulak verir.
3. Kızlardan biri padişahın, biri vezirin oğluyla evlenmek istemektedir. Biri altın saçlı kız ile mercan dişli oğlan doğuracağını, biri de padişahı alaşağı edip yerine kocasını getireceğini söyler.
4. Kızlar, padişaha ve vezire gelin giderler.
5. Padişahın gelini gerçekten de ikiz doğurur.
6. Vezirin gelini, kıskançlığından çocukları köpek guluklarıyla değiştirir. Padişah ceza olarak gelinini dört yol ortasına yarı beline kadar gömdürür. Gelen geçenin tükürmesini ister.
7. Çocukları bir derviş bir mağarada büyütür.
8. İki kardeş, dervişin onlara yaptığı saraya yerleşir.

9. Oğlan kardeşin olmadığı sırada bir cadı karısı, kızı Kafdağı'nın ardındaki hem ağlayan, hem açan, hem gülen gülü getirip sarayın bahçesine dikmeleri için kandırır.
10. Oğlan istenilen gülü dervişin yardımıyla getirir.
11. Cadı, yedi kat yerin altındaki Kaf Kaf Emine'sini getirmesi için kızı ayartır.
12. Oğlan, dervişin verdiği ata binip yedi kat yerin altına gider. Dervişin verdiği kılların da yardımıyla Kaf Kaf Emine'sini bulup, kardeşine arkadaş olarak getirir.
13. Cadı, bu defa da kızı Kafdağı'nın ardındaki devin parmağındaki yüzüğü takarsa güzelleşeceğine inandırır.
14. Oğlan, hayatını tehlikeye atarak da olsa istenileni getirmeye gider. Orada aslanlar, kaplanlar tarafından parçalanıp, yedi dağa atılır.
15. At, oğlanın parçalarını toplayıp eve getirir.
16. Kaf Kaf Emine'si yanında getirdiği iğne iplik ile oğlanı birleştirir üstüne de bir şişe ruh suyu döker. Kırk gün sonra oğlan canlanır.
17. Tekrar gelen cadı karısını öldürürler.
18. Kaf Kaf Emine'si ile oğlan düğünlerine padişahı da davet ederler.
19. Kaf Kaf Emine'si, sofralarına iki köpek guluğu pişirtip getirtir. "İki köpek guluğu yenmiyorsa nasıl doğrulabiliyor?" diye sorar.
20. Padişah, işin aslını öğrenip kötü kalpli vezirin gelinini cezalandırır. Kendi gelinini kurtarır.
21. Mercan dişli oğlan ile Kaf Kaf Emine'sini evlendirir.

KIRK YEDİNCİ MASAL

1. Bey Böyrek
2. EB: 296, AaTh: 707
3. Osman Eryiğit, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Üç kız kardeş, padişahla evlenmek ister.
 2. Büyük kızlar padişaha büyük işler yapmak ister. Küçükleri ise padişaha bir ikiz doğurmak ister.
 3. Büyükler verdikleri sözleri tutmazlar.

4. Ama küçüklerine Allah bir ikiz verir, biri ağlasa gül açılır; biri ağlasa inci saçılır.
5. Büyükler, çocukları köpek yavrularıyla değiştirirler. İkizleri bir sandığa koyup dereye salarlar.
6. Padişah karısını köpek doğurduğu için cezalandırır.
7. İkizleri, bir ihtiyar bulup büyütür. Oğlanın adını da Bey Böyrek koyar.
8. İkizler, ihtiyarın söylediği yere gelip zengin olurlar.
9. Bey Böyrek komşu ülkenin padişahının kızıyla evlenmek için düğün kurar. Düğüne kendi babasını da çağırır.
10. Padişah yemekte önüne konulan saksı ve bakır kaşığa kızıp ikizleri azarlar. Biri ağlar gül açılır, biri ağlar inci saçılır.
11. Bunu gören padişah çocuklarıyla buluşur. Cezalandırdığı karısını da getirir. Büyük kardeşleri de kırk katıra bağlayıp cezalandırır.

KIRK SEKİZİNCİ MASAL

1. Padişahta Boynuz Var
2. EB: 242, AaTh: 782
3. Ahmet Yılmaz, Çandır
4. Motif Sırası:
 1. Bir padişahın iki boynuzu vardır. Bunu gizlemek için uzun bir fes giyer. Bütün berberleri tıraşından sonra boynuzlu olduğunu kimseye söylemesin diye öldürtür.
 2. Memleketin son berberi kimseye söylemeyeceğine söz verir.
 3. Berber bir ince hastalığa yakalanır. Bir kâhin, buna çare olarak içindeki sırrı ifade etmesini söyler.
 4. Berber bir kuyuya inip padişahın boynuzlu olduğunu bağıra bağıra söyler.
 5. Bu kuyuda bir kâş hâsıl olur. Kâş çobanının biri düdük yapar. Düdük, padişahın boynuzundan türküler söyler.
 6. Bu durumda berber zanlı görülür. Ancak padişahın sırrını bir düdük açıklamıştır. Berber de sağlığına kavuşur.

KIRK DOKUZUNCU MASAL

1. Altın Direk
2. EB: 244, AaTh: 510B
3. Lütfiye Sağdur, Sütçüler Merkez
4. Motif Sırası:
 1. Bir adamın karısı çaresiz bir hastalığa düşer. Ölmeden önce kocasına “Parmağımdaki yüzük kimin parmağına olursa onunla evlen!” diye vasiyette bulunur.
 2. Yüzük kızının parmağına olunca adam, kızı ile evlenmek ister. Kızının evlilik için bir altın direk istemesine de karşı çıkmaz.
 3. Kız direği yapan ustaya görünmeyen bir kapı yaptırır. Direğin içine girip saklanır.
 4. Baba, hayal kırıklığına uğrayıp altın direği elden çıkarır. Bunu da bir Beyoğlu satın alır.
 5. Beyoğlu yemeklerinin yendiğini anlar. Kızın dışarı çıktığını fark eder. Beyoğlu kıza âşık olur, onunla gizlice yaşar.
 6. Beyoğlu askere gider. Nişanlısı altın direğin içinden çıkan kızı bulup bayıltıncaya kadar dövüp çöplüğe atar.
 7. Beyoğlu asker dönüşü kızı aramaya başlar. Her evden bir tas çorba ister.
 8. Kızın yapmış olduğu çorbanın içinden çıkan yüzük, Beyoğlu’na kızın izini gösterir. Beyoğlu onu bulup, nişanlısının yerine onunla evlenir.
 9. Beyoğlu, evde yokken kızın babası dilenci kılığında gelir, beşikte yatan çocuğun kellesini keser.
 10. Beyoğlu, kesik başlı oğlanı ardına yükletip karsını kovar.
 11. Kız bir eve gelip dolabın içine gizlenir. Oradaki bal ve yağdan çocuğun boynuna sürmesiyle çocuk canlanır.
 12. Kız, eve gelen maymunu ocağa itip yakar; evine yerleşir.
 13. Kızın evine avcılar misafir olur. İçlerinde Beyoğlu da vardır.
 14. Yemekte kadın Beyoğlu’nun önüne başsız bir kaşık sapı koyar.
 15. Beyoğlu böylece gerçeği öğrenir. Karısına ve çocuğuna kavuşur.

ELLİNCİ MASAL

1. Helvacı Güzeli
2. EB: 245, AaTh: 510 B, 883 A
3. Mehmet Şişman, Sarımeahmetler
4. Motif Sırası:
 1. Bir padişah, veziri ile gurbete giderken ailesini o memleketin en doğru imamına emanet eder.
 2. İmam, padişahın karısının ihtiyaçlarını görürken kadına göz koyar.
 3. İmam, kadını evine çağırır. Ondan yakınlık istese de kabul edilmez. Bunun üzerine imam üç çocuğu da keser.
 4. Kadın abdest almak bahanesiyle imamın elinden kurtulur.
 5. Kadın bir çobanla elbiselerini değiştirip erkek kılığına girer.
 6. Bir memlekete gidip helva dükkânı açıp helva satar.
 7. İmam, geri dönen padişaha karısının çocuklarını öldürüp bir kocaya kaçığını söyler.
 8. Veziriyle karısını aramaya çıkan padişahın yolu döne dolaşa helvacı dükkânına düşer. Helvacı Güzeli kocasını tanır.
 9. Helvacı Güzeli, köy odasına ileri gelenleri de çağırır. Bir helva sohbeti başlar.
 10. Helvacı Güzeli, en sonunda kendi hikâyesini anlatır. Dışarı çıkmak isteyenlere izin vermez.
 11. Helvacı Güzeli, soyunup bohçasındaki elbiseleri giyerek kendisini tanıtır.
 12. Padişah, gerçeği görüp karısına kavuşur. İmamın da kellesini kopartır.

ELLİ BİRİNCİ MASAL

1. Tembel Ömer
2. EB: 256, AaTh: 923, 986
3. Mehmet Şişman, Sarımeahmetler
4. Motif Sırası:
 1. Padişah, “Evi idare eden kadındır.” diyen kızını Tembel Ömer’e verir.
 2. Kız, tembeli işe sürüp ayaklandırır.

3. Tembel Ömer, karısının aldığı eşekle odunculuğa başlar. Tembel Ömer, odunların bir kısmını satar, bir kısmını da kışın satmak için bir karaltıya yığar.
4. Kış gelince Tembel Ömer odunları pahalıya satar. Bunu kıskanan köylüler odunlara bir ateş koyup yakar.
5. Ömer, gittiğinde odunların yerinde sarı sarı küllerini bulur.
6. Karısı, bu küllerin tamamını eve taşır. Bu küller ham altın madenidir.
7. Karısı, Tembel Ömer'i gurbete gönderir.
8. Ömer memleketine döndüğü zaman kelifinin yerinde yeller esmektedir. Karısının yaptırdığı apartmanı "Ömer Bey'in evi" diye gösterirler. Karısını da orada bulur.
9. Kız, babasını evine davet eder. Böylece kocasını adam edenin kadın olduğunu ispat eder. Zira kocası Tembel Ömer iken Ömer Bey olmuştur.

ELLİ İKİNCİ MASAL

1. Altınlı Fatma ile Bakırlı Ayşe
2. EB: -, AaTh: -
3. Dudu Şişman, Sarımehmetler
4. Motif Sırası:
 1. Bir adamın, birisi ölen karısından olmak üzere iki kızı vardır.
 2. Üvey anne Fatma'yı istemez. Kocasından onu kovmasını ister. Adam kızını odun kesmek bahanesiyle kandırıp dağa bırakır.
 3. Fatma evinin yolunu ararken hava kararır. Işık yanan bir eve varır. Oradaki kedilere çok iyi davranır, iyi sözler söyler.
 4. Kediler, kızın saçlarını altın suyuna batırıp evine gönderirler.
 5. Horoz, geri dönen kızı görüp "Fatma ablam geliyor, altınlı maltınlı!" diye öter.
 6. Üvey anne kızını da o yere gönderir. Kız, kedileri hor görünce evine bakır suyuna batırılarak gönderilir.
 7. Bahçedeki horoz, kızın geldiğini "Ayşe ablam geliyor, bakırlı makırlı" diye öterek haber verir.
 8. Üvey anne yaptığı hatayı anlar. Üvey kızından af diler. Fatma'nın getirdiği altınlarla zengin bir hayat sürerler.

ELLİ ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Akıl Var Sermaye Yok
2. EB: 283, AaTh: -
3. Osman İnce, Şeyhler
4. Motif sırası:
 1. Deli bilinen biri “Akıl var, sermaye yok!” diye üzülmemektedir.
 2. Bir zengin ona para verir ve onu gözetler.
 3. Zengin, deli bilinen adamın bütün parayla hasır satın aldığını ve hasırların hepsini deniz kenarında yaktığını görür.
 4. Geceleyin peri kızları gelir, ağızlarındaki elmas ve cevahirleri kıyıya bırakırlar. Bunlar külün içinde parlaklıklarını kaybeder. Denizkızları, onları toplayamadan geri döner.
 5. Deli bilinen adam, sabahleyin külü eleyip, elmas ve mücevherleri toplar zengin olur.
 6. Deli bilinen adam, paralarının uçup gittiğini düşünen zengine, parasını iade eder. Böylece “Akıl var, sermaye yok” sözünü ispat eder.

ELLİ DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Korku
2. EB: 284, AaTh: 326
3. Zeliha Karataş, Çobanisa
4. Motif Sırası:
 1. Bir genç korkuyu aramaya çıkar.
 2. Ona, bağa gitmesi söylenir. Genç, bağda sağa sola bıçak dırter; ama korkuyu yaralayamaz.
 3. Ona, geceleyin mezara gitmesi söylenir. O mezarlıkta helva yapıp ölümlere dağıtır; yine de korkuyu bulamaz.
 4. Bir başkası korkunun denizin içinde olduğunu söyler. Oğlan kendini denize atar, biraz ilerleyince korkar.
 5. Bir kayıkçı, oğlanı kurtarıp; karaya çıkarır.

ELLİ BEŞİNCİ MASAL

1. Üç Altına Üç Nasihat
2. EB: 308, AaTh: 910 A, 910 B
3. Zeliha Karataş, Çobanisa
4. Motif Sırası:
 1. Fakir adam, gövdesi yüklü karısını bir kızı ile bırakıp gurbete çalışmaya gider.
 2. Fakir, yirmi yılda üç altın kazanıp memleketine döner.
 3. Fakir, yolda karşılaştığı aksakallı dedeye üç altını verip üç nasihat alır:
 - a) Başa gelmedik iş olmaz, ayak almadık taş olmaz.
 - b) Güzel güzel olmaz, gönül kimi severse güzel olur.
 - c) Güzel sensin, nuru Allah'tır.
 4. Köyüne dönerken, bir eve uğrayıp su ister. Orada, suyun dev elinde olduğunu öğrenir. Dev suyun başına bir kurbağa bir de dünya güzeli bir kız koymuştur. Hangisinin güzel olduğu bilinirse suyu salacaktır.
 5. Adam, soruya “Güzel güzel olmaz, gönül kimi severse güzel olur.” diye cevap verir.
 6. Dev suyu salar. Adama at verip kızı da üstüne bindirir. Heybeye de iki karpuz koyar.
 7. Adam, eve gelince karısını bir gençle yakalar. Çekip vuracağında “Başa gelmedik iş olamaz, ayak almadık taş olmaz.” deyip vazgeçer.
 8. Kadın, kocasına genci “ Kapıyı açtım güldürdüm, memelerimden emdirdim.” diyerek tanıtır.
 9. Adamın aklına aksakallı ihtiyarın son nasihati gelir. Bu gencin kendi oğlu olduğunu anlar.
 10. Kapıdaki kızı da dev, anasından kaçırmıştır. Kız, fakir adamın kızıdır.
 11. Kız inerken karpuzlar yere düşer. İçindeki altınlar yere saçılır.
 12. Adam, böylece üç nasihat ile hem hata ve tehlikelerden kurtulur hem de zengin olur.

ELLİ ALTINCI MASAL

1. Çekirge
2. EB: 311, AaTh: 1641
3. Süleyman Kılıç, Gümü
4. Motif Sırası:
 1. Fakirlikten kurtulmak için bir karı koca, falcılık yapmaya karar verir.
 2. Kadın komşunun koyunlarını gizleyip yerini kocasına söyler. Komşular koyunları tam falcının söylediği yerde bulur.
 3. Falcı, karısının yerlerini değiştirdiği atların yerini de bilir
 4. Falcının namı padişaha ulaşır. Padişah, falcıdan kaybolan yüzüğü bulmasını ister.
 5. Yüzüğü çalan vezir korkudan gelip falcıya söyler. Yüzüğü hamurla birlikte topal bir kaza yutturup falcı bulmuş gibi gösterirler
 6. Sonunda, padişahın avucundaki çekirgeyi bilir. Çekirge aslında kendi ismidir.
 7. Padişah istediği kadar altın verip falcıyı uğurlar.
 8. Zengin olan falcı köye dönünce evini yakar. Komşulara da kara kaplı kitabın da yandığını söyler.

ELLİ YEDİNCİ MASAL

1. Türbeci Dede
2. EB: -, AaTh: -
3. Mustafa Yalçın, Yeşilyurt
4. Motif Sırası:
 1. Yol kenarındaki bir türbeyi bekleyen dedeye, kimsesiz bir çocuk bırakılır.
 2. Çocuk büyüyünce, dede bir eşek verip onu uğurlar.
 3. Yolda eşiği ölen oğlan, onu bir mezara gömer.
 4. Derken, mezarın namı kulaktan kulağa yayılır. Oğlan gelip gidenlerin getirdikleriyle geçindiği gibi zengin de olur.
 5. Türbeci dedeye gelen giden azalmıştır. Namı duyulan türbeye gider.

6. Oğlanı orada bulur. Oğlan başından geçenleri anlatır. Türbeci dede de yıllardır beklediği türbenin bu eşeğin annesine ait olduğunu söyler.

ELLİ SEKİZİNCİ MASAL

1. Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş
2. EB: 323, AaTh: 1653 A, 1653 B, 1643, 1600
3. İrfan Erkayacan, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. İki kardeş babalarının mallarını bölüşürler. Akıllı kardeş hile yapıp yeni evle, sığırların hepsini alır. Ötekine eski evle bir öküz kalır.
 2. Deli kardeş öküzü kesip gönünü bir kelere satar.
 3. Deli kardeş, parasını almaya gelince kelerin kaçtığı taşı söker ve orada hazine bulur.
 4. Deli, hazineyi kardeşiyle çıkarır.
 5. Altını ölçmek için okka istedikleri komşuları bunlardan şüphelenir. Okkanın altına sürdüğü püseye yapışan altını görüp bunları yakalatır.
 6. Kardeşler kaçıp, bir ağaya çoban durur.
 7. Deli kardeş, silkelediği armutları yiyen tüm koyunları öldürür. Sadece boynuzunda armut kalan koçu bırakır.
 8. Ağanın haberi olmadan oradan da kaçarlar.
 9. Bir konak yerindeki kavak ağacına çıkarlar. Oraya gelenler delinin işemesini yağmur, büyük abdestini kar, attığı kapıyı da kıyamet sanıp kaçarlar.
 10. Onlardan kalan paraları akıllı oğlan, yiyecekleri ise saf oğlan alır.
 11. Yolda saf oğlan, parayla ekmeği değişerek; akıllı oğlanın tüm parasını bitirir.
 12. Saf olan hızlıca eve gelip “Anamı bitler yemiş!” diye anasını kaynar su da yıkayıp öldürür.
 13. Kefen almaya gönderilen saf oğlan, geri dönerken gölgesini kendini takip eden biri sanıp kefenden yırtar yırtar atar.

ELLİ DOKUZUNCU MASAL

1. Ebe ile Bide
2. EB: 327, AaTh: 1007, 1211
3. Zeliha Karataş, Çobanisa
4. Motif Sırası:
 1. Bir karı koca, evlenip uzağa yerleşen kızlarını ziyarete giderler.
 2. Yolda birbirlerine “Ebe ile Bide” diye takılırlar.
 3. Yolda, hediye olarak götürdükleri;
 - a) Pekmezi, karıncalara susamış diye dökerler.
 - b) Gömleği, ağaca üşümüş diye giydirirler.
 - c) Ekmeği de acıkıp yerler.
 4. Kızın evine vardıklarında,
 - a) Kuşları yıkayıp öldürürler.
 - b) Yatağı, yorganı kirletirler.
 - c) Katran küpüne düşerler.
 5. Damatları ile kızları her şeye rağmen bunları bir kese altınla hoşgörüyle uğurlar.
 6. Ebe ile Bide bir kese altınla uyuz bir koyun satın alır. Koyunu eve getirip keserler. Koyunun kellesine konan sineği öldüreyim derken Bide, Ebe’ye vurup öldürür.
 7. Bide, yalnız başına kalır.

ALTMİŞİNCİ MASAL

1. Kürt İnadı
2. EB: 334, AaTh: 1351
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Bir Kürt ile karısı hayvanları her gün yemleyip sulamaktan usanır. Evvela konuşan hayvanların bakımına mecbur olacak diye anlaşırlar.
 2. Kürt adam, ocağın başına durur ve inat edip hiç konuşmaz.
 - a) Karısı kızını da alp babasının evine gider. Kürt konuşmaz.
 - b) Kızı getirdiği çorbayı yanlışlıkla babasının başına geçirir. Kürt yanar, yine konuşmaz.

- c) Eve hırsız girer. Çingeneler karısının tüm çeyizlerini çalar, Kürt yine ses çıkarmaz.
3. Kadın, evinin soyulduğunu komşusundan öğrenir. Çingenelerin ardından gider.
4. Çingenelere yetişip bekâr biriyle evlenmek istediği bahanesiyle aralarına girer. Gece kalkıp çalınan eşyalarını alarak evine geri döner.
5. Kadın ayrılmadan önce çingenelere bir oyun eder. Onlar da jandarmaya yakalanır.
6. Kadın, kocasını ocağın başında oturup dururken bulur. Kocasına söylenir.
7. Adam karısına yalnız şöyle der: “Hah, işte şimdi hayvanlara sen bakacaksın!”

ALTMİŞ BİRİNCİ MASAL

1. Üç Hırsız
2. EB: 339, AaTh: 1540
3. Dudu Şişman, Sarımehmetler
4. Motif Sırası:
 1. Üç hırsız, soymak için girdikleri evden eli boş döner.
 2. Yolda eşiğiyle pazara koç satmaya giden adamı soymaya karar verirler.
 3. Hırsızlardan biri koçu, biri eşiği, biri de adamın sırtındaki elbiseleri çalar.
 4. Çırılçıplak ortada kalan adam, yolda rastladığı kadına ölüler diyarından geldiğini, selamlar getirdiğini söyler.
 5. Kadın; ona elbise, yiyecek ve para verip ölen oğlu Mehmet’e gönderir.
 6. Kadının kocası bu hadiseyi duyunca hırsızı takip eder.
 7. Hırsız, değirmenciye padişahın askerlerinin geldiğini onun gibi kellerin kellesini kestiklerini söyler.
 8. Korkuya düşen değirmenci bir ağcın tepesine çıkıp gizlenir.

9. Değirmencinin yerine geçen hırsız, kadının kocasının dikkatini ağaçtaki değirmenciye çeker. Koca, ağaca tırmanırken hırsız onun atıyla ortadan kaybolur.
10. Adam, karısına “Atı, Mehmet’imize gönderdim!” diye yalan söyler. Kadın da aldatılmadığını düşünüp sevinir.

ALTMİŞ İKİNCİ MASAL

1. Üç Tembel Arkadaş
2. EB: -, AaTh: -
3. Yusuf Çelik, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Üç tembel arkadaş olup, para kazanmaya çıkar.
 2. Bir köydeki odada bir süre ekmek elden su gölden geçinirler.
 3. Ekmek kesilince hırsızlık yapmaya karar verirler. Aralarından biri bu konuda da tembellik eder.
 4. Yalancılıkla geçinmeye karar verirler.
 5. Bir köye varıp eşeklerin uçtuğunu, öbür köyde de gökten semer yağdığını söyleyip köylüleri kandırırlar.
 6. Üç kafadarlar, birbirini doğrulayan yalanlar uydurarak geçinir gider.

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Keloğlan ile Kırk Köseler
2. EB: 351a, AaTh: 1000, 1535, 1539, 1653 A
3. Mehmet Ali Sağlam, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. Kırk Köseler, Keloğlan’ın elinden neyi var neyi yoksa alırlar.
 2. Keloğlan bir oyun düşünür. Eşegin paldımına üç mecit sokar. Kırk Köseler, yolda pisliğinden mecit çıktığını gördükleri eşeği satın alır.
 3. Akşam, Keloğlan’ın dediği kadar yem ve su verince eşek ölür.
 4. Kandırıldıklarını anlayan Kırk Köseler, Keloğlan’ı bir çuvala koyup bataklığa atar.

5. Keloğlan oradan geçen bir çobanı padişahın kızıyla evlenmek istemediği için çuvala konulduğuna inandırır ve yer değiştirirler.
6. Kırk Köseler, Keloğlan'ın yalanına inanıp sürü bulmak için suya atlar, hepsi boğulur.
7. Keloğlan, Kırk Köselerin yerini yurt tutar.

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Muhtar Hasan
2. EB: 351 b, AaTh: 1000, 1535, 1539, 1653 A
3. İrfan Erkayacan, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. Memleketin birinde muhtarlığı sıra ile yapmaktadırlar. Köylüler, sıra Hasan'a gelince "Muhtarlığında birer inek kesip yiyelim." diyerek onu kandırıp ineğini yerler.
 2. Ertesi hafta kimsede bir hazırlık göremeyince, Muhtar Hasan, bunları valiye şikâyet eder.
 - a) Valinin karısının dostunu öldürüp, cesedi ortadan aldirmek için bir kese altın alır.
 - b) Vali, tuvaletinde oturan adamı öldürdüğüne inanır. Muhtar Hasan'a cesedi götürmesi için bir kese altın verir.
 - c) Bir bostan sahibinden de, babasını öldürdüğü için şikâyetçi olmaması karşılığı altın alır.
 3. Altınlarla köye dönen muhtar, inek gönünün çok para ettiğini söyleyerek köylülere ineklerini kestirir.
 4. Köylüler, ellerindeki gönlerle valinin kapısından kovulunca aldatıldıklarını anlarlar.
 5. Muhtar Hasan'ı bir çuvala koyup deniz kıyısına atarlar. Hasan, bir çobanı kandırıp çuvala koyar. Kendisi de sürüyü alıp köye döner.
 6. Aldatılmaya doymayan köylüler, Muhtar Hasan'ın koyunları denizden çevirdiğine inanıp kendilerini denize atarlar.
 7. Muhtar Hasan, koca köyde yapayalnız kalır. Köy de ona kalır.

ALTMİŞ BEŞİNCİ MASAL

1. Nasrettin Hoca ile Keloğlan
2. EB: 357, AaTh: 100, 1007, 1012, 1132
3. Zeliha Karataş, Çobanisa
4. Motif Sırası:
 1. Nasrettin Hoca, Keloğlan'ı hizmetçi tutar. Aralarında "Birbirlerine darılmayacaklarına, darılan olursa onun sırtından gön alacalarına" dair anlaşılır.
 2. Keloğlan,
 - a) Hoca'nın eşeğinin sırtındaki odunu yakar.
 - b) Ahırdaki buzağıyı öldürür."Köpek sandım." der.
 - c) Çifte gider öküzleri ters koşar.
 3. Hoca, bundan bıkar usanır; ama "Darıldım!" diyemez. Karısıyla anlaşır Keloğlan'ı denize atarak ondan kurtulmak ister.
 4. Bunları duyan Keloğlan gece hocanın karsını kendi yatağına yatırır.
 5. Hoca, Keloğlan diye karısını denize atar.
 6. Hoca, karısına haber vereyim diye geldiğinde; Keloğlan'ı karısının elbisesiyle karşısında bulur.
 7. Keloğlan, "Darıldın mı?" diye sorar. Hoca da "Darıldım!" deyiverir.
 8. Keloğlan Hoca'nın sırtından gönü alır. Hoca ölür. Keloğlan, Hoca'nın çiftliğine yerleşir.

ALTMİŞ ALTINCI MASAL

1. Askere Giden Kız
2. EB: 374, AaTh: 884
3. Ahmet Çevikbaş, Kesme
4. Motif Sırası:
 1. Yedi kızı olan padişah, askerlik zamanı askere çağırılır.
 2. Padişahı üzüntülü gören kızlar sebebini sorarlar. En küçük kız babasının yerine askere gitmeyi teklif eder.
 3. Kızın saçını kesip erkek kılığında askere gönderirler.

4. Kızın birliğinde bir Beyoğlu vardır. Beyoğlu kolundaki bilezik, parmağındaki yüzük izinden asker arkadaşının kız olduğunu iddia eder. Onu imtihana tabi tutar.
5. Kız tüm imtihanları kazanır.
 - a) Sidik yarışında bir kargı sayesinde Beyoğlu'nu yener.
 - b) Gül yatağından da önceden hazırladığı bir çuval gül sayesinde gülleri taptaze kalkar.
 - c) Askerlik bitince de “Kız geldim kız giderim. Beyoğlu'na da b... yediririm!” deyip memleketine döner.
6. Beyoğlu, kızını bulur. Annesi kızını ister, düğün dernek kurulur.
7. Kız evleneceği gencin asker arkadaşı olduğunu anlar. Gerdek gecesi, gelin gibi giydirdiği bal tuluğu ile ona bir oyun daha yapar.
8. Beyoğlu kılıcını çekip tuluğa saplar. Yere akan balı yaladığında yaptığına pişman olur. Kız saklandığı yerden çıkar, evlenirler.

ALTMİŞ YEDİNCİ MASAL

1. Akıldane
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Aydemir, Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Bir bağcı üzüm satmaya gittiği memlekette Akıldane'ye misafir olur.
 2. Köy odasına gitmeden önce Akıldane misafire üç akıl verir:
 - a) Orada nereye buyur ederlerse oraya otur.
 - b) Elin işine karışma.
 - c) İki kişi konuşurken araya laf atma.
 3. Köy odasında;
 - a) Varıp başköşeye oturan bağcı, kaldırıla kaldırıla kapının ardına kadar gelir.
 - b) Başkaları konuşurken araya laf atar.
 - c) Üzerine gerek olmadığı halde belindeki bıçağı çıkarır. Köylüler: “Bu hırsız, bıçağı hazineden çalmış!” diye bağcıyı yakalamak ister.
 4. Akıldane akıl öğretmeyeceğine söz verip misafiri evine getirir. Ahırdaki eşeğe söyleyip, misafire anlatır.

5. Bağcı, Akıldane'nin verdiği akılla “ Bıçağı babamın ölüsü üzerinde buldum, davacıyım!” demesi üzerine kurtulur.

ALTMİŞ SEKİZİNCİ MASAL

1. Sert Mahmut
2. EB: -, AaTh: -
3. Zeliha Karataş, Çobanisa
4. Motif Sırası:
 1. Padişah, Sert Mahmut'u devin sırtındaki kürkü getirmesi için gönderir.
 2. Sert Mahmut, dev uyurken bir oyunla kürkü alıp gelir.
 3. Padişah, bu kez Sert Mahmut'tan sapıtma tahtası yapmak için devin bahçesindeki çamı getirmesini ister.
 4. Sert Mahmut, çamı keserken deve yakalanır.
 5. Kürkünü çalan Sert Mahmut'a sapıtma tahtası yapıyorum diye devi kandırır. Yaptıkları kütüğün içine devi koyup ağzını çivi ile çakar.
 6. Kütüğü yüklenip padişaha getirir.
 7. Dev, serbest kalınca Sert Mahmut'un peşine düşür.
 8. Sert Mahmut, yakalanmak üzere iken bir çobanı çevirip bir koyun alır. Dev için keser, ona yediriyorum derken kül atıp devin gözünü kör eder.
 9. Kör olan devi, evine götürüyorum diye bir dağa çıkarıp aşağıya yuvarlar.
 10. Padişah, devi öldüren Sert Mahmut'u kese kese altınla uğurlar.

ALTMİŞ DOKUZUNCU MASAL

1. Rüya Tabircisi Fakir
2. EB: -, AaTh: -
3. Ömer Çetinkaya, Müezzinler
4. Motif Sırası:
 1. Bir ülkenin asayişi iyice bozulmuştur. Padişah ülkenin asayişini sağlayacak birini aramaktadır.
 2. Padişah bir rüya görür. Rüyasını tabir edecek birini arar.

3. Fakir, saraya gelip rüyayı kırkıncı günde tabir edeceğini söyler.
4. Son gün, rüyasına giren aksakallı ihtiyar fakire rüyayı tabir eder.
5. Fakir, padişaha rüyasında yılan gördüğünü, vergileri arttırması gerektiğini söyler.
6. Fakir, padişahın gördüğü ikinci rüyayı daha büyük bir yılan gördüğüne yorar; vergiler iki kat arttırılır.
7. Fakir üçüncü rüyayı da aynı şekilde tabir eder. Vergiler kat kat artar.
8. Ağır vergilerin altında halkın iyice gücü kesilir. Asayiş düzene girer.
9. Fakir, dördüncü seferde padişaha süt gördüğünü vergileri indirmesi gerektiğini söyler.
10. Padişah, asayişi sağlayan adamı bulduğunu anlar. Fakir rüya tabircisini, baş vezir yapar.

YETMİŞİNCİ MASAL

1. Âmâ, Demirci, Müezzin
2. EB: - , AaTh: -
3. Yusuf Aydemir. Kasımlar
4. Motif Sırası:
 1. Padişah, tebdili kıyafet edip vezirleriyle şehrin asayişini kontrole çıkar.
 2. Üç adamın hali, padişahın dikkatini çeker.
 - a) Bir âmâyâ gelen geçen tokat vurmaktadır. Âmâ da: “Bu bana müstahak!” demektedir.
 - b) Bir demirci, bir örsün bir körüğün yanına koşmaktadır.
 - c) Bir müezzin, bir boy minareye çıkıp inmektedir.
 3. Padişah saraya dönünce bu üç adamı huzuruna getirtir. Bu garip hallerinin sebebini sorar.
 - a) Âmâ, hırsından böyle kör olduğunu;
 - b) Demirci, aç gözlülüğün sonunun bu olduğunu;
 - c) Müezzin, ihanetin sonunun bu olduğunu; anlatır.

İKİNCİ BÖLÜM

SÜTÇÜLER MASALLARINDA ORTAK UNSURLAR

A. KAHRAMANLAR

I. İNSANLAR

1-Saray ve İdare Adamları:

Bu guruba girenler, padişahlar, padişah kızları ve hanımları, şehzadeler ve diğerleri başlığı altında verilmiştir.

a. Hükümdarlar:

Masallarda, babadan oğula geçen bir padişahlık görülmemektedir. 44 numaralı masalda; padişah, kızını ifrit elinden kurtaran Seyfölmülük'u kendi yerine geçirir. Talih kuşu ile seçilen bir padişaha rastlanmaz; ancak 28 numaralı masalda memleketi yöneten vali talih kuşu ile seçilir. Padişahların kendilerine yapılan bir iyiliğin karşılığını fazlasıyla ödüllendirdikleri görülür. Masallarımızda kadın padişaha rastlanmamaktadır. Hayvanlarla ilgili, 9 ve 10 numaralı masalda yılanlar padişahına; 10 numaralı masalda kemeler padişahına; 16 numaralı masalda kurbağa, yengeç, karıncalar padişahına; 44 numaralı masalda maymunlar padişahına rastlanır.

28 masalda iyilik yapan, 7 masalda kötülük yapan padişahlar görülür. Aynı masalda hem iyi hem kötü özellikler gösteren padişahlara da rastlanır.

Masallarımızda Çin, Yemen, Fas gibi memleketlerin hükümdarları da görülmektedir.

aa. İyi olanlar: 21 masalda geçmektedir.

Tilki kendini öldürmekten vazgeçen fakiri, padişaha vezir olarak tanıtır. Padişah adamın halinden şüphe etse de kızını ona verir. (6)

Yılanlar padişahı, avcının suçsuz olduğunu öğrenince, ona sihirli tükürüğünü yalatır. Böylece avcı, olacağı geleceği ve hayvanların dilini bilir. (9)

Yılanlar padişahı, oğlunu kurtaran Avcı Mehmet'e sihirli bir kutu verir. (10)

Kemelerin padişahı, Avcı Mehmet'in kedisinin galla (fare) kuyusundaki kemeleri yememesi şartıyla, çalınan sihirli kutusunu bulur. (10)

Vaktin padişahının gözleri kör olur. Gözlerinin denizden çıkarılan güzel bir balık sayesinde açılacağını duyar; ama balık bulunamaz. (11)

Padişah bahçesinde biten bir tek narı devin yemesine çok kızar. Sırasıyla üç oğlunu bu devi öldürmeye gönderir. (13)

Padişah, dev elindeki sularını açtırıp, kızını kurtaran gence; yedi kat yerin altından yeryüzüne çıkması için yardım eder. (13)

Padişah, kızıyla sevişirken yakalayıp hücreye attığı oğlanın, akli ve yiğitliği sayesinde karşı tarafın padişahını yener; kızını bu oğlanla evlendirir. (14)

Padişah, düşmanları tarafından gelen oğlana birçok zorluklar gösterir. Oğlan arkadaşlarının da yardımıyla zorlukları geçer. Padişah kızını bu oğlana verir. (14)

Üç kız kardeşi alan, kurbağalar padişahı, yengeçler padişahı, karıncalar padişahı; kızların oğlan kardeşleriyle bir olup Kara Bakır devi öldürüp, elindeki güzel kızı kurtarırlar.(16)

Babasına erkek diye tanıtılan kız evlat, sünnet zamanı gelince saraydan kaçır. Vardığı memlekette gösterdiği yiğitlikten dolayı, oranın padişahı kızını bu erkek kılığındaki gence verir. (19)

“Çocuğum olsun da ne olursa olsun” diyen padişahın bir yılan çocuğu olur. Padişah, oğlunun doğumu, beslenmesi ve eğitimi için getirttiği üvey kızı oğlula evlendirir. Oğlan da güzel bir şehzade olur. (20)

Padişah, Hızır’ı bulması için bir hocayı görevlendirir. Hızır’ı arayan padişah, hocanın ardından gelen çocuğun Hızır olduğunu anlar hocaya bir kese altın verip uğurlar. (25)

Sultan Süleyman, Allah’ın takdirinin bozulamayacağını Zümrüdü Anka’ya gösterir. (30)

Padişah, sihirbaz Arap’ın elinden kaçan sarayın bacasından bir gül olup içeriye düşen gence kızını verir. (39)

Padişah, bir ceylanın içinde saraya giren oğlana, Allah’ın emri deyip kızını verir. (42)

Padişah, yolda gördüğü perinin söylediklerini yapınca evlat sahibi olur. (44)

Altmış arşın boyundaki padişah, Seyfölmölük ve arkadaşlarını; kızının “Bunlar kuştur.” demesiyle serbest bırakır. (44)

Bir âdemoğlu olan maymunlar padişahı, Seyfölmölük’e bir kötölük yapmaz. (44)

Çok yaşlanmış olan padişah, kızını ifrit elinden kurtaran Seyfölmölük’u o ülkeye kendi yerine padişah yapar. (44)

Padişah, oğlu kimi beğenirse onu alacağını söyler. Oğlunun beğendiği çingene kızını oğluna alır. (45)

Padişah oğluna, altın saçlı kız ile mercan dişli oğlan doğuracağını söyleyen kızı alır.(46)

Padişah, ağlamaya başlayan çocukların birinden inci, birinden gül saçılınca bu çocukların kendi çocukları olduğunu anlar. Karısını kuyudan çıkartır. (47)

Çevre padişahlardan biri Bey Böyrek'e kızını verir. (47)

Padişah, karısını imama emanet edip gurbete gider. Hocanın tecavüzünden kaçan karısını bulup hocanın kellesini kopartır. (50)

Padişah çalınan yüzüğünü bulması için, münecim diye bir fakiri çağırır, altınlar verip yüzüğünü bulan fakiri uğurlar. (56)

Padişah, Sert Mahmut'u devin sırtındaki kürkü almaya gönderir. Devi öldürüp kürkü getiren Sert Mahmut altınla ödüllendirilir. (68)

Padişah, gördüğü rüyayı tabir ettirmek için bulduğu kişi sayesinde memlekette huzur sağlandığı için bu tabirciyi baş vezir yapar. (69)

ab. Kötü Olanlar: 7 masalda geçmektedir.

Padişah doğacak dokuzuncu çocuğun da kız olması halinde karısını ve bebeğini öldüreceğini söyler. (19)

Padişah, bir adamı olmayacak işlere koşup, güzelliğiyle nam salan karısını elinden almaya çalışır. (21)

İki gözü kör olan padişah, yanındaki Arap köleyi gözüne ilaç bulması bahanesiyle, güneşin doğduğu yere gönderir. Oradan sihirlerle bembeyaz ve zengin olarak gelen oğlana kızını verir. (27)

Çin Kralı, Benli Gelin'i getirmesi için Kafdağı'na bir cadı gönderir. (43)

Gelininin iki köpek guluğu doğurduğuna inanan padişah, gelinini dört yol ortasına beline kadar gömdürür. Sonra gerçeği anlayan padişah vezirin gelinini cezalandırır. (46)

İki boynuzu olan padişah, tıraşından sonra bunu kimseye söylemesinler diye berberleri öldürür. (48)

Askere gitmek istemeyen padişah yedi kızından en küçüğünü bir erkek kılığında kendi yerine askere gönderir. (66)

ac. Sonradan padişah olanlar:

Çok yaşlanmış olan padişah, kızını bir ifritin elinden kurtaran Seyfölmülük'u o ülkeye kendi yerine padişah yapar. (44)

aç. Kadın padişahlar: Masallarımızda kadın padişaha rastlanmamıştır.

b. Hükümdar hanımları: 5 masalda geçmektedir.

Padişahın karısı, dokuzuncu çocuğu da kız olunca, padişahın zulmünden korkarak çocuğun erkek olduğunu söyler; onu erkek gibi yetiştirir. (19)

Sultan hanım, kızıyla geçinemeyen Arap köleyi başından atmak ister. (27)

İki köpek guluğu doğurduğu sanılan padişahın karısı beline kadar bir kuyuya gömülür.(47)

Padişahın karısı, ona kötülük yapmaya çalışan hocanın elinden abdest alacağım diye kurtulur. (50)

Padişahın karısı, kızıyla iddiaya tutuşur. (51)

c. Padişah kızları: 12 masalda geçmektedir.

Padişah kızları genelde tektir. 19 numaralı masalda 9 kıza, 66 numaralı masalda 7 kıza rastlanır. Küçük kızlar masal kahramanıdır. Kızlar genelde evlilik yaşındadır. Padişah, şartlarını yerine getiren, yiğitlik gösteren kim olursa olsun onunla kızlarını evlendirir. Evliliklerde, kızların evleneceği kişilere âşık olduğu veya beğendiği görülür. 19 numaralı masalda kızlardan biri sonradan erkek olur. 42, 44 numaralı masallarda kızlar masal kahramanına yardım eder.

Tilki, fakiri vezirmiş gibi gösterip; padişahın kızıyla evlendirir. (6)

Çalışmaya gittiği memlekette zengin olan gence, padişah kızını verir. Padişahın kızının içindeki yılanlar, damatları sokup öldürmektedir. Denize bırakılan balığın yardımıyla yılanlardan kurtulurlar.(11)

Suyun başındaki dev, her sene yemek için bir kız alır. O yıl sıra padişahın kızına gelmiştir. (13)

Padişahın sekiz kızı vardır. Dokuzuncu kız, erkek olmadığı için öldürüleceğini duyanca bir ata binip kaçır. (19)

Padişahın kızı, Arap köleyi karnındaki siyah lekeden tanır. (27)

Zümrüdü Anka kuşu takdiri bozmak için, Yemen Kralı'nın kızını kaçırıp bir dağın başına bırakır. (30)

Padişahın kızı, Tasa kuşuna sahip olmak ister. (33)

Padişahın kızı, sarayın bacasından bir gül olarak içeriye girip sihirle delikanlı olan oğlana âşık olur. (39)

Padişahın kızı, devin sırrını öğrenip oğlana söyler. (42)

İfrit'in elinden Seyfûlmüluk sayesinde kurtulan padişahın kızı, memleketine gelir. (44)

Padişahın kızı, daha önce âdem memleketine vardığı için, insanı tanır. Babasına yakalanan insanların kuş olduğunu söyleyerek Seyfûlmüluk'u kurtarır. (44)

Adamı adam edenin kadın olduğunu iddia eden kızını, padişah Tembel Ömer'e verir. (51)

Bir padişahın yedi tane kızı vardır. (66)

Padişahın küçük kızı babasının yerine askere gider. (66)

ç. Şehzadeler: 12 masalda geçmektedir.

13, 50 numaralı masalda üç; 42 numaralı masalda kırk; 47 numaralı masalda iki kardeşirler. Diğerleri tektir, ya da dua sonucu olmuşlardır. Küçük oğlanlar masal kahramanıdır, kahramanlık gösterirler. 20 numaralı masalda şehzade karayılan olarak doğar, evlenme çağında güzel bir delikanlı olur.

Şehzadelerin hepsi evlilik çağında evlenirler. Genelde beğenip âşık oldukları kızları alırlar. Yalnız 18 numaralı masalda tabiatüstü bir varlıkla evlenme vardır. Evliliklerde huzur ve mutluluk vardır; yalnız 33 numaralı masalda şehzade karısını dışarı atar ama sonunda hatasını anlar.

Padişahın üç oğlu, bahçelerindeki narı yiyen devi öldürmek için sırayla gider. Küçük oğlan devi öldürür. (13)

Padişahın yaramaz oğlu, testisini kırdığı bir kızın bedduasıyla üç elma kızına âşık olur. (18)

Üvey kız, yılan şehzade soyunur soyunmaz derisini ateşe atıp yakınca, karayılan padişaha yakışır güzel bir delikanlı olur. (20)

Gemisi batan Fas Kralı'nın oğlu Zümrüdü Anka kuşunun kızı koyduğu dağın bulunduğu adaya çıkar. Kızla orada buluşurlar. (30)

Çeşmeye atını sulamaya gelen şehzade, ağacın başındaki kıza âşık olur. Onu memleketine götürüp onunla evlenir. (33)

Tasa kuşu gelip şehzade'nin üç çocuğunu bir yere götürüp bırakır. Karısının ağzına da kan çalar. Şehzade karısını ağzı kanlı görünce, çocukları onun yediğini zanneder. Karısını bir dağ başına atar. (33)

Padişahın oğlu yolda giderken gördüğü çingene kızına âşık olur, onunla evlenir. (38)

Padişahın kırk oğlu, nasiplerini bulmak için kırk ata binip aramaya çıkarlar. Küçük kardeşin yardımıyla nasiplerini bulup, alırlar. Küçük kardeşi bırakıp geri gelirler. (42)

Çin Kralı'nın oğlu da Benli Gelin'e resminden âşıktır. (43)

Padişah oğlu Seyfûlmüluk ile vezirin oğlu Said can arkadaşdır. (44)

Padişahın oğlu gezip tozar. Bir çingene kızını beğenip onunla evlenir. (45)

Padişahın, biri ağlasa gül, biri ağlasa inci saçılan ikiz çocuğu olur. (47)

Padişahın karısı, teslim olmayınca imam padişahın üç oğlunu da keser. (50)

d. Vezir, hanım ve çocukları: 10 masalda geçmektedir.

6 numaralı masalda, vezir rolüne girip padişahın kızını alan birine rastlanır. Vezirler halktan seçilmektedir. Her zaman padişahın yanında yer alırlar. Genelde sayıları üçtür. 69 numaralı masalda yeteneğini gösteren biri vezir olur. Vezirlerden bir maharet gösteren baş vezir olabilir. Genelde vezirler iyidir, 56 numaralı masalda hırsız, 25 numaralı masalda iki kötü bir de akıllı vezire rastlanır.

Vezir hanımları ve kızları masallarda etkin rolde görülmez, sadece 46 numaralı masalda kötü bir vezir gelinine rastlanır.

Tilki; fakir adamı sarayı, köşkü, serveti olan bir vezir gibi tanıtip, padişahın kızını alır. (6)

Vezirler, padişahın dokuzuncu çocuğunun da kız olduğunu saklarlar. Karısını ve kızını öldürmezler. (19)

Vezirlerden biri yılan şehzadeyi ancak üvey kızın okutabileceğini söyler. (20)

Vezirler ülkenin dört bir yanına dağılarak Hızır'ı bilecek hocaları toplayıp getirirler. (25)

Seyfûlmüluk, vezirleriyle dolaşırken yolda rastladığı birini saraya gönderir. (44)

Vezir de hanımına yedirdiği yılanla evlat sahibi olur. (44)

Vezir denetim yaparken, ışık yanan bir evde iki kızın gergef işlediğini görüp o evi işaretler. Konuşulanları padişaha iletir. (46)

Vezirin gelini, padişahın gelinini kıskanıp ona iftira ederek bir çukura gömdürür; ama sonunda durum anlaşılır vezirin gelini padişah tarafından cezalandırılır. (46)

Padişahla birlikte gurbete çıkan vezir, dönüşünde karısını bulamayan padişahla kadını aramaya çıkar. (50)

Padişahın yüzüğünü çalan vezir, durumu gizlice müneccime açıklayıp, yüzüğü müneccime verir. (56)

Vezirler toplanıp, padişaha devin güzel bir kürkü olduğunu bunu da Sert Mahmut'un getirebileceğini söylerler. (68)

Vezirler, padişahın rüyasını tabir edecek birini ararlar; ama bulamazlar. (69)

Padişah rüyasını tabir ederek memleketin asayişini sağlamasına yardımcı olan fakiri yanına baş vezir yapar. (69)

e. Diğerleri:

Vali: 2 masalda geçmektedir.

Her şeyini kaybeden avcı vardığı ülkede talih kuşu ile oraya vali seçilir. (28)

Vali, Hasan'a bir kese altın verip; kendisinin öldürdüğünü sandığı cesedi bir yere atmasını ister. (64)

Muhtar: 2 masalda geçmektedir.

Muhtar, armut ağacı ile elma ağacının altındaki hazineyi çıkarmak için Arap'a yardım eder. (27)

Bir köyde muhtarlığı sırayla yaparlar sırası gelince Tembel Hasan muhtar olur. (64)

2. Din Adamları:

a. İmam- hoca- müezzin: 6 masalda geçmektedir.

Vaktin padişahının gözleri kör olur. Memleketin hoca ve hekimleri bir çare bulamazlar. (11)

Yılan şehzade, onu okutmak için gelen bütün hocaları sokup öldürür. (20)

Verilen sürede Hızır'ı bulamayan hoca, padişaha getirilirken arkalarına takılan çocuğun Hızır olduğunu açıklamasıyla kurtulur. (25)

Güneşin doğduğu yerdeki hocanın, Arap köleye verdiği muska ile kör padişahın gözleri açılır. (27)

İmam kendisine emanet edilen padişahın karısına göz koyup, onu yoldan çıkarmaya çalışır. Sonunda kellesi gider. (50)

Müezzin daha önce götürüldüğü saraya tekrar gidebilmek için, akkuş gelecek diye minareye paldır küldür çıkar, paldır küldür aşağıya iner. (70)

3. Halk Tabasına Mensup Olanlar:

a. Aileler:

Masallarda ailede anne, baba, oğul ve kızlar vardır. Ailede baba ve anne genellikle kendi rolleriyle karşımıza çıkarlar. Bazen yaptıkları iş itibarıyla ayrı bir önem kazanırlar.

aa. Baba:

37 masalda aile diyebileceğimiz guruplara rastlanır. Bunlardan bazıları baba-kız, bazıları baba-oğul, bazıları da karı-koca arasında geçen ilişkileri gösterir. 10, 13, 18, 20, 27, 33, 42, 44, 45 numaralı masallarda, padişah baba ile oğul, 14, 19, 34, 51, 66 numaralı masallarda padişah baba ile kız görülür. 8, 21, 28, 32, 41, 50, 55, 56, 59, 60 numaralı masallarda karı koca arasındaki ilişkiler vardır.

4 numaralı masallarda zengin baba ile bir oğul, 17 numaralı masallarda zengin baba ile üç oğula rastlanır.

Bunların yanında 36 ve 52 numaralı masallarda ikinci defa evlenen babalar vardır. İlk evlilikten olan çocuklarını, yeni hanımlarının etkisiyle dağa bırakırlar. Ayrıca 29 numaralı masalda öz kızını dağa bırakan bir padişaha, 49 numaralı masalda kızını almak isteyen bir babaya, 66 numaralı masalda kızını kendi yerine askere gönderen padişaha, 19 numaralı masalda kız olan dokuzuncu çocuğunu öldürmek isteyen bir babaya rastlanır.

Babaları oğullarına kız kardeşlerini ilk gelen taliplilerine vermelerini vasiyet eder.(16)

Baba oğluna bir ok verip, okun düştüğü yerde ne varsa ona iyi bakmasını söyler. (17)

Karısının dırdırına dayanamayan bir baba, oğlu ile kızını bir dağa bırakır. (36)

Ölümü yaklaşan baba, oğullarına kız kardeşlerini kim gelip isterse vermelerini nasihat eder.(43)

Baba, ölen karısının yüzüğü kızının parmağına uydugu için onunla evlenmek ister. (49)

Baba yuvası bozulmasın diye kızını dağa bırakır. (52)

Adam, karısını soyan hırsızın kendisini de soyduğunu gizler. (61)

ab. Anne: 15 masalda geçmektedir.

Masallarımızda annelerin bazılarının sadece adı geçmektedir. Bazıları ise önemli işler yapmaktadırlar. 11, 12, 22, 23, 31 numaralı masallarda anne oğul, 22, 27, 36, 38, 51, 52 numaralı masallarda anne kıza rastlanır. 36, 51, 52 numaralı

masallarda üvey anneyi, 38 numaralı masalda öz kızını dışarıya atan bir anneyi görürüz. Üvey annelerin hepsi kötüdür.

Anne çocuğunun öldüğünü bilmez. Çocuk sabahtan beri yoktur ama annesi nereye gittiğini bilemez. (8)

Anne, oğlunu okutmak için Of dağındaki Arap'a teslim eder.(11)

Analları, üç kardeşi gurbete çalışmaya yollar. (12)

Oğlanın annesi düğün bitmeden evine dönüp ortada yığılı deriyi ateşe atıp yakar, böylece sihir bozulur. Anne, kızı oğluna alır. (17)

Annesi kızıyla helalleşir, onu bir ata bindirip uğurlar. (19)

Üvey anne, kızı evde istemediği için ona etmediğini bırakmaz. (20)

Yılan şehzadeyi okutmaya giden üvey kıza, ölmüş olan annesi mezardan akıl verir(20)

Beyoğlu'nun annesi, oğlunun üzülmemesi için keçi kızı ister. (22)

Anne, askerlerin konuşmasından bunların kendi çocukları olduğunu anlar. (28)

Anne, şehzade oğluna yol gösterir. (33)

Üvey anne, kocasından çocuklarını bir yere atmasını ister. (36)

Kedilmülük'un annesi, Bedrüatülcemal ile Seyfülmülük'u görüştürür. (44)

Annesi Tembel Ömer'i oduna gönderir. (51)

Üvey anne, kocasının kızını evde istemez dağa bıraktırır. (52)

Anne, üzerine dökülen sıcak su ile ölür. (58)

Anne, oğlunun askerlik arkadaşı olan kızı gelin alır. (66)

ac. Oğullar: 13 masalda geçmektedir.

Fakirin oğlu zenginin kızana âşık olur. (4)

Beyoğlu, dere kenarında güzeller güzeli bir kız görüp âşık olur.(22)

Kadının üvey oğlu perilidir, şekilden şekle girer.(23)

Kadın, kara adamın söylediği gibi kendi oğluyla evlendiğini anlar. (31)

Kız, kırkinci odayı açınca saçlarından asılı bir oğlan görür.(34)

Çiftçinin oğlu, türlü oyunlarla dev karısının elinden kurtulmayı başarır.(35)

Koca karı, oğlunu okutmak için Arap'a teslim eder.(39)

Cenazeyi bekleyen kız, temizlenmeye gidince cenaze bir delikanlı olarak uyanır; başındaki cariye ile evlenir.(40)

Mercan dişli oğlan, kardeşinin tüm isteklerini yapmaya çalışır.(46)

Beyoğlu, altın direktan çıkan kıza âşık olur, onunla evlenir.(49)

Bir oğlan korkuyu aramaya çıkar.(54)

Adam, karısının yanındaki delikanlının kendi oğlu olduğunu anlar.(55)

Beyoğlu, asker arkadaşının kız olduğundan şüphelenip, onu dener.(66)

aç. Kızlar: 21 masalda geçmektedir.

Fakir oğlanın kaçırdığı kız, oğlanı kandırıp elinden kaçar.(4)

Avcı Mehmet'in kızı kocakarıya babasının sırrını söyler.(10)

Küçük oğlan deliğin dibinden üç kız ayırıp yukarıya gönderir.(13)

Testisi kırılan kız, oğlana "Üç elma kızına âşık ol!" diye beddua eder.(18)

Üvey kız, şehzadeyi ele geçirip; besler, eğitir ve onunla evlenir.(20)

Kızın güzelliği dilden dile, elden ele padişaha kadar ulaşır.(21)

Keçi kız üzerindeki kıllı deriyi çıkarınca, ay parçası gibi güzeller güzeli bir kız olur.(22)

Kara köpeğin kaçırdığı kız, yedi kardeşlerin yardımıyla kurtulur. (23)

Küçük oğlan, Hızır'dan helal süt emmiş bir eş ister. (24)

Bey kızı, çocuklarına; "Ne İdik, Ne Olduk, Ne Olacağız" isimlerini koyar. (29)

Çingene kızı, anası görmeden üç paçayı eve gelen dilenciye verir. (38)

Kız, muradına ermek için binanın içindeki cenazeyi bekler. (40)

Cariye kız, uyanan gence onu kendisinin beklediğini söyleyip onunla evlenir.(40)

Küçük oğlan, sarayın bodrumunda uyuyan birbirinden güzel kırk kız bulur. (42)

Çoban görür görmez Yörük beyi'nin kızına âşık olur. (42)

Benli Gelin denilen kız, öyle güzeldir ki resmini gören âşık olur. (43)

Padişahın oğlu, çingene kızını görüp âşık olur. (45)

Kız, evlerine gelen cadı karısının söylediklerine inanır. (46)

Işık yanan evdeki kızlardan biri, padişah oğluna alırsa altın saçlı kız, mercan dişli oğlan doğuracağını; biri de veziri padişah yapacağını söyler. (46)

Beyoğlu'nun nişanlı olduğu teyzesinin kızı, altın direk Beyoğlu'nun evine gelen kızı bulup evden atar. (49)

Babasının, yüzük parmağına uydu diye evlenmek istediği kızı, bir altın direk içinde kaçıp kurtulur. (49)

Adam önceki hanımından olan kızını, dağa bırakır. Kız dağdan saçları altınlı döner. (52)

Kahraman devin elinden kurtardığı kızın kendi kızı olduğunu anlar. (55)

Kız, babasını yanlış anlayıp, çorbayı kafasına geçirir; ama baba yine konuşmaz. (60)

Gül bahçesindeki sarayda yaşlı bir kadın ile güzel kızı yaşamaktadır. (70)

ad. Adam: 4 masalda geçmektedir.

Adam, Gül ile Sinan'ın hikâyesini merak edip bunu öğrenmek için yollara düşer.(41)

Adam, karısından onu soyan hırsızın kendisini de soyduğunu gizler. (61)

Bir memlekette Sert Mahmut adında, kurnaz mı kurnaz bir adam yaşar. (68)

Fakirin rüyasında gördüğü adam, padişahın rüyasını tabir ederek fakirin sıkıntısını giderir. (69)

ae. Kadın: 15 masalda geçmektedir.

Avcının karısı kafasına koymuştur bir kere, kocasının ölümü pahasına da olsa sırrını öğrenmek ister. (9)

Komşu kadın, zengin olmak için nine gibi bakla ağacına tırmanır. (15)

Oğlan, karısının verdiği akılla, Hızır'ın imtihanını kazanır. (24)

Avcının karısı, kocasına gelecek belaların gençliğinde gelmesini istemesini söyler.(28)

Bir çingene karısı kızı ile birlikte yaşamaktadır.(38)

Altı yüz yaşındaki adamın karısı, kocasına saatlerce kitap getirip götürdüğü halde kaşını bile karartmaz. (41)

İfrit elindeki kadın, onu ifritin elinden kurtaran Seyfülmülük'e kızı bulmada yardımcı olur. (44)

Hamile kadın, kocası gurbete gidince bir oğlan çocuğu doğurur. (55)

Fakir adam karısının verdiği akılla zengin olur. (56)

Ağanın karısı, çoban kardeşlere kahve ikram eder. (58)

Komşu kadın, Kürt karısına evinin soyulduğunu haber verir. (60)

Kadın ahiretten geldiğini söyleyen adamla, ölen oğluna sırt baş, para, yiyecek gönderir. (61)

Valinin karısı eve gelen dostuna iyi rağbet eder. (64)

Kadın, Keloğlan'ın elbiselerini giyip Keloğlan'ın yatağına yatar. (65)

Kadın, askerdeki kıza iki çuval gül bularak yardımcı olur. (66)

af. Gelin: 5 masalda geçmektedir.

Tilki, gelinle vezir diye tanıttığı damadı kâfirlerin sarayına yerleştirir. (6)

Yılan şehzade, gelinlerin hepsini sokar öldürür. (20)

Gerdek gecesi, gelin damadın karnındaki siyahlığı görüp, bunun onların kölesi Arap olduğunu öğrenir. (27)

Padişahın gelini altın saçlı bir kız ile mercan dişli bir oğlan doğurur. (46)

Vezirin gelini kıskançlık yapıp, padişahın gelinine köpek guluğu doğurdu diye iftira atar. (46)

ag. Çocuk: 6 masalda geçmektedir.

Yoksul adam, karısını almaya çalışan padişaha yeni doğmuş bir çocuk getirir. Bu çocuk konuşunca padişah kadını almaktan vazgeçer. (21)

Kimseyle konuşmayan güzel kız, çocuğu olunca konuşmaya başlar. (22)

“Aslı hu, nesli hu” diyen çocuk, Hızır olduğunu söyleyip kaybolur. (25)

Avcı, iki çocuğuyla ortalıkta kalır. (28)

Bey kızı çocuklarına, “Ne İdik”, “Ne Olduk”, “Ne Olacağız” isimlerini koyar. (29)

Kimi kimsesi olmayan bir çocuk, türbeci dedeye bırakılır. (57)

b. Bazı tipler:

Bu bölümde taşıdığı vasıflarla bir tip olma özelliği gösteren Keloğlan, Köse, Kâfir, Yörük, Çingene, Nasrettin Hoca, Eşkîya, Akıldane, köylü gibi belirli tipler ile ağalar beyler, zenginler ve fakirler, hizmet erbapları ile meslek sahipleri yer almaktadır.

ba. Keloğlan: 2 masalda geçmektedir.

Çok sevilen bu masal kahramanı, Sütçüler masallarında fazla görülmez. 63, 65, numaralı masallarda Kırk Köşeler ve Nasrettin Hoca ile olan ilişkilerde kurnazlığıyla başarılı olur. Sonunda kötülük edenleri cezalandırır.

Keloğlan, ders vermek için eşeğin paldımına üç altın sokup, eşeğinin altın sıçtığını söyleyip Kırk Köşelere satar. (63)

Keloğlan, birbirlerine darılmamak şartıyla Nasrettin Hoca’ya hizmetçi olur. (65)

bb. Köse:

Keloğlanın kurnazlıkta rakibidir.

Kırk Köşeler, Keloğlan’ın yalanlarına inanıp koyun çıkarmak için kendilerini denize atar. (63)

bc. Kâfir:

Tilkinin yalanına inanan kâfirler, saraylarını terk edip samanlığa saklanırlar. Tilki bir ateş koyup bunları yakar. (6)

bç. Yörük: 4 masalda geçmektedir.

Padişah, çayırına konan zengin Yörük'e kızını verir. (27)

Yörük, karısının koynunda iki nöbetçinin yattığını görünce; valiye davacı olur. Birlikte valiye getirilip sorgulandıklarında bu kadının valinin karısı, gençlerin oğlanları olduğu anlaşılır. Yörük gerekli cezaya çarptırılır. (28)

Oğlan, devin dediği yere varıp Yörük beyine çoban durur. (42)

Sert Mahmut devden kurtulmak için yolda kavuştuğu Yörük'ten bir koyun alıp keserek devden kurtulur. (68)

bd. Çingene:

Bir gün çingeneler gelip adamın gözünün önünde evi soyarlar. Kadın çingeneleri kandırıp eşyalarını geri alır. (60)

be. Nasrettin Hoca:

Nasrettin Hoca sonunda dayanamayıp, "Darıldım!" deyiverince Keloğlan sırtından gön alır. (65)

bf. Eşkîya:

Bağcı, babasını eşkıyaların bu bıçakla öldürdüğünü söyleyip kurtulur. (67)

bg. Akıldane:

Bağcıya akıl öğretmemeye yemin ettirilen Akıldane; eşeğe söyler, misafiri bağcıya dinletir. (67)

bğ. Köylü: 4 masalda geçmektedir.

Köylüler yoksul adamı misafir ederler, ona iş verip çalıştırırlar. (21)

Evi yanan adama, köylüler yardım eder. (28)

Köylüler, odaya gelen misafirlerin kendilerini beslettiğini tespit edip, misafirlere yemek vermeyi keserler. (62)

Köylüler, Muhtar Hasan'ın oyununa gelip, denizden koyun çıkarmak için kendilerini denize atıp boğulurlar. (64)

c. Ağalar, beyler: 9 masalda geçmektedir.

Bunlar genellikle varlık sahibi, zengin kişilerdir. Fakirleri yanlarında çalıştırırlar. Bunların bazıları bu sıfatları sonradan almışlardır.

Ağa, yanına çoban duran tilkiden daha kurnaz çıkar. (5)

Küçük oğlan, bağlar bahçeler, davarlar kazanıp memleketin ağası olur. (12)

Kurt Beyi ile Balık Beyi askerde bir nöbet beklerken kardeş olduklarını öğrenirler.(28)

Bey iftiralara inanıp, insan çıkmaz bir dağa kızını kesmeye götürür; ama kızına kıyamaz. (29)

Devleri korkutan fakir, devlerin verdiği bir kese altınla köyün ağası olur. (37)

Yörük beyi, kızını domuzu öldüren çobana verir. (42)

Tembel Ömer, karısının sayesinde Ömer Bey olur. (51)

Ağa, çoban kardeşlerin koyunları telef ettiğinden habersiz hesap görüp kardeşleri uğurlar. (58)

Çingen Beyi, diğerlerinden üstün gelip kadını sahiplenir. (60)

ç. Zenginler ve fakirler: 20 masalda geçmektedir.

Genellikle bir mücadeleden sonra zengin olanlar masallarımızda görülmektedir. Zenginliğin kıymetini bilmeyenler sonunda fakir düşerler.

Aynı köyde yaşayan fakir bir ailenin oğlu, zengin ailenin kızına âşık olur. Kız, fakir oğlana verilmez. Oğlan kızı kaçıtır; ama kız ona yar olmaz. (4)

Köyün birinde zengin bir ailenin güzel bir kızı vardır. (4)

Köyün birinde, üç tavuğu ile geçinen fakir bir adam vardır. (6)

Fakirin biri geçimini sağlamak için çalışmaya gider. (8)

Fakir adam, bir karayılanın her gün süt karşılığında bir altın vermesiyle zengin olur.(8)

Delikanlı ile yol arkadaşı yedi yıl birlikte çalışıp büyük zengin olurlar. Yol arkadaşı, delikanlıya bütün kazandıklarını bırakıp denize salıverdiği balık olduğunu söyler ve kaybolur. (11)

Fakir baba, çocuklarına pek bir şey bırakmadan göçüp gider. (12)

Zengin adam, oğullarından ikisine mal, küçüğüne de bir ok bırakır. Okun atıldığı yerden çıkan kızla oğlan evlenir. (17)

Yoksul, geçimini sağlamak için gittiği yerde, bir peri kızı ile evlenir. (21)

Üç fakir kardeş zengin olmak için Hızır'ı bulurlar. İsteklerini Hızır verir. Zengin olan iki büyük kardeş, Hızır'ın imtihanını kaybederek fakirleşir. Hayırlı bir eş isteyen küçük oğlan zengin olur. (24)

Fakir adam, misafirlerini bir çorbacıkla ağırlar. Hızır'ın duasıyla evleri yıkılınca evlerin altındaki hazineyi bulup zengin olurlar. (26)

Padişah, çayırına konan zengin Yörük'e kızını verir. (27)

Fakir adam, üç tavuğun yumurtasını satıp geçinirken, devleri korkutup aldığı bir kese altınla zengin olur. (37)

Bey Böyrek ile kız kardeşi, babalarının söylediğini yaparak zamanla büyük zengin olurlar. Bey Böyrek padişahın kızıyla evlenir. (47)

Zengin adamın karısı ölünce, kızıyla evlenmeye kalkar. (49)

Tembel Ömer adındaki fakir adam, karısının sayesinde zengin olur. (51)

Fakir aile, üvey kızlarını dağa koyar. Kız, kediler padişahının yardımıyla altınlarla eve döner, zengin olurlar. (52)

Bir köyde, “Akıl var sermaye yok!” diyen fakir; bir zengin ağanın verdiği sermaye ile kısa zamanda zengin olur. (53)

Zengin adam, fakir adama sermaye olarak verdiği parayı ne yapacağını gözler. (53)

Fakir adam, kızı ile gövdesi yüklü karısını bırakıp gurbete çıkar. Dönüşünde bir dervişin, üç altına karşılık verdiği üç nasihati sayesinde zengin olur. (55)

Fakir adam, karısının verdiği akılla falcılık yapmaya başlar. Padişah yitiğini bulan fakire kese kese altın verip uğurlar. (56)

Türbe bekleyen kimsesiz bir delikanlı, türbeye gelenlerin bıraktıklarıyla zengin olur.(57)

Fakirin biri, birkaç gün karnını doyurmak için; padişahın rüyasını tabir etmeye gelir. Fakirin tabiriyle memleketinin asayişi düzelen padişah, fakiri baş vezir yapar. (69)

d. Hizmet erbabı:

Bunlar padişahların, beylerin, ağaların, zenginlerin v.b para veren kişilerin işlerini gören kişilerdir. Çoğu devamlı olarak çalışır.

da. Hizmetçi (Hizmetkâr) - Köle: 10 masalda geçmektedir.

Hizmetçiler, gelenleri içeriye alıp yedirip içirirler. (12)

Ağabeyleri, küçük kardeşlerinin kapısında uşak durmak için yalvarırlar. (12)

Hızır imtihan için geldiği ağanın uşaklarından bir deve ister. Uşaklar, ağalarının isteğine uyup Hızır’ı kovarlar. (24)

Köle Arap, günün doğduğu yerden dönüşünde; kendisine birçok hizmetçi alır. (27)

Padişah, kızını büyütüp yetiştirmek için bir nineyi hizmetçi tutar. (33)

Cenaze beklerken sıkılan kız, gemiden bir köle satın alır. Köle, uyanan genci kendisinin beklediğini söyleyip onunla evlenir. (40)

Kırk gün cenaze bekleyen kız, cariye ile evlenen oğlanın hizmetçisi olur. (40)

Benli Gelin, nişanlısının uyuduğunu sanıp, cariyelerine onu kaldırmamalarını tembihleyip ava çıkar. (43)

Hizmetçiler, oğlanı yıkayıp temiz urbalar giydirir; Benli Gelin'e getirir. (43)

Padişah, kölelerini bir kuyu açıp, karısını beline kadar gömsünler diye görevlendirir.(47)

Beyoğlu askerdeyken, hizmetçiler onun odasına yine yemek koyar.(49)

Keloğlu, Nasrettin Hoca'ya hizmetçi durur. (65)

db. Cadı: 3 masalda geçmektedir.

Cadı karısı, oğlanı uyurken boğup öldürür. Bunu öğrenen kız kardeş, cadının tuzaklarını geçip cadıyı ve kızını öldürür. (36)

Çin Kralı'nın gönderdiği cadı, Benli Gelin'i almak için; nişanlısını öldürmeye çalışır. Oğlan, dev eniştelерinin yardımıyla cadı karısını alt eder. (43)

Cadı karısı saraya gelip, kıza fitneler koyar. Oğlan kardeşinin getirdiği Kaf Kaf Emine'si, cadı karısını öldürüp oğlanla evlenir. (46)

dc. Yaşlı kadın (nine) : 11 masalda geçmektedir.

Kocakarı, avcı Mehmet'in kutusunu çalıp, onu galla kuyusuna attırır. (10)

Yedi kat yerin dibindeki kocakarı, oğlana su verir; onu evinde misafir eder. (13)

Bir nine, yolda bulduğu bir bakla tanesini eker. Bakla toplamaya çıktığında iki keçi, iki heybe altın verip onu gönderir. (15)

Kocakarının saraydan eve getirdiği odunların içinden ayın on dördü gibi güzel bir kız çıkar. Bu kıza sevgilisini bulmasında yardım eder. (18)

Yaşlı kadın, keçiye almaya geldiklerinde; bir boynuzuna al, bir boynuzuna yeşil bağlamalarını ister. (22)

Kahraman ile yol arkadaşı bir kocakarıya misafir olur. Kocakarı misafirlere iyi davranır, ineğinin sütünden ikram eder. (26)

Padişahın kızını yetiştirmek için taliplerin arasından güngörmüş bir nine seçilir. (33)

Kocakarı, oğlanın yüzüğünü Benli Gelin'e gösterip, Benli Gelin'in Çin'den kaçmasına yardımcı olur. (43)

Nine, çöplükte bulduğu kızı evine götürür. Nine, kızın gönderdiği çorbayı Beyoğlu'na götürerek kızı Beyoğlu ile buluşturur.(49)

Kocakarı, koyun çelmek için oğlunu denize gönderir. Oğlan kendini denize atıp boğulur. (64)

Müezzini, sarayında karşılayan yaşlı kadın, müezzinin gizlice parmağına bir yüzük taktığını görünce onu saraydan gönderir. (70)

e. Meslek sahipleri:

Bu bölüme geçimlerini sağlamak için belirli bir işe sahip olan kimseler alınmıştır.

ea. Aşçı:

Vali konağında nöbetçiler, aşçılar vardır. (28)

eb. Avcı: 7 masalda geçmektedir.

Tilki ile yılanın yaşadıkları ini avcılar sarar. (3)

Eskiden avcılar, her akşam odaya birikip yarenlik ederlermiş. (9)

İlk avında hüner gösteren genci avcı başkanı yaparlar. (9)

Avcı Mehmet'in zanaatı avcılıktır. (10)

Bir gün avda avcının kulağına "Sana üç bela gelecek gençliğinde mi gelsin, kocalığında mı?" diye bir ses gelir. (28)

Kahraman avcılıkla geçimini sağlar. (28)

Benli Gelin, nişanlısını da alıp ava çıkar. (43)

Oğlan, kardeşini sarayda bırakıp ava gider. (46)

Beyoğlu avcıdır. Ava giderken karısına kapıyı kimseye açmamasını tembih eder.(49)

Avcılar, dağda bir kadına misafir olurlar. Bu kadın, avcı Beyoğlu'nun karısıdır. (49)

ec. Bağcı - bahçıvan: 6 masalda geçmektedir.

Ayı ile tilki üzüm yerken bağcı üstlerine çıkıp gelir. (1)

Bağcıyı, tuzakta ölü uykusuna yatan tilki kandırır. (2)

Bahçeci kimsesiz oğlanı yanına işçi olarak alır. (31)

Bahçıvan, padişahın isteyip de bitiremediği çingene kızını isteyip bitirir. (45)

Bostan sahibi, kelek yolar gibi görünen ölü adama bir sopa vurup yere yıkar. (64)

Bağcı üzüm satarak geçinip gider. (67)

ed. Balıkçı: 2 masalda geçmektedir.

Arap ile balıkçı, ağa takılan güzel balığa kıyamayıp ırmağa salıverirler.(27)

Balıkçılar, suyun getirdiği çocuğu kurtarır. (28)

ed. Bekçi: 3 masalda geçmektedir.

Vali konağında bekçiler görevlidir. (28)

Kafdağı'nın kalesini yetmiş tane silahlı bekçi korumaktadır. (43)

Bekçi, Akıldane'yi köy odasına çağırır. (67)

ee. Berber:

Padişah, tıraşından sonra, boynuzlu olduğunu söylemesinler diye berberleri öldürür.(48)

ef. Casus:

Casus yılan, padişahın kızını vuran avcıyı bulmak için odadakileri dinler. (9)

eg. Çerçi:

İğci Baba, çerçi kılığında köy köy dolaşıp; iğ satarak, pamuk atarak geçinir. (34)

eğ. Çırak:

Oğlan, fıstık kabuğunun içine sığacak elbiseyi dikmek için bir terziye çırak durur.(33)

Kız, karın tokluğuna bir camcıya çırak durur. (33)

eh. Çiftçi (Rençper) : 3 masalda geçmektedir.

Çiftçi, tikiinin yardımıyla ayıyı öldürür. Çiftçi tikiinin bu iyiliğine karşı her gün bir tavuk vermeyi kabul eder. (7)

Üvey kız, bir çiftçinin kızıdır. (20)

Köylü, rençperlik yaparak geçinir. (35)

ei. Çoban: 12 masalda geçmektedir.

Çoban, ağasına bir dilencinin deve istediğini haber verir. (24)

Bey kızını alamayan çoban, kıza iftira atar. (29)

Çoban, yitirdiği davarlarını ararken; dağ başında bir bey kızı bulur, bu kızla evlenir.(29)

Çoban, kızın haline acıyıp, üzerinden biraz çamaşır soyunup kıza verir. (33)

Dev, Ahmet Ağa'nın evini gösteren çobanı, uğranla beline bağlar. Çoban, Ahmet Ağa'dan korkup kaçan devin arkasında sürünerek ölür. (37)

Yörük beyi, ısrarına dayanamayıp oğlanı çoban tutar. Dağdaki domuzu öldüren çobana kızını verir. (42)

Çoban, Benli Gelin'i görmesi için oğlana yardım eder. (43)

Çobanın kuyudaki kamıştan yaptığı düdük, onun istediği havayı çalmaz. (48)

Çoban, elbiselerini padişahın karısıyla değişir. (50)

İki kardeş bir zengin ağaya çoban durur. (58)

Çoban, Ebe ile Bide'ye bir kese altına uyuz bir koyun verip kandırır. (59)

Çoban, padişahın kızını almak için; Keloğlan'ın yerine çuvala girer. (63)

Muhtar Hasan, çobanı "Vali Bey'in kızını alırsın!" diye kandırıp çuvala sokar. (64)

ei. Değirmenci: 2 masalda geçmektedir.

Değirmenci, oğlanı beğenip kızını ona verir. (12)

Hırsız, değirmenciye kavağın başına ağdırıp; onun yerine geçer. (61)

ej. Demirci: 3 masalda geçmektedir.

Zorda kalan demirciye Kader yardım edince, demirci zengin olur. (32)

Çilingir, oğlanın isteğiyle içine insan gizlenebilecek bir ceylan yapar. (42)

Demirci, hiç durmadan bir körüğün bir örsün yanına koşar. (70)

ek. Dilenci: 4 masalda geçmektedir.

Hızır bir dilenci olup, üç kardeşi imtihana çıkar. (24)

İğci Baba, dilenci kılığında kızın evine girer. (34)

Çingene kızı, anası görmeden üç parayı dilenciye verir. (38)

Baba, dilenci kılığında kızın evine gelip çocuğunu keser. (49)

el. Ebe: 2 masalda geçmektedir.

Padişahın karısının doğumu için ebeler saraya çağrılır. Yılan şehzadeyi hiçbir ebe elde edemez, yılan gelen ebeyi sokar. Bir üvey kız bunu ele geçirir. (20)

Bedruatül'ün ebesi, bahçeye bir ateş yakıp; üstüne kutudaki tozdan atınca peri kızı gelir. (44)

em. Haberci: 2 masalda geçmektedir.

Haberciler, yılan şehzadeyi ele geçirmek için üvey kıza, saraya gelmesi için haber ulaştırır. (20)

Haberciler, bir tabirci arandığı haberini ülkenin dört bir yanına ulaştırırlar. (69)

en. Helvacı:

Erkek kılığındaki padişahın karısı, oranın namılı helvacısı olur. (50)

eo. İşçi: 2 masalda geçmektedir.

İşçiler, ağanın tarif ettiği kuyuyu kazarlar. (5)

Oğlan bir bahçecinin yanında işçi olarak çalışmaya başlar. (31)

eö. Jandarma: 5 masalda geçmektedir.

Jandarmalar, çayırılıkta izinsiz konaklayan adamı alıp padişaha getirirler. (27)

Padişah iki zaptiye gönderip, falcıyı huzuruna getirtir. (56)

Jandarma gelip kardeşlerin bulduğu altınları çıkartır. (58)

Jandarmalar, hırsızlık yapan çingeneleri yakalar. (60)

Köylüler, jandarma çağırıp bağcıyı yakalatmak ister. (67)

ep. Kâhin: 2 masalda geçmektedir.

Berber, kâhinin söylediklerini yapınca sağlığına kavuşur. (48)

Zengin olmak için müneccimliğe başlayan adamın işi rast gider, padişahın yiten yüzüğünü bularak zengin olup falcılığı bırakır. (56)

er. Kahveci:

Kardeşlerinin her gün kahvede ne yaptığını kahveciden öğrenirler. (43)

es. Kasap: 2 masalda geçmektedir.

Çocuk, ikinci vezirin babasının kasap olduğunu söyler. (25)

Kasap, aldığı malları başka köye süren Ömer'e parasını verir. (51)

es. Kayıkçı:

Denizin ortasında "Korktum!" diye bağırان oğlanı bir kayıkçı kurtarır. (54)

et. Marangoz:

Padişah, marangozlara üvey kızın tarif ettiği kafesi yaptırır. (20)

ea. Muhafız - asker: 4 masalda geçmektedir.

Kahraman, yanında muhafız gelmesini istemez. (14)

Kahramanı getirmeye giden askerler, onunla baş edemez hepsi telef olur. (14)

Çocuklar, askerlikte valinin muhafız alayına düşerler. (28)

Vali, Yörük'ün çadırını beklemeye iki asker gönderir. (28)

Denizde yol alırken kırk gemi, dört yüz asker Seyfûlmüluk'e eşlik eder. (44)

Kaf Kaf Emine'si, nikâha çağırdığı askerleri ayrı bir yerde misafir eder. (46)

eü. Oduncu:

Kahraman, demir işini bırakıp odunculuğa başlar. (32)

ev. Tahsildar:

Köye öşür toplamaya gelen tahsildar, ona yemek yapan kadını kaçıır. (28)

ey. Tellâl: 4 masalda geçmektedir.

Padişahın, kızının düğününü tellâllar dört bir yana haber verir.(27)

Vali seçimi için tellâllar çağırılır. (28)

Padişah, kızını büyütüp yetiştirmek için bir hizmetçi aradığını tellâl ile duyurur.(33)

"Bey Böyrek buraya ev yapacak!" diye tellâl ederler. (47)

ez. Terzi: 2 masalda geçmektedir.

Fıstık kabuğunun içine sığacak elbiseyi dikmek için, memleketin bütün terzileri saraya çağrılır. (13)

Terzi, dükkânındaki kumaşları parçalanmış bulunca, karın tokluğuna çırac duran kızı kovar. (33)

ew. Tüccar: 2 masalda geçmektedir.

Kahraman, padişahın hududunu bir ticaretçi olarak geçer. (42)

Tüccar, yükünü taşımak için; kırk katırlı birini tutar. (70)

II. GERÇEKÜSTÜ VARLIKLAR

1. Arap: 7 masalda geçmektedir.

Arap kızları, başka bir kızın yerine geçip padişah veya Beyoğlu ile evlenirler. Masal sonunda gerçek anlaşılır, Arap kızları cezalandırılır. 13 numaralı masalda sihirle ortaya çıkıp istenilenleri yerine getirir. 39 numaralı masalda Arap sihirbazdır, insanlara zarar verir; ama sonunda cezasını bulur.

Arap, boz yılanı yutacağında bir avcı Arap'ı öldürür. (10)

Oğlan kılları birbirine çaktığında ortaya çıkan Arap, oğlanın isteklerini yerine getirir.(13)

Arap, yüzündeki peçeyi çıkarınca, dünyalar güzeli bir kız olur. (14)

Arap kızı, peri kızının yerine geçip, Beyoğlu ile evlenir. (18)

Arap köle, günün doğduğu yere padişaha ilaç almaya giderken; bir çeşmede yıkanıp beyazlaşır. Padişah ve kızı Arap'ı tanıyamaz. Arap, kızla evlenir. (27)

Yoldaki kara adam, doğanı yazıp, öleni sildiğini söyler. (31)

Kocakarı, "Of, oof!" deyince dağ yarılp içinden bir Arap çıkar; kadın oğlunu ona teslim eder. Kadının oğlu, Arap sihirbazdan öğrendikleri ile Arap'ı alt eder. (39)

Arap kızı, oğlana babasının sırrını verir; ama oğlan at olmaktan kurtulamaz. Kızın yardımıyla dışarıya çıkıp kurtulur. (39)

2. Derviş: 4 masalda geçmektedir.

Dervişler, çaresizlik içinde kalmışlara çeşitli kılıklara girip yardımcı olurlar. Zararlı değildir.

Padişahın oğlu yolda giderken önüne aksakallı bir dede çıkar. Ona ne yapacağını söyleyip üç elma verir. Elmadan çıkan bir kızla oğlan evlenir. (18)

Yolda karşılaştığı aksakallı adam, padişaha çocuğunun olacağını söyler. (20)

Dervişin yardımıyla, mercan dişli oğlan tüm zorlukların üstesinden gelir. (46)

Yolda karşılaştığı aksakallı adam, fakire üç altın karşılığı üç nasihat verir. Adam nasihatlere uyarak engelleri aşar. (55)

3. Dev:11 masalda geçmektedir.

Sütçüler masallarında, devlerin bilinen özellikleriyle karşılaşılır. Bir kötülük görmezlerse insanlara zarar vermezler. Bazıları subaşlarında bekler, insanlara su vermez. Beş başlı, yedi başlı oldukları görülür. Kötüleri insan eti yer. İnsana yardımcı olanlarına da rastlanır. Bazıları saraylarda yaşar; kürk, kılıç gibi eşyalara sahiptirler. Akıllı sayılmazlar.

Devin elindeki üç kardeşler, dev kızının yardımıyla kurtulur. (12)

Devlerin evine saklanan üç kardeşler, devlerin konuşmalarından hazine yerlerini öğrenirler. (12)

Ağzından ateş püsküren yedi başlı devden, büyük oğlanlar korkup kaçar. Bu dev küçük oğlan öldürür. (13)

Kara Bakır isminde bir dev, bir kızı kaçıtır. Üç kız kardeşin kocaları ile kardeşleri devin tılsımını öğrenip; dev sandığa kilitlerler, kızı kurtarırlar. (16)

Dev, yüzüğünü kaçıran kız oğlana beddua eder. Dev bedduasıyla kız, oğlan olur.(19)

Dev karısının götürdüğü oğlan, devin oyununu bozup kaçar.(35)

Oğlan, dev kızını oyuna getirip başını keser, dev karısından kurtulur.(35)

Devler, bıçağındaki yazıdan büyük bir yiğit sanıp yanlarına aldıkları Ahmet'i korkularından bir kese altın verip başlarından atarlar.(37)

Çayırılıkta konaklarken gelen beş kafalı dev, küçük oğlan öldürür.(42)

Sarayda kardeşlerini yemek isteyen kırk dev, küçük oğlan öldürür.(42)

Küçük oğlan, padişahın kızını almak isteyen devler padişahının sırrını öğrenip onu öldürür. Padişahın kızını kendisi alır.(42)

Oğlan, kız kardeşlerini verdikleri üç dev enişterinin yardımıyla Benli Gelin'e kavuşur. (43)

Dev enişte, dedesi Kasır Dev'in bile Kafdağı'ndan geri gelmediğini söyleyip; oğlanı göndermek istemez. (43)

Devin parmağından yüzüğü alan oğlanı, devin yanındaki aslanlar, kaplanlar parçalar.(46)

Çeşmenin başındaki dev, soruları doğru cevaplayan fakire yardım eder. (55)

Ahmak dev, Sert Mahmut'a inanıp kendi canından olur. (68)

4. Hızır: 4 masalda geçmektedir.

Hızırlar, masal kahramanları zorda kaldıkları zaman yardımcı olurlar. Bir arkadaş, bir dede, aksakallı bir adam, dilenci gibi çeşitli kılıklarda görülebilirler. Yardımcı oldukları kahramanları denetlerler. İyi yolda olmayanları cezalandırırlar.

Küçük oğlan, “Her geleni Hızır bilmeli!” diye gelenleri misafir alır. (12)

Hızır, küçük oğlana içi altınlar, mücevherler dolu bir saray bırakıp, imtihanı kazandığını söyleyip kaybolur. (24)

Kapıdaki çocuk, Hızır’ı arayan padişaha kendisinin Hızır olduğunu söyleyip kaybolur. (25)

Kahraman, Hızır’ı aramaya çıktığında; yolda ona arkadaş olan adamın Hızır olduğunu anlar. (26)

5. Peri: 6 masalda geçmektedir.

Periler, insanlara zarar vermezler. İnsanlara darda kaldıkları zaman yardım ederler. Kurbağa, keçi, yılan, balık gibi şekillerde görülebilirler. Daha çok peri kızı olarak görünürler. Bunları görenler âşık olup evlenirler.

Oğlanın attığı okun düştüğü yerdeki göden kurbağası, derisi yakılınca güzel bir kız olur. Oğlan bu kızla evlenir. (17)

Arap kızı, peri kızının sırrını öğrenip başındaki iğneyi çeker. Peri kızı kuş olup uçar. (18)

Elmaların içinden çıkan peri kızlarının birisi suya atılınca canlanır. (18)

Deniz kıyısındaki kütüğün içinden çıkan yeşil kurbağa, derisi yakılınca güzelliği dillere destan bir kız olur. (21)

Soyununca güzel bir kız olan keçiyle, Beyoğlu evlenir. Kızın sırrını öğrenen Beyoğlu kıllı deriyi yakar. (22)

Şekilden şekle giren perili oğlanın kaçırdığı kız, sırrını öğrenip elinden kaçır. (23)

Yolda karşılaştıkları perinin söylediklerini yapan padişahla, vezirinin çocukları olur.(44)

Seyfölmülük’un âşık olduğu kız bir peri kızıdır. Seyfölmülük çok eziyetler çekerek bu kızı bulup onunla evlenir. (44)

6. Şeytan: 2 masalda geçmektedir.

Kızını kaçıran ifriti öldürüp kızı kurtaran, Seyfölmülük’ü padişah kendi yerine geçirir. (44)

Şeytana uyup, padişahın karısını yoldan çıkarmaya çalışan imam sonunda kelleyi ele verir. (50)

7. Diğer gerçeküstü varlıklar:

Kara Dil at:

Kara Dil at dile gelip, oğlanla konuşarak ona yardım eder. (19)

Kır Kısarak:

Kır Kısarak, devin parmağındaki yüzüğü almada oğlana yardım eder. (19)

Balık kız:

Oğlanın acıyıp çaya saldığı balık, güzel kız olup oğlanı çaydan geçirir. (27)

Kader:

Adamın Tecelli tarafından bozulan işlerini Kader, yoluna koyar. (32)

Tecelli:

Tecelli, fakir adamın bütün işlerini zorlaştırır.(32)

Denizkızı:

Ağzında elmas taşıyan denizkızları geceleri kıyıya çıkar. (53)

III. HAYVANLAR

1. Ehli Hayvanlar:

Bu gruba at, eşek, katır, deve gibi gücünden faydalanılan; inek, keçi, koyun gibi eti ve sütünden faydalanılan; kedi, köpek gibi arkadaşlığından faydalanılan hayvanlar girmiştir.

a. At: 20 masalda geçmektedir.

Kültürümüzde önemli bir yeri olan at Sütçüler masallarında yirmi metinde geçmektedir. Atlar kahramanlara birtakım işleri başarmalarında yardımcı olurlar. 46 numaralı masalda atın sadakatinden söz edilmekte, 44 numaralı masaldaki Kır Kısarak ile Kara Dil at dile gelip konuşmakta, Düldül at denizin yüzünden yel gibi gitmektedir. 42 numaralı masalda devin kırk atı vardır, bunlardan biri olağanüstü güçlere sahiptir. Atların pek çoğu padişah ve bey oğullarına aittir. Bunların birçoğu atlarıyla ava çıkar, bir çeşme başında gördükleri kızlarla evlenirler.

Fakirin oğlu at binip koştururken, ata binme merakı olan kızı bir fırsatını bulup kaçıtır. (4)

Değirmenci kızıyla damadını atlara bindirip uğurlar. (12)

Oğlan, Arap'ın getirdiği yel gibi atla yarışta üstünlük sağlar. (13)

Kahraman, okunu yayını kuşanıp atına binerek savaşa gider. (14)

Diğer devletin padişahı savaş sebebi olsun diye aynı boyda üç tay gönderip, yaşlarının bilinmesini ister. (14)

Padişahın oğlu, elma kızını çeşme başında bırakıp; memleketine atını almaya gider. (18)

Padişahın karısı, kızını Kara Dil at adında cins bir ata bindirip gizlice saraydan çıkarır. (19)

Kır Kısarak adındaki atı oğlan padişaha getirir. (19)

Tahsildar avcının karısını bir ata bindirip kaçıtır. (28)

Bey, atıyla dağda mahsur kalıp, duman tüten bir yere sığınır. (29)

Şehzade, su içmeye yanaştığı bir çeşmede atının ürkmesiyle bir kızı ağacın başında bulur.(33)

Arap öğrettiğini, öğrendim diyenleri ata dönüştürür. (39)

Oğlan, devin tavladaki kırk atı da beğenmeyip devin kendi atını alır. (42)

Düldül at denizin üstünden uçar gibi gider. Oğlanı Çin Kralı'nın sarayının yanına çıkarır. (43)

Oğlan, atını eyerleyip evleneceği kızı aramaya çıkar. (45)

Oğlanı kuyunun başına getiren at, senelerce oğlanın gelmesini bekler. (46)

At, aslanların kaplanların yedi parça ettiği oğlanın, parçalarını toplayıp getirir. (46)

Benli Top adındaki atın götürdüğü yerde oğlanların nasipleri açılır, büyük zengin olurlar. (47)

Adam, atını semerleyip kızını oduna götürür. (52)

Çeşme başındaki dev, sorularını bilen adama bir at verir. (55)

Kaybolan atları, fakirin dediği yerde bulurlar. (56)

Adam atını hırsıza çaldırır. Karısına da atı, belki lazım olur diye ölen oğullarına gönderdiğini söyler. (61)

Sert Mahmut, devin bahçesinde atını kişnetir. Dışarıya çıkan olmayınca çamı kesmeye başlar. (68)

b. Deve: 2 masalda geçmektedir.

Hızır, bir deve isteyen oğlana bin deve verir.(24)

Arap köle, hazineyi taşımak için deve satın alır. (27)

c. Eşek- Katır: 13 masalda geçmektedir. Suçluları cezalandırmak için suçluyu sürükleme işinde de kullanılır.

Avcı Mehmet, kutusunu çalan kadını aygırın kuyruğuna bağlayıp, aygırı salıverir. (10)

Kahraman, kazandığı parayla bir balta, bir urgan, bir merkep alıp odunculuğa başlar. (32)

Yol için hazırladıkları yiyecekleri katırlara yükleyip yola çıkarlar. (38)

Karısı, gurbete giden kocasından; kırk katır getirmesini ister. (40)

Tembel Ömer, odunu eşeğe bir türlü saramaz. (51)

Türbeci dedenin beklediği türbe bir eşek mezarıdır. (57)

Aile, öküz ve merkeplerin bakımından usanır. (60)

Çingenler, çaldıkları eşyaları eşeklerine yükleyip kaçarlar. (60)

Eşek, çifte vurarak eve giren üç hırsızdan birini korkutur. (61)

Hırsızlar köylülere eşeklerin havaya uçtuğu yalanını söylerler. (62)

Keloğlan, mecit sıçtığını söylediği eşeğini Kırk Köselere satar. (63)

Keloğlan, eşeğin sırtındaki oduna bir ateş koyup yakar. (65)

Akıldane, eşeğe akıl veriyor gibi yapıp, bağcıya yapacaklarını öğretir. (67)

Âmâ, kırk katırını bir tüccara nasıl kiraladığını anlatır. (70)

ç. İnek - dana – sığır-manda: 9 masalda geçmektedir.

Fakir adam karısına ineği sağdırıp sütü tasa döker. (8)

Ahırdaki kara köpeği gören inek ürküp sütü döker. (23)

Kocakarının oyalandığı bir ineği vardır. (26)

Oğlan, dışı derili manda kovanının içine saklanarak kızın bulunduğu deliğe çıkarılır. (30)

Cadı kadın ineklerini gütmeye gidince kız bir ağaca çıkar. (36)

Cadı kadın çuvalın içinde kız var diye, buzağıyı bağırta bağırta öldürür. (36)

Maymun, ineklerini sağıp sütünü kazanda kaynatır. (49)

Akıllı oğlan, evinin avlusuna biraz ot koyup; sığırların yeni eve gelmesini sağlar. (58)

Gönün para ettiğini duyan köylüler, bütün ineklerini keserler. (64)

Keloğlan, köpek sanıp buzağıyı öldürdüğünü söyler. (65)

d. Keçi: 3 masalda geçmektedir.

Nine, bakla ağacının tepesindeki iki keçinin sorularını cevaplayınca, keçiler ona iki heybe altın verir. (15)

Kadın, kızının diğer kızlara hiç benzemeyen boynuzları olan kara bir keçi olmasına üzülür. (22)

Çoban dağ başında bir bölük davarını ararken bir kız bulur. (29)

e. Kedi: 6 masalda geçmektedir.

Tilki, kedi sayesinde ayıdan kurtulup, kediyi arkadaş tutar. (1)

Avcı Mehmet, atıldığı kuyudan köpeği ve kedisinin yardımıyla kurtulur. (10)

Küçük kız, İğci Baba'nın yemesi için verdiği parmağı kedisine yedirerek kurtulur. (34)

Kediler, kızlardan birinin saçını altın diğeri saçını bakır suyunda yıkarlar. (52)

Ocağın başında gözleri parlayan kedi hırsızı tırmalar. (62)

Kedi, tavuk yiyen demirciden bir parça ister; ama demirci vermez. (70)

f. Koç: 5 masalda geçmektedir.

Adam, evinde beslediği koçu kesip, köpeklerle dağıtır. Koçu yiyen köpekler doğru dağa koşup sürüyü kurda kaptırmazlar. (9)

Küçük oğlan, kılları birbirine çaktığında; biri beyaz biri siyah iki koç gelir. Bunların beyazına binerse onu yeryüzüne çıkaracaktır. Küçük oğlan yanlışlıkla siyah koça binince yedi kat yerin dibine girer. (13)

Komşusu, fal bakarak sürüsünü bulan fakir adama, bir koç hediye eder. (56)

Deli çoban, boynuzuna üç armut takılan koçu öldürmez. (58)

Adamın satmaya götürdüğü koçunu, üç hırsızdan biri çalar. (61)

g. Koyun: 10 masalda geçmektedir.

Akıllı kız, koyunları çayırılıkta gütmektedir. (4)

Hızır, bir koyun isteyen ortanca oğlana bin koyun verir. (24)

Çoban, koyunları domuzun olduğu yere sürer. Domuza koyunları yedirmeden getirir. (42)

Çoban, bir koyun kesip oğlanın onun postu içinde ahıra girip, Benli Gelin'i görmesini sağlar. (43)

Komşular, kaybolan koyunlarını fakirin söylediği yerde bulur. (56)

Deli çoban, armutları yedi diye tüm koyunları öldürür. (58)

Ebe ile Bide çobana bir kese altın verip bir uyuz koyun alırlar. (59)

Denize attıkları Keloğlan, bir sürü koyunla çıkar gelir. (63)

Muhtar Hasan, çobandan aldığı koyunları denizden çıkardığını söyleyerek bütün köylüyü denize döker. (64)

Sert Mahmut, deve bir koyun kesip yedirirken gözüne bir kül serpip kör ederek kurtulur. (68)

ğ. Köpek: 8 masalda geçmektedir.

Köpekler koyunu çevirip, sürüyü sağ salım toplayıp gelir. (9)

Avcı Mehmet'i atıldığı kuyudan köpeği ve kedisi kurtarır. (10)

Üvey oğlan perilidir; bazen kara köpek olur. (23)

İkinci vezir, hocayı kıyıp köpeklere yedirmeyi teklif eder. (25)

Gül, tılsımlı asasıyla Sinan'ı köpeğe çevirir. (41)

Vezirin gelini, padişahın gelinin çocuklarını alıp; yerine iki köpek gülüğü koyar. (46)

Ablalar, küçük bacılarının çocuklarını doğar doğmaz alıp yerine iki köpek yavrusu koyarlar. (47)

Eve giren hırsızları, köpek de havlayarak korkutur. (61)

h. Öküz: 5 masalda geçmektedir.

Ayı, çiftçiye öldürmekle tehdit edip öküzünün birini ister. (7)

Padişah'ta öküz boynuzu gibi bir boynuz vardır. (48)

Koca öküz, alıştığı gibi eski eve gider. (58)

Anlaşmayı kaybeden kadın, öküzleri sulamaya başlar. (60)

Keloğlan, hocayı kızdırmak için öküzleri sabana ters koşar. (65)

2. Orman Hayvanları:

a. Aslan:

Oğlan, devin yüzüğünü alırken aslanlar, kaplanlar oğlanı yedi parça edip yedi dağa atarlar. (46)

b. Ayı: 2 masalda geçmektedir.

Ayı inden hiç çıkmayıp tikinin getirdikleri ile beslenir. (1)

Ayı ile tilki ne bulurlarsa birlikte yemek şartıyla arkadaş olur. (7)

c. Ceylan:

Oğlan saraya girebilmek için bir çilingire içi boş bir ceylan yaptırır. (42)

ç. Geyik: 3 masalda geçmektedir.

Ava giden gençlerden biri, geyiği arka sağ ayağının bakanağıyla; sol boynuzundan vurduğu için avcı başkanı seçilir. (9)

Avlanmaya çıkan Beyoğlu bir geyik görüp peşine takılır. Geyik, Beyoğlu'nu güzel bir kızla karşılaştırır. (22)

İhtiyar adam, bir anda ortaya çıkan geyiği evine götürüp onun sütüyle bulduğu çocukları besler. (47)

d. Kaplan:

Dev ülkesi, aslanlarıyla kaplanlarıyla meşhurdur. (46)

e. Kurt: 4 masalda geçmektedir.

Komşu, dağda kalan koyunlarını kurdun telef edeceğinden korkar. (9)

Avcı, çocuklarının birini kurda kaptırır. (28)

Mandanın içini kurt kuş yer, dışının derisiyle kovani kalır. (30)

Kız, dağda kurtların ulumasından korkup bir ağacın başında sabahlar. (33)

f. Maymun: 2 masalda geçmektedir.

Maymunlar, Seyfölmülük'ü tutup padişahlarına götürürler. (44)

Kadının, boynu kesik çocuğuyla sığındığı ev bir maymuna aittir. (49)

g. Tilki: 8 masalda geçmektedir.

Tilki, ayı ile arkadaşlık kurar. (1)

Tilki ile kirpi arkadaş olup bir inde yaşarlar. (2)

Tiki ile yılan arkadaş olurlar. (3)

Keklik, tilkiyi kandırıp elinden kurtulur. (4)

Tilki, ağanın tavuklarını gütmek için çoban durur. (5)

Tilki, fakir adamın kendisini öldürmemesine karşılık ona padişahın kızını alacağına söz verir. (6)

Ayı, kendini besleten tilkiden ayrılır. Tilki bir kurnazlık düşünüp çiftçiye ayıyı öldürtür. Çiftçiden, hayatını kurtardığı için her gün bir tavuk alır. (7)

Oğlan bir tilki olup, tavuk olan Arap'ı yer kurtulur. (39)

ğ. Yılan: 12 masalda geçmektedir.

Yılan, arkadaşı tilkinin getirdikleri ile beslenir. (3)

Çocuğun attığı taşla kuyruğu kopan yılan, çocuğu ısırıp öldürür. (8)

Avcı, sarı yılanı karayılandan kurtarmak için ateş eder. Ama yanlışlıkla sarı yılanı vurur. Bu yılan, yılanlar padişahının kızıdır. (9)

Avcı Mehmet, boz yılanı karayılanın elinden kurtarır. Boz yılan da yılanlar padişahının oğludur. (10)

Kızın ağzından çıkan karayılan delikanlıyı sokacağında, arkadaşı yılanı öldürür. (11)

Oğlan, sarayın bahçesinde bir ağacın başına çıkarken gördüğü ejderhayı öldürüp Zümrüdü Anka'nın yavrularını kurtarır. (13)

Kıskanç kadının heybelerinden, altın gümüş yerine, yılanlar çıyanlar çıkıp kadını sokarlar.(15)

Padişahın karısı bir karayılan doğurur. (20)

Çingene kızı, olmayan evlerini varmış gibi kocasına göstermeye giderken, karayılandan kurtardığı ak yılan kıza yardımcı olur. (38)

Denizde bir sal üzerinde giderken Seyfölmülük'ün arkadaşlarını denizden çıkan bir ejderha yer. (44)

Tembel hırsız, önüne çıkan adam gövdesi gibi bir yilandan kaçtığı yalanını söyler. (62)

Rüya tabircisi fakir, padişaha rüyasında yılan gördüğünü vergileri arttırması gerektiğini söyler. (69)

3. Kuşlar ve Kümes Hayvanları:

a. Bildircin:

Dev, ona padişahın kızını getirecek oğlanı bildircin ve keklikle besler. (42)

b. Güvercin: 2 masalda geçmektedir.

Arap'tan kaçan oğlan bir güvercin olup uçar. (39)

Dev, ava gider. Güvercin, keklik vurup küçük oğlana yedirir. (42)

c. Karga:

Bir karga, kahramanın bir kenara bıraktığı et mendilini kapıp gider. (32)

ç. Kaz:

İçinde pırlanta yüzük olan hamuru yutan kazı keserler. (56)

d. Keklik: 3 masalda geçmektedir.

Avcı kedi, bulduğu kekliği tutar. (1)

Tilkiyi kandırıp elinden kurtulan keklik, karşıya geçip ötmeye başlar. (4)

Dev, küçük oğlanı keklik etiyle besler. (42)

e. Kuş: 9 masalda geçmektedir.

Ağacın kavuğundaki balı almaya gelen ayıya, ağacın başında yavruları olan bir alıcı kuş saldırır. (7)

Arap kızı, peri kızının başındaki iğneyi çekince kız kuş olup uçar. Arap kızı, padişahın oğluyla evlenince kuş her gün gelip bir ağaçta öter. (18)

Elma ağacının meyvelerini kurt kuş yememektedir. (27)

Evini, çocuklarını, karısını kaybeden avcı; gittiği memlekette talih kuşu ile vali seçilir. (28)

Kızın penceresine bir kuş gelip; kırk gün cenaze bekleyeceğini, kırk birinci gün muradına ereceğini söyler. (40)

Devin karısından sırrını öğrenen oğlan, domuzun karnındaki iki kuşu öldürünce dev ölür. (42)

Seyfölmölük'un arkadaşlarından üçünü kuş diye kızartıp yerler. Kalan dördünü de kafese koyarlar. (44)

Seyfölmölük okkaların içinden çıkan serçe kuşunu öldürünce ifrit ölür. (44)

Ebe ile Bide, kızının evindeki kuşları yıkarlar, kuşlar ölür. (59)

Bir akkuş, müezzini minareden alıp; gül bahçesi içindeki saraya götürür. (70)

f. Şahin:

Arap, bir şahin olup güvercin olan oğlanı yakalamak ister. (39)

g. Tavuk - Horoz: 9 masalda geçmektedir.

Tilki, tavukları birer ikişer yemeye başlar. (5)

Fakir adamın üç tavuğu vardır. (6)

Ağacın başındaki horoz, onu yeme niyetiyle gelen tilkiye; avcılar geliyor diyerek kurtulur. (7)

Çiftçi, can borcuna karşılık tilkiye her gün bir tavuk getirir. (7)

Çocuklar, horoz öten yere gitmezler. (36)

Fakirin üç tavuğu vardır. (37)

Arap, bir gürk tavuk olup darıları toplamaya başlar. (39)

Kızı gören horoz, "Altınlı Fatma ablam geliyor!" diye öter. (52)

Eve giren hırsızların gürültüsüne horoz ötmeye başlar. (61)

Demirci, yediği tavuktan kediye vermez. (70)

ğ. Tasa kuşu:

Tasa kuşu, kızın başına türlü tasalar getirerek; tasanın ne demek olduğunu öğretir. (33)

h. Zümrüdü Anka Kuşu: 2 masalda geçmektedir.

Zümrüdü Anka kuşu, yavrusunu kurtaran oğlana yeryüzüne çıkması için yardım eder. (13)

Zümrüdü Anka kuşu, Sultan Süleyman'a gelip takdiri bozacağını söyler. (30)

Diğerleri:

a. Arı:

Ayı kocaman bir ağaç kovuğuna giren arılardan balın yerini tespit eder. (7)

b. Balık: 5 masalda geçmektedir.

Tilki suyun içine giriverip kaptığı balığı yutar. (7)

Delikanlı, eşi benzeri olmayan güzellikteki balığa merhamet edip onu denize salıverir. (11)

Arap köle ile balıkçı, ağı çıkarırken içinden kafası kız görünümünde güzel mi güzel bir balık çıkar. Balığa merhamet edip geriye salarlar. (27)

Kadın balıkları temizlerken içinden üç sarı lira çıkar. (32)

Arap'ın ata döndürdüğü oğlan, marifetini gösterip bir balık olur. (39)

Arap, yılan balık olup; balık olan oğlanı yakalamak için arkasına takılır. (39)

c. Bit: 3 masalda geçmektedir.

Dev karısı, kızına başındaki bitine bakıvereyim diye oğlanı öldürmesini söyler. (35)

Cadı karısı, "Bizim köyün biti piresi adamı böyle yer." diye kızı kandırır. (36)

Deli oğlan, "Anamı bitler yemiştir." diye anasını kaynar suyla yıkar. (58)

ç. Çekirge:

Padişah, avucuna gizlice aldığı çekirgeyi münecimin bilmesini ister. (56)

d. Domuz: 2 masalda geçmektedir.

Oğlan, kendisiyle baş edemeyen domuzun karnını yarıp içindeki kuşu öldürür. (42)

Domuz, üzerine binen oğlanı öbür dünyaya iletir. (46)

e. Fare: 2 masalda geçmektedir.

Kuyuda ölüp kalan tilkiyi fareler yer. (5)

Topal keme, kocakarıyı biberle hapşırtıp, Avcı Mehmet'in kutusunu geri alır.

f. Karınca: 2 masalda geçmektedir.

Karıncalar, bahçedeki havuzu geçince yakışıklı delikanlılara dönüşürler. (16)

Ebe ile Bide, karıncalar acıkmış diyerek pekmezlerini karıncalara dökerler. (59)

g. Keler:

Saf oğlan, kafa sallayan kelere gönü sattığını zanneder. (58)

ğ. Kirpi:

Tilkinin arkadaşlığından memnun olmayan kirpi, tilkiyi bağcıya yakalatıp kendisi kurtulur. (2)

h. Kurbağa: 4 masalda geçmektedir.

Kurbağalar bahçedeki havuzu geçince yakışıklı delikanlılara dönüşürler. (16)

Küçük olan, okun düştüğü yerde bir göden kurbağası bulur. Bu kurbağayı eve getirir. Kurbağa soyununca güzel mi güzel bir kız olur. (17)

Yoksul adam, tabakanın içindeki kurbağanın, derisinden çıkıp çok güzel bir kız olduğunu görür. (21)

Dev, “Kız mı güzel, kurbağa mı güzel?” sorusunu doğru bilen fakiri ödüllendirir. (55)

1. Sinek: 4 masalda geçmektedir.

Ayının kulağına bir sinek konar. Kulağını sallayan ayının üzerine kedi atlayınca her ikisi de birbirinden korkup kaçarlar. (1)

Kara köpeğin anahtarını vermediği yedinci odadaki kutuların içinden sinekler uçuşur, bunlar kara köpeğin canını aldıkları insanların ruhlarıdır. (23)

Bide, sineği öldüreyim derken Ebe’yi öldürür. (59)

Dev ensesine batırılan iğneyi sivrisinek sanar. (68)

1. Yengeç:

Yengeçler, bahçedeki havuzu geçince, yakışıklı birer delikanlı olurlar. (16)

B. MEKÂN

Sütçüler masallarında çok çeşitli mekâna rastlanır. Bunlardan büyük bir kısmında belirli bir mekân yoktur. Bazılarında olaylar birden fazla mekânda geçmektedir. Kahramanlar çeşitli sebeplerle mekânlarını değiştirmişlerdir. Bu değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz. 5, 11, 12, 21, 31, 37, 51, 55, 62, 67 numaralı masalarda iş aramak ve ticaret yapmak; 13, 26, 34, 41, 54, 59 ve 68 numaralı masalarda gezmek ve macera aramak; 1, 3, 19, 28, 38, 39, 50 ve 58 numaralı masalarda kaçmak; 6, 18, 22, 24, 42, 43, 44 ve 45 numaralı masalarda evlenmek ve aşk; 29, 36 ve 52 numaralı masalarda evden kovuldukları; 7, 9, 10, 14, 27, 30, 33, 40, 46 ve 47 numaralı masalarda mecbur edildikleri için bulunulan yerden başka bir yere gidilir. 4, 13, 16, 35, 39, 56, 57, 60, 61, 64, 66 ve 69 numaralı masalarda ise çeşitli sebeplerle yer değiştirilmiştir. 2, 8, 15, 17, 20, 23, 25, 32, 48, 53, 63, 65 ve 70 numaralı masalarda yer değişikliğine rastlanmaz.

1. Geniş Mekânlar:

Geniş mekândan, şehirler ve memleketler anlaşılır. Buralar kahramanların ikamet ettikleri veya gezmeye gittikleri yerlerdir. Belli bir mekân olarak en çok İstanbul'dan bahsedilir. Bunun dışında bazı Anadolu şehirleri de geçer. Bu mekânların büyük bir kısmı Türkiye hudutları içindedir. Birkaç masalda da Türkiye hudutları dışındaki şehir ve memleketlerden söz edilir.

a. Türkiye hudutları içindekiler: 4 masalda geçmektedir.

Delikanlı, yolda rastladığı adamla birlikte Konya'ya çalışmaya gider. Yedi yıl sonra adam tüm mallarını oğlana verir. Bu adam oğlanın acıyıp denize salladığı balıktır. (11)

Ömer'i karısı İstanbul'a çalışmaya gönderir. Ömer yokken karısı altınları satıp saray gibi bir ev yaptırır. Ömer İstanbul dönüşünde karısını burada bulur. Karısı neler olduğunu Ömer'e anlatır. (51)

Fakir adam, İstanbul'a çalışmaya gider. Uzun zamanda ancak üç altın kazanabilir. İstanbul dönüşünde bu üç altına üç nasihat alır. Bu nasihatlerden faydalananarak zengin olur. (55)

Bağcı, küfelere üzüm doldurup, Ayvalı'ya satmaya gider. Misafir olduğu Akıldane'nin verdiği öğütleri tutmayınca başına bela alır. Yine Akıldane'nin verdiği akli kullanarak kurtulur. (63)

b. Türkiye hudutları dışındakiler: 2 masalda geçmektedir.

Takdiri bozacağını söyleyen Zümrüdü Anka, Yemen Kralı'nın kızı ile Fas Kralı'nın oğlunun evlenmesini engellemek için Yemen'e gelip, kralın altı yedi yaşlarındaki kızını kaçıırır. (30)

Zümrüdü Anka kaçırdığı Yemen Kralı'nın kızını, Ürdün'de bir dağın tepesindeki deliğe bırakır. Kızı orada Sultan Süleyman'ın söylediği yaşa kadar besler, büyütür.(30)

Fas Kralı'nın oğlu, ticaret yapmak için Fas'tan denize açılır. Yolda gemisi batınca kızın bulunduğu adaya çıkar. Orada kızla buluşup evlenirler. (30)

Cadı, kaçırdığı Benli Gelin'i Çin'e götürür. Nişanlısı dev enişterinin yardımıyla Düldül ata binip Çin'e varır. Çin Kralı, Benli Gelin'i oğluna almak için düğün yapmaktadır. Oğlan, Benli Gelin'e haber ulaştırıp, Düldül ata bindirip kaçıırır. (43)

2. Dar mekânlar:

a. Dar açık mekânlar:

aa. Dağ: 20 masalda geçmektedir.

Bir komşunun sürüsü dağda kalır. (9)

Avcı Mehmet dağlarda gezer tezer avlanır. (10)

Kahraman, giderken dağın dibinde yer dinleyen adamı da yanına alır. (18)

Padişahın kızını götüren Kara Dil at, bir dağın eteğinden geçerken dile gelir.(19)

Kara köpekten kaçan kız, bir dağdaki yedi kardeşlerin evine sığınır. (23)

Hızır'ın uçurduğu halı üzerindeki oğlan ile gelin bir dağın tepesine konar, oraya yerleşirler. (24)

Dağ başında davarlarını arayan çoban, bey kızının üzerine çıkagelir. (29)

Zümrüdü Anka kuşu kaçırdığı kızı, bir dağın tepesindeki deliğe bırakır.(30)

Tasa kuşu, uyuyan kızı alıp bir dağın başına bırakır. (33)

Çocuklar sözleştikleri tepede babalarını bulamazlar. (36)

Adam, odun kesme bahanesiyle çocuklarını dağa bırakıp gelir. (36)

Kocakarı, oğlunu okutmak için Of dağına götürür. (39)

Yörük beyinin koyunlarını dağda bir domuz telef etmektedir. (42)

Oğlan, âşık olduğu Benli Gelin'i bulmak için Kafdağı'na doğru yola çıkar. (43)

Oğlan, akşam olunca dağın eteğindeki duman tüten yere gider. (43)

Devin parmağından yüzüğünü almaya giden oğlanı; aslanlar, kaplanlar yedi parça edip yedi dağa atarlar. (46)

Tembel Ömer, kestiği odunların bir kısmını kışın satmak için dağa bir karaltıya yığar. (51)

Baba, odun getirme bahanesiyle kazını dağa bırakıp gelir. (52)

Kadın, komşusunun koyunlarını gizlice götürüp dağda bir yere kapatır. (56)

Zengin ağanın koyunları dağdadır. (58)

Keloğlan dağa oduna gider. (65)

Sert Mahmut, kör ettiği devi bir dağın başına çıkarıp, aşağı yuvarlar. (68)

ab. Deniz: 10 masalda geçmektedir.

Oğlan denizden bulduğu güzel balığa kıyamaz, tekrar denize salıverir. (11)

Yedi denizin suyunu içen adam hamamdan içeriye su kusar. (14)

Bir gece Tasa kuşu gelip kızı alır, denizin ortasındaki bir binaya götürür. (40)

Cadı, üç beş gün sandalla denizde yol alıp, Benli Gelin'in sarayına gelir. (43)

Seyfölmülük'ün denizde gemileri batar, o bir tahta üzerinde günlerce denizde kalır.(44)

Geceleri denizden ağzında elmas taşıyan deniz kızları çıkar. (53)

Oğlan korkuyu bulmak için kendini denize atar. (54)

Keloğlan'a inanıp Kırk Köşeler koyun çıkarmak için kendini denize atar. (63)

Köylüler, Muhtar Hasan diye çobanı denizin en derin yerine atarlar. (64)

Hoca, Keloğlan'ı atıyorum diye kendi karısını denize atar. (65)

ac. Dere - Irmak - Nehir - Göl: 12 masalda geçmektedir.

Tilki ile yılan avcılardan kaçarken, suyu gür bir dereye varırlar. (3)

Tilki, boğazını sıkı yılanı öldürüp çay kıyısındaki yolun üzerine dosdoğru uzatır.(3)

Oğlan, kızın söylediği âdeti yerine getirmek için çaya yakınmaya gider. (4)

Ayı ile tilki çayın kıyısından geçerken bir balık şapırtısı duyarlar. (7)

Yoksul adam odun toplamak için gittiği göl kenarında, bir dalganın getirdiği söğüt kütüğünün içinden çıkan kurbağayı evine getirir. (21)

Beyoğlu keçi kızı dereye çamaşır yıkarken görür. (22)

Arap köle giderken önüne coşkun akan bir çay çıkar. (27)

Avcı çocuklarının birini çaydan geçerken suya kaptırır. (28)

Bey, sel ile suyu çoğalan dereyi geçemez. Bir eve misafir olur. (29)

Kahraman, köyün ortasından geçen çayın üstündeki köprüden geçerken, kazandığı paraları çaya düşürür. (32)

Arap kızı nehirden geçerken bindiği at olan oğlanın kurtulması için gemini gevşetir. At bir balık olup nehre dalar. (39)

Padişahın kızına giden tek yol, yeraltından geçen çayın suyu kesilince açılmaktadır. (42)

İki kız kardeş, kız kardeşlerinin yeni doğan bebeklerini sandığa koyup bir dereye salıverirler. (47)

aç. Orman: 9 masalda geçmektedir.

Ayı ile tilki bir gürün içinde dövüşe başlarlar. (7)

Yolda kalan bey, ormanın arasında taşın kökünde bir duman görür. (29)

Yolda ağrısı tutan kadın, ormanın içinde bir kenarda doğum yapar. (31)

Kahraman, ormandan odun kesip satarak geçinmeye başlar. (32)

Babaları, odun toplama bahanesiyle çocukları bırakıp ormana karışır. (36)

Ahmet Ağa, devlerle yakındaki koruluğa oduna gider. (37)

Sefülmülük ve arkadaşları, ormanda kestikleri ağaçlardan bir sal yaparak denize açılırlar. (44)

Baba, boş su kabağını dala asıp, kızını ormana bırakıp kaçar. (52)

Muhtar Hasan, ölü adamı kelek yolar gibi oturtup ormana saklanır. (64)

ad. Tarla: 4 masalda geçmektedir.

Üç kardeş, ucu bucağı görünmeyen bir arpa tarlasının başındaki eve gelirler. Burası da devin evidir. (12)

Zengin adam, büyük oğluna tarlalarını bağışlar. (17)

Muhtar Hasan, ölü adamı bir kavun karpuz tarlasına bırakır. (64)

Öküzleri tersine koşan Keloğlan tarlayı süremez. (65)

ae. Bağ - bahçe: 14 masalda geçmektedir.

Tilki ayıyı bağa üzüm yemeye götürür. (1)

Tilki, bağda üzüm yerken tuzağa yakalanan arkadaşı kirpiyi bırakıp gider. (2)

Padişahın bahçesinde her sene bir tek nar veren bir nar ağacı vardır. (13)

Nine, yolda bulduğu bakla tanesini bahçesine eker. (15)

Zümrüdü Anka, bahçede uyuyan Yemen Kralı'nın kızını alıp havalanır. (30)

Bahçe sahibi, işçi olarak aldığı oğlana bahçesinde insan görürse öldürmesini tembih edip gider. (31)

Kız, bahçede kardeşinin kemiklerini görünce ağlayarak bir ağaca çıkar. (36)

Bedruatül'ün ebesi ne zaman bahçede bir ateş yakıp, kutusundaki tozdan atarsa peri kızı hemen bahçeye gelir. (44)

Padişahın bahçesinde çalışan bahçıvan padişahın oğluna istediği kızı bitirip gelir. (45)

Oğlan, kız kardeşinin istediği gülü getirip bahçeye diker. (46)

Oğlan, korkuyu bulmak için bağa gider. (54)

Padişah yitiğini bulan münecimi sarayın bahçesine gezdirmeye çıkarır. (56)

Dev, bahçesindeki çamı kesen Sert Mahmut'u yakalar. (68)

Bir akkuş, müezzini minareden alıp, bir gül bahçesindeki saraya bırakır. (70)

af. Mağara - in: 9 masalda geçmektedir.

Ayı, inden çıkmaz gün boyu uyuyup; tikiinin getirdikleri ile beslenir. (1)

Kirpi, tilkiyi tuzakta bırakıp ine döner. (2)

Tilki ile yılanın yaşadıkları ini avcılar sarar. (3)

Ayı ile tilki bir inde yaşarlar. (7)

Üç kardeş bir olup, devin kanını izleye izleye bir in deliğine varırlar. Küçük oğlan deliğin dibinde yaralı dev bulup öldürür. (13)

Zümrüdü Anka kuşunun, kızı bıraktığı in deliğine ne yerden varmak ne gökten inmek mümkündür. (30)

İğci Baba, kızları her yanı insan cesedi ile dolu bir mağaraya götürür. (34)

Dev, büyük bir yiğit sandığı Ahmet'i yaşadığı mağaraya götürür. (37)

Derviş, bulduğu çocukları kendi mağarasına götürür.

ag. Kuyu: 7 masalda geçmektedir.

Ağa, tavuğunu yiyen tilkiyi bir kuyuda öldürerek cezalandırır. (5)

Kocakarı, kutudakilere emir verip Avcı Mehmet'i galla kuyusuna attırır. (10)

Oğlan, su kuyusunu bekleyen dev öldürür. (13)

Oğlan, yedi kat yerin dibine inmek için kuyudan aşağı sallanır. (46)

Padişah bir kuyu açtırıp, karısını beline kadar gömdürür. (47)

Berber, bir kuyuya inip gücünün yettiği kadar bağırarak içini döker. (48)

Hırsız, adamı su kuyusuna indirip elbiselerini çalar. (61)

ağ. Çeşme: 7 masalda geçmektedir.

Üç kardeş, gide gide bir çeşmenin başına varıp orada dinlenirler. (12)

Padişahın oğlu, elma kızını bir çeşme başına bırakıp, atını almaya gider. (18)

Arap, köğkeden yapılmış çeşme de yıkanınca bembeyaz olur. (27)

Çeşmeye atını sulamaya gelen şehzade, ağacın başındaki kıza âşık olur. (33)

Çiftçinin oğlu çeşmeye su doldurmaya gider. (35)

Devler, Ahmet'i çeşmeye su doldurmaya geldiklerinde görürler.(37)

Dev çeşme başında suyu bekler. Gelenlere kurbağanın mı, kızın mı güzel olduğunu sorar. Bilirlerse suyu salacaktır. (55)

ah. Köprü:

Demirci, köyün ortasından geçen köprüden geçerken ayağı takılıp düşer. Kazandığı paraları da çaya düşürür. (32)

ai. Göze - pınar - subaşı: 2 masalda geçmektedir.

Padişah, kızından başa çıkamadığı kahramanı, götürüp bir pınarın başında uyutup gelmesini ister. (14)

Kız oğlan, Kır Kısrak'ı yakalamak için Kara Dil atla pınarın başına varır. (19)

ai. Çayır - çimen - ova - yayla: 11 masalda geçmektedir.

Oğlan, köylerinin yanındaki çayır çimen bir düzlükte at koştururken zengin kızı da koyunlarını buraya sürer. (4)

Tilki tavukları önüne katıp ovaya gütmeye gider. (5)

Kahramana, ovanın ortasında hem rüzgâr estiren, hem de buz donduran biri de arkadaş olur. (14)

Arap köle, develeriyle çayırılık bir yerde konaklar. (27)

Ahmet, üzerinde doksan dokuz kanlı yazılı bıçağı çayıra saplayıp yanına yatar. (37)

Of dağından içeri giren oğlan, kocaman bir ovada birçok atın çakılı olduğunu görür. (39)

Padişah, oğullarına yola çıkmadan önce; yol üstündeki çayırılık yerde, sarayda ve kulede kalmamalarını nasihat eder. (42)

Oğlan, geze geze vardığı yayladaki çingene kızını beğenir. (45)

Kuyunun başında oğlanı bekleyen atın üstünde çayırlar bitmiştir. (46)

Oğlan öbür dünyada her tarafı taş dikili bir ovaya varır. (46)

Ovadaki büyük ağacın altı konak yeridir. (58)

Hasan ölüyü götürürken içi kavun karpuz dolu bir ovaya varır. (64)

aj. Havuz: 3 masalda geçmektedir.

Bahçedeki havuzu geçen kurbağa, yengeç ve karınca damatlar, yakışıklı birer delikanlıya dönüşürler. (16)

Padişahın oğlu, elindeki son elmayı bir havuz başında keser. İçinden çıkan kızı havuza atar. Kız canlanıp yüzerek havuzdan çıkar. (18)

Oğlan, yedi kat yerin dibindeki havuzun başına gelen domuzun kuyruğuna yapışıp öbür dünyaya varır. (46)

ak. Tünel:

Padişahın kızı, kazdırdığı tünel vasıtasıyla oğlanla gizlice görüşmeyi sürdürür. (14)

al. Diğerleri:

Ada:

Fas Kralı'nın oğlu, gemisi batınca bir adaya çıkar. (30)

Vadi:

Adam, ıssız bir vadiye giderken tüccarın yükünün altın olduğunu anlar. (70)

3. Dar - kapalı mekânlar:

a. İkametgahlar:

aa. Saray: 22 masalda geçmektedir.

Tilki, Ahmet Ağaya verdiği sözü yerine getirerek padişahın sarayına götürür. Aynı masalda tilki, kâfirlerin sarayını ele geçirip Ahmet Ağayı karısıyla oraya indir. (6)

Sihirli kutusuyla tek tek saraylar yaptıran Avcı Mehmet'in kutusunu bir kocakarı çalar.(10)

Suyu devin elinden kurtaran oğlan sarayda misafir edilir. (13)

Padişah, askerlerini kıran kahramanı ve arkadaşlarını saraya çağırır. Burada da kahramanı elde edemeyen padişah kızını kahramana verip saraydan uğurlar. (14)

Padişahın karısı, oğlan diye yetiştirdiği kızına biraz altın verip bir ata bindirerek saraydan gizlice çıkarır. (19)

Kara köpeğin sarayda yedi tane odası vardır. Yedinci odanın kapısını gizlice açan kız oradaki genci kurtarıp onunla evlenir. (23)

Hızır, imtihanını kazanan oğlana kapısının anahtarına varıncaya kadar altın olan bir saray bırakır. (24)

Padişah, zengin bir genç olarak gelen kölesi Arap'ı tanıyamaz. Onu sayında misafir edip kızını ona verir. (27)

Zümrüdü Anka, takdiri bozmak için; Yemen Kralı'nın kızını saraydan alıp, Ürdün'de bir dağın başına indirir. (30)

Padişahın oğlu, yolda karşılaştığı çingene kızını sarayına götürüp onunla evlenir. Aynı masalda ak yılanın kıza yardımıyla gittikleri yerde güzel bir saray bulurlar. Kız bu saray bizim deyip kocasının şüphelerini giderir. (38)

Padişahın sarayının bacasından bir gül olarak giren oğlan, sonunda güzel bir delikanlı olup padişahın kızıyla evlenir.(39)

Babalarının kalmayın diye nasihat ettiği sarayda, küçük kardeşin itirazına rağmen konaklarlar. Gece saraya gelen devi, küçük oğlan öldürüp kardeşlerini kurtarır. (42)

Çin Kralı'nın gönderdiği cadı, Benli Gelin'in sarayına rahatça girer. Benli Gelin'i Çin'e kaçıtır. Aynı masalda Benli Gelin'in nişanlısını, Düldül at Çin Kralı'nın sarayının yanına çıkarır. (43)

Oğlunun beğendiği çingene kızını isteyip bitiremeyen padişah, üzgün üzgün sarayına döner. (45)

Mercan dişli oğlanın isteği üzerine Derviş, padişahın sarayının karşısına sabaha kadar bir saray diker. Çocuklar bu sarayda yaşamaya başlar. (46)

Bir davette, gülünce güller açan, ağlayınca inciler saçılan çocukları gören padişah; bu çocukların kendi çocukları olduğunu anlar, karısını kuyudan çıkartıp sarayına getirir. (47)

Padişah, boynuzlu olduğunu söyleyecekler diye tıraş olduğu bütün berberleri cellât eder. Memleketin son berberini sarayına çağırıp, sırrını söylerse öldürüleceğini söyler. (48)

Tembel Ömer'in, eşeğe odunu saramadığını padişahın karısı ile kızı saraydan görür. (51)

Padişah, yitiğini bulan münecimi sarayında misafir eder. (56)

Sert Mahmut, bir yolunu bulup devin sarayına girer; devin kürkünü alıp padişaha getirir.(68)

Sert Mahmut, devi öldürüp saraya gelerek padişaha devi nasıl öldürdüğünü anlatır. (68)

Karnını doyurmak için rüya tabircisiyim diye saraya gelen fakir, padişahın rüyalarını tabir eder. Memleketinin asayışı düzelen padişah, onu baş vezir yapar. (69)

Padişah şehri gezerken; âmâ, müezzin ve demircinin durumları dikkatini çeker. Bunları sarayına getirtip hallerinin ne olduğunu sorar. (70)

Müezzin, bir akkuşun onu alıp gül bahçeleri içinde bir saraya götürdüğünü anlatır.(70)

ab. Konak: 4 masalda geçmektedir.

Evini, karısını, çocuklarını kaybeden avcı; vardığı memlekette talih kuşu ile vali seçilip konağa yerleşir. (28)

Bey bilmeden misafir olduğu kızının evinde, çocukların isminden kızını tanır. Yaptığı hatayı anlayıp; kızını, damadını, torunlarını alarak konağına götürür. (29)

Ovadaki büyük ağacın altı konak yeridir. Gelenler geçenler burada konaklarlar. (58)

Valiye gön satmak için konağı gelen köylüleri, vali konaktan kovar. (64)

ac. Apartman: 2 masalda geçmektedir.

Kızın başına birçok işler getiren Tasa kuşu, uyurken onu alıp bir apartmana götürür. Orada çocuklarıyla buluşturup, apartmanı onlara bırakır gider. (33)

Ömer'in karısı, altınları satıp yedi sekiz katlı bir apartman yaptırır. (51)

ac. Köşk: 2 masalda geçmektedir.

Arap, güneşin doğduğu yerde aradığı hocayı bir köşte bulur. (27)

Deli oğlan, ağanın evinden kopardığı kapıyı ağacın başına ağdırıp bir köşk yapar.(58)

ad. Kulübe - Kelif: 5 masalda geçmektedir.

Ninenin diktiğı bakla tanesi haftasına kalmadan büyüyüp ninenin yaşadığı kulübenin boyunu aşar. (15)

Hızır, küçük oğlanın kelifinin yanına bir saray kondurur. Sarayı oğlana bırakıp kaybolur.(24)

Padişah, köpek guluğu doğurdu diye gelinini gömdürdüğü çukurun üstüne bir kulübe yaptırır. (46)

Tembel Ömer, bir dağ kelifinde yaşarken karısının da yardımıyla apartman sahibi olur. (51)

Köylülerin odaya yemek getirmemesi üzerine, üç tembel arkadaş bir dağ kelifine sığınıp hırsızlık yaparak bu kelifceğizde yaşamaya başlarlar. (62)

ae. Ev: 22 masalda geçmektedir.

Avcı Mehmet'i kutudan çıkan iki adam aldıkları gibi evine iletirler. (10)

Arkadaşı, delikanlıya birlikte kazandıkları para, ev ne varsa hepsini vererek ayrılır. (11)

Küçük kardeş kendine saray gibi bir ev yaptırır. (12)

Kurbağa, yengeç, karınca olan kızların kocaları eve gelirken güzel delikanlıya dönüşürler. (16)

Kahramanın yol arkadaşı, misafir oldukları fakirin evinden ayrılırken, evin yıkılmasını diler. (26)

Avcının evi yanar. (28)

Çoban, kızı iyileştirmek için evine gidip bir bulamaç pişirip gelir. İyileşen kızı evine götürür. (29)

Yolda kalan bey, ormanın arasındaki eve misafir olur. (29)

Adam, dağ başında bulduğu sahipsiz çocuğu evine götürür. (31)

Adam her gün kazandıklarını eve getirirken kaybeder ama bunu evde karısına bir türlü inandıramaz. (32)

Dağda kalan çocuklar, ışık yanan bir ev ile horoz öten başka bir ev görürler. Işık yanan eve gelirler. Burası cadı karısının evidir. (36)

Ahmet Ağa, devleri evine davet eder. (37)

Çingene kızı, anasından kurtulmak için evden kaçır. (38)

Yasak olduğu halde ışık yanan evde iki kız gergef işlerler. (46)

İhtiyar adam bir anda ortaya çıkan bebeklerle geyiği evine getirip, bebekleri evinde geyiğin sütüyle besler. (47)

Bey Böyrek, ihtiyarın verdiği atın götürdüğü yere bir ev yapar. (47)

Babası, kızının istediği altın direği yaptırıp evin bir kenarına koyar. (49)

Beyoğlu satın aldığı içinde kız da bulunan altın direği evinde kendi odasına koyar.(49)

İmam göz koyduğu padişahın karısını evine davet eder. (50)

İmamdan kurtulan kadın bir yayla evine varır. (50)

Dağa bırakılan kızların ikisi de, üç kedinin yaşadığı bir eve gelirler. (52)

Oğlan korkuyu aramak için evden çıkar. (54)

Saf oğlan, sığırların hepsi alışkın olduğu eski eve gelir diye eski evi alır; yeni ev de akıllıya kalır. (58)

Ebe ile Bide kızlarının evine elleri boş gider. (59)

Hırsızlar, girdikleri evden korkup kaçarlar. (61)

Akıldane, akıl öğretmeyeceğine söz verip bağcıyı evine götürür. (67)

af. Kule: 2 masalda geçmektedir.

Dev kaçırdığı kızı yüksek bir kuleye hapseder. (16)

Kırk oğlanın konakladıkları kulede, devler padişahı yaşamaktadır. (42)

ag. Kale:

Oğlan, kapısında nöbetçilerin beklediği Kafdağı kalesinden kimseye görünmeden yel gibi içeri girer. (43)

ağ. Köy odası: 7 masalda geçmektedir.

Eskiden, avcılar her akşam köy odasına birikip yarenlik ederlermiş. (19)

Köylüler, yoksul adama bir oda, yem yiyecek verirler. (21)

Köylüler evi yanan avcıya bir oda verirler. (28)

Helvacı Güzeli civarın ileri gelenlerini köy odasına çağırır. Olanları orada anlatır.(50)

Kürt'ün evini soyan Çingenler, başka bir köyün odasında konaklar. (59)

Üç tembel arkadaş, bir köy odasında beş on gün bedavadan beslenir. (62)

Bağcı, köy odasına varınca başköşeye geçer oturur. (67)

ah. Hücre - Zindan: 2 masalda geçmektedir.

Padişah, kızıyla sevişen oğlanı hücreye attırır. (14)

Bu, bir suç işlemiştir diye elini ayağını bağlayıp Said'i zindana atarlar. (44)

ai. Çadır: 4 masalda geçmektedir.

Arap kölenin çadırının altında kırk çuval sarı lirayı gören padişah, Yörük beyi dediği oğlana kızını verir. (27)

Vali, Yörük'ün çadırını beklemek için iki emniyetli asker görevlendirir. (28)

Oğlanın vardığı yaylada çadırlar, içinde de konuklar vardır. (45)

Fakir adam, padişahın verdiği altınlarla köye gelir gelmez kavak dalından çadırını yakar. (56)

ai. Çardak:

Bostanlarını bekleyen adam, tarlanın başındaki çardakta durur. (64)

b. İş Yerleri:

ba. Değirmen: 3 masalda geçmektedir.

Devlerden biri, falan değirmenin altında bir çuval altın olduğunu söyler. (12)

Nine, yetiyecek baklaları değirmende öğütüp ekmek yapmak ister. (15)

Ardından gelen atlıyı gören hırsız, yakalanmamak için değirmene girer. (61)

bb. Hamam: 2 masalda geçmektedir.

Padişah, kahramanı ve arkadaşlarını yorgunlukları gitsin bahanesiyle hamama sokup kaynatmak ister. (14)

Kediler, kızı hamam ettirip saçlarını altın suyuna batırırlar. (52)

bc. Kahvehane:

Küçük oğlan, âşık olduğu kızın duvardaki resmine bakmak için kahvehaneden çıkmaz olur. (43)

bç. Dükkân: 3 masalda geçmektedir.

Tasa kuşu, terzi dükkânına gelip ne kadar kumaş varsa yırtar; camcı dükkânına gelip ne kadar cam varsa kırar. (33)

Hocadan kaçan padişahın karısı, vardığı yerde bir helvacı dükkânı açıp helva yapıp satar.(50)

Padişah bir sokaktan geçerken, demirci dükkânındaki demircinin acayip halini görür.(70)

c. Depo ve ahırlar:

ca. Ağıl - Ahır-Tavla: 8 masalda geçmektedir.

Koyunları kaybolan adam; komşusunun dediğini tutup, ahırdaki koçu keser, köpeklere yedirir. (9)

Kız oğlan, ahıra inip durumu Kara Dil ata anlatır. (19)

Kara Dil at tavlada bağlıdır. (19)

Ahırdaki kara köpeği gören inek ürker. (23)

Benli Gelin atı kışneyince ahıra iner. (43)

Komşular, koyunlarını ağılda bulamaz. (56)

Kırk Köseler merakla ahıra indiklerinde eşeğin ölüsünü bulurlar. Keloğlan'ın oyununu anlarlar. (63)

Keloğlan, hocanın ahırdaki buzağısını öldürür. (65)

Akıldane, bağcıyı ahıra indirip akıl öğretir. (67)

cb. Kümes:

Fakir adam, tilkiyi yakalamak için tuzağı kümesin ağzına kurar. (6)

cc. Samanlık:

Kâfirler, tilkinin verdiği korkuyla samanlık damlarına doluşurlar. (6)

cç. Bodrum

Oğlan, sarayın bodrumuna indiğinde, birbirinden güzel kırk kız bulur. (42)

C. EŞYA

Sütçüler masallarında çok çeşitli eşyalarla karşılaşırız. Bunların bazıları olağanüstü bir iş yapmada kahramana yardımcıdır. Bazıları ise günlük hayatta kullanılan eşyalardır. İncelediğimiz 70 masalda toplam 160 eşyaya rastlanmıştır.

1. Ağ:

Arap köle, serili ağı çekmek için balıkçıya yardım eder. (27)

2. Altın: 20 masalda geçmektedir.

Fakir adam her gün sütü döker altını alır. (8)

Padişah, sürülünce gözleri açılacak olan balığı bulanı altına boğacağını vaat eder.(11)

Üç kardeş harman yerine gidip altınları çıkarırlar. (12)

Nineye keçilerin verdiği heybelerin birinden altınlar, birinden gümüşler çıkar.

(15)

Padişahın karısı, kızını gönderirken atın tergisine bir heybe altın atar. (19)

Hızır, kapısının anahtarına varıncaya kadar altın olan sarayı, içine bir de altından beşik koyup küçük oğlana bırakıp kaybolur. (24)

Padişah, bir kese altın verip Hızır'ı görmesini sağlayan hocayı uğurlar. (25)

Güneşin doğduğu yerden dönen oğlan armut ağacının dibinden yirmi çuval altın çıkarır. Aynı masalda elma ağacının dibinden de yirmi çuval altın çıkar. (27)

Kızın mağarada açtığı otuz dokuz oda; bal, yağ, altın doludur. (34)

Devler, Ahmet Ağa'ya bir kese altın verip onu başlarından savarlar. (37)

Oğlan, heybeye altın koyup padişahın hududuna doğru yola düşer. (42)

Ömer'in karısı, yanan odunların yerinden çıkan altınları satıp çok para kazanır. (51)

Kediler, üvey kızın saçlarını altın suyunda yıkayıp altın yapar. (52)

Fakir adam, gurbette yirmi senede sadece üç altın kazanabilir. (55)

Devin, fakire verdiği karpuzların içinden altınlar saçılır. (55)

Padişah, yitiğini bulan müneccime istediği kadar altın verir. (56)

Saf oğlanla kardeşi buldukları altınları bölüşürken, okkanın altına yapışan bir altınla yakayı ele verirler. (58)

Ebe ile Bide, yolda bir kese altın verip bir koyun alır. (59)

Valinin karısı, Hasan'a ölü adamı kaldırmayı için bir kese altın verir. (64)

Padişah, devi öldüren Sert Mahmut'u kese kese altınlarla ödüllendirir. (68)

Adam, kırk katırı ile bir tüccarın yükünü taşıırken yükün altın olduğunu fark eder. (70)

3. Anahtar - Kilit: 5 masalda geçmektedir.

Samanlığa doluşan kâfirler kapıları tilkiye kilitletirler. (6)

Kara Bakır devi yakalayıp sandığa koyarak ağzını kilitlerler. (16)

Kara Köpek, kıza altı odanın anahtarını verir, yedinci odanın anahtarını vermez. (23)

Hızır, imtihanı kazanan küçük oğluna altından sarayın anahtarlarını verip kaybolur. (24)

İğci Baba, kıza kırk anahtar verip, otuz dokuz kapıyı açmasını; ama kırkıncı kapıyı açmamasını söyler. (34)

4. Araba:

Fakir adam, aldığı hasırları bir at arabasıyla deniz kıyısına götürür. (53)

5. Asa:

Sinan, asayı birbirine çakıp Gül'ü köpek yapar. (41)

6. Ayakkabı: 2 masalda geçmektedir.

Casus yılan, avcıyı yakalamak için ayakkabısının içine girip bekler. (9)

Kadın, çalınan çeyizlerini kurtarmak için ayakkabılarını eline alıverip, Çingenelerin ardından koşar. (60)

Kadın, külden bir bulamaç karıp, jandarmaların potinlerine doldurur. (60)

7. Ayna:

Padişahın oğlu karısının evi diye vardığı yerde; nalınların, aynaların, süpürgelerin pırıl pırıl olduğunu görür. (38)

8. Baca: 2 masalda geçmektedir.

Çingene kızı kocası görmeden anasını bacaya gömer. (38)

Arap'tan kaçan oğlan güvercin olup uçarken, sarayın üstüne gelince gül olup bacadan kendisini içeriye atar. (39)

9. Bal:

Kız boynu kesik çocuğunun boynuna bal, yağ sürünce çocuk iyileşir. (49)

10. Balta: 6 masalda geçmektedir.

Tilki, kütüğü bal dolu olan ağacı kesmek için bir balta bulur. (7)

Çiftçi, tilkinin dediği gibi baltayı yavaşça kaldırır, hızlıca ayıya vurup öldürür. (7)

Arkadaşı, kızı bölüşmek için baltayı kaldırıncı korkuyla kızın ağzından iki yılan yavrusu çıkar. Bunları da baltayla öldürür. (11)

Yoksul, komşudan bir balta isteyip göl kenarına odun kesmeye gider. (21)

Kahraman, kazandığı parayla bir balta, bir urgan, bir merkep alıp odunculuğa başlar.(32)

Oğlanı yakalamaya çalışan Arap balta olup, sarmaşık olarak ağaca sarılan oğlanı kesmeye başlar. (39)

Adam baltasını alıp oduna gider gibi kızını dağa bırakıp gelir. (52)

11. Beşik: 3 masalda geçmektedir.

Arap kızı, bahçedeki ağacı kestirip beşik yaptırır. (18)

Hızır, sarayın içine altından bir beşik koyar. (24)

Beyoğlu, beşikteki çocuğunu başı kesilmiş bulur. (49)

12. Bıçak: 6 masalda geçmektedir.

Bey, kızına atılan iftira yüzünden bir bıçak bir ip alıp kızını kesmeye ıssız bir dağa götürür. (29)

Oğlan, devin içine koyduğu çuvalı bir bıçak tımlısıyla kesip kaçar. (35)

Ahmet, çeşmenin yanında bulduğu; üzerinde doksan dokuz kanlı yazılı bıçağı çayıra saplar. (37)

Dev, oğlandan aldığı bıçağın ucundan kan damlamasıyla, oğlanın zorda olduğunu anlar. (43)

Korkuyu arayan oğlan bağda taşlara bıçak dırter ama kan gelmez. (54)

Bağcı, Akıldane'nin aklıyla hazineden çalındığı söylenen bıçağı; babasının bağrında ala kanlı bulduğunu söyleyip kurtulur. (67)

13. Bilezik:

Beyoğlu, asker arkadaşının kız olduğunu kolundaki bilezik; parmağındaki yüzük izinden anlar. (66)

14. Bohça: 3 masalda geçmektedir.

Keçi kız, bir boynuzuna su kazanını, bir boynuzuna da kirli çamaşır bohçasını asıp dere kenarına gider. (22)

Seyfölmülük, ayakucundaki bohçanın içinde bulduğu resme âşık olur. (44)

Helvacı Güzeli, bohçasını açıp kendi elbiselerini giyerek kendini tanıtır. (50)

15. Ceket:

Said sırtındaki ceketı sallayınca, kayıktakiler onu görüp kurtarırlar. (44)

16. Çan:

Hırsız çaldığı koçun boynundaki çanı eşeğin kuyruğuna bağlayıp koçu götürür. (61)

17. Çanak:

Bey Böyreğ, mevlit günü herkesin önüne altın çanak koyar. Babası olan padişahın önüne ise bir saksı koyar.(47)

18. Çekiç:

Çingene kızı, çekici vurdukça ipek şalvarı titrer. (45)

19. Çivi:

Sert Mahmut, devı içine soktuğu çam kovanının ağzını kapatıp çiviyle de çakar.(68)

20. Çul - Çuval: 10 masalda geçmektedir.

Değirmenin altındaki bir çuval altını küçük kardeş çıkarır. (12)

Ağaçların dibinden kırk çuval altın çıkaran, köle Arap zengin olur. (27)

Oğlan, dev karısının ayrılmasını fırsat bilip çuvalı keser, çuvala çaltı dikenini doldurup oradan kaçar. (35)

Cadı kadın etleri yerken, kız cadının buzağısını bir çuvala koyup bahçeye bırakır.(36)

Düğünde herkesin altına halı, Bey Böyrek'in babasının altına çul serilir. (47)

Nine çöplükte bulduğu kızı çuvala katıp evine götürür. (49)

Kırk Köseler, eşiğin önüne bir kazan su ile bir çuval yem koyar. (63)

Valinin kızını almak isteyen çoban çuvala girer. (64)

Hoca, Keloğlan'ın yatağındaki karısını Keloğlan sanıp bir çuvala koyar, denize atar.(65)

Askerde arkadaşının şüphesini gidermeye çalışan kız, gül yatağına girmek için iki çuval gül alır. (66)

21. Davul - Zurna: 5 masalda geçmektedir.

Padişahın kızını, vezir diye tanıtılan adama; cümbür cemaat davullu zurnalı alırlar.(6)

Padişah, yanında iki kız ile gelen kahramana, kendi kızını da verip davullu zurnalı düğünle evlendirir. (14)

Padişaha erkek diye söylenen çocuk, yedi sekiz yaşlarına gelince sünnet düğünü için davullar çalmaya başlar. (19)

Kara Dil atla kaçan kızın kulağına bir davul sesi gelir. (19)

İki gelinle memleketine dönen oğlanın babası, davullarla zurnalarla önüne karşı gelir.(42)

Düğün kurulur, kırk değil seksen gün davullar çalınır. Bey Böyrek, bu kızla evlenir.(46)

22. Defter:

Yoldaki kara adam, elindeki deftere hiç başını kaldırmadan öyle bir şeyler yazar.(31)

23. El değirmeni:

Ahmet Ağa, el değirmenini kayır kayır çevirince dev, Ahmet Ağa dışını çatırdatıyor diye korkup kaçar. (37)

24. Direk:

Baba, kızını alabilmek için kızının istediği altın direği yaptırır. Kız onun içine saklanarak babasından kurtulur. (49)

25. Dolap: 5 masalda geçmektedir.

Devlerin uğultusunu duyan üç kardeş dolaplara saklanır. (12)

Oğlan, fıstık kabuğunun içine sığacak elbiseyi yapmak için girdiği dolaptan kırkinci gün çıkar. (13)

cadı karısı, oğlanın etinin yarısını yer, yarısın dolaba koyar. (36)

İki yüz yaşındaki adamın karısı, dolaptan kitabı alıp gelir.(41)

Kız, sırtındaki kesik başlı çocuğu ile geldiği evin dolabına saklanır. (49)

26. Don: 2 masalda geçmektedir.

Üç kardeş harmandan çıkardıkları altınları, birinin donunun paçalarını bağlayıp içine doldururlar. (12)

Ortanca kız, İğci Baba'nın yemesi için verdiği parmağı donunun içinde saklar. (34)

27. Düdük:

Kamıştan yapılan düdük öttürülünce, “Padişah'ta boynuz var!” der. (48)

28. Dürbün:

Ağa, tavuklarına çoban tuttuğu tilkiyi, tepeye çıkıp dürbünle izler. (5)

29. Düven:

Çiftçi, harmanda düven sürerken yorulup su ister. (35)

30. Ekmek: 10 masalda geçmektedir.

Çiftçi, öküzünü isteyen ayıyı biraz ekmek verip, tohumu kavuşturuncaya kadar beklemeye razı eder. (7)

Anaları, torbalarına ekmek katıp, oğullarını gurbete çalışmaya yollar. (12)

Nine bulduğu bakla ile ekmek yapsa, dışının kovuğuna bile gelmeyeceğini düşünür. (15)

Arap köle, balıkçıdan ekmek ister. (27)

Çocuklar, bir kadını külden ekmek yaparken görür. (36)

Çocuklar, azıklarında kalan biraz mısır ekmeği ile karınlarını doyurur.(36)

Cadı karısı, kavağın başında acıkan kızı indirebilmek için bir sac koyup ekmek yapmaya başlar.(36)

Yolluk için biraz ekmek yapıp katırlara yüklerler. (38)

Kız, tıpış tıpış elleriyle ekmek yapan kedileri görür. (52)

Gelenler, oğlanın beklediği mezara ekmek aş, para bırakıp gider. (57)

Saf oğlan, yolda ekmeği para ile değişerek kardeşindeki tüm paraları alır. (58)

Ebe ile Bide, hediye olarak kızlarına götürdükleri ekmeği acıkınca yer. (59)

31. Elbise: 12 masalda geçmektedir.

Kız, oğlanın soyunduğu elbiseyi de alıp kaçar. (4)

Tilki, ağa ile pazarlığında fazlaca bir para ile bir takım elbise ister. (5)

Kız, düğünü nişanlısının gelmesi için, fıstık kabuğuna sığacak bir elbise isteyerek uzatır. (13)

Ev sahibi, kapıda bey elbiseli birini görünce şaşırır. (29)

Kız, rastladığı çobandan üstündeki çamaşırın bir kısmını ister. (33)

Kızın açtığı odalarda ballar, yağlar, elbiseler, altınlar doludur. (34)

Temiz urbalar giydirilen oğlanı, Benli Gelin beğenir. (43)

Kadın, çobanın elbiselerini giyip erkek kılığına girer. (50)

Kediler, üvey kızı, güzel elbiseler giydirip evine gönderirler. (52)

Üç hırsızdan biri de adamın sırtındaki elbiseyi çalar. (61)

Keloğlan, hocanın karısının sırtını giyer. (65)

Padişahın kızı bir erkek kıyafeti giyip, babasının yerine askere gider.(66)

32. Elma: 5 masalda geçmektedir.

Kız kardeşler, ağabeylerine bir tokat vurarak elmaya dönüştürür. (16)

Oğlan elmayı kesince içinden dünyalar güzeli bir kız çıkar. (18)

Elma ağacı, meyvelerini kurt kuş, sinek böcek yemediğinden şikâyetçidir. Bunun ilacını da kahramanın getirmesini ister.(27)

Seyfölmülük, arkadaşlarıyla elma, erik yerken; orada yaşayanlar bunları görüp yakalar.(44)

Köy odasında bir tepsi elma getirip orta yere koyarlar. (67)

33. Elmas: 3 masalda geçmektedir.

Padişahın oğlu, karısının götürdüğü evin tuvalet süpürgesinin dallarında cevahir yandığını görür. (38)

Deli bilinen adam, deniz kızlarının ağızlarından elmas çıkarıp kıyıya koyduğunu görür. (53)

Müezzin, akkuşun götürdüğü sarayda odaların altın elmas dolu olduğunu görür. (70)

34. Erik:

Seyfölmülük karaya çıkar çıkmaz bulduğu elma ve eriklerden yer. (44)

35. Eyer: 3 masalda geçmektedir.

Kız oğlan, Kır Kısrak'ı yakalamak için saklandığı çınarın başından eyeri atın üstüne salar. (19)

Padişahın bitiremediği kızı, bahçıvan atı eyerleyip istemeye gider. (45)

Adam, atını eyerleyip hırsızın peşine düşer. (61)

36. Fes: 2 masalda geçmektedir.

Vezirler, Hızır'ı bulamayan hocayı getirirken, arkalarına fesli ve sarıklı bir çocuk düşer. (25)

Padişah boynuzlarını gizlemek için başına uzun bir fes giyer. (48)

37. Fıçı:

Zümrüdü Anka kuşu, oğlanı yeryüzüne çıkarmak için kırk ton et, kırk fıçı şarap ister. (13)

38. Fincan:

Ağanın karısı, çobanlara birer fincan kahve verir. (58)

39. Gem: 2 masalda geçmektedir.

Kız oğlan, Kır Kısrak'a gemi takıp padişaha getirir. (19)

Arap kızı, nehirden geçerken, atın gemini salıverir. (39)

40. Gergef:

Vezir, ışık yanan evde ayağında halhal iki kızın gergef işlediğini görür. (46)

41. Gön: 4 masalda geçmektedir.

Devin biri meşine su doldurmak için çeşmeye gelir. (37)

Saf oğlan, öküzün gönünü bir kelere satar. (58)

Muhtar Hasan, gönü hayvana sarıp, valiye köylüyü şikâyeteye gider. (64)

Keloğlan, sonunda Nasrettin Hoca'nın sırtından gönü alır. (65)

42. Gömlek: 4 masalda geçmektedir.

Vali, üstündeki gömleği sıyırıp; yargınındaki beni gösterir. (28)

Dev, oğlanı uğurlarken, onun zorda kaldığını anlamak için gömleğinden bir parça alır. (43)

Ebe ile Bide, hediye götürdükleri gömleği; ağaçlar üşümüş diye bir ağaca giydirip gider. (59)

Kürt, sabahleyin kalkıp doncak gömlekcek ocağın başına oturur. (60)

43. Gül: 4 masalda geçmektedir.

Padişahın kızı bacadan inen gülü alıp koynuna koyar. (39)

Oğlan, Kafdağı'nın ardındaki hem doğan, hem ağlayan, hem gülen gülü getirip sarayın bahçesine diker. (46)

Padişahın, biri ağlasa gül, biri ağlasa inci saçılan ikiz çocuğu olur. (47)

Beyoğlu: “Kızın sırtı ateşli olur, gül yatağında gülü tez solar.” diye düşünüp; asker arkadaşını gül yatağında denemeye alır.(66)

44. Halhal:

Işık yanan evde, ayağında halhal iki kız gergef işlemektedir. (46)

45. Halı: 2 masalda geçmektedir.

Hızır değneği suya vurunca, oğlanla gelinin oturduğu halı havalanır.(24)

Padişah, askerlerinin hepsinin üzerine oturabileceği bir halı dokuyacağını söyleyen kızla evlenir. (47)

Mevlit günü herkesin altına halı serilir, padişahın altına çul serilir.(47)

46. Hamur: 2 masalda geçmektedir.

Hamur yoğuran kedileri gören Ayşe, kedileri horlar. (52)

Müneccim, vezirin getirdiği undan hamur yapıp içine padişahın kayıp yüzüğünü koyar. (56)

47. Hançer: 3 masalda geçmektedir.

Kahraman, hançeri çıkarıp Arap’a saplamak istediği anda Arap yüzündeki peçeyi kaldırır. Dünyalar güzeli bir kız olur. (14)

Çoban, hançeri çıkarıp domuzun karnını yarıncı içinden iki kuş çıkar. (42)

Âmâ, tüccarı öldürmek için hançeri bağrına dayadığını anlatır. (70)

48. Heybe: 8 masalda geçmektedir.

Keçiler nineye iki heybe verip uğurlarlar. (15)

Padişahın karısı, kızını gönderirken atın terkisine bir heybe altın atar. (19)

Yörük, heybesine baldır, yağdır doldurup valinin ziyaretine gelir. (28)

Küçük kardeş, öldürdüğü devlerin kafalarını kardeşlerinin heybelerine koyar. (42)

At, oğlanın parçalarını yedi dağdan toplar, heybeye doldurup getirir. (46)

Ömer, yanan odunların yerinde kalan küf gibi taşları toplayıp heybelere doldurur, eve getirir. (51)

Dev, fakirin heybesine iki karpuz koyup atın terkine atıp uğurlar. (55)

Muhtar Hasan, aldığı altınları heybeye doldurur. (64)

49. Helva: 3 masalda geçmektedir.

Helvacı Güzeli, helva yapıp ileri gelenleri köy odasında toplar.(50)

Oğlan, mezarlığa gidip korkuyu bulmak için helva yapar. (54)

Deli oğlan, konak yerindeki helvaları, yiyecekleri toplayıp yolda acıkan kardeşine parayla satar. (58)

50. Hasır: 2 masalda geçmektedir.

Büyük kız, İğci Baba'nın yemesi için verdiği parmağı hasırın altına gizler. Parmak nerede olduğu sorulduğunda gizlendiği yeri söyler(34)

Fakir adam, zenginin verdiği parayla aldığı hasırı deniz kıyısında yakar. (53)

51. İbrik:

Hızır, su dökme bahanesiyle ibriği alıp kelifin ardına doğru gider. (24)

52. İğ:

İğci Baba, iğ satıp, pamuk atan birisi gibi köyleri dolaşır. (34)

53. İğne: 3 masalda geçmektedir.

Arap kızı, peri kızının yerine geçmek için, kızın başındaki iğneyi çekince; peri kızı kuş olup uçar. (18)

Kaf Kaf Emine'si iğne iplik şehrinden aldığı iğne ve iplik ile oğlanın parçalarını yerlerine diker. (46)

Sert Mahmut, ucu iğneli bir değnek yardımıyla devin kürkünü yere düşürüp çalar.(67)

54. İnci:

Padişah azarlayınca, ağlayan çocuğun gözlerinden inciler saçılır. (47)

55. İp: 5 masalda geçmektedir.

Bey, sorup soruşturmadan kızgınlıkla bir ip bir bıçak alıp, kızını kesmeye götürür. (29)

Seyfülmüluk ve arkadaşları, kestikleri ağaçların kabuklarını soyup birbirine bükerek ip yaparlar. (44)

Kaf Kaf Emine'si ile oğlan, gelirken iğne iplik şehrine uğrayıp iğne iplik alırlar. (46)

Üç hırsızdan biri, eşeğin ardında bağlı koçun ipini kesip çalar. (61)

Kız gerdek gecesi bal tuluğunu gelin gibi giydirip boynuna da bir ip takar. İpin ucunu eline alıp sandığın arkasına saklanır. (66)

56. Kabak:

Oduncu, çocuklarını ağaca bağladığı boş su kabağı ile kandırıp dağda bırakır, gelir. (52)

57. Kafes: 3 masalda geçmektedir.

Üvey kız, mezardaki annesinden aldığı akılla, yılan şehzadeyi elde etmek için bir kafes yaptırır. (20)

Kızın istediği Tasa kuşu'nu bir kafese koyarlar, ama yalvarmasına dayanamayıp kuşu serbest bırakırlar. (33)

Ebe ile Bide, kızlarının kafesteki kuşlarını yıkayıp öldürür. (59)

58. Kahve:

Padişah, Ahmet Ağa'nın kahveyi su içer gibi bir dikmede içmesinden şüphelenir. (6)

59. Kalbur:

Fakir adam, külü kalburda eleyince, elmaslar kalburun üstünde kalır. (53)

60. Kalem:

Kara adamın elinde bir defter bir kalem vardır; hiç başını kaldırmadan öyle bir şeyler yazar. (31)

61. Kamış:

Berberin içindeki derdi söylediği kuyuda, bir kamış hâsıl olur. (48)

62. Kapı: 6 masalda geçmektedir.

Tilki, Ahmet Ağa'yı denemek için ölü gibi kapının arkasına yatar. (6)

Hoca, gönderdiği muskalardan birinin kapının eşiğine gömülmesini ister. (27)

Kız, İğci Baba'nın açma dediği kırkıncı kapıyı da açar. (34)

Kadın, kapıyı açınca karşısında kocasını görür. (55)

Deli oğlan, ağanın evinden kopardığı kapıyı ağacın başına ağdırıp köşk yapar.(58)

Bağcı akşam olunca bir evin kapısını çalıp, orada misafir olur. (67)

63. Kargı:

Kız asker arkadaşını kargı ile sidik yarışında yener. (66)

64. Karpuz: 2 masalda geçmektedir.

Devin verdiği karpuzların içinden altınlar saçılır. (55)

Muhtar Hasan, ölüyü kavun karpuz yolar gibi oturtur. (64)

65. Kaşık: 5 masalda geçmektedir.

Padişahın oğlu çorbaya kaşık saldıığında, içinden elma kızına verdiği yüzük çıkar.(18)

Çoban kaşık ile bulamacı kıza yedirirken, kız canlanır.(29)

Mevlit günü, herkesin önüne altın çanak ile gümüş kaşık, padişahın önüne bakır kaşık konur. (47)

Beyoğlu çorbasını içerken, kaşığında kıza verdiği yüzük çıkar. (49)

Kız, Beyoğlu'nun önüne başsız bir kaşık sapı koyar. (49)

Oğlan korkuyu bulmaya gittiğinde, helva isteyen ölülerin eline kaşıkla vurup, geri çevirir. (54)

66. Katran:

Ebe ile Bide mutfaktaki katran dolu küpün içine düşerler. (59)

67. Kazan: 6 masalda geçmektedir.

Kahraman, yolda yedi kazan yemek yediği halde doymayan bir adama rastlar. Onu yanına alır.(14)

Keçi kız, bir boynuzuna su kazanını bir boynuzuna da kirli çamaşır bohçasını asıp dere kenarına gider. (22)

Maymun inekleri sağıp sütünü kazanda kaynatır. (49)

Saf oğlan, “Anam bitlenmiştir!” diye anasını kazanda kaynattığı suyun içine gömüp öldürür. (58)

Ebe ile Bide, bir kazanda su kaynatıp kuşları yıkar. (59)

Kırk Köseler eşiğin önüne bir kazan su ile bir çuval yem koyarlar; eşek yemi yer, içer suyu ölür. (63)

68. Kamçı: 2 masalda geçmektedir.

Kızı ata bindiren oğlan, ata bir kamçı vurup kızı kaçıır. (4)

Arap kızının bağlı olduğu atlara bir kamçı vurup salıverirler. (27)

69. Kazma:

Elma ve armut ağacının altındaki altınları çıkarmak için köyden kazma kürek getirirler. (27)

70. Kefen: 2 masalda geçmektedir.

Avcının karısı ille de kocasının sırrını öğrenmek için, tabutu hazırlar, kefeni biçtirir. (9)

Deli oğlan, anasının kefenini almaya gönderilir. (58)

71. Kese: 6 masalda geçmektedir.

Padişah, Hızır’ı görmesini sağlayan hocaya bir kese altın verip uğurlar. (25)

Padişah, bir kese altın verip; Arap köleyi güneşin doğduğu yere gönderir. (27)

Devler, oğlanın cebine bir kese sarı lira koyup uğurlar. (43)

Ebe ile Bide’yi damatları bir kese altın verip uğurlar. (59)

Muhtar Hasan üç kese altınla köye döner. (64)

Padişah, devi öldüren Sert Mahmut’u kese kese altınla ödüllendirir. (68)

72. Kılıç: 2 masalda geçmektedir.

Küçük oğlan, kılıcını vurup beş kafalı devin kafalarını koparır. (42)

Beyoğlu, kılıcı kendine çevirdiğinde, kız bileğinden tutar. (66)

73. Kına: 2 masalda geçmektedir.

Kirpi, bir kurnazlık düşünüp tilkinin kınalı ellerinden öpmek ister. (2)

Geline kına vurulurken, oğlan gelip yanına oturur. (24)

74. Kırbaç:

Arap, kızına nehirden çabuk geçmesi için ata kırbaç vurmasını tembihler. (39)

75. Kitap: 2 masalda geçmektedir.

Kahraman, “Gül Sinan’a neyledi, Sinan Gül’e ne etti?” diye sorduğunda adamlar kitaplarına bakarlar. (41)

Falcı adam, yanan evinin içinde kara kaplı kitabının da yanmış olduğuna üzülüğünü söyler. (56)

76. Kova:

Koyun postuyla ahıra giren oğlan, atın önünden su kovasını alır; torbayı asar, at kişneyince Benli Gelin ahıra iner. (43)

77. Kovan: 2 masalda geçmektedir.

Tilki ine bir kovan bal omuzlayıp gelir. (7)

Zümrüdü Anka, takdiri bozduğunu düşünerek içinde sadece kız bulunduğunu sandığı kovanı Sultan Süleyman’a götürür. (30)

78. Körük: 2 masalda geçmektedir.

Oğlan vardığı yaylada, kızıyla babasının bir körük kurup maşa dövdüklerini görür. Bu kızı beğenir. (45)

Demirci, hiç durmadan bir körüğün, bir örsün yanına koşma sebebini padişaha anlatır.(70)

79. Kundak:

Fakire, en küçük baldızı suyun içinden kundağa sarılı yeni doğmuş bir bebek verir.(21)

80. Kur’an: 2 masalda geçmektedir.

Küçük oğlan, devin gelmesini beklerken, eline Kur’an alıp okur. (13)

Küçük oğlan, babalarının kalmayın dediği yerlerde gece uyumaz; eline Kur’an alıp okuyarak nöbet tutar. (42)

81. Kutu: 3 masalda geçmektedir.

Yılanlar padişahı, kızını kurtaran Avcı Mehmet’e sihirli bir kutu verir. (10)

Kocakarının evindeki serekte bir biber kutusu vardır, kutunun içindeki acı biberlerle kocakarın saklandığı kutu çıkartılır. (10)

Kara Köpek, ruhları toplayıp bir kutuya katar. (23)

Peri kızının ebesi, bahçeye varıp bir ateş yakar, üstüne de kutudaki tozdan atarsa peri kızı hemen oraya gelirmiş. (44)

82. Küfe:

Bağcı küfelere üzüm doldurup satmaya gider. (59)

83. Küp:

Ebe ile Bide, içi katran dolu olan küpün içine düşer. (59)

84. Kürek: 2 masalda geçmektedir.

Ağaçların dibindeki altınları çıkarmak için, köylüler kazma kürek alıp gelirler. (27)

Ortanca bacısı, oğlanı dev eniştesinden gizlemek için küreğe çevirir. (43)

85. Kürk:

Sert Mahmut, devin sırtından kürkünü alıp padişaha getirir. (68)

86. Makas:

Bahçıvan sarayın bahçesinde makas ile çayırları biçermiş. (45)

87. Maşa:

Kız ile babasının zanaatı maşa yapmaktır. (45)

88. Mecit (mecidiye):

Kırk Köşeler mecit sıçtığını sandıkları eşeği, Keloğlan'dan satın alır. (63)

89. Mendil:

Kahraman pazardan aldığı eti mendilin içine sarar, ucuna da kalan paralarını bağlar.(32)

90. Merdiven: 2 masalda geçmektedir.

Bir merdivenle bacaya çıkan kız, merdivene tırmanan cadı karısını merdivenle birlikte ateşe iter. (36)

Çingene kızı, anasını kocasına göstermemek için merdivenden aşağı kaktırıp ölmesine sebep olur. (38)

91. Mermi:

Kahraman mermiyi tüfeğe sürüp, karısının yanındaki genci öldürmeyi düşünür. (55)

92. Mum:

Oğlan, fıstık kabuğuna sığacak elbiseyi dikmek için; kırk mum, kırk fıstık ister.(13)

93. Muska:

Hocanın, Arap köleye verdiği muskalarla padişahın gözleri açılır. (27)

94. Mühür:

Oğlan, padişaha çayırılığı kiraya verdiğini gösteren bir senet yaptırıp, mühürletir. (27)

95. Nal: 2 masalda geçmektedir.

Dev nefes alıp verdiğinde, atın arka nalları sökülmeğe başlar, (19)

Kırk Köşeler, ahıra indiklerinde eşeğin nallarının parladığını görür. (63)

96. Nalın:

Padişahın oğlu, merakla tuvaletin kapısını açınca; nalınların, aynaların, süpürgelerin pırıl pırıl olduğunu görür. (38)

97. Nar:

Çingen karısının mezarından çıkan nar ağacındaki nar da, Çingen kızından anası gibi üç paçayı ister. (38)

98. Ocak:

Kadının kocası, doncak gömlekcek ocağın başına oturur, hiç konuşmaz. (60)

99. Ok: 3 masalda geçmektedir.

Küçük oğlan, dev tam narı alacağında oku bir fırlatır, ok deve isabet eder. Dev narı bırakıp yaralı vaziyette gider. (13)

Kahraman, okunu yayını alıp biner atına düşman tarafına gider. (14)

Küçük oğlan, attığı okun düştüğü yerde bir göden kurbağası bulur. (17)

100. Okka: 2 masalda geçmektedir.

İfritin karısı, İfritin canının denizin dibinde gömülü iç içe yedi okkanın sonuncusunun içinde olduğunu öğrenir (44)

Kardeşler buldukları altınları bölüşmek için komşudan okka alır. (58)

101. Oklava:

Oğlanın annesi kurbağaya bir oklava vurup, ekmeğin yanından uzaklaştırır. (17)

102. Oturak:

Kediler, üvey kızı buyur edip, bir oturağa oturturlar. (52)

103. Örs: 2 masalda geçmektedir.

Padişahın oğlu, babası ile kızı karşı karşıya geçip, örsün üzerinde maşa döverken görüp kızı beğenir. (45)

Demirci, hiç durmadan bir örsün yanına bir körüğün yanına koşma sebebini padişaha anlatır. (70)

104. Paldım:

Keloğlan, paldımına üç mecid soktuğu eşeğin mecid pislediğini söyleyerek Kırk Köseleri kandırır; eşeği onlara satar. (63)

105. Pamuk:

İğci Baba, iğ satıp pamuk atarak köy köy gezermiş. (34)

106. Para: 15 masalda geçmektedir.

Tilki, para pul istemez, boğaz tokluğuna tavuk çobanlığını kabul eder. (5)

Fakir adam, önüne çıkan yaşlı adama süt verip, para almayı kabul eder. (8)

Delikanlı üç beş kuruş kazanmak için gurbete giderken ona arkadaş olan birisiyle kazandıkları paraları bölüşürler. (11)

Balık kız, Arap köleyi çaydan atlamasına karşılık bir kuruş bile almaz. (27)

Adam kazandığı iki sarı lirayı, eve getirip bir tencereye koyar. (32)

Ahmet, para kazanmak için gurbetin yolunu tutar. (37)

Oğlan, çilingire bol para verip bir ceylan yaptırır. Bu ceylanın içinde saraya girer.(42)

İhtiyar adam, ölmeden önce; çocuklarına biraz para, bir at verip atın götürdüğü yerde konaklamalarını söyler. (47)

Ömer odunları satıp epey bir para kazanır. (51)

Zengin adam, fakire biraz para verip, ne yapacağını gözler. (53)

Kazandıklarını aksakallı adama verip üç nasihat alan adam, parasız pulsuz köyün yolunu tutar. (55)

Türbeci dede, bir yaşlı merkep verip yanında kalan oğlanı uğurlar. (57)

Konak yerinde kalan paraları akıllı oğlan, yiyecekleri deli oğlan toplar. Yolda yiyecek verip akıllı oğlanın paralarının hepsini alır. (58)

Adam, hırsıza acıyıp düşen parasını çıkarmak için kuyuya iner. (61)

Muhtar Hasan, babasını öldürdüğü bahanesiyle bostan sahibinden; çok para alır. Böylece davacı olmaktan vazgeçer. (64)

107. Peçe:

Arap, yüzündeki peçeyi çıkarınca dünyalar güzeli bir kız olur. (14)

108. Peştamal:

Hızır, odanın ortasına bir peştamal gerdirip, bir yanına yatar. (24)

109. Post - Deri: 9 masalda geçmektedir.

Bağcı, tilkiyi öldürüp, kendisine post kazandıran kirpiyi salıverir. (2)

Avcılar, tilkiyi öldürüp, postunu satmak isterler. (3)

Ayı bir çökelek derisi bulup ine getirir. (7)

Göden kurbağa derisini çıkarınca, ayın on dürdü gibi parlayan güzel bir kız olur.(17)

Üvey kız, yılan şehzade soyunur soyunmaz derisini ateşte yakınca, karayılan ayın on dördü gibi bembeyaz bir delikanlı olur. (20)

Keçi kız, hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde üzerindeki kıllı deriyi çıkarınca ay parçası gibi bir kız olur. (22)

Dilenci kılığında ortanca oğlana gelen Hızır, derisini hasta karısan giydirmek için bir koyun ister. (24)

Mandanın içini kurt kuş yiyince, dışının derisiyle kovanı kalır. Oğlanla kız bunun içinde birleşirler. (30)

Çoban, oğlana koyun postunu giydirip, Benli Gelin'i görmesini sağlar. (43)

110. Püse:

Kardeşlerden şüphelenen komşu, okkayı verirken altına bir püse çalıp verir. (58)

111. Resim: 2 masalda geçmektedir.

Duvardaki resim, Kafdağı'nın Kral'ı Benli Gelin'e aittir. (43)

Bohçanın içinden çıkan resme Seyfölmülük âşık olur. (44)

112. Saban:

Keloğlan öküzleri sabana ters koşup gün boyu bir arpa boyu yer sürer. (65)

113. Sac:

cadı karısı, kavağın başında acıkan kızı, ağacın altına bir sac koyup ekmek yaparak indirir. (36)

114. Saç: 5 masalda geçmektedir.

Kız, oğlana başı dara düştüğünde kullansın diye başından iki kıl verir. Oğlan kılları birbirine sürterek zorlukları yener. (13)

Kara köpek, yedinci odanın anahtarını sakalının arasında saklar. (23)

Arap köle, balık kızın verdiği kılları birbirine çaktığında altı aylık yolu kısa bir zamanda alır. (27)

Derviş kılları birbirine sürtünce, padişahın sarayının karşısına bir saray dikilir. (46)

Aile, kızın saçlarındaki altınlarla geçinir. (52)

115. Saksı:

Bey Böyrek'in babasının önüne düğündeki yemekte bir saksıyla bir bakır kaşık konulur. (47)

116. Sal:

Seyfölmülük ve arkadaşları, ağaçlardan yaptıkları bir salla denize açılır. (44)

117. Salıncak:

Kız, iyileşen çocuğuyla maymunun evine yerleşir; çocuğuna bir salıncak falan kurup orada kendi başlarına yaşarlar. (49)

118. Sandal:

Çin'den bir sandalla gelen Cadı, Benli Gelin'i sandala atıp kaçıır. (43)

119. Sandalye:

Vezirler, hocayı getirip bir sandalyeye oturturlar. (25)

120. Sandık: 4 masalda geçmektedir.

Adam emanet edilen sandığı açınca içinden çıkan Kara Bakır dev adamın kızını kaçıır. (16)

Bir sandık içinde çaya salınan bebekleri ihtiyar bir adam bulur, evine götürüp besler. (47)

Çingeneler kadının çeyiz sandığını açıp birçok eşyasını çalar. (60)

Kız, bal tuluğunu gelin gibi giydirip sandığın üzerine oturtur; tuluğa bağlı ipi eline alıp sandığın arkasına gizlenir. (66)

121. Saplık:

Karşı tarafın padişahı, savaş sebebi olsun diye her tarafı aynı kalınlıkta bir saplık gönderip; neresinin dibi, neresinin başı olduğunu bilmelerini ister. (14)

122. Sarık:

Fesli ve sarıklı çocuk, arada bir "Aslı hu, nesli hu!" der. (25)

123. Satır: 2 masalda geçmektedir.

Dev kızı, oğlanı kesmek için bıçağı, satırı hazırlar. (35)

Karısı, gurbete giden kocasından kırk katır ile kırk satır getirmesini ister. (40)

124. Semer:

Adam, hayvanını semerler, oduna gidelim diye çocuklarını dağa çıkarır. (52)

125. Sepet: 2 masalda geçmektedir.

Nine, vakti gelince koluna sepetini takıp bakla toplamak için boyu göklere uzanan ağaca tırmanır. (15)

Babalarının dağa bıraktığı çocuklar, ellerindeki sepete böğürtlen toplar. (36)

126. Sitr:

Çadırın içinde muhafızları dinleyen kadın, muhafızların çocukları olduğunu anlayınca çadırın sitirini kaldırıp dışarı çıkar. (28)

127. Sopa: 13 masalda geçmektedir.

Bahçıvan, üzümü çok yiyip delikten geçemeyen ayıyı sopa ile adam akıllı döver.(1)

Ağa, hazırladığı kuyuya düşen, tavuklarını yiyen tilkiye basar sopayı.(5)

Fakir adam, tavuklarını yiyen tilkiyi tuzakta diri bulunca öldürmek için eline sopayı alır. (6)

Oğlan, düğüne bir sopa vurulup öldürüleceği korkusuyla gitmeyeceğini söyler. (13)

Üvey kız, annesinden aldığı akılla hazırladığı kırk gül değneğiyle yılan şehzadeyi okutur. (20)

Yoldan geçen adamın omzunda bir değnek, değneğin ucunda da çıkılı et vardır. (24)

Çingene karısı, kızına “Üç paçamı bul!” diye basar sopayı. (38)

Oğlan, cariyeyi cezalandırmak için katırın kuyruğuna bağlayıp katırlara basar sopayı.(40)

Bide, Ebe’nin burnuna konan sineği öldürmek için sopayı vurup, Ebe’yi öldürür. (59)

Keloğlan, eşeğe sopayı vurup, paldımındaki mecitleri yere düşürerek Kırk Köselerin dikkatini çeker. (63)

Vali, Muhtar Hasan’ın diri gibi tuvalete oturttuğu ölü adama bir sopa vurunca; adam yığılıp kalır. (64)

Akıldane, eşeğe sopayı vurunca eşek can acısıyla anırır. (67)

Sert Mahmut, devin kürkünü almak için, ucunda iğne bulunan bir değnek ayarlar.(68)

128. Süpürge: 2 masalda geçmektedir.

Çingene kızı kocasının bıyıklarını, evlerindeki tuvalet süpürgesinin tellerine benzetir.(38)

Büyük bacısı, oğlanı dev eniştesinden gizlemek için süpürgeye çevirir. (43)

Cadı, oğlanın sırrını öğrenip üstünden üç defa süpürgeyi atlatıp öldürmeye çalışır.(43)

129. Sürme:

Tüccar, adamın bir gözüne sürmeyi sürünce, adam yeraltında ne hazine varsa görmeye başlar. (70)

130. Süt: 3 masalda geçmektedir.

Oğlanın verdiği akılla bir yere saman bir yere ot bir yere süt koyarak tayların yaşını belirlerler. (14)

Üvey kız, yılan şehzadeyi yakalamak için yaptırdığı cam kafesin içine süt koyar. (20)

İhtiyar adam, bulduğu çocukları geyiğin sütüyle besler. (47)

131. Şalvar:

Padişahın oğlu, ipek şalvarlı çingene kızını beğenir. (45)

132. Şiş:

Oğlanın annesi, kurbağaya şiş vurup ekmeğin yanından uzaklaştırır. (17)

133. Şişe: 2 masalda geçmektedir.

İğci Baba, ruhları bir şişede toplamaktadır. Kız şişeyi kırınca ruhlar sahiplerine döner. (34)

Kaf Kaf Emine'si ruh şehrinden bir şişe ruh alır.(46)

134. Tabaka:

Yoksul adam, kütüğün içinden çıkan kurbağayı cebindeki tabakanın içine koyup eve getirir. (21)

135. Tabut:

Avcının karısı, kocasının suyunu ılıtıp, tabutunu hazırlar. (9)

136. Tahta:

Sert Mahmut, devin bahçesinden kestiği çamı, sapıtma tahtası yaparak devî içine kapatıp padişaha getirir. (68)

137. Tarak:

Cadı karısı, eline kıl tarağını alıp, içinde kız olduğunu sandığı çuvala batırır. (36)

138. Tas: 4 masalda geçmektedir.

Yaşlı adam, bir karayılan olup; fakire her gün bir tas süt koymasına karşılığında her gün bir altın vereceğini söyler. (8)

Oğlan, kocakarının bir tasla verdiği suyun içinde kurtların olduğunu görür. (13)

Padişah, hendekten geçip altın tası alana kızını verecektir; kız oğlan, atı sayesinde tası alır. (19)

Beyoğlu, çorba tasının içinde kıza bıraktığı yüzüğü bulur. (49)

139. Taş: 8 masalda geçmektedir.

Çocuğun attığı taşla yılanın kuyruğu kopar. (8)

Zümrüdü Anka kuşu, yavrularını öldürenin orada uyuyan oğlan olduğunu sanıp, kocaman bir taşla onu öldürmek ister. (13)

Hizmetçi kız, gurbete giden oğlandan sabır taşı getirmesini ister. (40)

Çağrıldığında Kaf Kaf Emine'si ses vermeyince, yiğitler dikili taş olur. (46)

Ömer'in yakılan odunlarının yerinde taştan küf gibi bir şeyler kalır. (51)

Korkuyu arayan oğlan taşlara bıçak dörter ama kan gelmez. (54)

Oğlan yaşlı eşiğinin mezarını taşlarla çevirip bir türbe yapar. (57)

Deli oğlan, kelerin kaçtığı taşların arasında altınlar olduğunu görür. (58)

140. Tencere: 5 masalda geçmektedir.

Üç kardeş devlerin evine girdiklerinde; ocakta bir tencere et, dolapta da ekmek bulurlar. (12)

Bebek dile gelir, vurduğu kuşları bir tencereye katıp kaydattığı söyler. (21)

Hızır, hayırlı bir eş isteyen oğlana da gelip; beşikteki çocuğunu tencereye koyup pişirmesini ister. (24)

Adamın karısı, kocasının içine sarı lira koyduğu tencereyi komşuya ödünç verir. (32)

Oğlan, dev kızının etlerini bir tencereye doldurup ocağa koyar. (36)

141. Teneke:

Tilki, samanlığa bir teneke gaz döküp kâfirleri yakar. Ahmet Ağayı, gelinle kâfirlerin sarayına indirir. (16)

142. Testi: 2 masalda geçmektedir.

Padişahın yaramaz oğlu, su getiren bir kızın testisini kırınca kız ona beddua eder. (18)

Çiftçinin oğlu, testiye alıp çeşmeye su doldurmaya gider. (35)

143. Tepsi - Sini: 4 masalda geçmektedir.

Kahraman, saraya girip ortada duran bir sini pilavı yemeye başlar. (14)

Padişah, karısını almak istediği adamdan bir tepsi pilav ile ordusunu doyurmasını ister. (21)

Düğünde, kapakları kapalı bir sini üzerinde, padişah sofrasına köpek gulukları getirilir. (46)

Köy odasında bir tepsi elma getirip orta yere koyarlar. (67)

144. Terlik:

Cadı kadın, fırının yanında kızının terliklerini görünce, fırında pişenin kendi kızı olduğunu anlar. (36)

145. Tespih:

Dev, oğlanın zorda olduğunu ondan aldığı tespihten anlar. (43)

146. Tohum:

Çiftçi tarlaya tohum saçmış sürmektedir. Öküzünü isteyen ayıya biraz ekmek verip tohumu kavuşturuncaya kadar beklemeye razı eder. (7)

147. Tokuç:

Tilkiyle ayı bir tuluk yağı kimin yiyeceğini belirlemek için aralarında yarışırken biri eline bir tokuç, biride bir sırik alıp dövüşe tutuşurlar. (7)

148. Torba: 4 masalda geçmektedir.

Anaları, oğullarını torbalarına ekmek katıp gurbete çalışmaya yollar. (12)

Devler, Ahmet Ağa ile baş edemeyeceklerini düşünüp, onu bir torba altınla uğurlarlar.(37)

Oğlan, atın başındaki torbayı çıkarıp, önüne kovayı koyar. (43)

Kadın, torbaya bir kat elbise koyup ölen oğluna yollar. (61)

149. Tuluk: 3 masalda geçmektedir.

Ayı getirdiği bir tuluk yağı tilkiye kaptırmak istemez. (7)

Kız saklandığı dolabın içinde bal ve yağ tulukları bulur. (49)

Kız gelin giderken yanında içi bal dolu bir tuluk götürür. (66)

150. Tuzak: 2 masalda geçmektedir.

Bağcı ölü numarası yapan tilkiyi tuzaktan çıkarıp yeniden tuzağı kurarken, tilki hemen oradan kaçar. (2)

Tilki, fakirin son tavuğunu da alacağı zaman tuzağa basıp yakalanır. (6)

151. Tüfek (silah): 6 masalda geçmektedir.

Ahmet Ağa, bir silah alıp ava çıkar. (6)

Horoz, tilkiye az ileriden elleri silahlı avcılarının geldiğini söyleyip, tilkinin elinden kurtulur. (7)

Padişahın oğlu, Arap kızı cezalandırmak için at ya da tüfekten birini seçmesini ister.(18)

Bebek dile gelir, bir silahı olduğunu, bir atmada doksan dokuz kuş vurduğunu söyleyip padişahı korkutur. (21)

Bahçeyi bekleyen oğlan, bahçeye giren bir adama bir tüfek sıkıp öldürür. (31)

Kahraman, mermiyi tüfeğe sürüp, karısının yanındaki delikanlıyı öldürmeyi düşünür. (55)

152. Tüy: 2 masalda geçmektedir.

Kadın, kocasını yargınındaki üzerinde üç tüy bulunan beninden tanır. (28)

Oğlan, dervişin verdiği iki tüyü sürtünce ortaya çıkan domuzla öbür dünyaya gider.(46)

153. Urgan: 4 masalda geçmektedir.

Kardeşler sırayla in deliğine urganla sallanırlar. (13)

Padişahın oğlu, kırk atın kuyruğuna urganı, urganın ucuna da Arap kızını bağlatıp, salıverir. (18)

Kahraman, kazandığı parayla bir balta, bir urgan alıp odunculuğa başlar. (32)

Ahmet Ağa, urganla tüm koruluğu götürebileceğine devleri inandır. (37)

154. Üzüm: 5 masalda geçmektedir.

Ayı ile tilki burunlarından gelinceye kadar üzüm yemeye karar verirler. (1)

Tilkiyle kirpi bağa üzüm yemeye giderler. (2)

Kahramanın getirdiği bir çingil üzüm ile padişahın tüm askerleri doyar. (21)

Hızır, değneğini yere bir vurunca üzüm çıkar, düğündeki misafirlere ikram ederler.(24)

Bağcı, küfelere üzüm doldurup satmaya gider. (67)

155. Yağ: 2 masalda geçmektedir.

Kız, saklandığı dolapta bulunan yağdan kesik başlı çocuğunun boynuna sürünce çocuk yeniden canlanır. (49)

Oğlan, bir gece un ve yağ alıp mezarlığa gider. (54)

156. Yastık:

Avcı Mehmet, akşam oldu mu sihirli kutuyu yastığının altına koyup yatar. (10)

157. Yatak: 5 masalda geçmektedir.

Cadı, Benli Gelin'den yatacak bir yatak isteyip merdivenin altına yatar. (43)

Kaf Kaf Emine'si bir yatak bir çarşaf serip, üzerinde oğlanın parçalarını diker. (46)

Ebe ile Bide misafir geldikleri kızının evinde yatağı kirletirler. (59)

Keloğlan, hocanın karısına kendi elbiselerini giydirip, kendi yatağına yatırır. Hoca da karısını Keloğlan diye denize atar. (65)

Beyoğlu, şüphelendiği arkadaşını gül yatağında dener. (66)

158. Yay:

Büyük kardeşler devî görünce korkup, ellerindeki oku yayı bırakıp kaçarlar. (13)

159. Yüzük: 11 masalda geçmektedir.

Padişahın oğlu, çeşme başında bıraktığı elma kızına parmağındaki yüzüğü verir.(18)

Yüzüğünün alındığını gören dev, Kır Kısrak'a üstündeki kişinin kızsı oğlan; oğlansa kız olması için beddua eder. (19)

Küçük oğlan, saraydaki kırk kızın parmağındaki yüzüklerle, kardeşlerinin yüzüklerini değiştirir. (42)

Kocakarının elinde nişanlısının yüzüğünü gören Benli Gelin, nişanlısının oraya geldiğini anlar. (43)

Kedilmüluk parmağındaki yüzüğü denize atınca, içinde İfritin canı bulunan okkalar yukarı çıkar. (44)

Oğlan, devin parmağındaki yüzüğü çıkarırken; aslanla kaplan geliverir, oğlanı yedi parça edip yedi dağa atar. (46)

Karısının yüzüğü kızının parmağına denk gelen baba, kızıyla evlenmeye kalkışır. (49)

Beyoğlu askere giderken, yüzüğünü altın direk içinde gelen kıza bırakır. (49)

Padişahın kaybolan yüzüğü topal kazın kursağından çıkar. (56)

Beyoğlu, asker arkadaşının kız olduğunu kolundaki bilezik parmağındaki yüzük izinden anlar. (66)

Müezzın, bir akkuşun götürdüğü sarayda, parmağına oradaki yüzüklerden birini takınca saraydan kovulur.(70)

160. Zift:

Arap kıızı, her gün ağaca gelip öten kuşun peri kıızı olduğunu anlayarak onu yakalayıp öldürmek için ağacın dallarına zift sürer kuşu yakalar. (18)

Ç. FORMEL

I. GENEL BİLGİLER

TEKERLEME

Konumuz olan masal tekerlemeleri (formel) bahsine geçmeden önce, genel olarak, tekerleme üzerinde biraz durmak gerekir.

Prof. Dr. Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**⁷ adlı eserinde tekerlemeyi şöyle tarif etmektedir:

Tekerlemeler, masal, hikâye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Masalcı, meddah, karagözcü, hoş-sohbet insan vb. maksatlarını anlatmaya başlarken dinleyicilerle seyirci topluluğunun dikkatini bir noktada birleştirmek ihtiyacını duyarlar. Tiyatrodaki gonga benzer bir ihtiyaçtan doğar.

Prof. Dr. Şükrü Elçin, "yuvarlak bir şeyi hareket ettirip yürütmek" maddi karşılığından hareketle "Tekerleme söyleyicisi, vezin, kafiye, aliterasyon ve seci'den faydalanarak hisleri, fikirleri, hayalleri tezat, mübalağa, güldürme ve şaşırtmaya dayalı söz kalıpları içinde art arda, ister açık ister kapalı şekilde ustalıkla sıralar ve yuvarlar" demektedir.⁸

Şemsettin Sami, **Kamus-ı Türkî**⁹ de tekerlemeyi, "saçma sapan mukaddime" tarif etmiştir.

Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı **Türkçe Sözlük'te**¹⁰ "çoğunlukla basmakalıp söz" tarif edilmektedir.

Pertev Naili Boratav, "Tekerleme nasıl tanımlanır?" sorusuna cevap aramaktadır:

Tekerleme, birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya yığıp, mantık dışı bir takım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır. Örgüsü ve konusu bakımından bu özellik tekerlemenin başlıca vazifesini de belirler. O, beklenmedik hayal oyunlarının boşanıvermesiyle şaşırtarak, eğlendirmek, keyiflendirmek için başvurulmuş bir söz cambazlığıdır.¹¹

⁷ Prof. Dr. Şükrü Elçin, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara 1981, s. 650.

⁸ a. g. e. , s.650

⁹ Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türkî**, İstanbul 1989.

¹⁰ **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu, Ankara 1988.

¹¹ Prof. Dr. Pertev Naili Boratav, **Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı**, 4. baskı, İstanbul 1982, s. 134 - 135

Bu türün başlıca niteliği, her hangi bir ana konudan yoksun oluşudur. İçerik öteki halk edebiyatı türlerine göre daha kararsız, daha kaypaktır.

Tekerleme baş uyaklar ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ile çağrışımlarla birbirine bağlanıvermiş, belirli bir şiir düzenine uydurulmuş, birbirini tutmaz bir takım hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelmiştir. Tekerlemede düşünceye sadece bu şiirlik öğeler kılavuzluk eder.

Boratav, tekerlemeleri şöyle tasnif eder:

1. Masal tekerlemeleri
2. Oyun tekerlemeleri
3. Tören tekerlemeleri
4. Bağımsız söz cambazlığı değerindeki tekerlemeler¹²

FORMEL

“Masal tekerlemesi” kavramını karşılamak için “masalın kalıp sözleri” yani “formel” terimi kullanılmaktadır.

Masalların belirli yerlerinde birtakım sözler yer alır. Bu sözleri hemen her usta anlatıcı kullanmak ister. Bu sözler, daha masalın asıl olayının başlamasından önce görülür ve yine asıl olayın bitmesinden sonrada devam eder. Unutma ve bozulma gibi sebeplerle biraz bozulmuş olarak görülseler bile aslında bir kalıptan çıkmış sözlere “formel” yani “kalıp sözleri” denir.¹³

P. Naili Boratav şöyle tanımlamaktadır: “masal tekerlemesi, masalın başında, ortasında uygun yerlerde ve sonunda söylenen, yerine göre uzunca ya da çok kısa (kimi kez birkaç kelimelik) kalıplaşmış bir takım sözlere verilen addır.”¹⁴

Saim Sakaoğlu ise formelleri “Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadelerdir” diye tarif eder.¹⁵

Saim Sakaoğlu bir bildirisinde¹⁶ formellerin özelliklerini sıralamıştır:

Formeller, masalın metnine, ondan ayrılmayacak kadar sıkı bir şekilde bağlıdır.

Masal içinde yerleri değiştirilemez, şekil itibariyle kalıplaşmış olarak bilinirse de anlatıcılara göre az çok değişiklik gösterebilirler. Bilhassa usta olmayan anlatıcılar tarafından, dikkat edilmedikleri için, bahsedilen değişikliğe uğrayabilirler.

¹² a.g.e, s.135

¹³ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara 1999, s.57.

¹⁴ Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul 1997, s.76.

¹⁵ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane Masalları**, Ankara 1973, s. 314.

¹⁶ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, “Formel Kavramı ve Türk Masallarından Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller ” **I. Uluslar arası Türk Folklor Semineri Bildirgeleri**, Ankara 1974,s. 148 -154

Formeller, usta anlatıcılar için vazgeçilmez birer ustalık gösterisi teşkil ederler. Bu tip anlatıcılar, bunları lüzum gördüğü yerlerde kullanarak kendilerini dinleyenlere usta birer anlatıcı olarak kabul ettirirler. Formeller bazen de, hatırlanılmayan yerlerde zaman kazanmak için kullanılarak anlatıcıyı zor durumdan kurtarırlar.

Formellerin muayyen vazifeleri vardır; bundan dolayı gelişi güzel bir şekilde kullanılamazlar. Yersiz olarak kullanılan formeller ters tesir gösterebilirler. Anlatıcılar böyle olumlara düşmeye gayret ederler.

Bir formelin, anlatılan her masalda kullanılması şart değildir. Fakat bazılarının mutlaka kullanılması gerekir. İçlerinde, kullanılması anlatıcıların arzusuna bağlı olanları da vardır. Usta alnacılar ise matematik hesapla, hepsini yerli yerinde kullanırlar.

Pertev Naili¹⁷ formellerin muayyen vazifelerini şöyle açıklar:

Belli bir görevi vardır masal tekerlemelerinin: başta söylenenler, bir uyarma edasıyla masalın gerçek değil de, eğlendirmek ve ibret dersi vermek için uydurulmuş şeyler olduğunu, olayların, uydurma da olsa, çok eskiden geçmiş kabul edilmesi gerektiğini belirtmek isterler; ”evvel zaman içinde...”, “bir varmış bir yokmuş...” diye başlayanlar bunlara örnektir.

Masalın sonunda söylenenlerin en kısıları, masalın ortak bir niteliğini belirtmek isterler: bütün maceraların herkesin gönlünden geçtiğince mutlu bir sonuca erdiğini anlatmak ve herkese aynı mutluluğu dilemek... “Onlar ermiş muradına...” örmeğinde olduğu gibi. Bazı da, baştaki tekerlemeler gibi, anlatılan şeylerin uydurma olduğuna tekrar dikkati çekmek isteyen : “Ben de yanlarından geliyorum...”, “Gökten üç elma düşmüş...” tipindekiler ile masala son verilir.

Masalın ortasında ise görevleri, anlatmada hızlanmanın gerekliliğini belirtmek, uzun zaman aralıklarını ve uzak mesafeleri kapamaktır. “Masalarda zaman çabuk geçermiş...”, “Sözü uzatmayalım...”, “Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi...” v.b tekerlemelerde bu düşünce gizlidir; bazılarının da şakaya dönüşen anlatım masalın gerçek dışı niteliğini belirtme kaygısını belirtir: “Bir de arkasına bakmış ki: bir arpa boyu yol gitmiş...” örneğinde olduğu gibi.

Formeller üzerinde çalışan araştırmacılara kısaca temas edelim. Formel kavramı ilk defa bu asrın başlarında ele alınır. Avrupa’da yapılan masal araştırmaları metinleri bu açıdan da incelenir. Eğer bir isim vermek gerekirse Robert Petsch’i

¹⁷ P.N.Boratav, **100 Soruda Halk Edebiyatı**, İstanbul 1997, s.77.

sayabiliriz Petsch'in bu sahada neşrettiği **“Halk Masallarında Formel Bitişler”**¹⁸ adlı eseri bu sahanın pek değerli bir araştırmasıdır.

Türk masalları üzerinde çalışanlar arasında bu tür kalıp ifadeleri de ele alanların sayısı pek fazla değildir. Bu tür sözlerin geniş kitlelere ulaştırılması Saim Sakaoğlu'nun 1973 tarihini taşıyan çalışmasından sonra gerçekleşebilmiştir. Daha önceki yıllarda görülen bazı çalışmaları, doğrudan konumuzla ilgili olmayanlarla birlikte şöyle sıralayabiliriz:

a. Tahir Alangu, **Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme**, İstanbul 1943(Bitirme tezi, basılı değil)

Alangu'nun lisans tezi olarak hazırladığı çalışması, Türkçe literatürde hiçbir eser bulunmadığı için tamamen yabancı kaynaklara dayandırılmıştır. Bu arada Robert Petsch'in adını zikrettiğimiz kitabındaki tasnife de aynen yer verilmiştir.

Alangu, formelleri on bölüme ayırarak incelemiştir:

1. Tasnifin karşılığı yoktur
2. Tekerlemeler
3. Sade giriş formelleri
4. Bağlayış formelleri
5. Sayı
6. Renk
7. Zaman ve yer formelleri
8. Muayyen bir oluş halindeki karakterlerin tebarüz ettirilmesi
9. Bitiş formelleri
10. Tasnifin karşılığı yoktur

b. Mehmet Tuğrul, **Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı (Menkıbe, Hikaye, Masal, Fıkra)**, İstanbul 1969.

1946 yılında tamamlanıp ancak 23 yıl sonra basılabilen bu çalışmanın “örgü” bölümlerinde konumuzla ilgili bilgi ve örnek vardır. (Bkz. s.81–82 ve 126–129)

c. İnci Akıdil, “Alman ve Türk Masallarında Formel İfadeler” **Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 2,(1) Mart 1970, 36–47

Yazarın Almanya'da hazırladığı doktora çalışmasının çok kısa bir özetidir. Doktora çalışmasında Türk masallarının belli başlı derlemelerindeki formeller, tespit, tasnif ve Alman masallarındaki formellerle mukayese yoluna gidilmiştir.

¹⁸ Robert Petsch, **Formelhafte schlüsse im Volksmarchen**, Berlin 1910.

Akıdıl formelleri beş bölüme ayırarak incelemiştir:

1. Sade giriş formelleri
2. Tekerlemeli giriş formelleri
3. Bağlayış formelleri
4. Belirli durumlarda kullanılan formeller
5. Bitiş formelleri

ç. Pertev Naili Boratav, **Le 'Tekerleme'**, Paris 1963

Tip Kataloğunun, I ve IV bölümlerinde formel adını zikretmeksizin “Başlangıç” ve “Bitiş” formellerine temas eder.

Boratav, masal tekerlemelerini dört başlık altında değerlendirmektedir:

1. Kısa başlangıç tekerlemeleri
2. Masalcının kendi başından geçmiş gibi birinci şahısla anlattığı garip maceralar.
3. Bağımsız bir hikâye şeklinde anlatılan yalanlama ve zincirleme masallar
4. Masal içi ve masal sonu tekerlemeleri¹⁹

d. Otto Spies, **Türkische Marchen**, Düsseldorf 1967

Eserin ön sözünde Türk masalları üzerine geniş bilgi verilirken kalıp sözlerde ele alınmıştır.

e. Saim Sakaoğlu, **Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlili**, Ankara 1973

Bu çalışmada, “Formeller” alt başlığı altında verilen tasnif ilk defa Türk masallarına uygulanmıştır. Kalıp sözleri beş ana bölüme ayırarak incelemiştir; bunların bazılarının oldukça fazla alt bölümleri de görülmektedir.

1. Başlangıç (giriş) formelleri
2. Bağlayış (geçiş) formelleri
3. Benzer durumlarda kullanılan formeller
4. Bitiş formelleri
5. Çeşitli formel unsurları²⁰

f. Mehmet Özçelik, **Afyonkarahisar Masalları, Araştırma- İnceleme-Metin**, Isparta 2004 s. 69–83.

Bu incelemede 70 Afyonkarahisar masalında tespit edilen formeller, Sakaoğlu’nun yukarıdaki tasnifi esas alınarak bir araya getirilmiştir.

¹⁹ Boratav, “Masal Tekerlemelerinin Çeşitleri ve Anlamları”, **Nemeth Armağanı**, Haz. Janos Eckman, Ağâh Sırrı Levend, Ankara 1972, s.81–82

²⁰ Saim Sakaoğlu, **Masal araştırmaları**, s.56

Daha sonraki yıllarda bazı çalışmalarda Sakaoğlu'nun planı aynen uygulanmış ve masallarımız bu açıdan da incelenmiştir.

II. MASALLARIN FORMEL YAPISI

Bu incelememizde 70 Sütçüler masalında tespit ettiğimiz formeller, Sakaoğlu'nun “ **Masal Araştırmaları**”²¹ adlı eserinde ortaya koyduğu tasnifi esas alınarak bir araya getirilmiştir.

1. BAŞLANGIÇ (GİRİŞ) FORMELLERİ

Masal – başı tekerlemeleri masalcının ve dinleyicinin isteklerine – ama âşık masalcının ustalığına – göre uzun veya kısa şekilleriyle masal başlamadan söylenir. Tekerleme, günlük hayatımızın ölçülerine sığmayan, olmayacak işleri olağan sayan bir masal dünyasına ayak basacak dinleyici gerçek – üstü ve gerçek – dışı havaya alıştırmak için bir giriştir. Masalcı bununla daha baştan masalı tarif edecek, onun niteliğini, amacını belirtecektir. Asıl masalın metninde rastlanacak olanları çok geride bırakan şaşırtıcı hayal oyunları ile yalanın perdesi arkasından gerçeği görmeye, tekerleme bir davet gibidir.²²

Masalın asıl olaylarına geçilmeden önce, anlatıcının dinleyicilerini masala hazırlamak amacıyla söylediği kalıp sözlerdir. Çeşitli uzunluk ve yapıda bulunmakla birlikte günümüz anlatıcıları kısa olanlarını tercih etmektedir. Ancak usta anlatıcılar bu yalın söyleyişe ekledikleri tekerlemelerle masalın başlangıcını renklendirirler.²³

Sütçüler masallarında tespit ettiğimiz başlangıç formelleri de şöyledir:

A. Sade giriş formelleri:

a. Bir varmış, bir yokmuş'lu giriş formelleri: 9 masalda geçmektedir.

Bir varmış, bir yokmuş bir... varmış:(7) 12, 26, 28, 42, 45, 48, 58

Bir varmış, bir yokmuş bir... ile bir... varmış: 16

Bir varmış, bir yokmuş bir... ile bir... yaşarmış: 36

b. Evvel / eski zamanlı giriş formelleri: 13 masalda geçmektedir.

Evvel zaman içinde... :(2) 64, 68

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... : (3) 7, 33, 50

Evvel zamanlardan birinde... : 4

²¹ Saim Sakaoğlu, **Masal Araştırmaları**, Ankara 1999.

²² Pertev Naili Boratav, **Zaman Zaman İçinde**, Tekerlemeler – Masallar ve Masal ile Tekerleme Üzerine Bir İnceleme, İstanbul 1982, s.33

²³ a.g.e s.58

Zamanın birinde... : (4) 2, 3, 8, 32

Vaktin birinde bir... : (2) 1, 67

Evvel zaman içinde bir... varmış: 20

c. Bir varmış, bir yokmuş ve evvel zaman'lı giriş formelleri: 41 masalda geçmektedir.

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde... : (2) 18, 41

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... : 22

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde... : (13) 11, 14, 17, 19, 21, 29, 34, 49, 52, 53, 57, 62, 63

Bir varmış bir yokmuş, evvel zamanda... : (2) 24, 69

Bir varmış bir yokmuş, çok uzun yıllar önce ... : 6

Bir varmış bir yokmuş, çok eski zamanlarda... : (3) 37, 40, 60

Bir varmış bir yokmuş, eskiden bir ... varmış: (6) 9, 23, 25, 35, 44, 51

Bir varmış bir yokmuş, eski zamanda bir... varmış: (6) 10, 13, 15, 46, 47, 66

Bir varmış bir yokmuş, vaktin birinde bir... varmış: (7) 27, 30, 31, 43, 55, 56,

70

B. Tekerlemeli Giriş Formelleri:

Tekerlemeli giriş formelleri 7 masalda geçmektedir.

Evvel zamanında, kalbur samanında, benim çocukluğumda millet birbiri ile dövüşürken, anam babam ile sevişirken, bundan uzun yıllar önce bir... varmış: 5

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, ben anamın beşiğinde tıngır mıngır sallanır iken bir... ile... yaşarmış:38

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, sivrisinek imam, deve berber iken, ben anamın beşiğini çingır mıngır salları iken... Böyle duymuştum. Bir... ile bir... varmış:39

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Deve berber imiş... Balık kavağa çıkmış kulakları felfel imiş. Azgın atmış vuramamış. Miskin atmış vuramamış. Babası atmış yaralamış. Oğlu atmış kıvırtıvermiş...

Kazı pişirmek için, bir köye vardık, kazan istedik. Bir dibi delik kazan verdiler. Bir de böğrü delik kazan. Kazana vurduk kazı, atmışımız çırpıya gitti, yetmişimiz altını yaktı. Kaz kaldırdı başını bize baktı. Anam bir çocuk doğurmuş. Tuza yolladı, "Çocuğa çileyelim!" diye. "Tuz çileyelim, tuz çileyelim" diye vardım tuz istedim komşuya. "Ey Allah'ın kulu!" dedi. "Ben daha dün çimdim, ne zaman kokmuşum da tuz çileyeceksin?" diye kovdu beni. Oradan kaçtım. "Kokmuş köyden

çıkılmış, kokmuş köyden çıkmış.” diye vardım öbür komşuya. “Ben daha yeni temizlendim, ne zaman kokmuşum da köyümden çıkmışım?” diye oradan da kovdular. Oradan gittim başka bir komşuya vardım. Komşu dedi: “Ne istersin?” “Tuza geldim” dedim. “Tuz daha gölünden çıkmamış” dedi.

Öyleyse ben: “Gölden çıkmamış, gölden çıkmamış...” diyerek gideyim” “Gölden çıkmamış, gölden çıkmamış...” diye gidiyorum. “Biz daha yeni gölden geldik. Banyo yaptık temizlendik. Bu niye ‘Gölden çıkmamış’ diyor?” diye yedik güzel bir dayak. Tuzsuz evi boyladık. Evveli bir ... bir ... varmış:54

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Devler tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken... bir...varmış:59

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynamış eski hamam içinde... Zamanın birinde... :61

Bir varmış bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Deve berber imiş... Balık kavağa çıkmış kulakları felfel imiş. Azgın atmış vuramamış. Miskin atmış vuramamış. Babası atmış yaralamış. Oğlu atmış kıvırtıvermiş... :65

2. BAĞLAYIŞ (GEÇİŞ) FORMELLERİ

Masalda önemli rolleri olan bu formellerin başlıca görevleri bir olaydan diğerine geçişi sağlamaktır. Anlatıcıların, dinleyicilerin üzerindeki etkisini canlı tutmak da bu formellerin yardımıyla gerçekleşir. Bunları dört alt bölümde ele alabiliriz:

A. Masaldaki Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

Anlatıcının ustalık gösterisi yapabileceği, dinleyicilerin meraklarının artırıldığı bir söyleyişe sahiptir.²⁴

1. Biz gelelim’li geçiş formelleri:

Biz gelelim ...: (3)28,42,43

2. ...dursunlar, biz gelelim’li geçiş formelleri:

Onlar askerlik ededursun, biz gelelim adama:28

3. ...dursun’lu formeller: 6 masalda geçmektedir.

Onlar oyalanadursun, bağcı üstlerine çıkıp gelir:1

O yıkanadursun, kız ata binip kaçır:4

²⁴ Sakaoğlu, a.g.e s. 59

Onlar sevinedursun, oğlan yıkanıp ine gelir:4

Onlar gezedursun:12

Bu böyle devam ededursun:14

Davullar çalınmayadursun:19

Onlar oraya yerleşedursun: 24

B. Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak İçin Söylenen Formeller

Masalın akışı içinde beklenilmeyen bir olayı birdenbire ortaya atmak veya dinleyicilerin beklediklerinin tersine bir olayı gündeme getirmek şeklinde görülür.²⁵

Bakmakla ilgili formeller: 62 masalda geçmektedir.

Kedi içeriye girer bakar ki, kim kimse yok: 1

Bakmış ki tuzağın üstünde bir tilki yatar: 2

Bakar ki, tuzakta bir kirpi ağzında bir tilkinin ayağı yatıp durur: 2

Bakar ki, dereye su çok:3

Bakar ki, oğlan atı koşturur: 4

Bakar ki, ne kız, ne de at var:4

Bakar ki, tavuğun biri yok:5

Bakar ki, tilki yakalanmış:6

Bakar ki, sarayın eşi emsali yok:6

Bakar ki, koca deride bir avuç çökelek kalmış:7

Bakar ki, ayı bir kovan bal getirmiş:7

Bakar ki, kocaman bir ağaç:7

Bakar ki, ağaç fırtınadan yıkılmış:7

Bakar ki, taşın dibinde bir altın var:8

Bakar ki, çocuk yok:8

Bakar ki, çocuk orada ölü:8

Bakar ki, ikisi mücadele eder:9

Bakar ki, iki adam:10

Bakar ki, köpeği de orada:10

Bakar ki, o kadar güzel bir balık:11

Bakarlar ki, içeride kimse yok:12

Bakar ki, değirmenci orada:12

Bakar ki, kardeşleri de altınlar da yok:12

Bakar ki, bu kız hepsinden güzel:13

²⁵ Sakaoglu, a.g.e s. 59

- Bakar ki, suyun içi öylece kurt dolu:13
- Bakar ki, dev ölmüş:13
- Bakar ki, orada bir adam yatıp durur:13
- Bakar ki, elbise orada:13
- Bakar ki, hepsi aynı:14
- Bakarlara ki, sarayda kimse yok:14
- Baksa ki, damadı olacak olan oğlanın yanında iki kız:14
- Bakar ki, orada iki kara keçi tos vuruyor:15
- Bakar ki, bir göden kurbağa:17
- Bakar ki, kurbağa orada:17
- Bakar ki, odanın ortasında kurbağa derisi yığılı:17
- Bakar ki, derisi yok:17
- Bakar ki, içinde dünya güzeli bir kız:18
- Bakar ki, suyun içinde güpgüzel bir kız:18
- Baksa ki, çeşmenin başında siyah bir kız var:18
- Bakar ki, kaşığın içinde kıza verdiği yüzük:18
- Bakar ki, çeşmenin başında unuttuğu kız:18
- Bakar ki, tüğen at hendeğe gider:19
- Bakmışlar ki, dev uyur:19
- Bakmış ki, Kır Kısrak epeyce aralamış:19
- Bakar ki, dalga bir söğüt kütüğü getirmiş:21
- Bakar ki, ev silinmiş, süpürülmüş:21
- Bakar ki, gerçekten yeni doğmuş bir bebek bu:21
- Bakar ki, kara köpek orada:23
- Bakar ki, kutunun içi sinek dolu:23
- Bakar ki, ruhlarını aldığı insanlar direlmiş:23
- Bakar ki, kutunun içindeki sinekler uçmuş:23
- Bakar ki, herkes oynayıp eğlenir:24
- Bakar ki, küçük bir kelifceğiz:24
- Bakar ki, misafir kaldıkları ev yıkılmış:26
- Bakar ki, merhamet edip saldığı balık kız:27
- Bakar ki, yolun sağında bir elma ağacı var:27
- Bakar ki, bir kurt gelir:28
- Bakar ki, askerin biri, karısının bir kolunda, biri öbür kolunda yatıyor:28

Bakmış ki, güzel bir kız ölü gibi yatar:29
 Bakar ki, ormanın arasında bir duman tüter:29
 Bakarlar ki, elbiseli bir bey:29
 Bakar ki, adamın biri eğile eğile bir şey arar:31
 Bakar ki, mendil ucunda parayla sallanıp durur:32
 Bakar ki, balığın içinde üç sarı lira:32
 Bakar ki, karısının ağzı kanlı:33
 Bakar ki, her taraf insan iskeleti dolu:34
 Bakar ki, odalar bal yağ dolu:34
 Bakar ki, delikanlı bir oğlan saçlarından asılı:34
 Bakar ki, İğci Baba da ses soluk kesilir:34
 Bakar ki, çuval çaltı dikenini dolu:35
 Bakar ki, çocuk elma yiyip durur:35
 Bakar ki, oğlan kapıda asılı:35
 Bakar ki, kızı yok:35
 Bakarlar ki, babaları yok:36
 Bakar ki, et pişmiş:36
 Bakar ki, cadı kadın geliyor:36
 Bakar ki, biri orada yatar:37
 Bakar ki, görülmedik bir şey:37
 Bakar ki, anası ölü:38
 Baksa ki, mezarın üzerinde bir nar ağacı:38
 Bakarlar ki, saray gibi bir ev:38
 Bakar ki, süpürge'nin dallarında cevahir yanıyor:38
 Bakar ki, padişahla kızı oturup durur:39
 Bakar ki, örtünün altında bir cenaze:40
 Bakar ki, bu adam daha yaşlı:41
 Bakar ki, ağzından alev süven koca bir dev:42
 Bakar ki, birbirinden güzel kırk tane kız:42
 Bakar ki, yüzükleri değişmiş:42
 Bakar ki, bu atın kuyruğu kopmaz:42
 Bakar ki, oğlan kızı getirir:42
 Bakar ki, oğlan iki gelinle geliyor:42
 Görse ki, oğlanın elinde saçları sarılı:43

Bakar ki, oğlan sapasağlam, ölmemiş:43
 Bakar ki, ayakucunda bir bohça duruyor:44
 Bakar ki, bohçanın içinde bir kız resmi:44
 Bakar ki, her taraf maymun dolu:44
 Bakarlar ki, ifrit yatağında ölmüş:44
 Bakar ki, maşa dövüp dururlar:45
 Bakar ki, iki kız gergef işler:46
 Bakar ki, güzel bir saray:46
 Bakar ki, kızın boynu eğri:46
 Bakar ki, kendini Kafdağı'nın ardında bulur:46
 Baksa ki, kemendin ucu orada sallanıp durur:46
 Bakar ki, atın üstünde çayırılar bitmiş:46
 Bakar ki, devin orada:46
 Baksalar ki, oğlan yok:46
 Bakar ki, oğlanın parçaları orada:46
 Bakar ki, dereden aşağıya doğru bir sandık geliyor:47
 Bakar ki, padişapta iki boynuz var:48
 Bakar ki, düdük padişapta boynuz var türküsünü söyler:48
 Bakar ki, kızı yok:49
 Bakar ki, yemeklerin üzeri bozulmuş:49
 Bakar ki, bir kız yemekleri yiyip durur:49
 Bakar ki, çöplükte bir kız:49
 Bakar ki, kız kaybolmuş:49
 Bakar ki, yüzüğü verdiği kız:49
 Bakar ki, güçlü kuvvetli bir maymun:49
 Bakar ki, avcılardan biri kocası Beyoğlu:49
 Bakar ki, kadın yok:50
 Bakar ki, odunlar yanmış kül olmuş:51
 Bakar ki, boş kabak tak tak edip durur:52
 Bakar ki, orada bir kabak asılı:52
 Bakar ki, kediler hamur yoğurup durur:52
 Bakar ki, gerçekten kızın her tarafı bakır:52
 Bakar ki, bağda öyle taş kayar:54
 Bakar ki, gelen giden yok:54

Bakar ki, dünya güzeli bir kız:55
 Bakar ki, evde karısı bir oğlanla kucaklaşıp durur:55
 Bakar ki, kızı:55
 Bakar ki, koyunları ağılda yok:56
 Bakarlar ki, gerçekten koyunlar orada:56
 Bakarlar ki, atlar adamın dediği yerde:56
 Bakar ki, yanında yetiştirdiği genç:57
 Bakar ki, okkanın altında bir altın yapışık:58
 Bakar ki, koyunlar döşeli:58
 Bakar ki, ardından bir gelen var:58
 Bakar ki, kuşlar ölü:59
 Bakarlar ki, gelen yok:59
 Bakarlar ki, adamın biri ocağın başında oturup durur:60
 Bakmış ki, kadın yanında yok:60
 Bakmış ki, adam yine ocağın başında oturup durur:60
 Bakarlar ki, eşeğine binmiş bir adam gider:61
 Bakar ki, koç yok:61
 Bakmış ki, ardından bir gelen var:61
 Bakmış ki, başında bir adam:61
 ?Bakmışlar ki, yemek kesildi:62
 Bakarlar ki, bizimki yine yatıp durur:62
 Bakarlar ki, eşeğin nalları parlayıp durur:63
 Bakarlar ki, keloğlan bir sürü koyunla gelir:63
 Bakar ki, vali evde yok:64
 Bakar ki, adam ölü:64
 Bakar ki, tuvalette bir adam oturur:64
 Bakar ki, koca ova karpuz dolu:64
 Bakarlar ki, heybe çil çil altın dolu:64
 Bakar ki, tarla hiç sürülmemiş:65
 Bakar ki, keloğlan yatağında:65
 Bakarlar ki, arkadaşının gülü solmamış:66
 Bakar ki, dev tahtında uyur:68
 Bakar ki, bir çıkar bir iner:70
 Baktım ki, körüğün yanında bir delik açıldı:70

Baktım ki, etrafta altınlar, elmaslar, yüzükler:70

Ne görsünler’li bağlayış formelleri:15 masalda geçmektedir.

Bir de ne görsün, karşısında koca bir ayı:1

Bir de ne görsün, kutunun içinde iki adam:10

Bir de ne görsün, dünyalar güzeli bir kız:14

Bir de ne görsün, birinde altın dolu, öbüründe gümüş:15

Bir de ne görsün, içinde ayın on dördü gibi güzel bir kız:16

Bir de ne görsün, içeride dünya güzeli bir kız:18

Bir de ne görsün, güzeller güzeli bir kız dere kenarında çamaşır asar:22

Bir de ne görsün, fakirin evi yıkılmış:26

Bir de ne görsün, ağacın başında yetişkin güzel bir kız:33

Bir de ne görsünler, bir kadın külden ekmek yapar:36

Bir de ne görsün, gerçekten bu ala buzağıymış:36

Bir de ne görsünler, hepsinin heybesinde dev kafası:42

Bir de ne görsün, kapıda büyük bacısı:43

Bir de ne görsün, iki tane küçük bebek:47

Bir de ne görsün, çocuğunun boynu kesik:49

Bir de ne görsün, Keloğlan karısının sırtıyla gezeleyip durur:65

C. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış

Formelleri

Bazı olayların geçmesi için tanınan süre uzun olabilir; yedi yıl gibi. Anlatıcı dinleyicilerinin sıkılmaması için formellerden birine başvurarak süreyi kısaltır.²⁶

a.Uzatmayalım’la başlayan formeller: 5 masalda geçmektedir.

Uzatmayalım:(5) 11, 20, 42, 46, 66

b.Üç gün böyle beş gün böyle:

Üç gün böyle beş gün böyle devam eder:62

c. Gel zaman git zaman: 2 masalda geçmektedir.

Gel zaman git zaman, iki oğlan kardeş de evlenir:43

Gel zaman git zaman, askerin biri ondan şüphelenir: 66

ç. Derken: 31 masalda geçmektedir.

Derken, bunların yaşadığı ini avcılar sarar:3

Derken, kekliğe adım adım yanaşır:4

Derken, karayılan diye sarı yılanı vurur:9

²⁶ Sakaoglu, a.g.e s.60

- Derken, koçu keser:9
- Derken, devler gelir:12
- Derken, bir dev gelip alır gider:13
- Derken, kız önce çıkmaya razı olur:13
- Derken, siyah koça biniverir:13
- Derken, zaman da akşam olur:14
- Derken, bu oğlan büyür:18
- Derken, oğlanın aklı başına gelir:18
- Derken, kızı bulup getirirler:20
- Derken, karayılan soyunur:20
- Derken, hocayla beraber vezirler gelirler:25
- Derken, ben iki sene oldu uğradım:27
- Derken, beni de çaya düşürdü:28
- Derken, Zümrüdü Anka kuşu gelir:30
- Derken, kocası gelir:32
- Derken, mendilini görür:32
- Derken, İğci Baba parmağını çağırır:34
- Derken, harman zamanı olur: 35
- Derken, bir yere varırlar:38
- Derken, padişah oraya girer:39
- Derken, bir gün araları açılır:41
- Derken, domuz alta düşer:42
- Derken, kızlar aralarında konuşur:46
- Derken, çocuklar biraz daha büyür:46
- Derken, bir geyik gelir:47
- Derken, üçüncü çocuğu da keser:50
- Derken, kış gelir:51
- Derken, karısı Ömer'e olanları anlatır:51
- Derken, kızın babası da eve döner:52
- Derken, adamın namı padişaha ulaşır:56
- Derken, saf oğlan salar:58
- Derken, katran küpünün içine düşerler:59
- Derken, iş iddiaya varır:60
- Derken, valinin karısının dostu oraya gelir:64

Derken, vali gelir:64

Derken, bostan sahibi gelir:64

Derken, misafir kapının arkasına kadar gelir:67

Derken, külü alıp devin yüzüne bir serper:68

Derken, epey bir yol alırlar:68

ç. Aradan belirsiz bir zaman geçer: 24 masalda geçmektedir.

Aradan yıllar geçer: (3) 19, 22, 28

Günler böyle geçip gider:33

Aradan zaman geçer : (4) 49, 57, 66, 68

Bir zaman sonra :(11) 1, 17, 20, 21, 31, 33, 34, 43, 51, 57, 60

Hayli bir zaman geçer:(4) 2, 9, 46, 52

Aradan az geçer uz geçer:33

Bir zaman kovalamaca sürer:39

Aradan üç ay mı geçti, beş ay mı geçti:43

Aradan bir ay geçer, üç ay geçer:44

Aradan bir zaman geçer: (2) 44, 69

Ç. Masal Ortasında Geçiş Sağlayan Formeller

“Tekerlemeleri, masalın başından başka, ortasında da görürüz. Bunların başlıca görevleri bir yerden bir yere geçişi sağlamaktır. Daha çok “Az gittiler” ile başlayan formellerde yapılan iş çok gibi görünmekle birlikte az olarak ifade edilir.”²⁷

a. Az gitmekle başlayan formeller: 4 masalda geçmektedir.

Az giderler, uz giderler dere tepe düz giderler:36, 59

Az giderler, uz giderler altı ay dere tepe düz giderler:38

Az gider uz gider, gide gide bir kasabaya varır:50

b. Gide gide ile başlayan formeller: 21 masalda geçmektedir.

Gide gide bir ine varırlar:4

Gide gide, bir çiftçinin yanına varırlar:7

Gide gide giderler, bir çeşmenin başına varırlar:12

Gide gide devin söylediği harman yerine varır:12

Gide gide memleketine çekip varır:13

Gide gide bir havuz başına varır:18

Gide gide bir çeşme başına varırlar:18

Gide gide memleketine varır ama kızı unuttur:18

²⁷ Sakaoglu a.g.e s. 60

- Gide gide bir köye varır:21
- Gide gide bir köye varırlar: 26
- Gide gide giderler bir köye daha varırlar:26
- Gide gide bir yere varır:28
- Gide gide gider bir şehre varır:33
- Gide gide giderler bir mağaraya varırlar:34
- Gide gide ışık yanan yere varırlar:38
- Gide gide Of dağına varırlar:39
- Gide gide gider, kendini sarayın bacasından aşağı atar:39
- Gide gide çayırılık bir yere varırlar:42
- Gide gide bir saraya varırlar:42
- Gide gide bir kuleye varırlar:42
- Gide gide yaylaya varırlar:45
- Gide gide her tarafı taş dikili bir ovaya varır:46
- Gide gide bir yayla evine çıkıp varır:50
- Gide gide bir kasabaya varır:50
- Gide gide evlerini ileride görür:52
- Gide gide giderken acıkırlar:58
- Gide gide giderler, bir köy odasında konaklarlar:60
- Gide gide bir başka köye varırlar:62
- Gide gide bir kavun karpuz tarlasına varırlar:64
- ç. Günlerden bir gün ile başlayan formeller:** 2 masalda geçmektedir.
- Günlerden bir gün, keçi kız dereye çamaşır yıkamaya gider:22
- Günlerden bir gün evin karısı hastalanır:49
- d. Gele gele ile başlayan formeller:**3 masalda geçmektedir.
- Gele gele bir ovaya gelirler:14
- Gele gele padişahın huzuruna gelirler:14
- Gele gele çeşmenin başına gelirler:18
- Gele gele armut ağacının dibine gelirler:27
- Gele gele çayın kenarına gelirler:27
- ç. Diğerleri**
- İzleye izleye bir in deliğine varırlar:13
- Köy köy dolaşmış:34
- Dere tepe düz gider: 36, 38, 59

Yel gibi kimseye görünmeden geçer:43

Şehir şehir, köy köy gider:45

Geze geze bir yaylaya varır: 45

Vilayet vilayet, köy köy dolaşırken acıkırlar:50

3. BENZER DURUMLARDA KULLANILAN FORMELLER

Önceleri, ‘Aynı olayın tekrar vukuunda kullanılan formeller’ diye adlandırdığımız bu bölümün örneklerinde, aynı masalda veya farklı masallarda benzer şekilde yaşanan ve ifade edilen olaylar ve konuşmalar anlatılır. Kalıp aynen korunmakla birlikte kelimelerde anlatıcıdan kaynaklanan değişimler olabilir. Bunları dört alt bölümde ele alabiliriz.²⁸

“Bu gruba giren formelleri şu şekilde tasnif edebiliriz:

I. Konuşmalar

A- Bir varlığın konuşması

B- İki varlığın karşılıklı konuşması

1. Normal konuşma

2. Soru – cevap şeklinde konuşma

II. Tasvirler

Kadın tasvirleri

1. Kadın aya benzetilir

2. Kadın ay ile konuşur

3. Karışık tasvirler

Dev tasvirleri

Diğer tasvirler

III. Bir hareketin tasviri

IV. Diğer formeller.”²⁹

Tasnifteki bu dalları kısaca tanıtip örnekleriyle birlikte görelim.

²⁸ a.g.e s. 61

²⁹ a.g.e s. 126

I. Konuşmalar

Masal kahramanlarının konuşmaları zaman zaman büyük benzerlikler gösterir. Ayrı ayrı masallarda olmalarına karşılık bu konuşmalar benzer durumları ifade ettikleri için kullanılır.

A- Bir varlığın Konuşması: Bunlar, bir durumun açıklanması, bir hâlin sezilişi, bir bedduanın, bir katiyetin ifadesi veya bir emrin bildirilmesi gibi fonksiyonlara bağlı olabilirler.

Arkana bakmadan dönüp gideceksin:8

Bende kuyruk acısı, sende evlat acısı olduktan sonra dost olamayız:8

Sen buyur biz turalım:10

Gak dedikçe et, guk dedikçe su ver:13

Koluma sepetimi takayım, bakla ağacına çıkayım:15

İnsan eti kokuyor:16

Üç elma kızına âşık ol:18

Bastığım dal kurusun, padişahın oğlu muradına ermesin:18

Kır Kısrak, üzerindeki kızsa oğlan; oğlansa kız olsun:19

Bir çocuğum olsun da ne olursa olsun: 20

Aslı hu nesli hu:25

Burası bana haram oldu, ben buradan gideyim: 28

Sen kimsin, ben kimim? Sen bir çoban, ben bir bey kızı: 28

Otuz dokuz kapıyı aç, yalnız kırkınıcı kapıyı açma: 34

Başucunda duran şişeye bir vur: 34

İğ satarım pamuk atarım:34

Uzakta bir ışık var ya, işte oraya gidin: 38

Üç paçamı bul:38

Sakın öğrendim deme, öğrendim dersin bunlar gibi at olursun: 39

Kırk gün cenaze bekleyeceksin, kırk birinci gün muradına ereceksin:40

Senin yiğitliğine yazık! :42

Kırk oğlu olanın kırk da kızı vardır:42

Burnuma kan koktu:43

Hayvanın torbası varsa onu çıkarıp, su kovasını koyacaksın. Su kovası varsa, başına torbayı asacaksın. :43

Sen uyur ben uyanık

Ecel şerbeti bağrıma dayanık: 44

Yedi okka içinde, okka okka içinde, okka okka içinde. Benim canım son okkanın içinde:44

Bal yemem yağ yemem, insan eti yerim:49

Tak tak eden babacık beni avutan babacık: 52

Tıpış tıpış ellerinizle, güzel güzel ekmek mi yapıyorsunuz: 52

Fatma ablam geliyor altınlı maltınlı:52

Ayşe ablam geliyor bakırlı makırlı:52

Akıl var sermaye yok: 53

Kız mı güzel, kurbağa mı güzel; bil öyle gel:55

Kapıyı açtım güldürdün.

Memelerimden emdirdim:55

Bir tüyden çekirge, iki tüyden çekirge sonunda padişahın avucuna girdin mi çekirge?:56

Otur da, ben anlatayım sen dinle:57

Ne yapayım nereye gideyim?

Yer bilmem yol bilmem:57

Ben kel oldumsa Allah'tan oldum:61

Yemi yer, suyu içer, sıçar mecitleri:63

Kız geldim kız giderim, bey oğluna b... yedirim: 66

Bunu getirse getirse Sert Mahmut getirir:68

Dev uyur mu, uyanık mı? :68

Yokuş dersem yavaş gel, düz dersem hızlı gel:68

Kendine güvenen gelsin bir vursun! :70

B- İki Varlığın konuşması: Bu konuşmalar adeta bir mısra bir beyit gibi söylenebilir sözlerden kurulur. Bazılarında ilk konuşma soru şeklinde olabilmektedir.(s.61)

1. Normal konuşma:

Dile dilediğini.

Sağlığını dilerim: 10

Selamünaleyküm Allahın zalimi

Allahın zalimi olsam, padişahın damadı olurum:14

Ah, bir çamur ola bataydım; sorguçlu çamlara sürtüneydim. Senin ciğerini sökerdim, çocuk!

Ah, somun ola yiyeydim; beyin kızının göğsünden bir ısıraydım. Senin ciğerini sökerdim! : 42

2. Soru – cevap şeklinde konuşma:

Benden sen ne istersin?

Sağlığını dilerim padişahım: 9

Sen kimsin?

Ben denize saldıgın güzel balığım: 11

Benden ne dileğin var?

Padişahım ben senin sağlığını isterim:13

Benden ne dilersin?

Beni yeryüzüne çıkarmanı isterim:13

Söyle bakalım, hangimiz hangimizden iyi?

Vallahi ikinizde iyisiniz. :15

Sen nerelisin?

Oklava vuran köyündenim:17

Oğlum ne istersin?

Ben bir deve isterim: 24

Benden sen ne istersin?

Helal süt emmiş bir aile isterim: 24

Ne edelim?

Kıyık kıyık kıyalım, köpeklere yedirelim: 25

Gençliğinde mi gelsin, ihtiyarlığında mı?

Gençliğimde gelirse sabrederim, yaşlılığında gelirse intizar ederim: 28

Sen nereden geliyorsun?

Ben doğanı yazıyorum, öleni siliyorum:31

Işık yanan yere mi gidelim, horoz öten yere mi?

Işık yanan yere gidelim: 36

Gittiğim yerden sana ne getireyim?

Bana kırk katır kırk satır getiriver: 40

Necisin sen?

İnsanoğluyum: 43

Kız mı güzel, kurbağa mı güzel?

Güzel güzel olmaz, gönül kimi severse güzel odur:55

İN misin, cin misin?

Ne inim ne cinim. Ben de senin gibi bir insanım (âdemoğluyum):(5) 17, 18, 33, 34, 49

II. Tasvirler

A- Kadın Tasvirleri: Güzel kadınlar formellerle tasvir edilebilir. Kadınlar daha çok aya ve onun on dördüne benzetilirler.

Hepsi birbirinden güzel üç kız:13

Ayın on dördü gibi güzeller güzeli bir kız: 16

Ayın on dördü gibi parlayan peri gibi güzel bir kız: 17

Kızın dillere destan güzelliği, dilden dile, elden ele yayılır:21

Ay parçası gibi güzeller güzeli bir kız: 22

Benli Gelin öyle güzeldir ki, on iki arşın saçı vardır. Altısı belinde dolalıdır, altısı yerde sürünür: 43

B- Dev tasvirleri: Acayip yapıları, sayısız başlarıyla masal dünyasının vazgeçilmez kahramanlarından olan devlerin de kalıplaşmış belirli vasıfları vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Her tarafından ateş püsküren yedi başlı dev: 13

Dev nefes alıp verdiğiinde, atın arka nalları sökölmeye başlar: 19

Ağzından alev süven koca dev: 42

Bizim dedemize Kasır dev derlerdi: 43

Devlerden biri denizin suyunu sömürürmüş:43

Devlerden biri dağları taşları kemirip yermiş:43

C- Diğer tasvirler

Öyle bir yaratık gördüm. Ne uçan kurtuluyor elinden ne kaçan: 1

Eşi benzeri olmayan güzellikte bir balık: 11

Çeke çeke çekerler Allah vergisi güzeller güzeli üç kız çıkar:13

Oğlan, yel gibi yetiştiğini bir muşmakla yere düşürür, ele geçecek gibi değilmiş: 13

Adamın biri pırasa yolar gibi çam ağaçlarını yolarmış: 14

Adamın biri yerdeki bütün sesleri duymış: 14

Adamın biri iki denizin suyunu içer yine susuzluğu geçmezmiş:14

Adamın biri yedi kazan yemeği yer yine doymazmış: 14

Adamın biri, nefesiyle hem rüzgâr estirir, hem buz tutturmuş:14

Adamın, bir ayağı bir dağa, öbür ayağı öbür dağa uzanmış: 14

Kara Dil at dile gelir konuşur:19

Kır Kısarak yerleri titreterek gelir: 19

Ayın on dördü gibi bembeyaz güzel bir şehzade: 20

Bebek dile gelip konuşmaya başlar:21

Bir salkım üzümü, padişahın ordusu milleti yer yine tükenmez:21

Bir tepsi pilav, padişahın ordusunu, milletini doyurur:21

Oğlan, bazen kara köpek olur, bazen insan olurmuş: 23

Kafası kız görünümünde güzel mi güzel bir balık, develeri üzerine alıp karşıya atlatır: 27

Dağdaki deliğe, yerden varmak da, gökten inmek de mümkün değilmiş: 30

Kara adam elindeki deftere durmadan yazı yazarmış: 31

Tilki yakışıklı mı yakışıklı bir delikanlı olur: 39

Düldül at, denizin üzerinden uçar gibi gider: 43

Buradaki insanların boyları atmış arşınmış:44

Kadın, altın saçlı bir kız, mercan dişli bir oğlan doğurur:46

Bahçeye dikilen gül, hem doğar, hem ağlar, hem güler:46

At bekleye bekleye üzerinde çayırılar bitmiş:46

Kadın, biri ağlayınca yüzünde güller açılan; biri ağlayınca gözünden inci saçılan ikiz çocuk doğurur: 47

Sert Mahmut kurnaz mı kurnaz, tuttuğunu koparan biridir: 68

III. Bir Hareketin Tasviri

Kız bağırp çağırıysa da fayda etmez:4

Hepsi bağırsa bağırsa yanar kül olur: 6

Tilki üzgün üzgün çekip gider: 6

Böyle böyle elde avuçta ne varsa biter: 8

Olurdu olmazdı derken kuşu keser: 9

Nine olanları şaşkın şaşkın izler: 15

Eriye eriye oğlanın neyi var, neyi yoksa kaybolur gider: 24

Öteberi gezelerken uykuları gelir: 28

Öte dururken beri dururken kız ölüm menziline gelir: 29

Çocuk ağlayınca yüzünde güller açılır:47

Çocuk ağlayınca, gözünden inciler saçılır:47

Öte düşünürken beri düşünürken bir ince hastalığa yakalanır: 48

Öte arar beri arar kızını bulamaz: 49

Böyle böyle kimsenin haberi olmadan günler geçer: 49

Kızı döve döve bayıltır: 49

Öte bakar beri bakar kadın gelmez: 50

Cayır cayır odun yanar gider: 51

Ömer kelifinin yerinde kelif melif bulamaz: 51

Kız ağlaya ağlaya yola çıkar: 52

Hasırlar cayır cayır yanar gider: 53

Çadır cayır cayır yanar gider: 56

Bula bula bulur ki bir padişah kızı: 66

IV. Diğer Formeller

Masalcının anlatma sırasında kullandığı diğer sözler bu gruba girerler. Bu gruba şu formelleri dâhil edebiliriz.

Yiyip içmek: 8 masalda geçmektedir.

Yiyip içip geçinirlermiş:1

Yedirip içirin karınlarını doyurun:12

Yiyip içip konuşurlar:16

Yiyip içerler:27, 67

Yiyip içip dönüp gelirler:27

Yiyip içmeden sonra...43

Yiyip içip eğlenirler:43

Sarmaş dolaş olurlar: (9) 4, 13, 17, 28, 29, 33, 43, 51, 56

Tabii tilkinin ruhu tavuk, sevine sevine gelip adamı bulur:5

Ama ne çare, pişman olup kafasını döve döve geri gelir: 5

Yer misin yemez misin tilkiyi bir güzel döver: 5

Gönül bu ya, adam padişahın kızını alacağım diye tilkiye inanır: 6

Horoz aşıya inse, tilkinin nasıl masal anlatacağı belli:7

Böyle böyle : (21) 9, 12, 14, 19, 21, 24, 27, 28, 31, 32, 34, 35, 40, 42, 44, 46, 49, 52, 56, 61, 66

Yap iyilik at denize, halik bilmezse balık bilir:11

Gezerler tozarlar, yerler içerler eğlenirler; altınları çok ya: 12

Öyle ya, su bekleye bekleye kurtlanmış tabi: 13

Öpüşüp helalleşip ayrılırlar: 27

Baba bu, evladına kıyamaz; bıçağı alıp çeker gider: 29

Zümrüdü Anka kuşunun Kuran'da ismi geçer ama kendisi yoktur: 30

Öyle ya, başıboş karnı aç bir iş tutmayınca olmayacak: 33

Haydi, yallah şehir şehir, köy köy gider:45

Helalleşir, elini öper düşer yollara: 57

Sen sağ ben selamet: 65

4. BİTİŞ FORMELLERİ

Masal boyunca olayların bir noktada birleştirilmesinden sonra anlatıcı, masalını uygun bir şekilde bitirmek zorundadır. Kafiyeyle bazı sözlerle masalı bağlarken dinleyicilerin kendisine gösterdikleri ilgiyi de dikkate alan anlatıcı kısa veya oldukça uzun olan bir bitiş formeliyle sözlerini bitirir. Burada ilgimizi çeken iki önemli nokta vardır. Bunlardan ilki anlatıcının ustalığı, ikincisi dinleyicinin dikkatidir. Usta anlatıcılar bu tür kalıp sözleri fazlasıyla bildikleri için, uygun olan birini seçip masalı onunla bitirebilir. Dinleyicinin dikkati de anlatıcı üzerinde oldukça etkilidir. Masalın bittiğini anlayan dinleyiciler konuşup gülüşmeye başlarsa anlatıcı da, ne kadar usta olursa olsun herhangi bir formele başvurmadan, çıplak bitiş'le masalını bitirebilir. Aslında yaşlı, dalgın, unutkan hemen gitmesi gereken

veya dinleyicisinden memnun olmayan anlatıcıların masallarını bu şekilde bitirmesini de yadırgamamak gerekir.

A. Çıplak Bitiş

Masaldaki olaylar basit bir şekilde bitiriliverir. Kahramanlar; doğrulukları, çalışkanlıkları ve yiğitliklerinden ötürü mükâfatlandırılırken kötüler de uygun cezalara çarptırılırlar.

Başarıya ulaşan, devleri veya kötülerini öldürüp sevdiği kızı elde eden kahraman, sevinçle ülkesine döner. Kahramanımız şehzade ise, buna kırk gün kırk gece sürecek düğün yapılır. Bazen fakir kahramanımız zenginleşmiş olarak ülkesine döner. Dağılan aile fertleri bir araya gelirler. Bu tür bitişlerde en çok başvurulan formeller ‘yemek içmekle’ le ilgili olanlardır.

a. Yiyip içip murada ermek: 34

b. Murada ermek : (6) 13, 18, 34, 40, 49, 50

c. Kırk gün kırk gece düğün yapmak: (8) 13, 14, 18, 38, 39, 42, 43, 46

ç. Katır satır seçimi yapmak: 3 masalda geçmektedir.

Koca karıyı aygırın kuyruğuna bağlayıp salıverir. Aygır koca karının yedi dağda yedi parçasını koyar: 10

Kırk katır isteyen cariyeyi, katırların kuyruğuna bağlayıp, katırlara basar sopayı: 40

Kırk katır mı istersin, kırk satır mı istersin? : 47

d. Çeşitli çıplak bitişler:

Bu güzeller güzeli kızı kuleden alıp ailesine teslim ederler:16

Yedi kardeşler, kara köpeği öldürüp kızı kurtarırlar: 23

Padişah üçüncü veziri baş vezir yapar. Hocaya bir kese altın verip uğurlar: 25

Adam o zaman yol arkadaşının Hızır olduğunu anlar:26

Zümrüdü Anka kuşunun nesli kesilmiş. Kuran’da ismi geçer ama kendisi yoktur: 30

O zaman kadın, kara adamın söylediklerinden kaçış olmadığını anlar:31

Dev ölür, oğlan da kurtulur:35

Cadı kadın ateşe düşüp yanar. Kız da o evin sahibi olup yoksulluktan kurtulur: 36

Keloğlan, Kırk köselerin yerine yurt tutar gayri: 63

Padişah da, Sert Mahmut’u kese kese altınla ödüllendirir: 68

Padişah, fakiri yanına baş vezir yapar: 69

B. Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Formelleri

Olayların bitişinde asıl kahramanlarla ikinci derecede rolü olanların geleceklerine bir göz atılır. Bunların neşe ve mutluluk içinde ölünceye kadar yaşadıkları, çocuklarının olup olmadığı belirtilir.³⁰

19 masalda geçmektedir.

Tilki artık kediye arkadaş tutar. Birlikte yaşayıp giderler: 1

Tilki geçincemeyi çiftçinin sırtına sarar. Böylece yaşamaya devam eder: 7

Üç kardeş bundan sonra mutlu yaşarlar: 12

Oğlan bu kızla evlenir. Böylece yüz kırk yıl daha mutlu bir ömür sürerler: 17

Halen mutlu mutlu yaşayıp giderler: 18

O günden bugüne hayatlarını mesut bir şekilde sürdürüp giderler: 20

Bebekleriyle mutlu bir şekilde yaşamaya başlarlar: 22

Onlar da huzur ve mutluluk içinde yaşayıp dururlar: 24

Mutlu bir şekilde yaşamaya başlarlar: 28

Kızını, damadını, torunlarını alarak konağına götürür. Yaşayıp dururlar: 29

Adamın kazandıklarıyla mutlu mutlu yaşarlar: 32

Şimdi orada yaşayıp dururlar: 33

Oğlan sabreden kızla evlenir. Onunla geçinip dururlar: 40

Nikâh yapılır, mutlu bir hayat sürerler: 46

Birbirlerine kavuşup muratlarına ererler. Hayatlarını sürdürüp giderler: 49

Çocuklarıyla birlikte mutlu mutlu yaşayıp dururlar: 52

Hepsi birleşirler. Kalan ömürlerini mutlu ve huzurlu yaşayıp dururlar: 55

Velhasıl Hasan koca köyde yapayalnız kalır. Köy de ona kalır. Kendi halinde yaşayıp gider: 64

Keloğlan, Hoca'nın çiftliğine yerleşir. Orada yaşayıp durur şimdi: 65

C. Özetleyen Bitiş Formelleri

Bitmekte olan masala bir ahlâki görüş, bir nasihat eklenir. Bu bilinen bir söz, bir atasözü olabilir. Böylece, dakikalardır dinlenen masaldan bir sonuç, bir ders çıkarılmış olur.³¹

5 masalda geçmektedir.

Kirpi, tilkiye büyülenmenin cezasını vererek muradına erer: 2

Kocakarı hırsızlığın cezasını, yedi dağda parçalanarak ödemiş: 10

³⁰ Sakaoglu, a.g.e s.64

³¹ Sakaoglu, a.g.e s. 64

Yap iyilik at denize, balık bilmezse halik bilir: 11

Yılan kötü yürekli kadını sokup oracıkta öldürür. Komşusunu kıskanan kadın, kıskançlığın cezasını böylece bulmuş:15

Hak yerini bulur. Bu dünya böyle, kimi ağlar, kimi güler, kimi de sakalını yolar: 46

Ç. Ani Bitiş Formelleri

Masal, beklediğimizden kısa veya farklı bir sonuçla bitiriliverir. Masalın bittiği kısa bir cümle ile belirtilir. Bazı dinleyiciler de masalın daha süreceğini beklerken bu anî bitiş karşısında şaşırabilirler.³²

Bu masal da burada biter: 3

Adam da ardına bakmadan oradan tüyüp gider. Bu masal da burada biter: 67

D. Şahsî Bitiş Formelleri

Burada çıplak bitiş formellerine çeşitli ekler yapılır. Böylece anlatıcı bir yerden sonra kendisini de masalın kahramanları arasına katmış olur. Gökten üç elma düşmesi, anlatıcının masal ülkesinden gelmesi, dinleyiciler için iyilik dilenmesi, kötülere ceza tayini, kerevete çıkılması gibi özellikler burada yer alır.³³

a. Gökten üç elma düşmesi: Sütçüler Masalları arasında bu tip bitişe misal yoktur.

b. Olay Yerinden Gelmek (Teminat Formelleri) :

Anlatıcı, masalın inandırıcı olabilmesi için anlattığı olayların içinde bulunduğunu, kahramanlarla bir süre birlikte oturduğunu söyler. Böylece dinleyiciler kahramanların mutluluklarına bir dereceye kadar ortak olurlar. Tekerlemeli giriş formelleriyle olağanüstü olaylara hazırlanan dinleyiciler teminat formelleriyle de gerçek dünyaya indirilmiş olurlar.³⁴

19 masalda geçmektedir.

Dün yolda gördüm dertli dertli gezeleyip dururlar: 4

Dün oradan geçtim. Fareler, tilkiyi yiyip dururdu:5

Dün vardım. Padişahın kızıyla, oğlan sarayda salınıp dururlar:6

Böyle günlerini geçirip giderlerdi, şimdi öldüler. Geçenlerde mezar üstüne vardım. Allah rahmet eylesin: 8

Dün oradan geldim. Oğlanla karıları mutlular, geçinip giderler: 14

Dün oradan geldik. Halen mutlu yaşayıp dururlar. Masal da böyle biter: 19

³² Sakaoğlu, a.g.e s. 65

³³ Sakaoğlu, a.g.e s. 65

³⁴ Sakaoğlu, a.g.e s. 65

Geçenlerde beni de davet ettiler. Bana da bir çayları kahveleri nasip oldu.
Geçinip giderler: 20

Dün oradan geldim, Mesut'la beraber geçinip dururlar. Allah dirlik düzenlik versin: 21

Ben iki sene oldu bir uğradım. İki üç tane çocukları olmuş. Mesutlar, bir iyiler ki o kadar iyiler:27

Dün yanlarından geldim, yaşayıp dururlar: 34

Dün oradan geçtim. İkisi geçinip gider. Yazık çobancağız ölmüş: 37

Dün geldim. Allah mesut etsin geçinip dururlar:42

Geçen gün onların yanından geldim. Çoluk çocuğa karışmışlar, mutlulukları yerinde yaşayıp giderler: 43

Dün geldim yanlarından. Mutlu mutlu yaşayıp dururlar:44

Dün de oradan geldim, geçinip dururlar: 45

Dün oradan geçtim, oğlan türbeyi bekleyip durur:57

Dün oradan geçtim. Bide, evinin önünde sineklenip durur: 59

Ben, dün o köyde onları gördüm. Köylülere yine yalan kıvrıp dururlar: 62

Ben daha dün yanlarından geldim. Soranlara selamları var...: 66

c. Anlatıcının Kendisine ve Dinleyicilerine İyi Dileklerde Bulunması:

Burada mutlu olan muradına eren masal kahramanlarının anlatıcı ve dinleyicilerin gözlerinde büyüdükleri, onlara gıpta ile bakıldığı anlaşılmaktadır. Fakir, dertli, çileli anlatıcı ve dinleyiciler de kendilerinin o kahramanlar gibi olmalarını arzu ederler.³⁵ Bu düşüncelere 6 masalda rastlanmaktadır.

Allah, avcıya rahmet sizlere selamet versin: 9

Allah dirlik düzenlik versin...21, 28

İki genç evlendiler. Darısı diğer delikanlıların başına:39

Allah mesut etsin: 42

Ben gideyim, vur oduna

Sen, er muradına... :47

5. ÇEŞİTLİ FORMEL UNSURLARI

Anlatıcı buraya kadar sözü edilen formellerden başka masalın çeşitli yerlerine sayı ve renk bildiren zaman ve renkle ilgili formelleri de ekleyerek anlatımı kuvvetlendirmeye çalışır. Dinleyiciler de bu kalıplaşmış sözleri her zaman beklemektedir. Bir iş için istenilen süre mutlaka kırk gün olacak. Bir kahraman üç

³⁵ Sakaoglu, a.g.e s. 66

zor işi hallettikten sonra istediği kızı alabilecektir. Devler mutlaka yedi başlıdır. Yer için de aynı şeyleri söyleyebiliriz.

A. Sayılar

B. Renkler

C. Zaman

D. Yer

A. Sayılar

a. Üç Sayısı

Kardeşlerle ilgili olanlar:

Üç kız kardeş : (6) 16, 21, 25, 34, 43, 47

Üç oğlan kardeş: (6) 12, 13, 16, 17, 24, 43

Üç oğul:13

Üç kız: 13, 18

Zamanla ilgili olanlar:

Üç ay: (5) 14, 43, 44, 50, 56

Üç gün: (7) 19, 21, 27, 43, 50, 60, 62

Üç sene: 29

Hayvanlarla ilgili olanlar:

Üç tavuk: (3) 5, 6, 37

Üç tay: 14

Üç balık:32

Üç kedi: 52

Tabiatüstü varlıklarla ilgili olanlar:

Yiyecek ve içeceklerle ilgili olanlar:

Üç elma: 18

Üç yumurta: 37

Üç paça:38

Üç armut:58

İnsanlarla ilgili olanlar:

Üç ordu: 16

Üç vezir: 25

Üç çocuk: (4) 27, 29, 33, 50

Üç gelin: 42

Üç genç: 44

Üç hırsız: 61

Üç tembel: 62

Eşya ile ilgili olanlar:

Üç muska: 27

Üç kütük:44

İş yapma ile ilgili olanlar:

Üçüncü defa kuş uçurmak:28

Üç sefer tekrarlamak:41

Üç defa süpürgeyi atlatmak:43

Üç sefer ünlemek:46

Üçüncü sefer rüya görmek:69

Diğerleri:

Üç kuruş: (2) 8, 11

Üç altın: (5) 12, 32, 43, 55, 63

Üç yol: 24

Üç bela: 28

Üç tüy: 28

Üçüncü gün: 32, 59

Üç nasihat: 42

Üç tokat: 45

Üç çırpı: 51

b. Beş sayısı:

Beş parmak: 13

Beş sene: 29

Beş yaş: 33

Beş başlı dev: 42

Beş çırpı: 51

c. Yedi sayısı:

Zaman ile ilgili olanlar:

Yedi yıl: (2) 10, 46

Yedi yaş: (5) 19, 20, 30, 57, 60

Yedi gün yedi gece:46

Tabiatüstü:

Yedi başlı dev: 13

Yedi kat yerin altı: 46

İnsanlarla ilgili olanlar:

Yedi kişi: 14

Yedi padişah kızı: (2) 19, 66

Eşya ile ilgili olanlar:

Yedi kazan: 14

Yedi oda: 23

Yedi kapı: 23

Yedi okka: 44

Diğerleri:

Yedi dağ: 10, 46

Yedi parça: 46

ç. Dokuz sayısı:

Dokuz köy: 4

Dokuz ay: (3) 19, 29, 46

d. Kırk sayısı:

Zaman ile ilgili olanlar:

Kırk gün kırk gece düğün: (11) 12, 14, 18, 19, 27, 38, 39, 40, 42, 43, 46

Kırk yıl: 17

Kırk gün: (8) 19, 25, 27, 39, 40, 42, 46, 69

Kırk gün kırk gece: (2) 38, 44

İnsan ile ilgili olanlar:

Kırk şehzade: 42

Kırk kız: 42

Kırk Köse: 63

Mekân ile ilgili olanlar:

Kırk adım hendek: 19

Kırk kapılı saray: 34

Kırk dev kalesi: 42

Eşya ile ilgili olanlar:

Kırk fıçı: 13

Kırk mum: 13

Kırk değnek: 20

Kırk çuval: 27

Kırk anahtar:34

Kırk satır: (2) 40, 47

Kırk gemi: 44

Para ile ilgili olanlar:

Kırk çuval altın: 27

Hayvan ile ilgili olanlar:

Kırk at: (2) 18, 42

Kırk katır: (3) 40, 47, 70

Kırk koyun: 64

Yiyecek Ve İçeceklerle ilgili olanlar:

Kırk ton et: 13

Kırk fıçı şarap:13

Kırk fıstık: 13

Diğerleri:

Kırk dev: 42

Kırk dev kellesi: 42

Kırk at kuyruğu: 42

B. Renkler

a. Kırmızı-al:

Al bağ: 22

b. Ak-Beyaz:

Beyaz koç:13

Aksakal:18

Ak yılan: 38

Ak oğlan: 35

Akkuş: 70

Kara-Siyah:

Karayılan: (7) 8, 9, 10, 11, 13, 20, 38

Siyah koç: 13

Karakeçi: (2) 15, 22

Kara bakır dev: 16

Kara kız: 18

Siyah kız: 18

Kara Dil at: 19

Kara köpek: 23

Siyah ben: 28

Kara adam: 31

Kara kaplı kitap: 56

Kara muhtar: 58

Diğerleri:

Sarı yılan: 9

Boz yılan: 10

Yeşil kurbağa: 21

Yeşil bağ: 22

Sarı lira: (3) 27, 32, 43

Ala buzağı: 36

C. Zaman Formelleri

Bunlar daha çok sayılar alt bölümünde gördüğümüz zamanlarla ilgilidir; onların dışında zamanla bağlı başka formeller görülmez.

1. Gün ile ilgili olanlar:

Üç gün: 19, 21, 27, 43, 50, 60, 62

Üç gün böyle, beş gün böyle: 8, 18, 19, 27, 43, 50, 60, 62

Yedi gün: 46

Yedi gün yedi gece: 46

Kırk gün: 19, 25, 27, 39, 40, 42, 46, 69

Kırk gün kırk gece: 38. 44

2. Yaş ile ilgili olanlar:

Yedi yaş: 20

Altı- yedi yaş: 30

On sekiz yaş: 30

On sekiz- yirmi yaş: 31, 41, 57

Beş yaş: 33

İki yüz yaş: 41

Dört yüz yaş: 41

Altı yüz yaş: 41

Yedi-sekiz yaş: 57, 60

3. Yıl ile ilgili olanlar:

Yedi yıl: 11, 42 Kırk yıl: 17

D. Yer Formelleri

Masallarda olayların geçtiği ülkelerin sayısı fazla değildir. Genellikle olaylar “memleketin birinde” geçer. Masallarda yer alan ülkeler ve şehirler İstanbul’un doğusunda yer alan ülke ve şehirlerdir. Çin, Yemen v.b.

Zümrüdü Anka kuşu, takdiri bozmak için Yemen’e doğru havalanır: 30

Zümrüdü Anka kuşu, Yemen’den kızı alıp; Ürdün’e getirir: 30

Fas kralının oğlu, ticaret için gemisiyle denize açılır: 30

cadı karısı, Benli Gelin’i Çin’e kaçıtır:43

Böyle masalları daima yakın coğrafyalar ileri sürmekte ve dinleyicinin anlamasını kolaylaştırmaktadır. Meselâ Sütçüler ilçesinde derlenen masalların coğrafyaya bakışları, masalın anlatıldığı yerin ticaret hayatıyla, ulaşımıyla bağlantılı olduğunu en yakın şehir veya ilçeyle ilgilidir. Bu gerçek hayatta da böyledir, masalda da...

Delikanlı, Konya’ya çalışmaya gider: 11

Karısı, kocasını İstanbul’a çalışmaya gönderir: 51

Fakir adam, İstanbul’a kazanmaya gönderir: 55

Bağcı, Ayvalıpınar’a üzüm satmaya gider: 67

Ayvalıpınar o anda akla gelen ve dinleyiciye bir mesafe kavramı vermek için söylenen ve dinleyiciler tarafından bilinen yakın kasaba adıdır.

Masallarda geçen köy, dağ, tepe ve benzeri adları daima anlatmayı ve anlaşılmayı kolaylaştırmak için eklenmiştir. Böylece anlatıcı ile dinleyici arasındaki bağ kolayca kuruluvverecektir.³⁶

³⁶ Sakaoğlu, a.g.e s.68, 72

SONUÇ

Sütçüler Masalları Üzerine Bir İnceleme adını taşıyan tezimizin sonunda, vardığımız sonuçları şöyle açıklayabiliriz:

Çalışmamıza esas olan 70 masalın birinci bölümde tip yapısı incelenmiştir. Bu bölümde, masalların tip tasnifi yapılarak Türk ve dünya masalları arasındaki yeri araştırılmıştır. Önce Türk masal Kataloğu olan Eberhard- Boratav Kataloğu ile mukayeseleri yapılarak oradaki tip numaraları verilmiştir. Daha sonra dünya masalları kataloğu olan Aarne-Thompson Kataloğu'ndaki tip numaraları da eklenmiştir.

Eberhard- Boratav Kataloğu'nda 19 Sütçüler masalının tip numarası mevcut değildir. Ancak tipi olmayan 19 masal için yeni bulunan tipler demek mümkündür. Bu katalogda tip sayısının 378'de kalması, şüphesiz bu sayının değişmeyeceği manasına gelmez. 1953'ten bu yana masal derlemesi ve bilimsel çalışmalarda bu katalogda mevcut olmayan tipler tespit edilmiştir. Kısacası bu 378 sayısı bugün için 600'ü aşmış durumdadır. Bu sebeple yeni bir katalogun hazırlanması gerektiğini bir kez daha tespit etmiş durumdayız.

Tezimizin ikinci bölümünde masalların ortak unsurları Kahramanlar, Mekân, Eşya ve Formel başlıkları altında incelenmiştir. Sütçüler masallarındaki ortak unsurların, Türk masallarında kullanılan ortak unsurlar olduğu görüldü. Her şeyleriyle masal dünyasının şartlarına bağlı olan bu kahramanlar gerçek dünyada da bazı benzerlerinin görülebileceği bazı tiplerdir. Ayrıca kullanılan eşyaların ve bahsedilen mekânların yöre halkının yaşayışıyla yakından ilgisi vardır. Eşya sayısı 160 olarak belirlendi. Yaşayıştaki çeşitlilik kullanılan eşyaların sayısına da yansımıştır. Bu bölümde, masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadeleri yani formelleri tespit ve tasnif etmeye de çalıştık.

Bilge Seyidoğlu bir ansiklopedi maddesinde masalı tanımlarken, âdeta masaldaki formellerden yola çıkarak, bir dizi aktarmaya yer vermektedir:

“Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi, içti, muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramıyla

kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü”dür.³⁷Demek ki masalcı, masala en azından bir tat vermek istiyorsa, bunları kullanmak zorundadır.

“Formelleri / kalıp sözleri, gerektiği yerde yararlanmak üzere masalcı dağarcığında hazır bulundurur. İyi masalcı tekerlemeleri yerinde ve ölçüsünde kullanmasını bilendir.”³⁸“Usta bir anlatıcı, yani “masal anası”, “masal atası” mutlaka dağarcığında bunlardan bulundurur ve gerekli yerlerde kullanır.”³⁹

Ancak usta bir anlatıcının “masal anası”, “masal atası”nın kalmaması, anlatma geleneğinin kaybolmasıyla dağarcığının taze olmaması günümüzde derlenen masalların formeller yönüyle de canlılığını yitirmesine neden olmuştur.

Buna rağmen inceleme yaptığım 70 masalın hepsinde başlangıç formeli var; ancak 11 tanesinde(16, 23, 25, 26, 30, 31, 35, 36, 63, 68, 69) bitiş formeli yoktur. Bu da gösteriyor ki masalların başlangıç ve bitiş formelleri yaşamaktadır. Masalların ayrılmaz parçaları olan olayın geçtiği yeri, kahramanı ve zamanı değiştirmek için kullanılan formeller ile aynı olayın tekrar vukuunda kullanılan formeller ise tüm canlılığı ile yaşamaktadır.

Tezimizin üçüncü bölümünde, derlediğimiz yetmiş masalı, günümüz imlasına uygun biçimde düzgün cümlelerle yazarken, masal kahramanlarının konuşmalarında geçen yöreye ait kelimeleri de muhafaza etmeye gayret ettik. Çünkü masalları yöreye bağlayan unsurların başında ağız özelliğinin yanında yöreye ait kelime ve deyimler gelmektedir.

Yaklaşık iki yıllık bir saha araştırması sonucunda derlediğimiz bu yetmiş masalı güçlüklerle toplayabildiğimi söyleyebilirim. “Televizyon çıktı yarenlik bitti!” diye hayıflanıp yaşlılar hafızalarını yokladıklarında birkaç masal anlatabildiler. Ancak anlattıkları masalların ardından “Bu masal daha güzeldi.” dediler.

Bir araştırmacı olarak, sahaya çıkıp bu malzemeyi derlemek suretiyle gelecek nesillerin istifadesine sunmaktan ve geçmiş nesillere karşı görevimi yapmış olmaktan mutluyum. Ancak elli yıl önce derlenen bir masalı bugün derlediğimizde iki metin arasında büyük fark olduğunu gördük. Bugün derlenen masalarda, elli yıl öncesinin edebi üslubunu, formel ve motif zenginliğini bulmak mümkün olmamaktadır. Anlatmaya dayalı halk kültürümüz hızla yok olmaktadır. Yaptığımız çalışmada, incelediğimiz masal metinleri bu gerçeğin en kesin delilidir.

³⁷ Bilge Seyidoğlu, “Masal”, *Türk dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 6, İstanbul 1985, s.149
3 Pertev Naili Boratav, *Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı*, s. 77

³⁹Sakaoğlu, a.g.e s.57

BİBLİYOGRAFYA

AARNE, Antti, **Verzeichnis der Marchen Typen mit Hilfe Von Fachgenossen, Ausgearbeitet**, Helsinki 1910.

AKİDİL, Dr. İnci, “Alman Türk Masallarında Formel İfadeler”, **Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 2 (1), Mart 1970.

AKKOYUNLU, Ziyat Abdülmecit, **Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri**, Ankara 1982, (Yayınlanmamış doktora tezi).

AKSU, F.; **Isparta İli Yer Adları**, Isparta 1936.

ALANGU, Tahir, **Masal Araştırması Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Masallarının İç Yapısı ile Kahramanları Üzerine Bir Deneme**, İstanbul 1942–1943 (İ.Ü. Türkiyat Enstitüsü lisans tezi).

-----, **Billur Köşk Masalları**, İstanbul 1961,1990.

-----, **Keloğlan Masalları**, İstanbul 1967,1990.

-----, **Türk Folkloru El Kitabı**, İstanbul 1988.

ALPTEKİN, Ali Berat, **Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Erzurum 1982.

-----, “Türk Masallarında Yeni Tespit Edilen Tipler” **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi** 33, Aralık 1984, 170–188

-----, “Günümüzde Bir Masal Ararstırcısı: Saim Sakaoğlu”, **Masal Araştırmaları / Folktale Studics**1, Hazırlayan Nuri Tuncer, İstanbul 1988,189–194

-----, **Hayvan Masalları**, Ankara 1991.

ARIKAN, Zeki; **XV-XVI. Yüzyılda Hamit Sancağı**, E.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları No: 52, İzmir 1988.

-----, **Asar Kalesi**, Ün Dergisi III/29, Ağustos 1936, s.405–410.

ASLAN, Mehmet Ali, **Kuzey Anadolu Türk ve Kuzey Doğu Biritanya Halk Edebiyatında Masallar**, Erzurum 1980 (Yayınlanmamış doktora tezi).

BAHTAVER, H., **Türk Masalları**, İstanbul 1930.

BARAZ, Dr.Turhan-Semra Tetik-Nazmiye Özsan, **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi/Konu-Yazar Kaynakçası**, Eskişehir 1986.

BORATAV, Pertev Naili, “Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Halk Edebiyatı ve Folklor Arşivi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 1(1) 1947, 99–111.

- , **Zaman Zaman İçinde**, İstanbul 1958.
- , **Le “Tekerleme”**, Paris 1963
- , **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul 1969.
- , **Az Gittik Uz Gittik**, Ankara 1969.
- , “Masal Tekerlemelerinin Çeşitleri ve Anlamları”, **Nemeth Armağanı**, Haz. Janos Eckman, Ağah Sırrı Levend, Ankara 1972
- BÖCÜZADE, Süleyman Sami, **Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi**, Haz.: S. Seren, Serenler Yayını, İstanbul 1983.
- , **Çorakpınar ve Tota İçme Suları**, Ün Dergisi, IV/41, Ağustos 1937, s. 587–589.
- CAFEROĞLU, Ahmet, **Anadolu Diakktolojisi Üzerine Malzeme I**, İstanbul 1942
- ÇETİN, Gülen, **Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Yapılan Folklorla İlgili Lisans Tezleri Bibliyografyası (1940–1980)**, Ankara 1980.
- DEMİRALAY, Ali, **Aksu ve Yöresi Halk Edebiyatı Mahsulleri**, Isparta 1999 (Lisans tezi).
- DİLÇİN, Dehri Ali, **Çankırı Masalları**, Çankırı 1933
- EBERHARD Wolfram und Pertev naili Boratav, **Typen Turkischer Volksmarchen**, Wiesbaden 1953.
- ELÇİN, Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Ankara 1981, 1986.
- ERDEM, Kerim Aydın, **Keloğlan İle Anası**, Ankara 1977.
- ERGENEKON, Ali, **Sütçüler Kazasının Tarihçesi, Coğrafi Durumu ve Bir Seyahat İntibası**, Der.: Ahmet Akın, Bursa 1958.
- ERTAN, Ömer Ali, **Sütçüler’in Tarihçesi ve Folklorü**, Isparta 1996.
- FEHMİ, M., **Yüz Sene Evvel Isparta**, Ün Dergisi Eylül 1934, I/4, s. 67-68.
- GÖDE, Halil Altay, **Yalvaç Masalları Üzerine Bir İnceleme**, Isparta 1997 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- GÖKSOY, İsmail Hakkı; **“Sütçüler ve Yöresinin Tarihi Üzerine Bir Araştırma”** Isparta 1999.
- GÜNAY, Umay, **Elazığ Masalları (İnceleme)**, Erzurum 1975, (Doktora tezi).
- GÜNEY, Eflatun Cem, **En Güzel Türk Masalları**, İstanbul 1948.
- , **Bir Varmış Bir Yokmuş**, İstanbul 1956.
- , **Evvel Zaman İçinde**, İstanbul 1957.
- , **Gökten Üç Elma Düştü**, İstanbul 1960, 1967.

- , **Masallar**, Ankara 1990
- GÜNGÖR, Seza, **Halk Bilgisi Haberleri Bibliyografyası**, Elazığ 1990
(Lisans tezi)
- KARATSIZ, Bedirhan, **Sütçüler Folkloru**, Isparta 2002 (Lisans tezi)
- KIRIKÇI, Recep, **Binbir Gündüz Masalları**, İstanbul 2004.
- KOÇ, Mustafa, **Tüm Yönleriyle Isparta**, Türk Köyü Yayınları.
- KUNOŞ, İgnas, **Türk Masalları**, Türkçeleştiren Gazi Yener, İstanbul 1987.
- OĞUZTÜZÜN, Cüneyt, “**Sütçüler: Issızlığın Ortası**”, Atlas, s. 45, Aralık 1996, s. 44–58.
- , **Onuncu Asırda Hamideli**, Ün Dergisi, V/54–55, Eylül 1938, s. 754–758.
- ÖZALP, Aysel, **Isparta Ağzı**, Ankara 1965 (Lisans tezi).
- ÖZÇELİK, Mehmet, **Afyonkarahisar Masalları / Araştırma-İnceleme-Metin**, Isparta 2004.
- PETSCH, Robert, **Halk Masallarında Formel Bitişler**, Berlin 1910
- PROOP, Ja. Vladimir, (Çeviren: Hüseyin Gümüş), **Masalların Yapısı ve İncelemesi**, Ankara 1985.
- SAĞLAM, Mehmet, **Isparta İli Sütçüler İlçesine Bağlı Kesme Kasabası Monografisi**, Ankara 2001 (Lisans tezi).
- SAKAOĞLU, Saim, **Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil**, Ankara 1973, (Doktora tezi).
- , “Formel Kavramı ve Türk Masallarında Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller”, **I.Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, Ankara 1974, 148–154.
- , “Masalda İleriye Hazırlık Motifleri”, **I.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri II. Cilt**, Ankara 1976, 291–294.
- SAKAOĞLU, Saim, **Türk Çocuklarına Masallar**, Ankara 1977.
- , **Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu**, Ankara 1980.
- , **Sahada Derleme Metotları**, Erzurum 1988.
- , **Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme**, Konya 1991.
- , **Masal Araştırmaları**, Ankara 1999
- SAMİ, Şemseddin, **Kamus- ı Türkî**, İstanbul 1989

SEYİDOĞLU, Bilge, **Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar** (Metinler ve Açıklamalar), Ankara 1975

-----, “Masal”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, 6, İstanbul 1985

SPIES, Otto, **Türkische Maschen**, Dusseldorf, 1967

ŞİMŞEK, Esmâ, **YukarıÇukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması**, Elazığ 1990.

TEZEL, Naki, **Keloğlan Masalları**, İstanbul 1936.

-----, **İstanbul Masalları**, İstanbul 1939.

-----, **Türk Masalları** 1,2, Ankara 1971.

-----, **Türk Masalları**, Ankara 1985.

THOMPSON, Stith, **The Folktale**, New York 1946.

-----, **The Types of The Folktale**, Helsinki 1964.

TUĞRUL, Mehmet, **Malatya’dan Derlenmiş Masallar**, Ankara 1946.

-----, **Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı**, İstanbul 1969.

-----, **Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası-I**, Ankara 1971.

-----, **Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası-II**, Ankara 1973

-----, **Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası-III**, Ankara 1975

Türkçe Sözcük, Türk Dil Kurumu, Ankara 1988

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Anadolu Beylikleri**, Ankara 1969, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 62–68.

ÜNAL, Kemal, **Kâtip Çelebi’nin (Cihannâme) Adlı Eserinde Isparta Vilayeti**, Ün Dergisi, VI/64–65, Temmuz-Ağustos 1939, s. 913–915.

YİĞİTBAŞI, Süleyman Sukuti, **Zengi Yaylasında Kurulan Pazar**, Ün Dergisi, XIV/166–168, Temmuz-Aralık 1948, s. 2241–2245.

WALKEN, S. Warren- Ahmet Edip Uysal, **Tales Alive in Turkey**, Cambridge, Massachusetts 1966.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**METİNLER**

1. AYI İLE TILKI

Vaktin birinde, tilki ayıyla arkadaşlık kurar. “Yanımda ayı gibi güçlü biri olursa karnım daha çok doyar.” diye düşünür. Fakat düşündüğü gibi olmaz. Ayı inden çıkmaz, gün boyu uyur. Bırak avlanmayı tilkinin getirdiklerini de yer. Böyle böyle tilki ayıdan bıkip usanır. Ondak kurtulmak ister. Bir çare düşünür. Bir gün tilki ayıyı bağa götürür. Bağın etrafı çevrilidir. Buldukları bir delikten güçlkle içeri girerler. Tilki üzümü “Ben çok yerim.” “Yok, ben çok yerim.” diye tartışma çıkarır. Sonunda aralarında anlaşılır: “Herkes üzüm yiyecek. Kimin üzümler burnundan gelirse iddiayı o kazanacak.” diye.

Üzümleri yemeye başlarlar. Ye bakalım üzümü, ye bakalım üzümü... Ayı, burnundan üzüm çıkarmak için ye bakalım, ye bakalım... İyice şişer, kendini taşıyamaz olur. Tilki kurnazlık yapar. Üzüm yer gibi omçaların altında gezelerken ileriden bağcının geldiğini görür. Tilki burnuna hemen iki üzüm koyar. “Bak, üzümler benim burnuma kadar geldi. Burnumdan çıkıyor.” der. Onlar oyalana dursun bağcı üslerine çıkıp gelir.

Tilki ile ayı kaçırlar. Tilki delikten geçiverir. Ama ayı o kadar üzüm yedikten sonra delikte sıkışıp kalır. Ayı kaçamayınca bahçivandan al sopa, ver sopa... Adam akıllı bir dayak yer. Fakat her nasılsa kurtarır paçayı. Tilki ayıdan kurtulmanın sevinciyle ine geri döner. Bir zaman sonra ayı kan ter içinde ine çıkıp gelir. Tilki bakmış ki, kurtuluş yok. Avlanmaya devam eder.

Yine bir gün tilki avlanmaya çıktığında bir kedi görür. Kedi avcı mı avcıymış, yılan bulur yakalarmış, keklik bulur tutarmış. Tilki, bu kediyi inine davet eder. Tilki varıp ayıya da anlatır: “Bu gün ben bir yaratık gördüm. Ne uçan kurtuluyor elinden ne kaçan, hepsini yakalıyor.” der. Tilki ile ayı inlerinde böyle konuşurken, inin kapısına gelen kedinin sesini tilki duyar. “İşte o yaratık geldi, saklanalım. Sen şuraya gazele sokul, bende şuraya saklanırım.” der.

Kedi içeriye girer bakar ki, kim kimse yok. Bir yere oturup beklemeye başlar. Beklerken beklerken... Ayının kulağına bir sinek konar. Ayı öte sabreder, beri sabreder sonunda kulağını sallayıverir. Gazelin altındaki kırırtıyı gören kedi üzerine atlar. Bir de ne görsün koca bir ayı. Kedi fırlayıp bir ağaca çıkar. Ayı da korkusundan ardına bakmadan kaçıp gider. Bir daha da korkudan o semte uğrayamaz.

Tilki artık kediyi arkadaş tutar. Birlikte yaşayıp giderler.*

* Hasan Hüseyin Karataş, Çobanisa, 83 yaşında, okur- yazar değil, çiftçi, büyüklerinden.

2.TİLKİ İLE KİRPİ

Zamanın birinde, tilkiyle, kirpi arkadaş olurlar. Bir gün bağa üzüm yemeye giderler. Hayli bir zaman geçer. Üzüm yerken tilki kapana tutulur. Öte çabalar, beri çabalar kurtulamaz. Kirpiye yalvarır:

“Arkadaş beni kurtar!...”

“E, ben ne yapayım arkadaş?”

“Bir çare bulalım buna, yoksa bağcı gelirse beni öldürür!”

“Arkadaş, ben sana bir akıl vereyim.”

“Nasıl edeceğiz?”

“Sen, bağın sahibi geldiğinde ölü gibi yatarsın. O seni ölmüş sanır. Tuzaktan çıkarır. Sonra atar. O tekrar tuzak kurarken, sen de oradan kaçarsın. Ben de seni inde beklerim.” diye akıl verir. Kirpi ine gider, tilki kalır tuzakta.

Sabahleyin bağcı gelir. Bir bakmış ki tuzağın üstünde bir tilki yatar. Ölü uykusunda bu, diye bir tekme vurur. Tilki kıpırdamaz. “Bunun gözü bile açılmadı. Bu, ölmüş” diye düşünüp tuzaktan çıkarır, atar. Bağcı tuzağı yeniden kurmaya başlar. Bunu fırsat bilen tilki part kalkıp kaçır, gelir ine.

“Ooo! Arkadaş geldin mi?

“Geldim arkadaş”

Hoş beş yiyip içip geçinirlermiş. Bir gün “Arkadaş, bu gün yine bağa gidelim.” diye karar verirler. Bağa varırlar. Üzümleri yerken yerken bu sefer kirpi tuzağa tutulur. Öte çabalar, beri çabalar; ne çare kurtulamaz. Kirpi tilkiye yalvarır: “Aman arkadaş beni kurtar.” Tilki: “Ben nasıl kurtarayım, kurtaramam.” Kirpi, “Arkadaş, bir akıl bari düşün yahu!” dediyse de, tilki “Yahu arkadaş, senin dikenli postuna mı âşık adam? Ne edecek seni?” diye alaylı alaylı karşısında gezer.

Kirpinin bu sözler gücüne gider. Bir akıl düşünür. “Arkadaş, öldüğüme yanmam ya, senin gibi arkadaştan ayrıldığıma yanarım. Ver şu kınalı ellerini bir öpeyim de ondan sonra ayrılalım.” der. Tilki büyüklene büyüklene varır kirpinin yanına. Öpmesi için elini uzatır. Kirpi tilkinin elini ısırdığı gibi, içine çeker. Tilki, asılır elini kurtaramaz. Isırsa dikenlerden ısıramaz. Öte uğraşır, beri uğraşır; ama kurtulmayı başaramaz.

Kirpinin kafası içinde, tilkinin ayağı onun ağzında, sabah olur. Bağcı gelir. Bir bakar ki, tuzakta bir kirpi, kirpinin ağzında bir tilkinin ayağı. Yatıp dururlar. Bağcı, tilkinin kafasına bir vurur. Tilkiyi öldürür. Kirpiye de “ Sen bana bir post kazandırdın. Bari seni salıvereyim.” diyerek tuzaktan çıkarıp salıverir. Kirpi kurtulmanın sevinciyle güle güle inine gider. Bu arada tilkiye de büyüklemenin cezasını vererek muradına erer.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilköğretim mezunu, çiftçi, avcı arkadaşlarından.

3.TİLKİ İLE YILAN

Zamanın birinde, tilki ile yılan arkadaş olmuşlar. Neyse tilki getirirmiş beraber yerler içermiş. Bir öyle, iki öyle geçinip giderlermiş.

Derken bunların yaşadıkları ini avcılar sarar. Tilkiyi öldürüp postunu satacaklar. Tilki avcılarının geldiğini fark edip yılanı der ki:

“Kaçalım arkadaş.”

“Kaçalım mı?”

“Kaçalım”

Karar verip dereye karşı kaçmaya başlarlar. Dereye varıp, bir bakarlar ki, su çok. “Ne yapalım, ne edelim de karşıya geçelim?” diye düşünürler.

Yılan: “Arkadaş sen atlayacaksın, ben ne yapayım? Ben yüzme bilmem.” diye sızlanır. Tilki de: “Onun kolayı var. Boynuma dolan.” der. Yılan tilkinin boynuna dolanır. Tabi tilki yüzme biliyor ya. Dereye dalarlar, tilki boynunda yılan sarılı yüzmeye başlar.

Dereyi ortalayıp geçtiklerinde, yılan tilkinin boynunu az sıkar gibi olur. Kıyıya yaklaştıkça sıkma çoğalır. Boyuna sıkar. Tilki zor şer karşıya atlar, bakar ki, yılan halen sıkıyor. Tilki: “Yahu arkadaş niye böyle yapıyorsun? Sıkma mıkma!... Biz arkadaş değil miyiz?” diye dil döktüyse de dinletemez. Yılan tilkinin boynunu salmaz sıkmaya devam eder. Tilki yilandan kurtuluş olmadığını anlar. Yılanı şöyle der:

“Gel bir helâlaşalım arkadaş. Birbirimize hukukumuz geçmiştir. Bu kadar zamandır arkadaşız. Nasıl olsa öldüreceksin. Ondan sonra öldür.”

“Eee, nasıl helâlleşeceğiz?”

“Getir gözlerinden bir öpeyim de helâlleşelim”

“Pekiye öyleyse” deyip öpüşmek için kafasını tilkinin ağzına doğru uzatıverince, tilki hemen yılanın kafasını kapıp kırkar. Çayın kıyısındaki bir kocaman caddenin üzerine, kafası kopmuş olan yılanı dosdoğru uzatır.

“Ben eğri büğrü arkadaş istemem. Böyle dosdoğru bir arkadaş isterim.” der

Çaydan da avcılar atlayamaz. Tilki de kurtulup yoluna gider. Bu masalda burada biter.*

* Hasan Hüseyin Karataş, Çobanisa, 83 yaşında, okur-yazar değil, çiftçi, büyüklerinden.

4. AKILLI KIZ

Vakti zamanında... Köyün birinde zengin bir ailenin güzel bir kızı varmış. Bunların sürülerinin sayısı belli değilmiş. Aynı köyde bir de fakir bir aile varmış. Bunların da bir oğlu varmış. Kıt kanaat geçinip giderlermiş.

Gönül bu ya, fakirin oğlu zenginin kızına âşık olur. Neyse oğlanın anası, babası: “Oğlum bu iş olmaz. Onlar bize kızlarını vermezler.” falan dediler ise de dinletemezler. Sonunda gidip kızı isterler; ama dedikleri gibi olur. Bunları hor görüp kızı vermezler. Bunlar da boyunları bükük eve gelirler.

Bu fakirin güzel semiz bir atı varmış. Oğlu ona binip hoplamayı, zıplamayı, at sürmeyi çok severmiş. Köylerinin yanında bir çayır, çimen, düzlük varmış. Orada atı koştururmuş.

Bir gün kız koyunları o çayırılığa sürer. Bakar ki oğlan atı koşturur, hoplatıp zıplatır. Meğer kız da ata binmeyi çok merak edermiş. Binmek istermiş; ama cesaret edemezmiş.

Kız, oğlandan tarafa alıcı gözüyle dik dik bakmaya başlar. Oğlan da kızı görür. “Gel ata bin. Seninle bir koşu yapalım” der. Zaten kız da böyle bir teklif beklermiş. Koşup gelir. Oğlana sorar:

“Sen ata binmeyi kimden öğrendin?”

“Dedemden, babamdan öğrendim”

“Bana da öğretir misin?”

Oğlan attan iner. Kızı bindirir. Kız binince hoplar oğlan da biner, kızın arkasına. Kıza sarılılıp, ata bir kamçı vurur. Haydi yallah!... Dokuz köy ileri çekip giderler. Kız, ne kadar bağırp çağırıdıysa da fayda etmez.

Gide gide giderler, bir ine varırlar. Vakit akşam olunca orada yatmaya karar verirler. Bir ateş yakarlar. Oğlan: “Biz seni istedik. Annen baban vermediler. Ama Allah seni bana yazmış, çatmış. Bak kaçtık geldik buralara. Gel artık birlikte yatalım.” der.

Kız bir kurnazlık düşünür.

“Bizim orada bir âdet vardır, sen bilmez misin?”

“Ne o?”

“Önce oğlan bir yıkanır gelir. Ondan sonra yatağa yatarlar” der.

Oğlan: “Hay hay!” diyerek memnuniyetle kabul eder. Âdeti yerine getirmek için hemen soyunur. Biraz aşağıda çay akarmış. Atlar çaya gümbür gümbür yıkanır.

O yıkana dursun. Kız, oradan oğlanın elbiselerini de toplar. Ata biner, ata bir kamçı vurur. Haydi yallah! Gerisin geriye evlerine gelir.

Annesi babası da günlerdir ararmış. Kızı karşılarında görünce çok sevinirler. “Ooo, kızım nerdeydin? Benim akıllı kızım.” diye sarmaş dolaş olurlar.

Neyse kız başından geçenleri anlatır: “Fakirin oğlu bana oyun yaptı. Ben de ona oyun yaptım, kaçtım geldim. Onu da çırılçıplak orada koydum.” der.

Annesi de “Akıllı kızım, akıllı kızım!” diye sever kızını.

Onlar sevine dursun oğlan yıkanıp ine gelir. Bakar ki ne kız var, ne at var, ne elbiseler var. Çırılçıplak kalır orada. Bir güz mevsimiymiş. Üşüyüp, ateşi canlandırır. Ateşe yapışır böyle abobob abobob, diye titrer.

Neyse sabah olur. Gün tepelere yavaş yavaş değmeye başlar. Karşı taşın başında bir keklik “gak gıbrak gak gıbrak” diye öter. Tilkinin birisi de kekliği tutmak için taşa yaslanıp, adım adım yanaşmaya başlar. Keklik “gak gıbrak” dediğinde gözünü bir yumar. Her “gak gıbrak” deyip gözünü yumduğunda bir adım yanaşır. Bir adım, bir adım derken kekliğe iyice yanaşır. Bir daha “gak gıbrak” deyiverip gözünü yumuverdiğinde tilki, kekliği kapar. Keklik düşmüş bir kere... “Arkadaş, Allah beni sana nasip etmiş. Nasibin önüne geçilmez. Yalnız senden son bir dileğim var.” der.

Tilki: “Buyur!” der. “Bir şahadet getir de dinsiz imansız gitmeyeyim.” der.

Tilki buna inanır, başlar şahadet getirmeye. La ilâhe deyip ağzını açınca, keklik “pır” uçar. Karşı taşın üstüne konar. “Gak gıbrak, gak gıbrak” diyerek aldattım aldattım dercesine öter. Tilki kendine kızar. “Eyvah, ben ne yaptım!” diye başına vurur.

Bunları karşıdan izleyen ateşin başındaki oğlanın da derdi tazelenir. Tabi, o da nasibini kaçırdı ya... O da dertli, tilki de dertli söylenirler.

Tilki: “Bir daha ağzına gelen kekliği yemeden, şahadet getirenin avradını ...” der.

Oğlan da karşıdan: “Bir daha kızı kaçırıp da, yatağa yatmadan yıkananın avradını ben de ...” der.

Dün yolda gördüm, dertli dertli gezeleyip dururlar.*

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 68 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

5. TAVUK ÇOBANI TİLKİ

Evvel zamanında, kalbur samanında, benim çocukluğumda millet birbiri ile dövüşürken, anam babam ile sevişirken, bundan uzun yıllar önce... Bir ağa varmış. Bu ağanın bir sürü tavukları varmış. Tavukları güttürmek için çoban ararmış.

Tilki kulaktan kulağa bu haberi duyar. Tabii, tilkinin ruhu tavuk... Bu işe sevine sevine, koştura koştura adamı bulur.

“Ağa, sen tavuklara çoban ararmışsın. Ben sana çoban durayım.”

“Yok, arkadaş sana güvenemem; sen tavukları yersin.”

“Yo yo! Yemem arkadaş, hiç emanete hıyanetlik olur mu?”

Neticede pazarlığa tutuşurlar. Tilki fazlaca bir para, bir takım elbise ister. Ağaya bu şartlar ağır geldiği için razı olmaz. “Yok, arkadaş ben bu fiyata çoban tutamam.” diye çıkışır. Tilki istediklerine pişman olur. Ama ne çare pişman ola ola dönüp gider.

Biraz gittikten sonra “Behey adam, sen dağlarda boşu boşuna geziyorsun. Niye fazla fiyat söyledin de, kendine bir iş bulmadın?” diye kafasına vurur.

Kafasını döve döve geri döner.

“Ağa! Ben paradan, puldan, elbiseden vazgeçtim. Boğazım dolusuna sana çoban duracağım.”

“Tavukları yersin, arkadaş”

“Yok, yemem; hiç korkma!”

Neticede anlaşılır. Tilki işe başlar. Ertesi gün tilki bir sürü tavuğu önüne katıp ovada güder. Tavukları hiç noksansız geri getirir. İkinci günü ağa “Acaba bu tavuk çobanı tilki ne yapıyor?” diye takip eder. Tepenin başına çıkıp, dürbün ile izler. Kafasında bir şüphe var ya. Neticede bu bir tilki... Durur mu, tavuğun birini kıvırıp mideye indirir. Karanlık çökünce tavukları toplayıp geri döner.

Ağa sayar bir bakar ki tavuğun biri yok. Seslenmez, pişkinliğe vurdurur. Ertesi gün tilki gider, tavuğun iki tanesini kıvırıp mideye indirir. Ağa, yine bir şey söylemez. Tilki kurnaz ya, ağa ondan da kurnazmış. Öbür gün, üç tanesini daha kıvırır. Ağa, yine bir şey söylemez; ama içinden: “Dur bakalım! Ben senin soyunu sopunu dikerim. Sen benim tavukların canına kıyarsan, ben de senin canına kıyarım.” diye geçirir. Bir oyun düşünür.

İki yanı tepe bir geçit varmış. Ondan başka yol yokmuş. Tilki de buradan gidip gelirmiş. İki üç amele tutar. Oraya üç dört metre derinliğinde kuyu kazdırır.

Kuyunun bir kıyısına uzun bir sırk alıp koyar. Buranın üzerini ince dallarla, otlarla örter. Üzerine incecik toprak serer. Akşam olunca senin tilki geriye döner. Gelirken, tavuklar yeğni olduğu için buradan geçerler. Tilki gelip bir basar ‘küt’ aşağıya gider. Çukura düşer. Ağa “Al bakalım!” diye başlar film çevirmeye. Yer misin yemez misin tilkiyi bir güzel döver.

Tilki efendi ellerini göğre açar: “Yarabbi, beni bu dardan da kurtar da; değil tavuk yemek, gördüğüm tavuklara darı saçıvereyim.” diye yalvarır.

Tilkinin yalvardığını duyan ağa “Seni anasını söküp, diktiğim! Tavuklarımı yedin, şimdi bir daha mı?” diye basar sopayı. Öldürünceye kadar döver. Tilki kuyunun dibinde uzanıp kalır.

Dün oradan geçtim, fareler yiyip dururdu. *

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 68yaşında, İlkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

6. TİLKİ VE FAKİR

Bir varmış, bir yokmuş... Çok uzun yıllar önce... Köyün birinde, bir fakir adam varmış. Bu adamın üç tavuğu varmış. Onun yumurtasını satar, onunla geçinir gidermiş.

Bir gün tilki gelir, tavuğunun birini alır. Geriye iki tavuk kalır. Ertesi gün birini daha alır. Geriye sadece bir tavuk kalır. Adam, son tavuğu da kaybetmemek için tutar bir tuzak kurar. Tuzağı kümesin ağzına koyar. Tilki son tavuğu da alacağı zaman, tuzağa basıp yakalanır. Adam sabah kalkar. Bir bakar ki, tilki yakalanmış yatar. Bakmış diri; yalnız ayakları kırık. Adam, tilkiyi öldürmek için eline sopayı alır. Tilki yalvarmaya başlar:

“Etme gitme arkadaş, beni öldürme! Ben sana büyük bir iyilik yapayım.”

“Sen dağdaki bir tilkisin bana ne iyilik yapabileceksin?”

“Sen, onu bana sal. Falan padişahın kızını sana alacağım.”

Adamın tilkiye inanası gelir. Padişahın kızını alacak ya. “Şunu bir salayım da deneyeyim bakayım.” diye düşünür. Tilkiyi tuzaktan kurtarıp salıverir. Yalan olsa bile, gönül ya, kocaman padişahın kızını alacak. İnanır.

Neticede tilki oradan ayrılır. Doğru padişahın yanına varır. “Padişahım, falan yerde bir vezir var. Senin kızı ona verelim. Ondan iyi damat bulamazsın. Sarayı var, köşkü var, birçok servetleri var. Hemen hemen senin seviyende var gibi.” der.

Padişah: “O zaman, sen o adamı bir getir de göreyim.” diye emir verir. Tilki gelir. Fakir adamın adı Ahmet’miş. “Ahmet Ağa, gel gidelim. Fakat bana riayet et.” diye tembih eder. Koskoca padişahın huzuruna çıkacak ya. Ahmet Ağa, kendisine bir çeki düzen verir.

Neyse padişahın sarayına varırlar. “Buyur, buyur, buyur!” adamı karşılarlar.

İçeri girerler. Adam, ömründe saray mı gördü? Gözünü çevirip sarayın bir tabanına bir tavanına bakar. Padişah tilkiye fısıldar:

“Yahu, bu adam hiç ev dam görmedi mi? Bir boy tavana tabana bakıyor.”

“Padişahım, sen bilmezsin onun neden baktığını. Benim sarayım mı iyi, padişahın sarayı mı iyi, diye ona bakıyor o” der.

Padişah, “Kızım bir kahve yap.” der. Padişahın kızı kahveyi pişirip gelir. Adam ömründe hiç kahve içmemiş ki. Alır kahveyi su içer gibi bir diker, ağzı yanar. Padişah yine fısıldar:

“Tilki Efendi, bu adam ömründe hiç kahve içmedi mi? Su içer gibi içti gitti.”

“Padişahım sen onu bilmezsin. Padişahın kahvesinin tadı mı iyi, benim kahvenin mi; diye onu denedi.”

Tilki onun yolunu da bulur. Padişah adamı beğenip kızını vermeye söz verir.

Padişahın sarayından ayrılırlar. Biraz hazırlık yapıp, gelirler. Padişahın kızını, cümbür cemaat davullu zurnalı alırlar. Yola düşerler. Tilki: “Ben önden gideyim de evde hazırlık yapayım.” diye yanlarından ayrılır.

Tilki, oranın yakınındaki saraylarda kâfirlerin yaşadığını daha önceden bilirmiş. Tilki hiç durur mu? Yıldırım gibi oraya varır.

“Aman arkadaşlar! Hemen kaçın. Bir kanun çıktı, nerde kâfir bulurlarsa öldürecekler. Türkler geliyorlar. Bire gidi hemen kaçın!”

“Şimdi nereye kaçalım?”

“Şurada ileride samanlık damları var. Oraya kaçın, saklanın. Vallahi kesin öldürecekler, hemen kaçın!”

Onlar da inanırlar, kaçmaya başlarlar. Samanlık damlarına doluşurlar. İçeriden “Aman, kapıları falan kilitle de kimse görmesin!” diye tilkiye kapıları da kilitletirler. Sonra Tilki Efendi, bir teneke gaz döker de bir ateş koyuverir. Hepsi bağrışa bağrışa yanar, kül olur giderler.

Sonra tilki, hemen düğün ahalisinin önüne koşar; onları karşılar. Onların önüne düşüp doğru saraya götürür. Bakarlar ki sarayın eşi emsali yok. Neyse gelinle oğlanı saraya katar.

Tilkiye, “Sen, bundan sonra yanımızda dur.” derler. Ahmet Ağa tilkiyi salmak istemez. Öyle ya, saray nedir bilmeyen, hayatında kahve görmeyen bir adam, padişahın kızını aldı. Saraylara yerleşti. Bundan büyük iyilik mi olur? Tilki sözünü yerine getirmiş artık.

Dururken adamın canı sıkılır. Silahlardan birini alıp, ava çıkar. Bir gün geçer, üç gün, beş gün geçer. Bir gün tilki Ahmet Ağa’nın karısına:

“Abla, ben bir numara yapayım da; bu kadar iyiliklerine karşı, ağam bana ne yapacak bakalım? Bir deneyeyim.”

“Eee, nasıl yapacaksın?”

“Ben, kapının arkasına ölü gibi yatayım. Sen ağlamaya başla. Sordu mu ‘Tilkimiz öldü kaldı.’ dersin.” diye tembih eder.

Adam avdan dönüp saraya yaklaşırken karısının feryadını duyar:

“Allah, eyvah, aah!...”

“Ne oldu kız?”

“Ay adam, tilkimiz de öldü kaldı.”

“Ölürse ölsün. Anasını satayım tilkisinin.” deyip kuyruğundan tutup damdan aşağıya bir fırlatır. Tilkinin kuyruğu kopar, adamın elinde kalır. Kuyruksuz tilki ayakları üzerine düşer. “Ulan, yaptığım iyilikler gözüne dizine dursun. Zaten ben seni denedim. İşte ‘İnsanlara iyilik yaramaz’ dedikleri bu galiba.” diye söylenir. Üzgün üzgün çekip gider.

Dün vardım. Padişahın kızıyla oğlan sarayda salınıp dururlar. *

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 68 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

7. AYI, TILKI, ÇİFTÇİ

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde ayı ile tilki arkadaş olmuşlar.

Ayı ile tilki aralarında anlaşırılar. Ne bulurlarsa birlikte yiyecekler. Birlikte bir inde yaşacaklar.

Bir gün ava çıkarlar. Ayı bir çökelek derisi bulup getirir. Bir kenara koyarlar, oradan yiyecekler. Ertesi günü yine ava çıkarlar. Tilki hemen dönüp ine gelir. Çökelek derisinden kırt kırt birazını çıkarır. Kendisi doyasıya yer, birazını da ayıya bırakır. Kalan çökeleği saklar.

Ayı avdan gelir. Tilki “Ayı arkadaş ben acıktım, çökeleğin birazını yedim. Birazını da sana bıraktım onu da sen ye.” der.

Ayı bakar ki, koca deride bir avuç kadar bir çökelek. “Arkadaş hainlik yapmışsın, koca deriyi ben getirdim sen hepsini yiyip bitirmişsin. Bu böyle olmaz. Git biraz da sen bir şeyler getir” diye çıkışır.

Tilki bakar ki durum ciddi. O da avlanmaya çıkar. Döner, dolaşır bir horoza denk gelir. Tilkiyi gören horoz hemen ağacın başına çıkar. Başlar orada ötmeye. Tilki ağacın dibini gelir. “Yahu horoz arkadaş aşağıya in de sana bir masal anlatayım.”

Horoz aşağıya inse, tilkinin nasıl masal anlatacağı belli... Bunu bilen horoz: “İyi olurdu arkadaş; ama ilerden bir avcı geliyor. Elinde silah var” deyince tilki kuyruğu kulağı sıkır, hemen oradan kaçır. Horoz da böylece paçayı kurtarır.

Tilki doğru ine varır. Bakar ki ayı bir kovan bal omuzlamış gelmiş. Ayı: “Bak arkadaş bu balı birbirimize hainlik etmeden yiyelim” der. Tilkiyle anlaşırılar. Başlarlar balı yemeye. Ayı kovanın içinden bir gömeç çeker. Peteğin üzerindeki arılar ayıya saldırır. Ayı öte silkinir, beri silkinir arılardan kurtulmaya çalışır. Bu arada tilki kovana sokar kafayı arılı marılı bir boy balları yer bitirir. “Ayı arkadaş bu kovandaki bal dursun. Bir daha bir şey bulamazsak bunu yeriz” diye ayıyı kandırır.

Ertesi gün ayı yine nafaka toplamaya çıkar. Yüksek bir yerden çevreyi gözetlerken bir yerde bir şeylerin oğullaştığını görür. Doğru oraya varıp bakar ki kocaman bir ağaç, kovuğundan da arılar girip çıkıyor. Meğer bu ağacın başında bir alıcı kuşun yuvası ve yavruları varmış. Ağacın altına durup “Nasıl etsem?” diye düşünürken bu alıcı kuş bunu görür üzerine saldırır. O yana bu yana ayı paldır küldür kaçır ine gelir. Tilki sorar:

“Ne oldu arkadaş, bugün eli boş gelmişsin?”

“Ulan arkadaş bugün bir koca kütük bal buldum. Almak için vardım ama ağacın başında bir koruyucusu var. Beni yanaştırmadı. Ne edip edelim bu koca kütük balı alalım. Ağacın başından kovuktan alsak koruyucudan alamayız. Ağacı dibinden keselim desek kesemeyiz...” diye akıl yürütürler. Tilki “Ulan arkadaş bu masal biraz yalan galiba. Beni kandırıyorsun her halde” diye inanmaz. Ayı, tilkiyi alıp götürür. Ağacı, arıları gösterir. Bunu gören tilki bir akıl düşünür. “Arkadaş ben bir baltadır, kolasterdir bir şey getireyim bunu dibinden yıkalım. O zaman kovuğun içine girer, balı yeriz” der. Ayının da buna akli yatar.

Tilki gider. Bir kolester bulup gelir. Biri bir ucundan biri bir ucundan tutar. Ağacı kesmeye başlarlar; ama vakit akşam olur. “Arkadaş bu işe yarın devam edelim” deyip inlerine dönerler.

Neyse sabah olur. Ayı “Haydi arkadaş başlı kalan işe gidelim. Onu bir halledip gelelim” der. Yola çıkarlar. Giderken çayın kıyısında bir balık şıptısı duyarlar. Hemen tilki “İşte bulduk!” diye çaya sapar. Suyun içine giriverir, kaptığı balığı yutar, kaptığını yutar. Ayı balık falan tutamaz. Tilkinin verdiği birkaç balıkla idare eder. Böyle böyle orada akşamı ederler. Ağacı kesme işi yarına kalır. Dönüp gelirler.

Ertesi gün kalkıp ağacın yanına tekrar gelirler. Bakarlar ki ağaç fırtınadan devrilmiş. İçinden ballar akmış gitmiş.

Neyse kalanlarından biraz bal toplayıp yerler. İnlerine dönerler. İne gelince ayı “Arkadaş iki balık için bir koca kütük balı kaybettik” falan diye acınır. Tilki de “Len arkadaş öyle deme. Alıcı kuştan kurtulduk ya. Belki bizi o kuş parçalardı.” diye ayıyı yatıştırır.

Böyle böyle ayı getirir tilki yer, ayı getirir tilki yer. Yine böyle bir gün ayı bir tuluk yağ bulup gelir. Bu yağ tuluğunu tilkiye kaptırmak istemez. Kendince bir akıl düşünür. Tilkiye “Arkadaş bak bir tuluk yağ getirdim. Aramızda bir yarış yapalım kim kazanırsa bunu o yesin.” der. Nasıl bir yarış yapacaklarını anlatır. “Ben bir tokuç alayım, sen de uzun bir sırık al. İkimiz dövüşelim. Kim galip gelirse balı o yesin!” diyerek aralarında anlaşılır. Ayı bir sırık alır, tilki de tokaç alır; bir gürün içinde dövüşe başlarlar.

Tilki tokacı ayıya bir giydirip hemen gürün içine sokulur. Ayı sırtığı bir salları boş. Böyle böyle ayı epey bir dayak yer. Ayı: “Dur arkadaş bu böyle olmadı. Sopaları değişelim” der. Bu sefer tokucu ayı alır, uzun sırtığı da tilki alır, yeniden başlarlar. Tilki uzun sırtığı ayıya bir patlatır. Ayı tokucu alıp vurasıya, tilki hemen

gürün içine sokulur. Böyle böyle ayı bir güzel dayak yer. Tilki yağ tuluğunu yer yemesine; ama aralarında kavga çıkar. Ayı: “Arkadaş ben senden ayrılacağım. Bak üç gündür açım. Böyle arkadaşlık olmaz.” deyip oradan ayrılır.

Ayı yollara düşer. Tilki de “Bu nereye gidecek?” diye onu gizliden izler. Ayı gide gide bir akşamüzeri bir çiftçiye rast gelir.

Ayı çiftçiye “Dayı bu öküzün birini bana ver” der. Çiftçi “Olmaz, ben tohum kavuşturmadan veremem.” der. Ayı: “O zaman seni yerim” diye çiftçiye korkutur. Adam, ayıya biraz ekmek verip tohumu kavuşturuncaya kadar beklemeye razı eder. Ayı oturup bekler, çiftçi sürmeye devam eder.

Bunu uzaktan gören tilki sorar:

“Leyn çiftçi dayı! Üst yanındaki kara şey nedir?”

Tilkiyi sesinden tanıyan ayı “Kütük de, kütük de!” diye çiftçiye seslenir. Çiftçi de “Kütüktür, kütük” diye bağırır. Tilki oradan “Sen baltayı al da yavaşça kaldır hızlıca o kütüğün başına bir vur!” diye bağırır. Çiftçinin işine gelir. Hemen nacağı alıp, ayının yanına varır. Ayı: “Çiftçi dayı, hızlıca kaldır yavaşça vur!” diye yalvarır. Çiftçi “Olur!” der gibi kafasını sallar. Nacağı yavaşça kaldırıp hızlıca ayıya indirir, ayıyı orada öldürür. Ayıdan kurtulan çiftçinin yanına bu kez tilki çıkıp gelir.

“Ulan çiftçi dayı, ben olmasam ayı seni yiyecekti. Hayatını kurtardım. Herhalde öbür tarafa borçlu gitmek istemezsin.”

“Tabii ki, gitmek istemem borcum neyse vereyim.”

“Borcunu ödemek çok kolay; her gün bana bir tavuk vereceksin!”

Çiftçi bu teklifi kabul eder. Her gün tilkiye bir tavuk getirmeye başlar. Tilki geçincemeyi bu kez de çiftçinin sırtına sarar. Böylece yaşamaya devam eder gider*

* Mevlüt Uludağ, İbişler, 84 yaşında, okur- yazar, köy imamı, , ninesinden.

8. KARAYILAN

Zamanın birinde... Bir fakir varmış. Fakir bir gün geçimini sağlamak için yola düşer. Giderken, önüne bir karayılan çıkar. Karayılan, yolda yaşlı bir adam olup; dile gelir.

“Oğlum nereye gidiyorsun?”

“Üç beş kuruş para kazanmak için yola çıktım.”

“Ben sana para versem bana her gün bir kilo süt verir misin?”

“Veririm.”

Bu anlaşma üzerine, yaşlı adam ona bir tas verip:

“Fılan taşın dibine bu tası koyacaksın. Her gün onun içine, bir kilo süt dökeceksin. Bunun içinde bir altın olacak, onu alıp arkana bakmadan dönüp gideceksin.” diye tembihler.

Fakir adam, “Olur.” der. Böylece anlaşıp ayrılırlar.

Fakir adam, sabah kalkar. Karısına ineği sağdırır. Götürüp taşın dibindeki, tasın içine, sütü döker. Arkasına bakmadan gider. Ertesi gün bir bakar, tasın dibinde bir altın var. Altını alıp, sütü döker. Arkasına bakmadan dönüp gider. Üç gün böyle, beş gün böyle, aradan aylar, seneler geçer. Adam geçimini sağladığı gibi ilerler, zengin olur. Öyle ya, her gün bir altın, her gün bir altın...

Bu adam bir gün pazara gidecek olur. Hanımına: “Hanım, ineği sadığında sütü götür; filan yerde bir taş vardır; o taşın dibinde bir tas vardır; içinde altın vardır. Altını al, sütü dök. Arkana bakmadan dönüp gel.” diye iyice tembih edip, yola düşer.

Adam pazara gidince, kadın ineği sağlar. Taşın dibine varır. Bakar adamın dediği gibi taşın içinde altın var. Altını alır. Sütü döker. Arkasına bakmadan dönüp eve gelir.

Meğerse fakir adamın, bir çocuğu vardır. Çocuk anasının arkasından gider. Bir yere saklanıp anasını izler. Anası sütü döküp geldiğinde, bir karayılan taşın başına gelir. Çocuk da, anasının sütü oraya döktüğünü gördü ya, karayılan sütü içmeye başlayınca, “Eyvah karayılan sütümüzü içiyor.” diye yerden, bir taş alıp karayılana bir atar... Taş tam yılanın kuyruğuna denk gelir. Yılanın kuyruğu kopar. Yılan kuyruk acısıyla çocuğu ısırır. Çocuk oracıkta ölür, kalır. Anasının olanlardan haberi yoktur.

Neyse adam akşam eve döner. Bakar ki çocuk yok, karısına sorar:

“Kadın çocuk nerede?”

“Çocuk nerede ben bilmiyorum sabahtan beri yok.”

“Haa öyleyse bu çocuk, anasının arkasından gitmiştir” diye düşünür. Hemen tası koyduğu yere koşar. Varıp da bakar ki, çocuğu orada ölü. Çocuğu karayılanın ısırmış olduğunu anlar. Ağlaya ağlaya dönüp gider. Oğlunun cenazesini kaldırır.

Neyse, acıyla bu süt işi biter. Çalışacak başka iş de yok. Böyle böyle elde avuçta ne varsa biter. Fakirlik başlar. Gâvurun boğazı yine yemek ister. Bir gün adam: “Ey Cenabı Allah’ım, ben yine fakirleştım. Her gün bir karayılana süt döker, bir altın alır, geçinip giderdim. Ben yine süt dökeyim. Bana altın ver.” diye yalvarır.

O esnada eskiden karşılaştığı, aksakallı ihtiyar, karşısına çıkarak:

“E insanoğlu, ben de kuyruk yarası, sende yürek acısı, evlat acısı, olduktan sonra vermişim, vermemişim bir kıymeti yok.” diye çıkışır.

Adam bundan sonra ne süt verebilir, ne de altın alabilir. Böylece günlerini geçirip giderlerdi. Şimdi öldüler. Geçenlerde mezar üstüne vardım. Allah rahmet eylesin.*

* Mehmet Şişman, Sarı Mehmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden

9. AVCI İLE SARI YILAN

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden avcılar, her akşam odaya birikip yarenlik ederlermiş. “Sen nasıl vurdun? Ben nasıl vurdum?...” diye anlatırlarmış. Bir de avcı başkanı varmış. Bu başkan, avcılar arasında attığını vuranlardan seçilirmiş.

Bir gün, köyün bıyığı yeni terleyen gençlerinden biri de ava gider. Yarenliğe o da katılır. “Sabahleyin ava gittim bir geyik gördüm. Bir attım arka sağ ayağının bakanağıyla, sol boynuzundan vurdum.” der.

“Yalan, böyle şey olur mu?”

“Olur”

“Nasıl olur?”

“Arka ayağıyla, boynuzunu kaşırken attım. Öyle vurdum.”

“Olur mu? Olur, yahu!”

Avcılar, ilk avında böyle hüner gösteren gence “Gel bizim oğlan, sen avcı başkanı ol.” derler. Onu başkan yaparlar.

Ertesi günü avcı başkanı yine ava gider. Birisi sarı, birisi kara iki yılan görür. Bakar ki, ikisi mücadele eder. Güzel yılanı kurtarmak için nişan alır. Derken karayılan diye tetiği bir çeker, sarı yılanı vurur. Karayılan çekip gider, sarı yılan uzanır kalır. Avcı başkanı da üzüntü içinde evine döner.

Bu sarı yılan da yılanlar padişahının kızıymış. Padişah kızının ölüm haberini alır. Öfkelenerek bütün yılanlara emir verir: “Gidin, kim öldürdüyse bunu bulun, yakalayın getirin! Bunu mutlaka avcılardan biri vurdu.” Yılanlar aramaya dağılırlar. Biri de avcılarının her akşam yarenlik ettiğini bilirmiş. Varıp odayı dinler.

O gün akşam, odada av yarenliği başlar. Avcı başkanı: “Bu gün ben iki yılan gördüm. Biri sarı biri kara mücadele ediyorlardı. Bir attım yanlışlıkla karayılan yerine, sarı yılanı vurdum; amma çok acıdım, üzüldüm. Çok yazık oldu. Karayılan da kaçtı.” der.

Oradaki yılan da bu konuşulanları duyar varıp padişaha anlatır: “Avcı, ‘Karayılanı atarken istemeyerek sarı yılanı vurdum.’ diye çok üzülüyor. ‘Çok yazık oldu!’ diyor. Müteessir oluyor. Böyle böyle konuştular.”

Yılanlar padişahı adamlarına emreder:

“Bunu bana getireceksiniz.”

“Emriniz baş üstüne, padişahım.” diyerek huzurdan ayrılırlar.

Ertesi gün akşam casus yılan yine odaya gelir. Avcının ayakkabısının içine girip bekler. Odadakiler dağılırken avcı ayakkabıyı giyeceğinde, yılan ortaya çıkar. Avcının karşısına dikilir. Avcı çok korkar, bir süre hareket edemez. Nihayet yılan önüne geçer, onu yönlendirerek ardından ardından takip eder. Yürü yürü giderken yılanların hududuna girerler. Öbür yılanlara: “Buna dokunmayın. Ben bunu padişahımızın huzuruna götürüyorum.” der.

Neyse varırlar padişahın huzuruna. Padişah olanları bir de avcının ağzından dinlemek ister. Avcıya sorar:

“Nasıl oldu, oğlum?”

“Böyle böyle oldu.”

Olanları dinleyen padişah avcıyı affeder.

Avcıyı uğurlayacağında yılanlar padişahı ya bu

“Benden sen ne istersin?” diye sorar.

“Sağlığını dilerim padişahım.”

“Benim sağlığım para etmez.” deyip bir tükürür... Bunu yalamasını ister. Avcı da tükürüğü yalar. Padişah: “Yalnız bu sırrı kimseye deme! Yoksa ölürsün.” diye tembih eder. Avcı da söz verir.

Padişah: “Götürün bunu, istemeyerek olmuş özür diledi. Serbest bırakın gitsin.” diye yol verir.

Avcı, yılanların hududundan çıkar. Giderken yolda otun biri, “Ben şu derde dermanım.” Bir başkası, “Ben şu derde şifayım.” öbürü, “Bir başka derde devayım.” Kuşlar, böyle böyle... Tükürüğün sırrı ile her şeyin dilinden anlamaya başlar. Bütün hastalıkların dermanını; olacakların geleceklerin, bütün hepsinin durumunu bilir.

Zaman geçer. Bir gün komşusunun sürüsü dağda kalır. Kar kış da bastır.

Adam evinde bir koç beslermiş. İki de köpeği varmış. Köpekler aralarında: “Bu gün sürüyü kurtlar yiyecek. Ağamız ahırdaki koçu keser bize yedirirse, pay ederse biz sürüyü kurtarız” derler. Bunu avcı duyar, akşam komşusuna varır.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm.”

“Ne oldu komşu?”

“Eee! Koyunlar dağda kaldı. Koyunları kurt telef eder diye korkarım.”

“Sen şu koçu kes. Kapının ağzındaki köpeklere pay et. Sabahleyin koyunları sağ selim bulursun.”

Olur mu, olmaz mı derken koçu keser. Parçalayıp köpekler veriyor. Eti alan köpek, bacağı kapan köpek, koşar sürünün yanına. Avcı: “Komşu sen rahat ol, sabah sürünü sapasağlam bulursun.” diyerek oradan ayrılır.

Sabah olur, adam dağa varır. Avcının dediği gibi köpekler koyunu çevirmiş, sürüyü sağ salım toplayıp gelir.

Hayli bir zamandan sonra, avcıdaki değişiklikleri fark eden karısı sorar:

“Yahu adam, sen de bir sır var. Benden gizliyorsun. Bu sırrın nedir?”

“Yahu, bir şey yok” falan dediyse de, karısı ısrar eder.

“Karı koca birbirinin sırrını bilmedikten sonra, bu hayatın tadı olur mu? Ben, senin sırrını bileceğim. Sen, benim sırrımı” Olurdu, olmazdı diye tartışırken sonunda...

“Ben, bu sırrımı dersem ölürüm. Benim suyumu koy ılısın, tabutu hazırla, kefenimi biçtir. O zaman sırrımı derim” der.

Kadın da kafaya almış bir kere bu sırrı öğrenecek. Suyu koyar, tabutu da hazırlar, kefeni biçtirir. O zaman avcı karısının elinden kurtuluş olmadığını anlar. Başlar anlatmaya:

“Karı, böyle böyle oldu. Bir yılan bir sır verdi. Olacağı geleceği bilmem; kurdu kuşu anlamam bundandır.”der.

O zaman bir yılan gelir, avcıyı sokar. Avcı ruhunu teslim eder. Avcının eceli o güneymiş. Allah, avcıya rahmet sizlere selamet versin... *

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, babasından.

10. AVCI MEHMET

Bir varmış, bir yokmuş... Eski zamanda, bir Avcı Mehmet varmış, av avlarmış. Zanaatı avcılıkmış. Bir kedisi bir de köpeği ile geçinip gidermiş.

Bir gün Avcı Mehmet ava çıkar. Öte gezinir beri gezinirken dağda bir karayılanın bir boz yılanı yuttuğunu görür. Karayılanı öldürür, boz yılan kaçır. O boz yılan da yılan padişahının oğluymuş.

Boz yılan gelir, babasına davacı olur:

“Baba, beni Arap yutacaktı. Bir avcı geldi beni kurtardı. Onu öldürdü.” der. Boz yılanın babası:

“Sen o adamı görsen bilir misin?” diye sorar.

“Getirin” diye emir verir. Boz yılan Avcı Mehmet'in yanına gelir:

“Avcı Mehmet, babam seni çağırır.” der. Varır. Boz yılan.

“Amma babam, dile dilediğini derse, kutunu dilerim de” diye tembih eder.

Başka bir şey dileme der. Avcı Mehmet varır. Yılanın babası, Avcı Mehmet'e:

“Ne dilersin? Dile dilediğini” der. Avcı Mehmet,

“Sağlığını dilerim.” Yılanın babası tekrar:

“Hayır! Dile dilediğini” der. Avcı Mehmet:

“Sağlığını dilerim.” der. Yılanın babası tekrar:

“Dile dilediğini” der. Avcı Mehmet:

“Kutunu dilerim” der üçüncüde. Yılanın babası:

“Aa! Olmadı ya” der. Neyse boz yılan babasına:

“Baba, bir kutuyu sakınacak mısın? Arap beni yutsa daha mı iyiydi” der. Vermiş. Avcı Mehmet kutuyu alır. Kutuyu açıp bakar ki, bir de ne görsün kutunun içinde:

“Sen buyur biz turalım.” “Sen buyur biz turalım” diyen iki tane adam. Avcı Mehmet:

“Beni aldığınız gibi evime götürün” der. Kutunun içindekiler Avcı Mehmet'i aldıkları gibi evine iletirler.

Avcı Mehmet yine dağlarda gezer tezer, avlanırken gezerken, bir kocakarı varmış. Bu kocakarı hiyallanmış (şüphelenmiş):

“Siz nasıl çalışırsınız, böyle şey mi olur? Tek tek saraylar yapar şey edersiz?”

Avcı Mehmet'in kızı:

“Babamın bir kutusu vardır. Onu açtı mı böyle çalışırsınız.” demiş. Kocakarı:

“Ne eder o kutuyu?” diye sorar.

“ Akşam oldu mu yastığının altına kor da öyle yatar.” demiş. Kocakarı birkaç gün öte dolanır, beri dolanır. Sonunda Avcı Mehmet'in kutusunu çalar. Kocakarı kutuyu açar bakar:

“Avcı Mehmet'i alın gelin!” der. “Alın! Galla Kuyusu'na atın” der. Avcı Mehmet'i alırlar, aldıkları gibi, Galla (Fare) kuyusuna atarlar. Avcı Mehmet'in ardına kedisi köpeği de düşer. Kedisi de Avcı Mehmet'in ardından kuyuya atlar. Fareler birikiverir. Kedi, kuyudaki farelerden bir onu bir bunu çarpıverir. Kemelerin padişahı, Avcı Mehmet'e:

“Şu mahlûkunu zapt et” der. Avcı Mehmet:

“Ben mahlûkumu zapt etmem” der. “Benim yitiğim var. Onu bulacaksınız öyle zapt ederim.” der. “Durdur öyleyse” der Keme Padişahı. Avcı Mehmet kedisini durdurur. Kemelerin hepsini biriktirip Avcı Mehmet'in yitiğini görenin olup olmadığını sorar. Bir topal keme:

“Benim vardığım evde, bir kocakarı var. Bir kutusu var. Ağzına alıp da yatar.” der:

“Bunu getirebilir misin?” Topal keme:

“ Getiririm.” der. Topal keme kocakarının evine gelir. Serekte (rafta) bir biber kutusu varmış. Keme kuyruğunu suda ıslatıp, biber kutusuna da batırır. Biberli kuyruğunu kocakarının burnunun önünden bir geçirir. Kocakarı bir hapşırır. hapşırınca, kutu ağzından kapıya doğru tüyer gider. Keme kutuyu aldığı gibi takırdatarak getirip Keme padişahına gösterir. Keme padişahı da Avcı Mehmet'e sorar:

“ Bu mu?” Avcı Mehmet kutuyu açar. İçindekilere:

“ Beni buradan çıkarın.” der Kedisiyle beraber kuyunun dışına çıkar. Kemeler bakıp kalır. Bakar ki, köpeği de kuyunun başında yatıp onu beklemiş. Avcı Mehmet, kedisi köpeğiyle beraber eve gelir. Kutuyu açar.

“ Dağdan bir aygır tutun gelin” der kutunun içindekilere. Onlar bir aygır getirirler. Bu sefer:

“Kocakarıyı getirin” der. Kocakarıyı getirirler. Avcı Mehmet, Kocakarıyı aygırın kuyruğuna takar. Aygırı salıverir. Aygır, kocakarının yedi dağda yedi parçasını koyar. Kocakarı hırsızlığının cezasını yedi dağda parçalanarak öder.*

* Mehmet Ali Sağlam, Kesme, 98 yaşında, okur – yazar değil, çiftçi, koca dayısından.

11. BALIK BİLMEZSE HALIK BİLİR

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde... Vaktin padişahının gözleri kör olmuş. O hekim, bu hekim, şu hoca, bu hoca... Bir çare bulamazlar. En son bir adam şöyle bir yol gösterir: “Arkadaş, denizde yaşayan bir balık var. Onun benzeri yok, güzel mi güzel bir balık. Bu balığı bulup, padişahın gözlerine sürerseniz, padişahımızın gözleri açılır.”

Padişah, bunun üzerine emir verir:

“Kim, bu balığı bulup çıkarırsa, onu altına boğacağım. Girin denize; bu söz konusu, balığı bulup çıkarın!”

Hep gençler, denize dalar. Bunların arasından on iki on üç yaşlarında, bir delikanlı balığı bulur. Bakar ki, o kadar güzel bir balık. Gerçekten de söylendiği gibi eşi benzeri olmayan güzellikte... Balığı öldürmeye kıyamaz. “Padişahı da Allah yarattı, bu balığı da. Padişahı, kör eden de Allah. Herkes başına geleni çeksın.” diye düşünüp bu güzel balığı salıverir. Adamlar denizden geri döner. “Padişahım, öyle bir balık bulamadık.” derler. Padişah, çaresiz derdiyle baş başa kalır.

Neyse delikanlı: “Bu memleketin iyi bir geleceği yok. Gurbete gidip çalışayım. Üç beş kuruş kazanayım. Yarın hem evlenmemde, hem de askerliğimde faydası olur.” diyerek yola çıkar. Yolda giderken, aynı istikamete giden birine rastlar:

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Delikanlı, nereye gidiyorsun?”

“Konya’ya çalışmaya gidiyorum.”

“Ben de o tarafa gidiyorum. Beraber gidelim.”

Hoşbeşten sonra arkadaş olurlar, yola beraber devam ederler. Yürürler yürürler bir yerde, akşam olur. Orada konaklarlar. Sabah kalkıp yine yola devam ederler. Uzatmayalım, Konya’ya varırlar. Yol arkadaşı der ki:

“Bak delikanlı, benim senden bir istirhamım var. Kabul edersen beraber çalışalım.”

“Nedir, buyur amca.”

“Günlük ne kazanırsak, üç beş ne olursa, ortak olacak razı mısın?”

“Razıyım”

“Söz mü?”

“Söz.”

“Tamam, o zaman beraber çalışalım.”

Böylece, tam yedi yıl çalışıp ne kazanırlarsa ortak olacaklarına şartname koşarlar. Çalışmaya başlarlar. Para olursa, bölüşürler. Ev alırlarsa, ortak alırlar. Ne olursa, taksim ederler. Böylece büyük zengin olurlar.

Yedi yılın dolmasına, birkaç ay kala delikanlı “Ağabey, bana padişahın kızını ister misin?” diye sorar.

Arkadaşı “İsteyelim. Allahın emri ya... Padişah olduysa, Allah olmadı ya hâşâ. Her halde, o da Allah’ın emrini bilir.” diyerek padişahın huzuruna varır, Allah’ın emri kızını ister. Neyse padişah kızını verir. Akşam nikâh kıyılır.

Gerdeğe girecekleri zaman arkadaşı: “Bak delikanlı, biz bu kızı da bölüşeceğiz; ama siz biraz yatın uyuyun. Daha sonra bunu taksim edelim.” der.

Genç kızla, delikanlı endişe ve heyecan içinde yatarlar. Kız uyur, dururken oğlan da uyur. Arkadaşı da, odanın içinde bir kenarda bekler. Bu arada kızın ağzından, bir karayılan çıkar. Kafasını oğlana doğru uzatıp sokacağında, arkadaşı yılanı öldürür. Bir yere koyar. Bu arada kız uyanır, az sonra oğlan da uyanır. Arkadaşı: “Gel şu taksimi edelim. Sabah da ayrılacağız zaten zamanımız da doluyor.”der. Delikanlı istemeyerek de olsa kabul eder. Ne de olsa önceden konuşup anlaşmışlar ne kazanırsak ortadan bölüşeceğiz diye. Sıra kıza gelir.

Kızın bir ayağını bir yere, bir ayağını bir yere; kollarının birini bir yere, öbürünü bir yere bağlarlar. Arkadaşı kızı ikiye bölmek için baltayı eline alır. Baltayı kaldırır. Vuracak gibi yapınca, kız korku ve panikle “hık” diye bir ses çıkarır. Ağzından iki karış kadar boyunda iki karayılan yavrusu çıkar. Baltayı bir birine, bir birine vurur öldürür. Sonra kızı çözüp sorar:

“Kızım, sen daha önce, başka birisiyle hiç evlendin mi?”

“Amca, babam beni iki defa gelin etti. Ama gerdek gecesi günü ikisi de öldü. Onlarla evlenemedik.”

“Neden öldü?”

“Vallahi bilmiyorum, öldüler işte.”

Yol arkadaşı olanları bir bir anlatmaya başlar:

“Bak, senin içinde bir yılan vardı. Damatları o yılan sokuyordu. Büyük yılan, sen uyuduğun zaman, damadı sokmak için çıktı. İşte öldürdüm. Yavrularının da, senin paniğin ve korkunla çıkacağını biliyordum. Onları da öldürdüm. Artık yılanlardan kurtuldun. Allah sizi mesut etsin.”

Yedi yıl da o gün dolar ayrılma vakti gelir. Yol arkadaşı: “Bak genç oğlan, yedi yıl doldu artık. Bu kadar zamandır, sen benim kimliğimi hiç sormadın. Kazandığımız para, ev, apartman, yat, yalı neyse, hepsi senin olsun. Helâlî hoş olsun. Sen de, hakkını helal et, ayrılalım.” der.

Delikanlı helal eder; ama yine adamın kim olduğunu sormaz.

Arkadaşı “Len arkadaş, sen benim kimliğimi, merak edip niye sormazsın?” diye üsteleyince delikanlı sorar:

“Sen kimsin?”

“Sen, denizde bir güzel balık tuttun mu? Merhamet edip, acıyıp balığı saldın mı?”

“Saldım.”

“İşte ben o balığım” deyip ayrılır.

İşte “ Balık bilmezse Halik bilir” sözü buradan gelir. Yap iyilik at denize, balık bilmezse Halik bilir.*

* Mehmet Kayacan, Çandır, 58 yaşında, okur-yazar değil, çiftçi, büyüklerinden.

12. ÜÇ KARDEŞ

Bir varmış, bir yokmuş... Köylerin birinde üç kardeş varmış. Günü gelmiş babaları ölmüş. Oğullar analarıyla birlikte yetim kamlar. Babaları fakir olduğu için çocuklarına pek bir şey bırakamamış.

Bir gün anaları der ki: “Oğullarım ben sizi besleye besleye büyüttüm. Haydi, artık çalışmaya gidin.” Torbalarına ekmek katıverip uğurlar.

Üç kardeş iş bulmak için gurbete çıkar. Gide gide giderler bir çeşmenin başına varırlar. Küçük, “Ben acıktım.” der. Büyükler: “Biz acıkmadık” deyip yola devam eder. Küçük oğlan ekmek yemek için orada kalıverir. Sonra arkalarından gider; ama ağabeylerini kaybeder. Neyse ki, ağabeyleri geri dönüp onu bulurlar.

Böyle böyle bir dağa varırlar. Burada ucu bucağı görünmeyen bir arpa tarlası ile başucunda da bir ev görürler. İçeriye girerler bakarlar ki, içeride kimse yok. Ocakta bir tencere et, dolapta da ekmek var. İyice acıkan kardeşler bunları yemeye başlarlar. Derken devlerin uğultuları duyulur.

Hemen dolaplara sinlenirler. Devler gelir yerler içerler, aralarında konuşmaya başlarlar. Devlin başı “Görüp geçirdiğinizi anlatsanıza” der. Devlerden biri anlatmaya başlar: “Falan yerdeki harman yerinin altında altın var. İnsanoğlu onu bilip kazmıyor.” Öbür dev söze devam eder: “Falan değirmenin altında bir çuval altın var. İnsanoğlu bulup çıkarmıyor.”

Kardeşler, konuşulanları duyar. Devler uyuduğu zaman, hor hor horlarmış. Dururken devlerin horultusu çoğalıp uykuları koyulaşınca dışarı çıkarlar. Hemen oradan usulca kaçırlar. Devlerin haberi olur, arkalarından yetişip onları yakalarlar. Devlerin başı, üç kardeşlere: “Bakın benim arpa var, onu biçin sizi salayım!” der.

Hiç durmadan çalışıp biçerler. Küçükleri yorulup uyuyuverir. “Kalk, uyuma çabuk bitirip gidelim” deyip küçüğü uyandırır. Çalışmaya devam ederler. Devlin bir de kızı varmış. Çalışırken devlin kızı gelip oğlanları uyarır: “Siz bu arpayı bitiremezsiniz, hemen buradan kaçın. Babam gelince sizi öldürüp yiyecek.”

Hemen oradan kaçarlar. Gide gide devlin söylediği harman yerine varırlar. Orayı kazıp altını çıkarırlar. Birinin donunun paçalarını bağlayıp içine doldururlar. Yüklenip yola çıkarlar. Giderken “Değirmenin altındaki hazineyi de alalım” diye karar verirler. Neyse değirmene gelirler bakarlar ki, değirmenci de orada. Değirmenciye “Amca sen, bu değirmeni kaldır. Değirmenin bedelinin iki katını verelim” derler. Değirmenci: “Bu benim ekmek tekmem.” diye kabul etmez.

O gece orada yatıp yola devam etmeye karar verirler. Büyük oğlanla, ortanca oğlan “Bizim küçük oğlan yolda bize muzır olur. Hem de altınlara ortak olur. Biz bunu bırakıp kaçalım” diye düşünürler. Küçüklerinden kurtulmak için bir yol bulurlar.

Gece büyük oğlanla, ortanca oğlan su dökmek için dışarı çıkar. Kardeşlerini bırakıp, başka memleketlere kaçıp giderler. Oralarda ikisi altınları bölüşürler. Gezerler, tozarlar; yerler, içerler; eğlenirler. Altınları çok ya... Onlar geze dursun.

Bizim küçük oğlan sabah uyanır. Bakar ki, kardeşleri de altınlar da yok. Oralara bir bakınır, arar tarar; ama bulamaz. Küçük oğlan anlar ki, kardeşleri çoktan gitmiş.

Değirmenci neler olduğunu merak edip sorar. Küçük oğlan, başlarına geleni böyle böyle anlatır. Değirmenin altında da bir çuval altın olduğunu söyler.

Değirmeni birlikte kaldırır. Bir çuval altını bulurlar. Değirmenci ile aralarında pay ederler. Değirmencinin de güzel bir kızı varmış. Değirmenci oğlanı beğenip kızını da ona verir. Atlara bindirip oğlanın memleketine uğurlar. Oğlan memleketine varır, kardeşlerini orada da bulamaz.

Küçük oğlan köyüne yerleşir. Kendine saray gibi bir ev yaptırır. Çoluk çocuğu olur. Bağlar, bahçeler davarlar kazanır. Memleketin ağası olur. Böyle böyle aradan yirmi sene geçer.

Öbür kardeşleri oralarda gezerken tozarken altınları bitirir. Aç sefil kalıp “Bari memleketimize gidelim” diye yola düşerler.

Küçük oğlan bir gün evinin sofasında otururken garip, yaşlı, rezil iki kişinin geldiğini görür. Hizmetçilerine emir verir:

“Alın şu garipleri içeri de yiyip, içirin karınlarını doyurun! Nereden gelip nereye gittiklerini sorun.”

Hizmetçiler, bunları içeriye alıp yedirip içirirler. Nerden gelip nereye gittiklerini sorarlar. Gelenler anlatmaya başlar. Küçük oğlan da “Şunlara bir ‘Hoş geldiniz’ diyeyim. Her geleni Hızır bilmeli, nedir ne değildir?” diye yanlarına gelir. Anlatılanları o da dinler dinler, sonunda gelenlerin ağabeyleri olduğunu anlar.

“Kardeşlerim, ben sizin küçük kardeşinizim. Siz beni koyup gittikten sonra böyle böyle oldu.” diye o da başından geçenleri anlatır. Büyük kardeşleri mahcup olurlar, af dilerler. “Biz senin kapına uşak duralım.” diye yalvarırlar. Küçük oğlan, üç beş altın verip onları gönderir. Onlar da el katarına katılırlar. Üç kardeş bundan sonra mutlu yaşarlar. *

* Feride Karataş, Çobanisa, 79 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, büyüklerinden.

13. ZÜMRÜDÜ ANKA KUŞU

Bir varmış, bir yokmuş... Eski zamanda... Bir padişah varmış. Padişahın bahçesinde, bir tek nar ağacı varmış. Bu ağaçta, her sene bir tek nar bitermiş. Bunu da bu gün erecek, yarın erecek derken bir dev gelir, alır gidermiş. Padişah, bahçesindeki tek bir narı devin yemesine kızarmış; ama elinden bir şey de gelmezmiş.

Zamanla padişahın oğlanları yetişir. Büyük oğlan. “Baba, bana müsaade et. Bu dev ben öldüreyim.”der.

Padişah, büyük oğlunu gönderir. Oğlan, dev öldüreyim diye bahçeye varıp, beklemeye başlar. Dururken her tarafından ateş püsküren, yedi başlı dev görür. Oğlan bunu görünce elindeki oku, yayı bırakıp kaçıp gelir.

Ertesi yıl ortanca oğlan: “Baba, kardeşimin öldüremediği dev, ben öldüreyim.”der. Padişah: “Haydi, bakalım, bir de sen git.” deyip gönderir. O da, ağabeyi gibi kaçıp gelir.

Ertesi yıl küçük oğlan gider. Bu, Kuranı Kerim’i alır eline, okumaya başlar. Okurken okurken dev gelir. Tam narı alıp da götüreceğinde, oku bir fırlatır ok deve isabet eder. Dev yaralı bir vaziyette gider. Küçük oğlan gelir; durumu kardeşlerine anlatır: “Kardeşlerim, ben devı yaraladım; yalnız öldüremedim. Narı bıraktı gitti. İşte narı getirdim. Beraber gidelim, kanından izini bulalım, devı öldürelim.”

Üç kardeş bir olup, devin kanını izleye izleye bir in deliğine varırlar. Devın buraya girdiğini düşünürler. Büyük kardeş: “Kardeşlerim, ben aşağıya gireyim. Devı öldürüp geleyim.”der. Bunu urganla aşağıya salarlar. İnerken inerken bağırmaya başlar: “Üşüdüm!.. Üşüdüm!.. Çekin beni yukarıya!..” Çekip, çıkarırlar. Kardeşlerine, “Aşağıda bir soğuk var, bir soğuk var. Girilecek gibi değil.” diye anlatır. Ortanca kardeş: “Beni sallayın. Ben soğuğa dayanırım. Bir de ben uğraşayım. ‘Dondum, üşüdüm’ dersem bile çekmeyin. Sallamaya devam edin.”der.

Bu sefer onu, aşağıya sallarlar sallarlar... Dururken “Üşüdüm! Üşüdüm!” diye bağırmaya başlar. Bunu biraz daha sallarlar. Bu sefer “Yandım!... Çekin beni yandım!...” diye bağırmaya başlar. Kardeşleri: “Bu yandım diye bağırıyor. Kardeşimiz yanar gider. Çekelim şunu.”diyerek ortanca oğlanı çekip çıkarırlar. O da, “Dayanılacak gibi değil. Çok sıcak! Çok sıcak!” diye anlatır.

Küçük kardeşleri: “Bu sefer de beni sallayın. Bir de ben deneyeyim. Yalnız, ben ‘Üşüdüm’ dedikçe de sallayın. ‘Yandım’ dedikçe de sallayın. Ben bağırdıkça sallayın. Çıkarmayın.” diye tembih eder.

Küçük kardeşi de aşağıya sallarlar. “Üşüdüm!” dedikçe sallarlar. “Yandım!..” dedikçe sallarlar. Dururken sesi kesilir. Oğlan deliğin dibine inip ipini çözer. Delikte biraz gittikten sonra yaralı devi bulup keser, öldürür. Deliğin dibindeki odaları bir bir gezer. Odaların insan dolu olduğunu görür. İçlerinden, üç tane kız ayırır. Kızlardan birini ipe bağlar: “Bu büyük kardeşimin nasibi! Çekin yukarıya.” diye bağırır. Çeke çeke çekerler. Allah vergisi güzel bir kız... Büyük oğlan sevinerek: “Bak, kardeşim bana ne güzel bir hediye yolladı.” der. Tekrar ipi sallarlar. Oradan kızın birini daha bağlar: “Bu da ortanca kardeşimin nasibi, çekin!” diye bağırır. Çeke çeke çekerler, yine güzel bir kız çıkar, onu da çözerler. Ortanca kardeşi de sevinir.

Bir yol, kendi nasibine sıra gelir. Onu takıp yukarıya salacak ya. Kız: “Şimdi beni takıp yukarı salarsan, kardeşlerin beni kıskanır. Evvela sen çık ondan sonra ben çıkayım.” dediyse de dinletemez. Oğlan: “Hayır, benim kardeşlerim, katiyen kıskançlık yapmaz. Ben seni burada bırakıp, yukarıya gitmem.” diye ısrar eder.

Giderdin, gitmezdin derken kız önce çıkmaya razı olur. Oğlana başından iki kılı verip: “Şayet seni, kardeşlerin delikte bırakırsa, kılları birbirine çak. Çaktığında bir siyah, bir de beyaz koç gelir. Koçlar geldiğinde, sakın siyah koça binme! Beyaz koça bin. O koç seni yeryüzüne çıkarır.” diye tembih eder.

Bir yol o kızı da bağlar: “Bu da, benim nasibim, çekin!” diye bağırır. Çeke çeke çekerler. Baksalar ki, o ondan güzel, o ondan güzel, bu kız hepsinden de güzel.

“Demek ki, kardeşimiz kızların çirkinlerini bize ayırmış. En güzelini kendine ayırmış. Biz bunu delikte bırakalım!” deyip kızları alıp giderler.

Oğlan, yukarıdan ip sallanacak diye öte bekler, beri bekler. İp de yok, bir şey de. Deliğin dibinde kalınca kızın verdiği kıllar aklına gelir. Kılları birbirine bir çakar. Bir siyah, bir de beyaz koç gelir. Beyaz koça bineceğim derken, siyah koca biniverir. Haydi bakalım! Yedi kat yerin dibine gider. Orada giderken bir memlekete varır. Bir koca karıya:

“Anacığım ben susadım. Bana bir su ver.” der.

Kadıncağız: “Veririm; amma biz burada su kıtlığındayız. Suyun başında bir dev var. Her sene yemek için bir kız alır. Bu kızı yiyesiye, herkes ne kadar su alabilirse onunla kalır.” diye anlatır.

Meğer o memlekette bir dev varmış. O dev suyu beklermiş. Ona her yıl bir kız verirlermiş. Dev suyu salarmış. O kızı yiyesiye, herkes suyunu ne alabilirse almış. İnsanı yiyip bitirince, suyun ağzını yeniden kapatmış. O gün de oranın padişahının kızına sıra gelmiş. Deve onu vereceklermiş.

Neyse, kadın tasla suyu verir. Oğlan bakar ki, suyun içi öylece kurt dolu. Öyle ya, bekleye bekleye su kurtlanmış tabii. Oğlan:

“Ana bu kuyu nerede? Ben bu devi bulup öldüreceğim.” der.

Koca karı kuyunun olduğu yeri gösterir. Oğlan, varıp kuyunun başına oturur; okumaya başlar. Okurken okurken dev gelir. Dev gelirken hem oğlanı görür, hem de kızı görür.

“Ooo!... Bu gün benim, kısmet bir iken iki olmuş. Bunların ikisiyle, bir karıncığımı doyurayım.” diyerek gelir. Tam kızı yiyeceğinde, oğlan oku bir fırlatır. Devi vurup öldürür. Padişahın kızı, ne olduğunu anlayamaz. Devın kanına elini batırıp, oğlanın sırtına vurur. Oğlanın sırtına iz bırakır. Oğlan döner, su içtiği koca karının yanına sığınır. Kurtulan padişahın kızı da dönüp eve gelir. Padişah kızını karşısında görünce:

“Kızım sen niye geldin?” Devleti milleti susuz bırakacaksın. Dev suyu kesecek.” diye çıkışır.

Kız: “Baba, devi bir delikanlı gelip öldürdü.” diye anlatır.

Padişah hemen kuyunun başına gider. Bir bakar ki dev ölmüş, su şarıl şarıl akıp durur. Padişah sevinir tabii. Devi öldüren delikanlıyı bulup ödüllendirmek ister. Kızına sorar:

“Sen bu delikanlıyı görsen bilir misin?”

“Bilirim.”

Kız, oğlan devi öldürdüğünde, devın kanına beş parmağını batırıp oğlanın arkasına, vurdu ya. Ondan “Bilirim” der.

Neyse, padişah devi öldüren genci bulmak için; “Bu memleketin bütün ahalisi, padişahın sarayının önünden geçecek.” diye emir verir.

Böylece memleketin ahalisi, sarayın önünden geçmeye başlar. Padişahın kızı da, o genci bulmak için; geçene bakar. Ahali, geçe dursun. Oğlan koca karının evinde oturur. Koca karı: “Oğlum, sen de geçsen de, bahşişi alsan ya.” diye ısrar eder. Bunun üzerine, oğlan da oradan geçer. Kız arkasındaki kan izinden oğlanı tanır. Oğlan padişahın huzuruna çıkarılır.

“Oğlum, benden ne dileğin var?”

“Padişahım, ben senin sağlığını isterim.”

“Oğlum, benden ne dilersen dile. Her dilediğini vereceğim.” Oğlan yine “Sağlığını dilerim padişahım.” diye tekrarlar.

Padişah, üçüncü kez sorduğunda;

“Padişahım, beni yeryüzüne çıkarmanı dilerim.”der.

Padişah, “Bu biraz zor; ama bir uğraşayım.” diyerek bir hafta müsaade ister.

Oğlan, bu zamanda el üstünde tutulur. Sarayda misafir edilir. Neyse bir gün sarayın bahçesinde gezerken, bir ejderhayı ağacın başına ağıp giderken görür. Okunu bir fırlatır, o karayılanı öldürür. Yılanı bir kenara atar, kendisi de ağacın altına uzanıp yatar.

Meğer o ağacın başında Zümrüdü Anka diye bir kuşun yuvası varmış. Bu kuş, her sene bir yavru yaparmış. Bu yavruyu da bir ejderha yermiş. Zümrüdü Anka kuşu gelip, bakar ki orada bir adam yatıp durur. “İşte, benim yavrularımı yiyen bu” diye düşünür. Öte yana varır, kocaman bir taş alıp, getirir. Taşı tam oğlanın üzerine salacağında yuvadaki yavru dile gelir: “Aman anne, sen ne yapıyorsun? Sen yerdeki ejderhayı görmedin mi? Beni o yiyecekti, bu oğlan kurtardı. Ejderhayı öldürdü.” der. Bunu duyan Zümrüdü Anka, taşı başka bir yere bırakıp, gelir.

Yavrusunu kurtaran oğlanı, güneşten korumak için; üzerine kanadını gerer. Ona gölge yaparak öylece bekler. Üstünde böyle dururken oğlan uyanır. Zümrüdü Anka, oğlanın yanına iner.

“Sen benim yavrumu kurtardın. Benden ne dilersin?”

“Beni, yeryüzüne çıkarmanı isterim.”

Zümrüdü Anka kuşu biraz düşündükten sonra, oğlana; “Ben seni yeryüzüne çıkaracağım.”der.

Oğlan: “Nasıl çıkaracaksın?” diye sorunca; “Bana, kırk ton et bulacaksın. Kırk fiçı şarap bulacaksın. Ben, seni o zaman yeryüzüne çıkarırım.”der.

Oğlan, doğru padişaha gelir.

“Padişahım, ben senden kırk ton et, kırk fiçı da şarap istiyorum.” der.

Padişah: “Bunlar kolay.” deyip, hemen kırk ton etle, kırk fiçı şarabı hazırlatıp getirtir.

Oğlan, Zümrüdü Anka kuşuna gelir:

“Tamam, senin dediklerini buldum. Haydi bakalım, nasıl çıkaracaksan çıkar?” der.

İkisi birlikte saraya gelirler. Zümrüdü Anka:“Sen, kırk ton etle, kırk fiçı şarabı benim üzerime yığ; kendin de onun üzerine bin.”der. Oğlan, kuşun dediklerini yapar. Kuş, oğlana; “Giderken ‘gak!’ dediğimde et, ‘guk!’ dediğimde şarap vereceksin.”diye tembihler.

Zümrüdü Anka havalanır. Oğlan, kuşa “gak” dediğinde et, “guk” dediğinde şarap verir; böylece gak guk, gak guk epey bir yol alırlar. Tam yeryüzüne yaklaşınca et biter. Kuş,“Gak” dediğinde, oğlan baldır etini kesip kuşa verir. Kuş, bunun insan eti olduğunu bilir. Bu eti, damağının altına saklar.

Neyse yeryüzüne çıkarlar. Kuş oğlana “Kalk git” der. Oğlan kuşa “Kalk git” der. İkisi de kalkıp gidemez. “Sen git. Ben sonra gideceğim.” Öteki: “Sen git. Ben sonra gideceğim.”der. Bir türlü ayrılamazlar. Kuş: “Sen, bana bir insan eti verdin. Onu nerden aldın?”diye sorar. Oğlan bacağına göstererek: “İşte buradan aldım.”der. Kuş sorar:

“Niye aldın?”

“Yolda et bitti. Sen, “gak” deyince, mecbur kaldım; buradan eti koparıp verdim.”

Kuş, hemen dilinin altındaki eti çıkarıp, oğlanın bacağına yapıştırır. Allah tarafından, oğlan sapasağlam olur. Oradan ayrılırlar. Oğlan memleketine doğru yol alır.

Tam o sırada küçük oğlundan ümidi kesen padişah da, oğlanlarına düğün hazırlıklarına başlar. Küçük oğlanın “Benim hakkım.”diye gönderdiği kızın, katiyen gönlü olmaz. Olmayacak şeyler ister:

“Bana bir elbise yapacaksınız. Bu elbise fıstık kabuğunun içine sığacak.”

Padişah, bütün terzileri çağırıp “Bana bir elbise yapacaksınız, ama fıstık kabuğunun içine sığacak. Yapamazsanız, hepinizi keserim.” der. Terziler merak içinde saraydan ayrılırlar. Ne yapacaklarını düşünür düşünür, evlerinin yolunu tutarlar. Neyse, oğlan da, gide gide memleketine çekip varır. Yolda düşünceli düşünceli giden bir terziyle karşılaşır. Ona üzüntüsünün sebebini sorar. Terzi de, olanları bir bir anlatır. Oğlan da: “Beni yanına çırak alırsan, bu elbiseyi ben yaparım.” der.

“Nasıl yaparsın?”

“Bana kırk mum, kırk da fıstık alın yeter.”

Kırk mumla, kırk fıstık bir şey mi, hemen alıp gelirler. Bunları oğlan alır, bir dolaba girer. Orada mumları yakıp, fıstığı yerken; kızın verdiği kılları hatırlar. Kılları birbirine bir çakar. Hemen bir Arap gelir. Ona ne istediğini sorar. Oğlan da;

“Bana fıstık kabuğunun içine sığacak bir elbise getir.” diye isteğini bildirir.

Arap, oğlanın istediği elbiseyi yapıp getirir. Oğlan, kırkıncı gün dolaptan çıkar. Terzi sorar:

“Ne oldu? Hani elbise?”

“Dolaba bak!”

Terzi dolaba bir bakar, elbise orada. Sevinerek elbiseyi götürüp padişaha verir. Padişah, terziye hediyeler verip uğurlar. Kıza da elbiseyi verip, düğünü başlatır. Elbiseyi alan kız, oğlanın dünya yüzüne çıktığını anlar. Onun yolunu gözlemeye başlar.

Terzi hediyeleri alıp eve gelir. Çırağına “Düğün başladı. Padişah oğlanlarını everiyor. Sen de gitsene.” der. Oğlan: “Benim ne işim var orada. Bana bir sopa vurup öldürürler. Gitmem.” der. Neyse terzi, oğlanı ikna edip, düğüne götürür.

Düğünde at yarışı başlar. Oğlan kılları bir daha çakar, Arap yine gelir. “Bana yel gibi bir at getireceksin...” diye emir verir. Hemen at gelir. Oğlan, bu ata biner, at yarışına katılır. Atıyla, yettiğini bir muşmakla yere düşürür. Yarışa katılanlar: “Bu da ne? Yabancı biri gelmiş. Bizi vurup düşürüyor, vurup düşürüyor. Ele geçecek gibi değil.” diye içlerini bir korku sarar. Yarış, bir gün böyle, iki gün böyle sürer. Korkudan kimse yarışa çıkamaz.

Oğlan atının başını çekip bir kenarda dururken; hemen yakalayıp padişaha götürürler. “İşte, günlerdir bizim atımızı, kendimizi vurup yıkan adam bu!” diye şikâyet ederler. Oğlunu tanıyamayan padişah: “Hemen bunu cellât edeceksiniz.” diye emir verir.

Oğlan söz alıp; “E baba, sen de mi bana düşman idin? Kardeşlerim, beni devin deliğinde bıraktılar, kaçtılar. Şimdi ben, yeryüzüne çıktım. Sen de, beni öldürmeye kalktın.” deyince babası ve kardeşleri onu tanır. Ağabeyleri yaptıklarına çoktan pişman olup, kardeşiyle sarmaş dolaş olurlar.

Kırk gün, kırk gece düğün yapılır. Her oğlan, kendi nasibi olan kızla evlenir. Herkes muradına erer. *

* Mehmet Şişman, Sarı mehmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

14. PADİŞAHA ÜÇ SORU

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde bir padişah varmış. Bunun bir de güzel kızı varmış.

Zamanla padişahın kızı bir oğlanla sevişmeye başlar. Padişah bunları yakalar. Oğlanı hemen hücreye attırır. Kızıyla, oğlanın görüşmesini yasaklar.

Neyse kız oğlanla görüşebilmek için yeraltından bir tünel açtırır. Buradan hücreye varıp oğlanla gizliden görüşmeye başlar. Bu böyle devam ededursun.

Başka bir devletin padişahı ile bunların arasında bir savaş çıkar. Bu taraf çaresiz barış ister.

Karşı tarafın padişahı, kızın babasına üç tay gönderir. “Bak sana üç tay gönderiyorum. Bu tayların hangisi üç aylık, hangisi altı aylık, hangisi bir yaşında? Bilirsen bil. Bilemezsen savaşa devam edeceğim.” diye haber salar.

Padişah, gelen taylara bakar ki, hepsi aynı. Birbirlerinden ayırmak mümkün değil. Padişah buna bir çare ararken, kızının haberi olur. Kız tünelden yine oğlanla buluşup, durumu ona anlatır. Oğlan: “O kolay.” der. “Oraya bir yere saman, bir yere ot, bir yere de süt koyun. Bir yaşındaki gelir samanı yer. Altı aylık olan otu yer. Üç aylık olan da sütü içer. Bunları böylece işaretler gönderirsiniz.”

Bu akıllı alan kız, hemen babasına gelir. “Babacığım ben bir çare düşündüm.” diye oğlanın anlattıklarını anlatır. Padişah: “Bu baya olur. Benim de kafam yattı.” diyerek söylenenleri yapar. Taylardan biri samanı, biri otu yer; biri de sütü içer. Böylelikle bir yaşında, altı aylık, üç aylık tayları belirleyip; karşı tarafa gönderir.

Karşı tarafın padişahı, bakar ki tayların yaşını doğru bilmişler. Savaşı durdurur.

Neyse aradan altı ay geçtikten sonra; karşı taraf tekrar her tarafı aynı kalınlıkta bir saplık gönderir. Padişaha, “Bu saplığın hangi tarafı dibi hangi tarafı başı olduğunu bilirsen bil bilemezsen savaş açacağım” diye bir haber daha salar.

Padişah saplığa bakar, her tarafı aynı kalınlıkta. Neresi dibi neresi başı bilemez. Padişahın kızının haberi olur, oğlana yine gelir. Böyle böyle anlatır. Oğlan: “Bir kazana su koyun. Saplığı içine atın. Saplığın dip tarafı aşağı çöker, baş tarafı yukarıya kalkar.” diye akıl verir.

Kız babasına gelir: “Baba ben bir çare düşündüm, böyle böyle yapalım; böylece öğreniriz.” diye anlatır.

Kızının söylediklerini doğru bulan padişah söylenenleri yapar. Saplığın dip tarafı ile baş tarafını belirleyip gönderir.

Karşı tarafın padişahı bakar ki bunu da bilmişler. Savaşı biraz erteler ama bu durum aklına takılır. Bunları bilen kim olduğunu merak eder. Neyse zamanla padişahın kızının sevdiği bir oğlanın olduğunu, padişah da onu hücreye attığı; bunları onun bilip çözdüğünü öğrenir. Bu haberi duyan karşı tarafın padişahı bir haber daha salar :“Senin hapse attığın sana damat olacak oğlanı, bana gönderirsen gönder. Göndermezsen savaş açarım.”

Padişah oğlanı hapisten çıkarır. Ona durumu anlatır, dönünce kızını vereceğine söz verir. Kızı da :“Baba bizim takdiri ilâhi böyleymiş. Ben bu oğlana nasibim.” der. Oğlan gitmeyi kabul eder.

Padişah, oğlanı bir bölük muhafızla göndermek ister. Oğlan: “Ben muhafız falan istemem kendim giderim!” diye itiraz eder. Okunu, yayını alıp, biner atına gider. Giderken adamın birisinin, pırasa yolar gibi çam ağaçlarını yolduğunu görür. Adama yaklaşıp “Selamünaleyküm Allah’ın zalimi!” der. Adam “Allah’ın zalimi olsam, padişahın damadı olurum.” cevabını verir.

Oğlanın nereye gittiğini sorup öğrenir. Arkadaş olup yola devam ederler. Adam çamın birini yolar omzuna yükler. Giderken dağın dibinde yatan bir adam görürler. Oğlan “Selamünaleyküm Allah’ın zalimi!” diye ona da selam verir. O adam da: “Allah’ın zalimi olsam padişahın damadı olurum.” der. Bu adama da arkadaşlık teklif ederler. O da kabul eder. Meğer bu adam yer dinlermiş. Yerden bütün sesleri duyarmış.

Onu da yanlarına alıp yola devam ederler. Giderken, “Ben susuzum, ben susuzum.” diye bağırıp duran bir adama denk gelirler. Ona da: “Selamünaleyküm Allah’ın zalimi” diye selam verirler. O da ötekiler gibi cevap verir. Onu da arkadaş tutarlar yola devam ederler. Meğer bu adam, iki denizin suyunu içmiş yine susuzluğu geçmemiş, biridir.

Giderken “Ben açım, ben açım!” diyen bir adama rast gelirler. Bu adam da yedi kazan yemeği yemiş, daha doymamış.

Oğlan buna da: “Selamünaleyküm Allah’ın zalimi!” diye selam verir. O da ötekiler gibi “Allah’ın zalimi olsam, padişahın damadı olurum.” cevabını verir. Onu da yanlarına alıp yola devam ederler. Az ileriye varınca, ovanın ortasında hem rüzgâr estiren, hem de buz donduran birini görürler. Onunla da selamlaşır, onu da yanlarına arkadaş olarak alıp yollarına devam ederler.

Bunlar çam yolan adam önde, diğerleri sırayla arkada, padişahın hududuna yaklaşırlar. Padişaha bir haber salarlar. Padişah bir manga asker gönderip oğlanı getirmelerini emreder. Askerler oğlanı almaya gelir. Sırtında çam olan adam askerlere bir salları, bir manga askeri kırar. Bu haber padişaha ulaşır.

Padişah bu sefer bir bölük asker gönderir. Onu da aynı şekilde çamı bir o yana bir bu yana sallayarak kırar. Bunun üzerine bir ordu gönderir. Orduyu da telef ederler.

Padişahın ileri gelenleri: “Askerlerin kırılıp gittiğini, bu altı yedi kişiyi saraya getirip, bunların kim olduğunu bir öğrenelim.” diye padişahı uyarırlar.

Padişah bir haber salıp onları sarayına çağırır. Oğlanla arkadaşları saraya gelir. Padişah: “Bunlar açtır, bir yemek kaynatın yedirelim.” diye emir verir. Kazan kazan yemekler pişirilir. “Bunları siz yiyip bitiresiniz diye pişirdik!” derler. “Ben açım” diyen adam: “Arkadaşlar ben varayım yemeklerin bir tuzuna bakayım.” diye kazanların yanına gelir. Kazanlara dayanır, yemeklerin hepsini yer bitirir: “Ben daha doymadım. Yemek de bitti. Arkadaşlar aç kaldı!”

Bunu gören padişah: “Bunlar terlemiştir, yorgunlukları gitsin!” diye onları bir hamama sokmak ister. Hamamı da öyle yakar ki sular fakır fakır kaynamaktadır. Bunlar hamamın kapısına gelirler. Yedi denizin suyunu içen adam: “Durun arkadaşlar!” deyip kapıdan içeriye bir su kusuyor. Rüzgâr estirip donduran adam da, bir rüzgâr bir fırtına her taraf buz donup kalıyor. Bunlar: “Biz üşüdük” diye çıkıp geliyorlar.

Bu duruma çok şaşırarak padişah, bir çare düşünür. Kızına, “Bu oğlanı alıp falan pınarın başına götüreceksin, orada uyutup geleceksin. Bak senden önce oğlan gelirse seni ona veririm!” der, kızla oğlanı gönderir.

Oğlan, padişahın kızıyla yola düşer. Onlar gide dursun. Yer dinleyen adam bir dağın eteğine yatar, sesleri dinler. Arkadaşlarına: “Falan yere vardılar. Falan yerde dinlendiler.” diye olup biteni haber verir. Böyle böyle bir gün Yer dinleyen: “Şimdi pınarın başına vardılar. Kız oğlanı uyuttu, geriye döndü.” diye haber verir. Bu sefer Seyrekbasan işe başlar, bir iki üç adımda oğlanın yanına varır. Oğlanı aldığı gibi getirir. Padişahın kızı ondan üç ay sonra gelir.

Padişah, kızına “A kızım bu adamı uyutamamışsın bu çoktan buraya geldi.” diye çıkışır.

Kız da :“Baba demek ki bu benim kismetim!” diyerek onunla evlenmeyi kabul eder.

Oğlan, padişahla aralarında anlaşma yaparlar. Oğlan, Padişahın kızını da alıp arkadaşları ile döner geriye.

Yolda gelirken arkadaşları: “Bak arkadaş, biz görevimizi yaptık. Sana bir arkadaş kazandırdık. Allah dirlik düzenlik versin. Hadi uğurlar olsun.” deyip kızla oğlanı uğurlarlar. Onlar orada kalırlar.

Kızla, oğlan gele gele bir ovaya gelirler. Orada kocaman bir saray görürler. “Burada kalalım, kalmayalım” derken zaman da akşam olur. Saraya girip bakarlar ki sarayda kimse yok. Ortada bir sini pilav duruyor. Bunlar: “Biz acıktık!” deyip pilavın başına otururlar. Pilavı yerken kapıdan bir Arap çıkar. Arap: “İzinsiz bu pilav yenmez” diye çıkışır. Oğlan da: “Acıktık, çok açız!” falan der ama Arap söz dinlemez. Aralarında tartışmaya varırlar. İş ilerler, oğlan hançeri çıkarıp Arap’a saplayacağında, Arap yüzündeki peçeyi çıkarır. Oğlan, bir de ne görsün, dünyalar güzeli bir kız...

Bu kız: “Bak yiğit, ben bu güne kadar ne yiğitler gördüm. Hiç biri benimle baş edemediler. Bak bu ovadaki dikili taşlar hep onların mezarı. Benim nasiplim sensin” der.

Oğlan bu kızı da alarak yola devam eder. Gele gele padişahın huzuruna gelir. Padişah baksa ki, damadı olacak oğlanın yanında iki kız.

Padişah bunlara, davullu zurnalı kırk gün kırk gece düğün yapar, bunları evlendirir.

Dün oradan geldim. Oğlanla karıları mutlular. Geçinip giderler.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, avcı arkadaşlarından.

15. BAKLA AĞACI MASALI

Bir varmış, bir yokmuş... Eski zamanlarda memleketin birinde bir nine varmış. Kendi halinde yaşayıp gidermiş.

Bir gün bu nine yolda giderken bir bakla tanesi bulur. “Bu taneyi ne yapsam?” diye düşünür. “Ekmek yapayım desem olmaz. Yapsan bile o kadar küçük bir ekmek olur ki, dişimin kavuğuna bile gitmez. Aç kalırım. En iyisi ben bunu varıp toprağa ekeyim; yeşersin, büyüsün, bakla versin. Ben de onları toplar kurutur, değirmene götürüp öğütür; unundan bir güzel ekmek yaparım.” der. Dedikini de yapar. Bakla tanesini bahçesine eker, beklemeye başlar. Aradan birkaç gün geçer, bakla tanesi toprakta baş gösterir. Ne oluyor demeye kalmadan, öylesine bir hızla topraktan çıkıp boy atar. Böylece bakla, haftasına kalmaz, büyüüp ninenin bulunduğu kulübenin boyunu aşar.

Ninecik bu olup biteni şaşkın şaşkın izler. Bir sonraki hafta bakla uzaya uzaya göklere tırmanıp, bulutlarla konuşmaya başlar. Ninecik bu durum karşısında: “Eh, artık vakittir, koluma sepeti takayım bakla toplamaya çıkayım.” der.

Sepeti alıp koluna takar, bakla ağacına tırmanır. Çıka çıka çıkar, arar; ama bir bakla tanesi bulamaz. Çıkmaya devam eder. Çıkarken çıkarken başı bulutlara değeri. Bakar ki, orada iki kara keçi tos vurup, birbirleriyle kavga ediyor. Kavgacı keçiler nineyi görüp yanına gelirler.

Keçilerden biri der ki: “Ben kışım.” Öbürü de der ki: “ Ben de yazım.” Sonra ikisi bir ağızdan nineye sorarlar:

“Ninecik, söyle bakalım hangimiz hangimizden iyi?” Nine ne desin ne etsin? “Vallahi ikinizde iyisiniz. Bence kış olmazsa yağmur olmaz; ekinler yetişip büyümmez. Yaz olmazsa ekinler cüce kalır; boy vermez tane tutmaz. O nedenle yaz da iyidir, kış da iyidir.” der. Ninenin bu sözleri üzerine, yazla kış nineciğe iki heybe verip yolcu ederler. Ninecik aşağı inince verilen heybeleri açıp bakar ki, ne görsün birinde altın dolu, öbüründe gümüş.

Nine kapı komşu kadınla konuşup söyleşirken, başına gelenleri anlatır. Komşu kadın önemsemez gibi görünür ama mim de koyar.

Ertesi gün, ninecik uyurken komşu kadın bakla ağacına tırmanmaya başlar. Tırmana tırmana başı bulutlara değeri. Bakar ki, iki kara keçi tos vurup birbiriyle kavga ediyorlar. Keçiler, komşu kadını görünce kavgayı aralayıp, yanına gelirler. Kadına, kendilerini tanıtır. Biri: “Ben kışım.” Öbürü: Ben de yazım.”der. İkisi

birlikte: “Hangimiz daha iyidir; kış mı, yaz mı?” diye sorarlar. Komşu kadın: “Ne yaz ne de kış iyidir. Yaz çok sıcak olur, kış da soğuk. O nedenle ne sen iyisin ne de sen.” der. Kışla yaz hiç seslerini çıkarmazlar. Nineciğe verdikleri gibi komşu kadına da iki heybecik verirler.

“Bu heybeleri öyle ulu orta yerlerde açma, bir karanlığa var orda aç. Açtığında kimseler görmesin; tüm yarıkları, delikleri sımsıkı kapat. Heybelerini o zaman aç tamam mı?” diye iyice tembih edip yolcu ederler. Komşu kadın, aşağı iner. Yanına başka komşu kadınları da alarak; heybelerle birlikte evdeki fırına girer. Yanında getirdiği komşu kadınlara, fırının ağzını sıkça kapattırıp, her bir yanı iyice örttürür.

Komşu kadın ortalık zindan gibi olunca, heybecikleri büyük umutlarla açar. Altınlar gümüşler yerine her birinden yılanlar çıyanlar çıkar. Kötü yürekli kadını sokup oracıkta öldürürler. Komşusunu kıskanan kadın kıskançlığın cezasını böylece görür.*

* İrfan Erkayacan, Kesme, 75 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

16. KARA BAKIR HARBİ

Bir varmış, bir yokmuş... Bir adamın üç tane oğlu, üç de kızı varmış.

Bir gün çocukların babaları çok hastalanır. Ölmeden önce oğullarına: “Bacılarınızı ilk gelen taliplerine verin!” diye bir vasiyet eder. Bir süre sonra baba ölür. Günler böylece geçip giderken, bir adam gelip evin en büyük kızını ister. Büyük kızı bu adama verirler. Sonra başka bir adam gelip ortanca kızı ister. Onu da ona verirler. Sonunda bir adam daha gelir, bu adama da en küçük kızı verirler. Babalarının vasiyetini yerine getirdikleri için kız kardeşlerini kimlere verdiklerini hiç araştırmazlar.

Aylar sonra erkek kardeşlerden biri, kardeşlerini kimlere verdiklerini merak eder. Onları görmek için yola çıkar. İlk önce büyük kız kardeşinin yanına gelir, halini hatırlar. “Kardeşim, biz seni verdik ama nasıl birine verdik?” der.

Kız kardeşi de “Siz beni çok efendi birine verdiniz, merak etmeyin. Benim kocam Kurbağalar Padişahı.” der.

“Kocan, şimdi nerede?”

“Kara Bakır Harbi’ne gitti.”

İki kardeş böyle konuşurken saatler geçer ve kızın kocasının eve dönüş vakti gelir. Kız bu sırada abisine bir tokat atar ve abisi de elmaya dönüşür. Kız da elmayı saklar. Abisine kocasının bir kurbağa olduğunu göstermek istemez. Kızın kocası kurbağalarla birlikte sürü halinde eve gelir. Bu kurbağalar bahçedeki havuzu geçince yakışıklı delikanlılara dönüşürler. Kocasını eve girince: “Bu evde insan eti kokuyor.” der. Karısı da “Bir şey yok” der fakat kocası insan eti kokuyor diye ısrar eder. Kızı sıkıştırınca dayanamaz, “Buraya kardeşim geldi.” diye anlatır. Kocasını da: “Kardeşin nerede?” diye sorar, onu görmek istediğini söyler. Bunun üzerine kız elmaya bir tokat atar ve elma kardeşine dönüşür. Kızın kardeşi ile kocası gece boyunca yiyip içip konuşurlar. Sabah olunca kızın kocası yine harbe gitmek için hazırlanır. Kardeşi de Kara Bakır Harbi’ne gitmek için eniştesiyle yola çıkar.

Diğer erkek kardeş de ortanca kardeşini ziyaret etmek için kardeşinin evine gider. Halini hatırlar. Sorduktan sonra “Kardeşim biz seni kime verdik?” der. Ortanca kız da: “Siz beni Yengeçler Padişahı’na verdiniz ama o şimdi Kara Bakır Harbi’ne gitti” der. İki kardeş konuşurken zaman geçer ve Yengeçler Padişahı’nın dönüş vakti gelir. Kız bunu fark edince kardeşine bir tokat atar ve kardeşi elmaya dönüşür. Elmayı da bir yere saklar. Kocasını eve gelirken yengeç ordusuyla birlikte havuzdan

geçer ve hepsi havuzdan çıkınca yakışıklı birer delikanlıya dönüşürler. Kocasını içeri girince: “Bu evde insan eti kokuyor.” diye söylenir. Ortanca kız da: “Bu evde insan yok!” dediyse de kocasını inandıramaz. Kocasını evde insan olduğunu ısrar edince, kız da kardeşinin geldiğini söyler. Kocasını da kızın kardeşiyle konuşmak ister. Bunun üzerine kız elmaya bir tokat atar, kardeşi ortaya çıkar. Erkek kardeş eniştesiyle gece boyunca yiyip içip konuşur. Sabah olunca Yengeçler Padişahı, Kara Bakır Harbi’ne gitmek için hazırlanır. Ortanca kardeş de bu yengeçler ordusuna katılır.

Diğer erkek kardeş de küçük kız kardeşini ziyaret etmek için evine gelir. Kardeşinin halini hatırlarını sorduktan sonra, “Kardeşim biz seni kime verdik?” der. Küçük Kız da “Siz beni Karıncalar Padişahına verdiniz. O şimdi Kara Bakır Harbi’ne gitti.” der. Böylece saatler geçer ve Karıncalar Padişahı’nın eve dönüş vakti gelir. Bu durumu fark eden kız, kardeşine bir tokat atar ve kardeşi o sırada elmaya dönüşür. Karıncalar Padişahı ve ordusu bahçeden geçince bir anda yakışıklı delikanlılara dönüşür. Karıncalar Padişahı kıza, “Bu evde insan eti kokuyor!” der. Kız da kocasının ısrarlarına dayanamaz ve kardeşinin kendisini ziyarete geldiğini söyler. Kocasını kardeşini görmek isteyince, kız elmaya bir tokat atar ve kardeşi ortaya çıkar. Kardeşi eniştesiyle gece boyunca yiyip içip konuşur. Sabah olunca Karıncalar Padişahı kara Bakır Harbi’ne gitmek için hazırlanır. Erkek kardeş de eniştesiyle birlikte harbe gider.

Böylece Kurbağalar Padişahı, Yengeçler Padişahı, Karıncalar Padişahı, kayınları ve ordularıyla birlikte Kara Bakır denilen yerde toplanırlar. Kara Bakır ile savaşmak için hazırlıklara başlarlar.

Bir zamanlar, bir adama, arkadaşı emanet olarak bir sandık vermiş. Bu sandığın içinde ise Kara Bakır isimli bir dev kilitliymiş. Adam bu sandığı emanet ederken; “Sakın bu sandığı açma!” diye tembih eder. Fakat adam dayanamaz, sandığın içinde ne olduğunu merak ederek açar. Sandığın kapağını açar açmaz içinden çıkan Kara Bakır isimli dev, adamın güzeller güzeli kızını kaçırarak havalanır. Kızı yüksek bir kulenin içine hapseder. Bu kulenin içine hiçbir şekilde girilmiyormuş. Üç kız kardeşin kocaları senelerce Kara Bakır Harbi’ne gelirlermiş. Amaçları devin tılsımını öğrenip, kızını kurtarmakmış.

Karıncalar Padişahı’nın ordusundan biri, karıncaya dönüşerek kulenin taşları arasından kızın bulunduğu odaya gelir. Odaya girince bir de ne görsün, içeride ayın on dördü gibi güzeller güzeli bir kız. Karınca kıza, buraya nasıl geldiğini sorar. Kız da devin kendisini nasıl uçurarak buraya kaçırdığını anlatır.

Bunun üzerine karınca ile kız, devin tılsımını öğrenmek için plan yaparlar. Devın geleceği sırada karınca bir köşeye çekilerek saklanır. Kız deve: “Sen çok iyisin, bana çok iyi bakıyorsun. Ben ne de olsa bu kuleden hiçbir şekilde kaçamam. Senin tılsımın ne?” diye sorar. Dev de her gün. “Benim tılsımım tahta, benim tılsımım çalı, benim tılsımım su!” diyerek kızı oyalar.

Karınca da her gün duyduğu tılsımı karınca, yengeç ve kurbağa ordusuna iletir. Onlar da söylenenleri, işbirliğiyle kulenin içine çıkarırlar, ama bir sonuç elde edemezler.

En sonunda dev kıza inanıp, tılsımının bakır olduğunu söyler. Bunu duyan karınca, hemen aşağıdakilere tılsımın bakır olduğunu iletir. Üç ordu, bakırda bulup kuleye getirirler. Sırrı bozulan Kara Bakır devı yakalayıp, tekrar sandığa kilitleyerek kulede bırakırlar. Bu güzeller güzeli kıızı da kuleden alıp, ailesine teslim ederler.*

* Osman Eryiğit, Kasımlar, 80 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, arkadaşlarından

17. GÖDEN KURBAĞA

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde zengin bir adam üç oğlu ile birlikte yaşamış.

Bu adam, iyice yaşlanır, ölmeden önce oğullarına vasiyette bulunur.

Büyük oğluna bir tarla bağışlayıp, “Sen bu tarlayı ek, rızkını temin et.” der. Ortanca oğluna, bir sürü bağışlar. “Sen de bu sürülerin neslini devam ettir, rızkını onlardan temin et.” der. Sıra küçük oğlana gelir. Babası buna bir ok verip, “Oğlum bu oku al, doğuya doğru son gücünle at; okun düştüğü yerde ne varsa o senin olsun. Ona iyi bak.” der.

Çok geçmez adam hakkın rahmetine kavuşur. Oğulları vasiyet üzere malları bölüşürler. Küçük oğlan oku alıp, doğuya doğru son gücüyle atar. Merakla okun düştüğü yere koşar, bakar ki bir ‘göden kurbağa!’ Buna bir anlam veremez ama babasının vasiyetine de uyar. Bu ‘Göden kurbağayı’ alıp evine götürür. Durumu annesine de izah eder. Ona iyi bakmasını öğütler.

Bir gün oğlanın annesi yufka açıp ekmek yaparken; kurbağa ekmeği çiğner. Anne de kurbağaya bir oklava vurup, ekmeğin yanından uzaklaştırır.

Böyle böyle günler geçerken, bir komşu köyde düğün olur. Oğlanın annesi de bu düğüne gider. Annenin gidişini fırsat bilen göden kurbağa, hemen orada soyunur; üzerindeki kurbağa derisini çıkarır. Ayın on dördü gibi parlayan, peri gibi güzel bir kız oluverir.

Annenin gittiği düğüne bu kız da gider. Kız, düğün evinin avlusundan girerken, güzelliğiyle tüm köy halkının dikkatini çeker. Herkes eğlenceyi bırakıp, bu güzel kızla ilgilenmeye başlar. Oğlanın annesi de bu kızı orada görür, güzelliğine hayran kalır. Düğün sahibi, kızla selamlaşıp buyur eder. İzzet ikramdan sora, kıza nereden geldiğini sorar. Kız da: “Oklava vuran köyden geldim.” der. Bu sözleri duyan oğlanın annesi, ürperir hayretini gizleyemez ama ‘oklava vuran köyden’ sözüne de tam bir anlam veremez.

Düğün biter bitmez kız herkesten önce eve döner. Evde çıkardığı deriyi giyerek yeniden göden kurbağası olur. Bir zaman sonra oğlanın annesi de düğünden gelip bakar ki kurbağa orada.

Yine bir gün oğlanın annesi ekmek açarken, kurbağa ekmeklerin yanına yaklaşır. Bunu gören ana, buna bir şiş vurup oradan uzaklaştırır.

Ertesi Perşembe günü bir başka komşu köyde düğün vardır. Bu düğüne oğlanın annesi de davetlidir. Gün gelir, kadın düğüne gider. Kurbağa da derisini değiştirir, güzel bir kız olup düğüne gider. Düğünde yine herkesin gözü bu kızın üzerindedir. Aralarında bu güzel kızın, kim olduğu, nereden olduğu konuşulur. Bazıları bu kızı düğünlerde gördüğünü anlatır. Kıza nereli olduğunu sorarlar. Kız “Şiş vuran köyündenim.” der.

Bu sözleri işiten oğlanın annesi: “Bu kız, geçen düğünde ‘oklava vuran köyündenim’ dedi. Bu düğünde ‘şiş vuran köyündenim.’ der. Bu güzel kız benim evdeki kurbağa olmasın? Ben geçen düğünden önce kurbağaya oklava vurmuştum, bu düğünden önce de şiş vurmuştum.” diye içini bir merak sarar.

Kadın daha düğün bitmeden evine döner. Evine girip bakar ki odanın ortasında kurbağa derisi yığılı. Hemen bu kurbağa derisini ateşe atıp yakar. Bir kenara saklanıp beklemeye başlar. Dururken bu güzel kız gelir, bakar ki derisi yok. Bunu gören kadın ortaya çıkar. Bu güzel kıza, ‘ in mi cin mi?’ olduğunu sorar. Kız da, kendisinde bir büyü olduğunu; derisi yakılınca büyü'nün bozulduğunu anlatır. Büyüden kurtulan kurbağa artık güzel bir kız olmuştur. Oğlanın anasıyla sarmaş dolaş olurlar.

Bu durum oğlana da anlatılır. Oğlan bu kızla evlenir. Böylece, yüz kırk yıl daha mutlu bir ömür sürerler!*

* Naciye Çetinkaya, Belence, 62 yaşında, ev hanımı, ebesinden.

18. ÜÇ ELMA KIZI

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde bir padişahın yaramaz mı yaramaz bir oğlu varmış. Taşı atar altına dururmuş.

Derken bu oğlan büyür. Bir gün testisiyle su getiren bir kızın, testisine bir taş atıp testiye kırar. Testisi kırılan kız çok üzülür. Buna: “Naha çocuk üç elma kızına âşık ol!” diye ilenir. Oğlan bu kızın ne demek istediğini düşür. Ama bu ne demek, anlamı nedir bilinmez.

Oğlan böyle bir şeye âşık olmuş ama nedir bu? “Ben bunu arayıp bulayım.” diye düşününe düşününe yola çıkar. Giderken giderken önüne aksakallı bir dede çıkar. “Buraya gel” diye oğlanı çağırır. Oğlan dedenin yanına gelir. Dede, buna üç elma verip: “Şu elmaları al. Elmayı kestiğinde içinden güzel bir kız çıkacak. Kız su su dediğinde hemen kızı suya at.” diye tembih eder.

Oğlan elmaları alıp yoluna devam eder. Az ileriye varınca elmanın birisini keser. Bakar ki içinde dünya güzeli bir kız... Kız: “Su su!” der, ama su yok. Kız orada gözden kaybolur. Oğlan biraz daha gider. Orada elmanın birini daha keser. Ondan da dünya güzeli bir kız çıkar “Su su!” deyip, gözden kaybolur.

Derken oğlanın akli başına gelir. Yoldaki dedenin nasihatini hatırlar. “Eyvah ben ne yaptım? Elimde bir tek elma kaldı. Bunu bir su başında keseyim.” diye düşünür. Gide gide bir havuz başına varır. Orada elmayı keser. Onun içinden de dünyalar güzeli bir kız çıkar. Kız: “Su su!” deyince hemen elmayı havuza atar. Bakar ki suyun içinde güpgüzel bir kız. Oğlanın akli başından gider kıza âşık olur. Kız yüzerek dışarıya çıkar.

Kızla konuşup, anlaşılır. Birlikte yola çıkarlar. Gide gide bir çeşme başına varırlar. Oğlan: “Sen burada bekle. Ben memleketten atımı alıp geleyim. Onunla seni götüreyim.” der. Parmağındaki yüzüğü çıkarıp, kıza verir. Kız da: “Sakın beni burada unutma!” diye tembihler.

Kız çeşmenin başında kalır. Oğlan oradan ayrılıp, yoluna devam eder. Gide gide memleketine varır ama kızı unuttur.

Neyse aradan altı ay mı geçti, bir sene mi geçti. Bir vakit sonra, oğlanın akli başına gelir. “Ben bir çeşme başına bir kız koymuştum. Bu kıza ne oldu, nereye gitti? Varıp bir bakayım.” diye atını alıp yola çıkar. Gele gele çeşmenin başına gelir. Baksa ki çeşmenin başında siyah bir kız var. Hiç koyup gittiği kıza benzemez.

Oğlan çeşmenin başındaki kara kıza sorar. “Buralarda bir kız gördün mü?” Kara kız: “Hayır görmedim. Buralarda başka kız yok.” deyince oğlan: “Ben bir yıl önce buraya bir kız koymuştum. İşte o kıızı arar sorarım” der.

Kara kız da : “İşte o kız benim” der. Oğlan: “Olmaz benim koyduğum kız kara değildi” deyince, Kara kız : “Ben burada seni bekleye bekleye güneşte yandım, karardım. İşte bu hale geldim!” der.

Buna inanan oğlan Kara kıızı alıp evine gelir. Onunla evlenirler. Evlendikten sonra evlerinin önündeki bir ağaca her gün bir kuş gelir. “Bastığım dal kurusun padişahın oğlu muradına ermesin!” der der, uçup gidermiş. Üç gün böyle, beş gün böyle Kuşun konduğu dallar, kuş uçup gittikten hemen sonra kurur. Arap kıızı, bu kuşun çeşme başına oğlanın koyduğu peri kız olduğunu anlar. Böyle böyle bir gün Arap kıızı: “Bu kuşu tutup keselim, etini yiyelim” der.

Kız çeşme başında oğlanı beklerken, o zaman bu Arap kıızı su doldurmaya gelir. Bekleyen kıza burada ne beklediğini sorar. Kız da: “Böyle böyle beni bir padişah oğlu buraya koydu. Ben onun nasibiyim. Beni almaya gelecekti. Bir yıl olup gider gelmedi.”der. Bu kıızın yerine geçmeyi düşünen Arap kıızı:”Senin bir sırrın yok mudur?” diye sorar. O da:”Benim başımdaki iğne çekilirse, kuş olur uçarım.” der. Arap kıızı bir fırsatını bulup, iğneyi çeker. Peri kıızı bir kuş olup, uçar gider. Arap kıızı onun yerine geçip, beklemeye başlar.

Padişahın oğlu: “Yazıktır, bu güzel kuşu kesmeyelim!” falan dediyse de, Arap kıızı tutturmuş “keselim de keselim.”

Neyse padişahın oğlu pazardan bir yapışkan zift getirir. Ağacın dallarına sürer. Kuş gelir yine ağacın dalına konar. “Bastığım dal kurusun, padişahın oğlu muradına ermesin” deyip de kalkıvereceğinde kuş dala yapışır kalır. Bunu gören padişahın oğlu kuşu yakalar. İstemeye istemeye bu güzel kuşu keser etini yerler.

Kuşu keserken bahçeye kanı aktı ya. O kan damlayan yerden aniden bir kamçı çıkar. Bu kamçı kısa zamanda büyük ağaç olur. Bu arada Arap kıızının da bir oğlu olur. Bu sefer Arap kıızı : “Bu ağacı keselim, çocuğa beşik yapalım.” diye tutturur. Arap kıızına laf anlatamazlar. Ağacı kesip çocuğa beşik yaparlar. Kalan dallarını da bir koca karıya, yakıp ısınsın diye verirler. Koca karı evine bu odunları götürür. Koca karı dışarıya bir yere gidip eve geldiğinde evi tertemiz temizlenmiş, yemekler pişirilmiş bulur. Bu duruma çok şaşırın koca karı: “Acaba bu evi kim temizler, kim bu işleri yapar?” diye düşünür. Bir gün ansızın kapıyı bir açar ki, bir de ne görsün, içeride dünyalar güzeli bir kız. Koca karı: “Kızım sen in misin, cin

misin?” diye sorar. Kız da: “Ben in de değilim cin de değilim. Böyle böyle ben bir elmadan çıktım. Padişahın oğluyla anlaştık, başımdan bunlar bunlar geçti.” diye bir bir anlatır.

Padişahın oğlu da o anda ağır hastalanmış, öldü ölecek. Bunu duyan kız bir çorba yapar, içine de çeşmede ayrılırken padişahın oğlunun verdiği yüzüğü koyar. Koca karıya yalvarır. Bu çorbayı padişahın oğluna gönderir.

Koca karı çorbayı padişahın oğlunun evine getirir. Kapıda duranlar içeriye almak istemezler. Padişahın oğlunun haberi olur. Koca karıya izin verirler. Koca karı, çorbayı oğlanın önüne koyup: “Oğlum bu sana şifadır, bunu iç!” der çıkıp gider.

Padişahın oğlu çorbaya bir kaşık salar. Bakar ki, kaşığın içinde kıza verdiği yüzük. “Bu koca karı bu yüzüğü nereden buldu?” diye merak eder. Koca karıyı hemen huzuruna çağırır.

Koca karı padişahın oğlunun huzuruna çıkarılır. Padişahın oğlu sorar: “Senin bir kızın var mı?”

“Yok.”

“Doğru söyle, yoksa seni keserim!” diye koca karıyı sıkıştırınca; koca karı olanları bir bir anlatır.

“Böyle böle, bana verdiğiniz odunların içinden bir kız çıktı. Sana çorbayı gönderen de o” der. Padişahın oğlunun aklı karışır... Hemen emir verip, bu kızı getirmelerini ister. Bu arada karısı Arap kızını da bir odaya kapatır.

Koca karının evinden kızı getirirler. Padişahın oğlu bakar ki, çeşmenin başında unuttuğu kız. Neler olduğunu kıza sorar. Kız olanları bir bir anlatır. “Ben seni çeşme başında günlerce beklerdim. Bir gün bu senin karın olan Arap kızı, su doldurmaya geldi. Benim sırrımı öğrenip, başımdaki iğneyi çekti. Ben de bir kuş olup uçup gittim. Bir gün yine çeşmeye su içmeye gelmiştim. Senin Arap kızını alıp götürdüğünü gördüm. İşte o evin önüne gelen kuş benim. Kanımın aktığı yerden çıkan, beşik yaptığınız ağaç benim. Ben o ağaçların dallarından çıktım.”

Bunun üzerine padişahın oğlu karısı Arap kızını çağırır. “Gel bakalım karı! Sen at mı istersin tüfek mi istersin?” Bir şeyden haberi olmayan Arap kızı da: “At isterim.” der. Padişahın oğlu hemen kırk at getirir. Kırk atın kuyruğuna urganı bağlatır. Urganın ucunu da karısı Arap kızını bağlatır. Atlara bir kamçı, hadi bakalım Arap kızı atların arkasında paramparça olup cezasını bulur. Padişahın oğlu da kırk gün kırk gece düğün yapar. Elma kızıyla evlenip muradlarına ererler. Halen mutlu mutlu yaşıyor giderler.*

* Mustafa Yalçın, Yeşilyurt, 54 yaşında, ilkököl mezunu, inşaat ustası, annesinden.

19. PADİŞAHIN KIZI İLE KARADİL AT

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde, bir padişahın sekiz tane kızı olmuş, hiç oğlu olmamış. Padişah bir erkek evladı olmadığına üzülmüş.

Dururken hanımı dokuzuncu çocuğa hamile kalır. Padişah, “Bu da kız olursa, hem kızı hem karıyı öldüreyim.” diye düşünür.

Vezirlere emir verir: “Eğer bu çocuk da kız olursa kızımı da karımı da öldürün. Eğer oğlan olursa, yüzünü sünnet düğününe kadar bana göstermeyin.”

Neyse dokuz ay on gün olur. Çocuk kız doğar. Fakat kadın korkusundan bunu padişaha duyurmaz. “Oğlan oldu, oğlan oldu...” diyerek durumu atlatır. Padişah çok sevinir; ancak emir verdiği gibi çocuğun yüzünü ona göstermezler.

Nihayet oğlan gibi yetiştirdikleri kız, yedi sekiz yaşlarına gelir. Padişah neşe içinde vezirlerine emir verir: “Davullar başlasın, sünnet düğününe!” Başlar davullar çalmaya... Kadının yıllardır korkuyla beklediği an gelmiştir. Canını ve kızını kurtarma telaşı içine düşer. Anasını düşünceli gören kız sorar:

“Anacığım niye meraklısın? Neden üzgünsün?”

“Baban hem beni, hem seni öldürecek. Böyle böyle oldu. Biz de böyle böyle demiştik. Sen de kız doğdun. Ona üzüldüm.”

“Sen üzülme anacağım. Sen sütünü helal et. Ben bu diyardan çıkıp giderim.”

Davullar çalınmaya dursun. Kız ile anası tek çarenin kızın uzak diyarlara çıkıp gitmesi olduğuna karar verir. Kızın anası hazırlık yapar. Kara Dil at adında cins bir atın terkisine bir heybe altın atar. O zaman altın bol. Kızı gizlice saraydan çıkarır.

Git bakalım, git bakalım... Bir gün gider, iki gün gider. Böyle böyle aradan yıllar geçer. Bir gün bir dağın eteğinden geçerken, kulağına bir davul sesi gelir. Kız kendi kendine düşünür: “Acaba bu davul sesi nedir?” diye.

At dile gelir: “Falan padişahın bir kızı var. Sarayın penceresinden bir altın tas döledi. Kırk adım eninde, kırk adım genişlikte bir hendek kazdırdı. Bu hendekten kim geçer de tası alırsa bu kızı ona verecek. Davul onun sesidir. Oraya gitsek tası alabilir misin?”

Bir an kız olduğunu unutarak “Bir gidelim bakalım” deyiverir.

Kız oğlan, atı sürer hendeğin başına varırlar. At dikilip bir bakar ki, tüğen hendeğe gider, tüğen hendeğe gider...

Oğlana, “Sen gözünü yum, iyi sarıl, hemen tası almaya bak.” diye tembih eder.

At geri çekilir... Bir sıçrar kırk değil, seksen adım ileri gider. Kız oğlan tası alıp gelir.

Padişah: “Tamam! Benim damat bu oğlan” der; amma bu bir kız, bilen yok. Davullar çalmaya devam eder. Kırk gün kırk gece çalar.

Neyse nikâh olur, gerdek gecesi gelir. Öyle ya kız oğlan, “O kız, ben kız bu iş nasıl olacak?” diye düşünür. Gerdeğe girmek için kırk gün müsaade ister.

Padişah bu işe öfkelenir. Damadını cezalandırabilmek için onu yapılamayacak işlere koşar:

“Falan yerde bir Kır Kısarak vardır. Bunu getireceksin. Getirmezsen seni öldürürüm.”

Haydi bakalım, kız oğlan çaresizlik içinde ahıra iner. At tavlada bağlıdır. Durumu Kara Dil ata anlatmaya başlar: “Ben bir kızım. Padişah böyle böyle dedi. Kır Kısarak’ı getiremezsem padişah beni öldürecek.”

“Kır Kısarak benim anamdır. Yiğidim, sen dediklerimi yap gerisine karışma!”

“Öyleyse ne yapacağız, söyle!”

“Falan yere varacağız. Oraya gelir. Oradan yakalayıp geleceğiz. Önce bir eyerle bir gem al.”

Bunları alır. Kara Dil ata sabahleyin, şafakta biner, giderler. Yolda kız oğlana yapacaklarını bir bir anlatır:

“Eyeri alacaksın, falan yerde bir pınar vardır. Pınarın başında bir çınar ağacı vardır. Onun başına çıkacaksın. Kır Kısarak su içmek için oraya gelir. Yatar bir anlanır, su içer, bir kişner. ‘Ah, üstümde ya bir kız, ya bir oğlan olsa da bir gezsem.’ der. O zaman çınarın başından eyeri salacaksın. Ben de meydana çıkacağım ‘Sözünü döndürme anacağım.’ diyeceğim. O zaman durur. Gemi takıp getirir padişaha verirsin.”

“Peki”

Kara Dil atla, pınarın başına varırlar. Kız oğlan, atın dediklerini bir bir yapar. Eyeri çınarın başına çıkarır, durur. Dururken at yerleri titreterek gelir. Suyu içer. Yatar bir anlanır. Gezinir, bir piştah yapar. “Ah, üstümde ya bir kız ya bir oğlan olsa da bir gezsem.” dediğinde kız oğlan egeri yukarıdan üstüne salar. Kara Dil at da meydana çıkar: “Sözünden dönme!” der. Böylece Kır Kısarak’ı yakalayıp padişaha getirirler.

“Benim damat geldi. Kır Kısarak’ı getirdi” diye padişah sevinir. Damadını yeniden gerdeğe katar. Sabahleyin kız anasına şikâyet eder: “Senin damat benim yanıma gelmedi.”

Kadın varıp padişaha söyler. Padişah iyice öfkelenerek damadı yanına çağırır. “Falan yerdeki devin parmağındaki yüzüğü getirirsen getir. Getirmezsen seni öldürürüm.” diye zor bir işe yollar.

Oğlan düşünmeye başlar, Kara Dil atın yanına varır. “Durum böyle böyle” anlatır.

“Ben dev ülkesi nerededir, bilmem. Anam Kır Kısarak bilir.” diye anasına gönderir.

Kız oğlan, Kır Kısarak’a varıp olanları anlatır yardım ister. O da “Tamam, merak etme onu alırsınız.” der.

Sabahleyin şafağa yakın Kır Kısarak’a biner, devin diyarına varırlar. Bakmışlar ki dev uyur. Bunu bir fırsat bilerek Kır Kısarak:

“Çabuk üstümden in, yüzüğü çıkarmaya bak!” der. Kız oğlan uğraşır uğraşır bir türlü çıkaramaz. At, “Çabuk ol, şimdi dev uyanacak!” diye uyarır. Kız oğlan yine uğraşır; ama beceremez.

Kır Kısarak bir çifte atar, yüzük fırlar. Kız oğlan hemen yüzüğü alıp parmağına takar. Biner kısrağa yürürler... Dev nefes alıp verdiğiğinde, atın arka nalları sökülmeğe başlar. Güçlkle ilerlerler. Yürürler yürürler... Dev bu arada uyanır. Bakmış ki Kır Kısarak epeyce aralamış. Dev yüzüğünü kaçırmakta olan insanoğlunu da görünce öfkelenir.

“Ah, Kır Kısarak üstündeki kızsız oğlan olsun, oğlan ise kız olsun!” diye beddua eder. Devın sesi taa oralardan duyulur. O anda kız, oğlan olur.

Kır Kısarak: “Bak şimdi sen kız oldun.” diye üzülür.

“Hayır, ben kız olmadım, oğlan oldum.” diyerek gerçeği Kır Kısarak’a da anlatır.

Artık oğlan olur. Yüzüğü getirir, padişaha verir.

“Damat geldi. Devın yüzüğünü getirdi!” diye padişah sevinir.

Yine damadı gerdeğe katar. Sabah olur bir şikâyet yok. Üç gün, beş gün, bir hafta iki hafta geçer, padişah kızına şikâyeti olup olmadığını sorar. O da: “Biz mutluyuz, babacığım” der.

Dün oradan geldik. Halen mutlu yaşayıp dururlar. Masal da böyle biter.*

* Yusuf AYDEMİR, Kasımlar, 66 yaşında, İlkokul mezunu, çiftçi, dedesinden.

20. YILAN ŞEHZADE

Evvel zaman içinde, taa eskiden... Bir padişah varmış. Bunun çoluk çocuğu olmamış. “Benim neden çocuğum olmuyor?” diye üzülür, ağlarmış. “Çocuğum olsun da ne olursa olsun!” diye dua edermiş.

Bir gün yolda giderken, aksakallı bir adama denk gelir. Aksakallı adama anlatır:

“Böyle böyle benim çocuğum olmuyor. Çocuğum olsun da ne olursa olsun!”

Aksakallı adam, “Allah sana çocuk verecektir, üzülme!” der, gider.

Aradan az geçer, uz geçer padişahın ailesi hamile kalır. Zaman geçer. Doğum zamanı gelir. Doğum için ebeler çağırırlar. Doğum olur; ama padişahın karısı bir karayılan doğurur. Padişah çocuğunun yılan olduğunu duyunca duası aklına gelir. Yalnız bu karayılanı odanın içinde hiç kimse elde edemez. Bu yılan oraya kimseyi sokmaz. Gelen ebeyi de bu yılan sokup öldürür.

“Bunu kim elde edebilir?” diye düşünürler. Derken “Falan yerde bir üvey kız var. Bir de o kızı getirelim. Belki o bu çocuğu, karayılanı, ele geçirebilir.” diye onlara bir haberci gönderirler.

Bu kız, bir çiftçinin kızıdır. Çiftçinin ailesi doğumda ölür. Bir kız çocuğu dünyaya getirir. Babası çocuğu beslemeye verir. Başkasına baktırır. Orada çocuk bir iki yaşına gelir. Bu arada adam da evlenir. Evlenince çocuğu bakıcıdan alıp eve getirir. Yalnız ailesi bu çocuğun eve gelmesine razı olmaz; ama bir şey de diyemez. Yalnız kıza etmediğini koymaz. Kız da ne yapsın? Sabredip çeker!...

Haberciler bu kıza varırlar. “Padişah karayılanı ele geçirmen için seni istedi.” derler. Padişahın emri bu, mecbur gideceksin... Ya gidersin ya da öleceksin!... Adamlarla birlikte yola düşerler. Yolda aklına annesi gelir. Mezarlıktan geçerken adamlardan izin isteyerek annesinin mezarının başına varır.

“Anneciğim, böyle böyle padişahın ailesi doğum yapmış. Bir karayılan doğurmuş. Yalnız bir türlü elde edemiyorlarmış. Varanı sokuyor, varanı sokuyormuş. Elllerinden hiçbir şey gelmiyormuş. Şimdi bu karayılanı elde etmem için beni çağırdılar. Ne yapayım?” diye söyleyip ağlar.

Annesinin mezarından bir nida gelir:

“Yavrum, bir camekândan kafes yaptıracaksın. Dışarıdan içi görünecek. Bunun içine bir bardak süt koyacaksın. Bu karayılan seni sokmaya geldi mi, hemen

bu kafesi yılanın önüne tut. O kafesin içindeki sütü görünce, içmek için hemen oraya girecek. O zaman kafesin kapısını hemen kapatacağın.”

Üvey kız padişaha haber yollar: “Böyle böyle bir kafes yaptıracağın. Ben o zaman geleceğim.” Padişah marangozları çağırır; dışarıdan içi görünecek, böyle böyle bir kafes yapmalarını söyler.

Uzatmayalım. Kafes yapılır. Üvey kızı çağırırlar. Kız gelir. Karayılanı ele geçirmek için kafesin içine süt koyarak içeriye girer. Yılan kızı sokmaya yönelince kafesi ona doğru tutar. Yılan sütü içmek için kafese giriverir. Kafesin kapağını örter. Böylece yılanı ele geçirir.

Tabii bu yılan bir padişah çocuğu, bir şehzade... Tabii ki beslenecek, bakılacak! “Bu işi kimse yapamaz. Yapsa yapsa üvey kız yapar.” derler. Bu yılanın bakımını, beslenmesini, bu kıza verirler. Neyse padişah, yükte hafif, pahada ağır ne varsa emeğini verir. Bu kız orada bu yılanın bakımını yapar. Yemeğini yedirir. Öyle ya evlat bu, atmak olmaz!

Neyse dururken bu çocuk yedi yaşına gelir. Bu bir padişah evladı şehzade, okutulacak. Cahil duracak değil ya. Padişah hocalar bulup getirir. Kimse bu yılanın yanına yanaşamaz. Yanaşmaya çalışan hocaları da, yılan şehzade kafesten çıkıp sokar. Bunu okutacak bir hoca bulamazlar.

Bir çare düşünürler. Vezirlerden birinin aklına yine bu kız gelir. “Padişahım, kim ele geçirdiyse hocası da o olacak.” der. Yine kızın kapısına dayanırlar. “Bu karayılanı sen okutacaksın.” derler. Kız tekrar annesinin mezarına varır:

“Anneciğim, anneciğim! Şimdi de ‘Padişahın ailesinin doğurmuş olduğu, karayılanı sen okutacaksın.’ dediler. Gitmesem de olmayacak. Ben bunu şimdi nasıl okuturum?” diye söyleyip ağlar.

Mezardan yine bir nida gelir:

“Kızım, gülden kırk değnek yapacaksın. Otuz dokuzunu bir eline, birini bir eline alacaksın. Yılanın kapısını açtığında, seni sokmaya hücum ettiğinde, birini vuracaksın, otuz dokuzuyla da dur yerinde diyeceksin.”

Kız gelip kırk gül değneğiyle böyle, böyle yılanı okutur.

Bir zaman sonra, yılan şehzadenin evlenme çağı gelir. Babasına,

“Babacığım ben evleneceğim. Evlenme çağı geldi.” der.

Padişah, uygun bir gelin arayıp bulur. Getirir karayılan sokar öldürür. Böyle, böyle ne kadar gelin bulunduysa, bir türlü yılanı yanaşamazlar.

En sonunda, iş yine bu kızcağıza düşer. Kıza dünürler, elçiler gönderirler. “Padişahımız seni oğluna istiyor.” diye haber ulaşır. Kız kararsız kalır. Öyle ya padişah gelini olacak; amma bu bir karayılan. Netsin, padişah isteği bu evlenecek tabi. Başka çare yok. Düğünler kurulur. Kız tekrar annesinin mezarına varır:

“Anneciğim, o karayılana ‘İlla seni alacağız’ diye padişah diktirdi. Ben şimdi ne yapayım? Ne işleyeyim? Bu karayılan ile nasıl geçineyim? Nasıl hayat süreyim? Benim halim ne olacak? Anacağım, bana bir çare!” diye ağlar.

Mezardan yine bir nida gelir:

“Kızım, gerdek gecesinde o sana ‘Sevgilim soyun’ der. Sen de, ona: ‘Sen, soyunmadıktan sonra ben soyunmam.’ diyeceksin. O zaman o soyunacak. Sen evvelce bir güzel ateşini yakacaksın. O soyunarak üzerindeki deriyi değiştirdiğinde bu deriyi hemen alacaksın, ateşe atıp yakacaksın.”

Düğün biter. Neyse gerdeğe girerler. “Önce sen soyun!”, Yok, sen soyun!” derken sonunda karayılan soyunur. Soyunur soyunmaz kız, yılanın soyunduğu deriyi ateşe atar. Dönüp baktığında, karayılan ayın on dördü gibi bembeyaz güzel bir şehzade olur. Yılan, padişaha yakışır, güzel bir delikanlı oğlan olur.

O günden bu güne, hayatlarını mesut bir şekilde sürdürüp giderler.

Geçenlerde, beni de davet ettiler. Bir vardım çoluk çocuk olmuş. Gelin, damat, torun olmuş. Dünürleri olmuş. Bana da bir çayları kahveleri nasip oldu. Geçinip giderler. *

* Mehmet Şişman, Sarımehmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

21. PERİ KIZ

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde bir memlekette fakir yoksul biri yaşarmış. Bu kişi geçimini sağlamak için gurbete çıkmaya karar verir.

Gide gide bir köye varır. Köylüler bu adamı misafir ederler. Nereden gelip, nereye gittiğini sorarlar. O da, Geçimini sağlamak için çalışmaya çıktığını anlatır. Köylüler “Bizim köyde iş bulunur burada çalış” derler. Adama bir oda verirler, yem yiyecek verirler. Adam orada yerleşip, çalışmaya başlar. Her gün işi olanlara gider çalışıp gelir. Böyle böyle çalışırken odada yakacak odun biter. Komşudan bir balta ister, göl kenarına odun kesmeye gider.

Gölün kenarına varıp bakar ki dalga bir söğüt kütüğü getirmiş. Baltayı saplar kütüğü sudan kıyıya çıkarır. Kütüğü yarmaya başlar. Yararken yararken, kütüğün içinden bir yeşil kurbağa çıkar. Bu kurbağayı tutar cebindeki tabakasının içine koyar. Odunu yarıp bitirir, sırtlanır odaya getirir.

Tabakayı pencerenin ağzına koyar. Allah ne veriyse yer içer. Sabah yine köylünün birinin işine gider. Akşam eve döner. Bakar ki ev silinmiş süpürülmüş, bulaşıklar yıkanmış, yemekler pişirilmiş. Adam şaşırır yer içer yatar. Sabah kalkar yine çaylar çorbalar pişirilmiş her şeyi hazır bulur. Buna çok şaşırان adam, çayını çorbasını içer kapıyı açar işe gider gibi çıkar. Tekrar geriye dönüp kapının arkasına saklanarak olanları gözlemeye başlar.

Tabakanın içindeki kurbağa çıkar, güpgüzel bir kız olur. Evi siler süpürür, bulaşıkları yıkar, yemek yapar. Adam hemen içeriye girer. Kız dile gelir “Bak oğlan senin değildim ama senin oldum. Cenabı Allah böyle yazmış. Takdiri ilahi böyleymiş” der.

Neyse oğlan böyle melek gibi güzel bir kız bulduğuna sevinir. Komşuları toplar nikâh kıydırıp kızla evlenir.

Bu kızın dillere destan güzelliği dilden dile, elden ele yayılır. Namı padişaha kadar ulaşır.

Bunu merak eden padişah, kızın kocasını huzuruna çağırır. “Bak oğlum senin bir karın varmış. Dünyalar güzeliymiş, melek gibiymiş”

Oğlan “Doğru padişahım. Allah yaratmış. Nasip kısmet böyleymiş” der.

Padişah “Bak oğlum bir çingil üzüm ile benim mahiyetimdeki askerleri doyurursan doyur. Doyuramazsan karını ben alırım” der. Oğlana üç gün müsaade verip gönderir.

Oğlan eve gelir. Kocasını çok düşünceli gören karısı, neden bu kadar düşünceli, üzgün olduğunu sorar. Oğlan da olanları anlatır.

Oğlanın karısı “Bak biz üç kardeşiz. En küçükleri benim. Sen şimdi beni aldığın yere gideceksin. Elini suya sokup “En büyük baldız, en büyük baldız! Kardeşinin canı üzüm istedi. Üzüm verirsen onu götüreceğim, dersen o sana bir salkım üzüm verir” deyip gönderir.

Oğlan gölün kıyısına varıp elini suya sokar, söylenenleri yapar. Eline bir salkım üzüm gelir. Üzümü alıp eve gelir. Bunu gören karısı “Şimdi bu üzümü götür padişaha ver” diye gönderir. Oğlan üzüm salkımını götürüp padişaha verir. Bu bir salkım üzümü padişahın orduları yiyip doyduğu gibi milleti bile doyar. Yine üzüm tükenmez.

Padişah elini şakağına dayar biraz düşünür. “Bak oğlan! Bir tepsi pilavla benim orduyu doyurursan doyur. Doyuramazsan karını alırım”

Oğlan yine eve gelir. Karısına durumu böyle böyle anlatır.

Karısı: “Haydi şimdi de ortanca baldızından iste. O sana bir tepsi pilav verir.” Diye gönderir.

Oğlan gölün kıyısına gelip ortanca baldızından bir tepsi pilav çıkar. Bu pilavı da alıp padişaha götürür.

Gelen pilav, padişahın ordusunu doyurduğu gibi, ahalisini de doyurur. Bunun üzerine padişah derin derin düşünür.

Oğlana “Anasından yeni doğmuş bir çocuğu konuşturursan konuştur. Konuşturamazsan karını alırım” der.

Olmayacak isteklerde bulunan padişahın niyetinin ciddi olduğunu öğrenen oğlan üzgün bir vaziyette eve gelir.

Karısına olanları anlatır. Karısı da “Sen üzülme. Şimdi de en küçük baldızına gidersin. Onun şu anda doğum sancısı var. Ona “Kardeşinin çocuğu göresi var. Verirsen götüreceğim de” diye tembihler.

Oğlan yeniden göl kıyısına varır. Elini suya sokar. “Küçük baldız, küçük baldız kardeşinin çocuk göresi geldi. Yeni doğan çocuğu verirsen onu götüreceğim” der. Sudan, kundağa sarılı yeni doğmuş bir bebek çıkar. Bebeği kucağına alıp gelirken yolda su dökese gelir. Bebeği kıyıya koyup pantolonu çıkarırken bebek dile gelip “Kusura bakma enişte ayıp değil mi?” der.

Oğlan hemen toparlanır. Bebeği aldığı gibi eve gelir. Hanımına bebeği getirdiğini anlatır. Hemen bebeği alıp padişaha götürür.

Oğlan, padişaha yeni doğmuş bebeği getirdiğini söyleyerek, bebeği masanın üzerine koyar.

Padişah gelen bebeğe bakar ki gerçekten yeni doğmuş bir bebek bu. ‘‘Haydi, bebeği konuştur bakalım’’ diye oğlana seslenir. Ortalıkta bir sessizlik sururken, masanın üzerindeki kundak kımıldamaya başlar. Kundak kendiliğinden açılır. İçinden bebek çıkıp masanın üzerine oturur. Padişah hayretle gözlerini bebeğe dikip onu izler. Bebek dile gelip ‘‘Benim bir silahım vardı, bir attım dosan dokuz kuş ldrdm. Bir tencereye katıp kaydattım. Etini kemiğinden ayırdım. Eğer enişteme bir daha böyle hakaret yaparsan, seni de böyle yaparım.

Sen bir padişahsın, memleketine huzur, güven getireceğine, elin karısına gz diktin çok ayıp ettin’’ der.

Padişah ‘‘Aman al bu bebeği de çabuk git’’ diye oğlanı gönderir.

Oğlan bebeği alıp eve gelir. Karısına olanları anlatır. Karısı bebeği götürüp gle annesine iletmesi için oğlanı gönderir. Oğlan bebeği denize aldığı yere bırakıp gelir.

Padişahın zulmünden kurtulan ailenin bir zaman sonra bir çocukları olur. Çocuğun adını Mesut koyarlar.

Dn oradan geldim. Mesut’la beraber geçinip dururlar. Allah dirlik, düzenlik versin.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, ifti, avcı arkadaşlarından.

22. KEÇİ KIZ

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Şirin bir köyde annesi ile bir kız yaşarmış. Bu kız diğer kızlara hiç benzemeyen, boynuzları olan kara bir keçiymiş.

Bu keçi temiz kaplardan yemek yer, temiz kaplardan su içer, temiz yerlerde yatar. Ayda bir kere de, bir boynuzuna su kazanını, bir boynuzuna da kirli çamaşır bohçasını asıp dere kenarına gider.

Günlerden bir gün, Keçi Kız yine dereye çamaşır yıkamaya gider. Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde üzerindeki kıllı deriyi çıkarır; ay parçası gibi bir kız olur. Kız çamaşırları yıkayıp çalılıkların üzerine serer.

Bu sırada avlanmaya çıkan Beyoğlu, bir geyik görüp peşine takılır. Beyoğlu geyiğin peşinden bir dere kenarına gelir. Beyoğlu bir de ne görsün, güzeller güzeli bir kız dere kenarında çamaşır asıyor. Beyoğlu, çok güzel olan bu kızı görünce, avı unutup seyretmeye başlar. Kızı ürkütmek için de çalılıkların arasına gizlenir. Kız işini bitirdikten sonra kıllı derisini giyer. Bir boynuzuna su kazanını, bir boynuzuna da temiz çamaşır bohçasını takıp evinin yolunu tutar. Beyoğlu da kendisini fark ettirmeden bu güzeller güzeli kızı evine kadar takip eder.

Beyoğlu evine geldiğinde annesine; “İlerideki köyde bir keçi var, ben onunla evlenmek istiyorum!” der. Annesi bu duruma çok şaşırır, oğluna; “Oğlum, bir Beyoğlu hiç keçiyle evlenir mi? Seninle alay ederler.” der, ama söz dinlemez.

Annesi oğlunun bu ısrarına dayanamaz, keçiyi istemeyi kabul eder.

Beyoğlu ve annesi keçiyi istemeye giderler. Annesi, keçiyi oğluna ister. Keçinin sahibi olan yaşlı kadın da bu duruma çok şaşırır. “Bir erkek, hiç keçiyle evlenir mi?” diye hayretini belirtir. Beyoğlu’nun annesi, oğlunun üzülmemesi için yalvarıp yakarır. Yaşlı kadının gönlünü yapar. Yaşlı kadın: “Keçiyi almaya geldiğinizde, bir boynuzuna al bağlayın, bir boynuzuna yeşil bağlayıp götürün.” der.

Neyse gelin alayı gelir. Keçinin bir boynuzuna al bağlarlar, bir boynuzuna yeşil bağlarlar; Beyoğlu’nun evine götürürler.

Gerdek gecesini, Keçi Kız üzerindeki kıllı deriyi çıkarır. Ay parçası gibi güzeller güzeli bir kız olur. Beyoğlu’na; “Bu benim sırrımdır, bu sırrı kimseye söylemeyeceksin, bir tek sen bileceksin. Beni senden başka kimse görmedi. Herkes beni bu derimle tanır.” diye anlatır. Karı koca olup yatarlar.

Kız derin uykuya dalınca kocası kalkıp onun kıllı derisini ateşe atar. Deri yanarken kokuyu duyan kız, hemen yerinden kalkar. Kocasına; “Sen benim sırrıma sadık kalmadın!”deyip susar. O günden sonra bu güzeller güzeli kız kimseyle konuşmaz.

Aradan yıllar geçer, kızın bir bebeği olur. Bebeğiyle konuşmaya başlar. Bebekleriyle mutlu bir şekilde yaşamaya başlarlar.*

* Ayşe ŞAHİNKAYA, Merkez, 71 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, annesinden

23. KARA KÖPEK

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden bir kadın, bir de üvey oğlu varmış. Üvey oğlu periliymiş. Oğlan şekilden şekle girermiş. Bazen kara köpek olurmuş, bazen insan olurmuş...

Bir gün annesi inek sağarken, oğlan köpek olarak gelir. Ahırdaki kara köpeği görünce inek ürker. Tekmeleyip sütü döker. Kadın “Bu inek niye ürktü?” diye başını kaldırıp bir bakar ki kara köpek orada. “Gâvurun köpeği yine mi geldin?” diye kovalamaya başlar. Oğlan bu sefer insan olup harman yerinde oynayan çocukların arasına karışır.

Çocuklarla oynamaya başlar. Kadın çocuklara sorar:

“Kara köpeği gördünüz mü?”

“Kara köpek yok, senin oğlan burada”

Kadın çocuklarla konuşurken oğlan su dökecek gibi hemen çalının arkasına gider. Oradan anasına köpek olarak görünür. Kadın “Len benim kara köpek orada ya” diye diretir. Çocuklar bakınca onlara insan olarak görünür. “Burada kara köpek yok, teyze” derler.

Bu perili oğlan böyle böyle günlerini geçirirken evlenme çağı gelir. Bir kıza âşık olur. Annesine bu kızı istetir. Kızın anası da kızı vermez. Kara köpek kızı alabilmek için bir çare düşünür:

“Ben bunların canını alayım. Ruhlarını toplayıp kızı da kaçırayım.”

Kızın evine gelir, anne ve babasının canını alır. Ruhlarını toplayıp bir kutuya katar. Kızı da alıp sarayına götürür.

Bu kara köpeğin sarayda yedi tane odası varmış. Altı tane odanın anahtarını kıza verir, yedinci odanın anahtarını vermez. Kız işte şöyle, böyle dediyse de anahtarı alamaz. “Ben bunun hanımıyım. Neden benden gizliyor?” diye merak eder. Anahtarın nerede olduğunu öğrenmek için oğlanı takip eder. Bir gece anahtarı sakalının arasında sakladığını görür. Oğlan uyurken anahtarı alıp yedinci kapıyı da açar. Oraları karıştırırken kutuları bulur. Kutunun birini açıp bir bakar ki, içinde birçok sinek. Öbürünü açar birçok sinek, öbürü de öyle...

Kız “Allah Allah bu nedir?” diye düşünürken oğlanın perili olduğunu anlar. Hemen oradan kaçır. Evine gelip bir bakar ki kutunun içindeki sinekler uçtuğunda anası ile babası canlanıp insan olmuş.

Kara Köpek de hemen kızın peşinden koşar. Kızın evine varır. Bir bakar ki o ruhlarını aldığı insanlar diri, diri. Karısının yedinci odaya girip kutuları açtığını anlar. Sırrını öğrenen karısını öldürmek ister. Bir kara köpek olup karısını kovalamaya başlar. Kız kaçır, kara köpek kovalar. Kız kaçır, kara köpek kovalar.

Böyle böyle kız bir dağdaki yedi kardeşlerin oraya varır. Onlara “Böyle böyle oldu. Arkamdan kara köpek geliyor.” diye bir bir anlatır. Yedi kardeşler, kara köpeğin sırrını bilirmiş. “Sen hiç korkma. Biz onu tanırız. İnsan olup elini uzattığında, onun işini bitiririz.” derler.

Kara köpek kıza ardından yetişir. İnsan olup kızın yanına gelir. Kızı yakalamak için elini uzattığında yedi kardeşler elini yakalayıp, onu öldürürler. *

* Süleyman Güler, Pınarköy, 60 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Hanım halasından.

24. ÜÇ KARDEŞ İLE HIZIR

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zamanda... Fakir mi fakir üç kardeş varmış. Fakirlikten bıkmışlar. Zengin olmak için bir akıl düşünmüşler. Hızır'ı bulmaya karar vermişler.

Bir gün Hızır'ı aramak için yola çıkarlar. Üç yol ağzına durup yoldan gelene geçene bakarlar. Hızır'ın parmağında kemik yokmuş. Oradan bilecekler.

Böyle böyle Hızır'ı ararken küçük oğlanın yanından bir adam geçer. Bu adamın omzunda bir değnek, değneğin ucunda da çıkılı et vardır. Küçük oğlan “İşte, Hızır bu!” diye adamın yakasına yapışır. Öbür kardeşlerini de çağırır. Adam: “Ben Hızır değilim. Salın oğlum beni” diye yalvarır.

“Ben bir garibanım. Bir düğünden geliyorum. Bu eti de oradan verdiler. Benden ne istersiniz?” dediyse de dinletemez. Hızır sonunda oğlanların elinden kurtuluş olmadığını anlar. Her birinin bir isteğini yerine getirmeye söz verir. Önce büyük oğlana sorar:

“Oğlum ne istersin?”

“Ben bir deve isterim.”

“Sana bir deve değil bin deve” der.

Ortanca oğlana sorar: “Sen ne istersin oğlum?”

O da bir koyun ister. Hızır da bir değil bin koyun verir.

Küçük oğlana sorar:

“Sen benden ne istersin?”

“Ben helal süt emmiş bir aile isterim.”

“Bir aile var; ama bu gün düğünü oluyor. Onu sana kaçıralım” der. Küçük oğlanla, Hızır düğün yerine varırlar. Misafirlerin arasına karışırlar. Bakarlar ki herkes oynayıp eğlenir.

Düğün olan yerde üzüm ve su bitmiş. Düğün sahibi de bundan dolayı sıkıntı içindeymiş. Hızır değneğini yere bir çarpar, hemen oradan bir “su” çıkar. Bir daha vurur “üzüm” çıkar. Bunlar üzüm yiyip su içerken gelini getirip bir halının üzerine oturturlar. Geline kına vurmaya başlarlar. Hızır oğlana: “Git gelinin yanında otur, gerisine karışma!” diye tembih eder.

Oğlan fark ettirmeden gidip gelinin yanına oturur. Hızır değneği suya bir vurur, halı havalanır. Gelinle oğlan uçmaya başlarlar. Uçarken, uçarken... Bir dağın tepesine konarlar. Onlar oraya yerleşe dursun. Hızır da ortadan kayboluverir.

Aradan hayli zaman geçer. Hızır: “Ben gideyim şunları bir imtihan edeyim, bakayım.” deyip yola çıkar.

Bir dilenci kılığında büyük oğlanın yanına gelir. Büyük oğlanın çobanına “Ağanız nerede? Benim devemin bacağı kırıldı da, ondan bir deve isteyeceğim.” der. Çoban: “Ağamızı göremezsın sen” diye çıkışır. Dilenci ısrar edip yalvarınca ağanın yanına varıp anlatır:

“Ağa böyle böyle dışarıda bir dilenci var. Devesinin bacağı kırılmış sizden bir deve istiyor.”

Ağa dilenciye yanına çağırır. “Ben sana deve meve veremem. Bu kadar uşağın aylığını yıllıkını ben veriyorum. Benimle mi kazandın? Veremem!” diye bir güzel azarlar.

Hızır : “Bir istedi, bin verdim. Adama bak! Sürüsüne sürü koymuş, içinden bir deveyi veremiyor.” deyip malları geri almaya başlar. Eriye eriye oğlanın neyi var neyi yoksa kaybolur. Büyük oğlan eski fakir haline döner.

Ortanca oğlanın yanına gelir. Çobanlarına, “Oğlum, karım hasta. Derisini ona giydirmek için ağanızdan bir koyun istiyorum.” der. Gidip ağalarına söylerler:

“Bir dilenci gelmiş. Karısı hastaymış, bir koyun istiyor.”

“Gidin kovun onu! Benimle mi kazanmış? Gidin kovun çıkarın” diye emir verir. Varıp dilenciye “Ağamız vermiyor. Defol git.” diye kovarlar.

Hızır: “Buna da bir istedi bin verdim. İçinden birini veremiyor. Bu da insan aşağıya.” der. Dururken ortanca oğlanın malı mülkü de eriyip biter...

İmtihan sırası küçük oğlana gelir. Küçük oğlanın evinin aşağısına, çatağa, varır. Hava bulutlu yağışlı... “Leyn çoban” diye seslenir. Oradan:

“Eey!”

“Tanrı misafiri kabul eder misin?”

Aralarında konuşurlar. Oğlanın misafir almaya pek gönlü yoktur. Ama kadın: “Kabul edelim. Yağmur da yaşta yolda kalmış bir yolcu, yazıktır!” der. Sonunda misafiri “Ederiz ederiz gel!” diye çağırırlar.

Hızır gelip bir bakar ki, küçük bir kelifceğiz. İçeriye alırlar; ama ikram edecek bir şey bulamazlar. Misafir ya bu... “Ne yersin ne içersin?” diye sorarlar. Onların üç gün önce bir oğlanları olmuş. Hızır tabi bunu bilirmiş. “Ben oğlan eti yerim. Tencereye koyun pişsin!” der. Karı koca bu işe akıl sır erdiremezler. Kadın “Bunda da bir hikmet vardır.” diyerek kocasını ikna eder. Oğullarını tencereye koyup pişirmeye başlarlar. Karı koca “Bu misafiri nerede yatıracağız?” diye

fısıldaşırlar. Hızır bunu duyar. “Şuraya bir peştamal gereriz. Bir tarafına ben, öbür yana da siz yatarsınız.” der.

Bir ara Hızır su dökme bahanesiyle ibriği alıp şöyle kelifin ardına doğru gider.

Hızır ya bu... Oraya kapısının anahtarına varıncaya kadar altından olan güzel bir saray yapar. İçine altından bir beşik yapıp koyar. Geri dönüp sorar:

“Pişirdiniz mi çocuğu?”

Adamla kadın üzgün “Pişirdik.” derler.

“Açın tencereyi”

Çaresiz açarlar. Hızır çocuğa parmağını uzatınca çocuk ağzına alıp emmeye başlar. İşte o zaman Hızır anlatmaya başlar:

“İmtihani siz kazandınız. Şu evinizin anahtarı, şu eviniz, şu çocuğunuzun beşiği, şu da mücevherler. Hepsî sizin.” deyip kaybolur.

Onlar da huzur ve mutluluk içinde yaşayıp dururlar. *

* Süleyman Güler, Pınarköy, 60 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Hanım halasından.

25. ASLI HU NESLİ HU

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden bir padişahla üç tane veziri varmış.

Padişah, bir gün toplantıda vezirlerine der ki:

“Bu dünyada Hızır varmış, derler. Bu Hızır gerçekten var mıdır?”

“Vardır, padişahım.”

“Bunu kim bulur, kim görür, kim getirir?”

“Bunu okumuşlar hocalar getirir.”

“Öyleyse bunu bilecek hocayı bulun getirin.” diye padişah emir verir.

Vezirler ülkenin dört bir yanına dağılarak ünlü hocaları toplayıp, getirirler.

Padişah, hocalara sorar:

“Hızır var mıdır?”

“Vardır.”

“Benim vezirler de ‘Hızır vardır, bunu hocalar bilir bulur.’ dediler. Sizi onun için topladık. Hızır’ı bulun, bana bir gösterin.”

Hocalar aralarında dilleşirler, söyleşirler. Aralarından en velisini “Bu, bulur!” diyerek, padişaha gösterirler.

Hoca padişahı kırk gün mühlet ister. Padişah da hocaya kırk gün müsaade verir. Kırk gün olur. Hızır’ı bulup gelecek olan hoca gelmez. Ne Hızır var ne de bir şey. Padişah vezirlerine sorar:

“Ne oldu, Hoca halen gelmedi? Alın gelin bakalım şu hocayı.” Vezirler, hocayı alıp getirirken, arkalarına fesli ve sarıklı, zebil bir çocuk düşer. Giderlerken arkadan: “Aslı hu nesli hu” der. “Aslı hu nesli hu” derken derken hocayla beraber vezirler padişahın huzuruna girer.

Hocayı bir sandalyeye oturturlar. O çocuk da kapıya gelip arada bir “Aslı hu nesli hu” der. Padişah, hocaya sorar: “Ne oldu, hoca?” Hoca konuşamaz. Gözlerini göğe dikip boyna titrer. Padişah önceden “Hızır gelmezse seni öldürürüm.” dedi ya “Hoca hani Hızır, niye yalan söyledin?” diye çıkışır. Hoca korkudan yine konuşamaz. Öyle gözü göğe dikilidir...

“E, biz bu adama bir ceza verelim; ama ağır bir ceza verelim.” diyerek padişah vezirlerine sorar. Birinci vezir, “Bunu fırına atalım, orda kaynasın, cayır cayır yansın gitsin.” der.

Çocuk kapıdan “Aslı hu nesli hu” der. Padişah, ikinci vezire sorar:

“Ne edelim?”

“Kıyık kıyık kıyalım. Köpeklere yedirelim.”

Çocuk yine: “Aslı hu nesli hu” der. Ondan sonra sıra üçüncü vezire gelir.

“Sen ne dersin üçüncü vezir?”

“Yahu padişahım, her şey olur. Hızır olmaya varmış; ama o dilediğine görünürmüş. Herkes göremezmiş. Bu adamı affedelim gitsin.”

Çocuk o esnada yine: “Aslı hu nesli hu” der.

Padişah: “Şu çocuk ne der?” diye sorunca, çocuk konuşmaya başlar:

“Padişahım birinci vezirin babası fırıncıydı, fırında pişirmeyi bilir. İkinci vezirin babası kasaptı, keser, asar, satardı. Kazançları haramdı. Üçüncü vezir ise helâl süt emmiş, helâl lokmayla beslenmiş, bismillahla, besmeleyle kazanılmış bir adam evladı. Vezir ararsan üçüncü vezir, Hızır ararsan benim”

O arada gözü göğe dikili, titreyip duran hoca, zarpadar ayağa kalkar. Padişah hocanın kalkışına gözünü dikip ona bakarken Hızır o zaman kaybolur. Bunun üzerine padişah, üçüncü veziri baş vezir yapar. Hocaya da bir kese altın verip uğurlar.*

* İrfan Erkayacan, Kesme, 75 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

26. HIZIRI ARAYAN ADAM

Bir varmış bir yokmuş... Bir tarihte doğru dürüst, namazında niyazında, Allah'a âşık bir adam varmış.

Bu adam “ Ben bu dünyada Hızır'ı bir görsem.” diye merak eder. “Ben bunu, araya araya bulayım. Elini öpeyim.” diye yola çıkar. Yolda, yabancı bir adama rast gelir.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Arkadaş nereye gidersin?” Adam anlatır:

“Böyle böyle ben Hızır'ı merak ediyorum, onu ararım.”

“ Öyleyse beraber arayalım.”diyerek yol arkadaşı olur, yola beraber devam ederler. Gide gide, bir köye varırlar. Orada bir adam varmış. Adamın çok malı varmış, adam gayet telaşeliymiş. Bu adama sorarlar:

“Misafir alır mısın?”

“Alırım, buyurun!”

Ev sahibi, misafirleri içeri alır; ama malından, uşağından, kalabalığından, işinden alaka edemez. Boyuna mallarla uğraşır. Namaz falan kılmaz. Yani adam dünyalıktır. Neyse sabahleyin bunlar evden ayrılırlar.

Yolda giderken, yol arkadaşlığı yapan adam “Cenabı Allah, bu adama bu kadar daha mal versin” der.

Tekrar gide gide giderler. Bir köye daha varırlar. Orada bir kocakarıya misafir olurlar. Kocakarı: “Hoş geldiniz, oğlum” falan dedikten sonra, çok hürmet eder. “Allah sizi nereden saldı?” diye de sevinir. Namazını kılar. Önlerine yemeleri için süt koyar. “Benim bir ineğim vardır. Ben onunla oyalanırım. Biraz bakması zor ya” diyerek ondan azıcık da acizlenir. Neyse sabah olur.

“Allaha ısmarladık”

“Uğurlar olsun” diyerek oradan da ayrılıp yola çıkarlar.

Yolda giderken yol arkadaşlığı yapan adam: “Bu kadının, bir ineği de ölsün!” der. Diğer adam bunun böyle dediğine kızar, bozulur. Neden böyle dediğini düşünür; ama bir şey de diyemez.

Neyse gide gide bir köye daha varırlar. Orada bir evin kapısını çalarlar. Kapıya üç dört kişi çıkar. Ev sahibinin fakir biri olduğu bellidir. “Bizi misafirlige alır mısın?” diye sorarlar. Evdekiler, “Buyurun, buyurun, buyurun...” diyerek hürmet

edip bunları içeri alırlar. Bir çorbacıkla misafirlerini ağırlarlar. Adamla yol arkadaşı bu evdekilerin namazlarını kıldıklarını, ibadetlerinde çok sağlam olduklarını görürler.

Sabah olur, yola çıkmak için dışarı çıkarlar. Bakarlar ki misafir kaldıkları ev yıkılıp gider. Adamla yol arkadaşı vedalaşıp oradan da ayrılırlar. Az ötede yol arkadaşı: “Cenabı Allah bunların evini yıkıversin” der. Adam geriye dönüp bir bakar ki, bir de ne görsün fakirlerin evleri yıkılmış. Hızır’ı aramaya çıkan adam artık sabreder.

“Arkadaş, sen böyle olduktan sonra, biz Hızır mızır bulamayız. Sen yoluna, ben yoluma!” diye çıkışır.

“Neden öyle dersin arkadaş?”

“Nedeni var mı? Sen zengin adama ‘Allah bu kadar daha mal versin.’ dedin. Kocakarıcağızın bir tanecik ineğine ‘Ölsün!’ dedin. Burada da fakirlerin evini yıktın. Böyle olduktan gayri, Hızır bulunmaz. Bunun sebebi ne?” der. Yol arkadaşı, anlatmaya başlar:

“Zengin, Allah’ını unutmuş. Mal sevdasına düşmüş. Allah o kadar daha versin. Bakalım Allah’ı hatırlayıp, yola gelecek mi?”

Kocakarının da, o bir ineği onun ibadetine noksanlık veriyor. Allah yolundan kalmasın diye ‘O bir ineği ölsün!’ dedim.

Fakirler de, çok istikameti doğru insanlar. Onların da, evlerinin altında babalarından kalma hazine var. Evin yıkıldığını temizlerken bulacaklar, onun için ‘Ev yıkılsın!’ dedim.” deyip oracıktan kayboluverir.

Adam, o zaman yol arkadaşının Hızır olduğunu anlar. “İşte, Hızır buymuş!” der. *

*İrfan Erkayacan, Kesme, 75 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

27. KÖR PADİŞAH İLE KÖLESİ ARAP

Bir varmış bir yokmuş... Vaktin birinde... İki gözü kör bir padişah varmış. Bu padişahın aynı yaşlarda Arap bir kölesi, bir de kızı varmış. Çocuklar büyüdükçe birbirleriyle iyi geçinemezlermiş.

Padişahın karısı Sultan Hanım bundan rahatsız olur. Padişaha durumu açar.

“Biz ne edelim, bundan nasıl kurtulalım?”

“Biz, bunu azat edelim. Bir numara ile başımızdan atalım.” diye karar verirler.

Bir gün padişah Arap’ı huzuruna çağırır: “Bak oğlum, günün doğduğu yerde bir hoca varmış. O bir ilaç bilirmiş. Benim gözüme bu ilacı getiriver.” der. Nasıl olsa güneşin doğduğu yeri bulacak değil ya. Amaç köleyi buradan uzaklaştırmak... Bir kese de altın verir, köleyi uğurlar.

Köle yola çıkar. Bir gün gider, iki gün gider, üç gün gider. Bir ırmak kıyısına gelir. Burada, bir adam balık avlarmış.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

Günlerce yol aldığı için acıkır tabii. Balıkçıdan ekmek ister. O da: “İrmakta ağ serili. Gel, birlikte toplayalım. Şurada evim var. Oraya gidip karnımızı doyuralım.” der. Ağ çekmeye başlarlar. Balıkları çıkarırken çıkarırken, içinden bir balık çıkar. Kafası bir kız görünümünde, güzel mi güzel bir balık. Bunu gören Arap ile balıkçı balığa kıyamaz, ırmağa salıverirler.

İşlerini elbirliği ile bitirip kıyıya çıkarlar. Balıkçı, Arap’ı evinde misafir eder. Yiyip içerler. Sıra hoşbeşe gelince balıkçı “Yolculuk nereye?” diye sorar. Köle: “Böyle böyle... Padişahın bir gözü kör... Günün, doğduğu yere ona ilaç yaptırmaya gidiyorum.” der.

Balıkçının da, topal bir babası varmış. “Benim de, babamın bacağı topal. Öyleyse bana da bir ilaç getiriver.” der. Biraz para falan verip Arap köleyi uğurlar.

Köle yeniden yola düşer. Giderken, giderken, önüne coşkun akan bir çay çıkar. Gececek bir yer bulamaz, bir yere durup ağlamaya başlar. Bu sırada suyun yüzünden, cızt bir şey gelir. Bakar ki, merhamet edip salıverdikleri balık kız. Karşısına dikilip sorar:

“Buyur kardeşim ne istersin?”

“Karşıya geçeceğim, geçit bulamadım.”

“Tamam, ben seni atlatırım. Sen benim canımı kurtardın. Atla sırtıma.”diyerek köleyi karşıya atlatır. Köle ayrılacağında balık kız, “Sen nereye gidiyorsun?” diye sorar. O da böyle böyle anlatır. Balık kız, Arap köleye yardım etmek için saçından iki tel verir. Yapacaklarını bir bir anlatmaya başlar:

“Bu telleri birbirine sürttün mü altı aylık yolu, yarım saatte, bir saatte alırsın. Biraz daha yürüdün mü yine saçları birbirine çalarsın. Yine altı aylık yolu kısa zamanda alırsın. Üçüncü defa kılı çakınca, karşına köğkeden yapılmış, bir çeşme gelecek. O çeşmede, her yerini yıkayacaksın. Her tarafın bembeyaz olacak. İşte orası güneşin doğduğu yerdir.” der.

Köle Arap kılları alır, yola devam eder. Giderken giderken, bakıyor ki yolun sağında bir elma ağacı var. Elmaları, güzel mi güzelmiş. Elma dile gelir:

“Kardeşim, sen nereye gidiyorsun?”

“Eee, Böyle böyle falan yere.”

“Benim meyvemi, kurt kuş, sinek böcek hiçbir şey yemiyor. Öyleyse bana da bir ilaç, muska bir şey alıver gel.” der. Arap “Olur” diyerek yoluna devam eder. Biraz yol alınca, bir armut ağacına daha rastlar. Ona da, sinek bile konmazmış. O da Arap kölenin nereye gittiğini öğrenince “Bana da bir ilaç, bir muska getiriver.” der.

Arap oradan da ayrılıp yoluna devam eder. Ha bakalım de bakalım, biraz gider. Kılları çakar, yol alır. Bir daha çakar, yine yola devam eder. Gider üç gün beş gün. Neyse bir daha çakınca çeşmeye varır. Orada yıkanır. Her tarafı bembeyaz olur. Ama karnının orada, el kadar bir yer su değmediği için kapkara kalır. İşte o zaman güneşin doğduğu yere vardığını anlar. Burası balçık bir yermiş. Gidilecek gibi değilmiş tabi.

Biraz ileride bir köşk görür. Varır köşkün kapısını çalar.

“Burada bir hoca varmış. Onu arıyorum.” der

“Şu köşede oturuyor” diye gösterirler. Varır hocayı bulur.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Oğlum senin derdin ne?”

“Hocam, beni padişahım gönderdi. Böyle böyle... Onun derdinin ilacı nedir?”

Hoca, üç tane muska yapar. “Bunu iletğinde, bunun birini, gözüne süreceksin. Birini, kapısının eşiğine koyacak. Birini de, toprağa gömecek.” der.

Arap: “Bir de, topal adam var. Onun derdinin ilacı nedir?” der. Onun içinde üç muska verir. “Birini dizine süreceksin, birini kapının eşiğine, birini de toprağa gömeceksin.”

“Bir de, elma ağacı var. Ona ne diyeceğim?”

“Onun dibinde hazine var. Onu dibinden arıtmayınca, sinek bile konmaz. Onu kaldırtacak.”

“Ya, o armut ağacına ne diyeyim?”

“Onun derdinin çaresi de aynı. Dibindeki altınları kaldırtacak.”

Köle, hocanın elini öper. “Haydi, Allah’a ısmarladık” yola çıkar. Kılıarı sürter. Altı aylık yolu bir saatte, altı aylık yolu bir saatte gelir. Gele gele gelir armut ağacının dibine. Armut ağacına hocanın söylediklerini iletir. Armut:

“Kardeşim, bu hazineyi sen kaldır, senin olsun”

“Ben, burada kimi bulayım? Nasıl kaldırayım?”

“Şurada bir köy var. Oraya git. Muhtara söyle. Oradan, insan bulabilirsin. Kazma kürek alırsın.”

Köye varır:

“Buranın muhtarı kim?”

“Benim.”

“Muhtar Efendi, şurada bir armut, bir de elma ağacı var. Onların dibinde hazine var. Onu kaldıracamız.” diyerek muhtarla anlaşılır.

Köyden on, on beş kişi kürek, kazma, çuval alarak gelirler. Armutun dibini eşiş çıkardıkları altınları, çuvallara doldururlar. Tam yirmi bir çuval altın çıkar. Oğlan: “Muhtar, bu altınların, bir çuvalı senin.” der. Muhtar “Ooo! Hazine” sevinir. Elmanın dibini kazarlar. Oradan da, yirmi çuval altın çıkarırlar.

Oğlan: “Muhtarım, ben bunu ne ile götüreceğim?”

“Sana yirmi deve verelim. Onunla götürürsün.”

“Öyleyse, bu develeri bana sat. Ne istersin?”

“Deve başına on altın”

“Al sana iki yüz altın.”

Develerin parasını da öder. Altınları yükler develere, ‘Haydi, Allah’a ısmarladık’ yola çıkar. Develerle beraber, yol alır. Gele gele gelir, çayın kenarına. Orada o balık kız bekleyip durur. Oğlan:

“Geldim. Geriye gideceğim.” Balık kız:

“Benim üzerime beşer deve binsin. Ben atlatayım.”

“Senin çok hakkın geçti. Şimdi ben, senin hakkını nasıl ödeyeyim?”

“Ne hakkı kardeşim. Sen benim, canımı kurtardın. Bir kuruş bile istemem.”

Öpüşüp helalleşirler, ayrılırlar. Haydi bakalım, topal adamın yanına varır. Muskaları verir. Birini dizine sürer. Birini kapı eşiğine, birini de toprağa gömer. Adam, anadan doğmuş gibi ayağa kalkar.

Haydi bakalım, develerle yürü Allah, yürü Allah... Bir çayırılık yere gelir. Burada konaklar.

Karşıda da, padişahın sarayı varmış. Saraydan, o çayıra konaklayana, görüp padişaha haber verirler. Padişah jandarmalara emir verir: “Varın gidin. Karşıda, çayırdaki konaklayan adamı oradan kaldırın.” Jandarmalar varır:

“Sen kimden izin aldın? Burası devletin malı, burada konaklamak yasak ...”

“Padişah, burayı bana bir aylık kiraya vermez mi?”

“Onu bilemeyiz. Padişahla görüş.” derler.

Oğlan, onlarla padişahın huzuruna gelir:

“Padişahım, burayı sen bana, bir aylık kiraya verir misin?”

“Sen, buranın parasını kaldıramazsın, devletin malı.”

“Hele söyle padişahım, gücüm yeterse veririm. Kaç para?”

“Yüz sarı lira vereceksin bir aylığına. İki aylık olursa, iki yüz altın. Hiç aşağıya olmaz.”

“Yap senedini padişahım” deyince padişah şaşırır. “Çok para, bunu bulmak mümkün değil.” diye düşünür. Altın kesesi oğlanın yanındaymış. Dolu keseden çıkarıp iki yüz altını sayınca padişah sevinir. Senedi yapıp mühürlar.

Padişah o gece oğlanı misafir etmek ister. Oğlan

“Orada hizmetkârlarım var. İşim var, kaydım var. Ben gideyim.” diye kalmak istemez.

“Oraya jandarma göndeririz. Sen, bu gece misafirim ol.” diye ısrar edince kalmayı kabul eder.

Jandarmaları gönderirler. “Ağanız, bugün padişaha misafir” diye haber verirler. Padişah, misafire yedir, içir. Sabah olur. Oğlan padişahı çadırına davet eder. Padişah da memnuniyetle kabul eder. Bu oğlanın neyin nesi olduğunu anlamak ister.

Öğleden sonra karısı kızı, hizmetkârları davete varırlar. “Selamünaleyküm” “Aleykümselâm” Otururlar; ama oğlanı tanıyamazlar tabi. Arap köle gitmiş, yerine bembeyaz bir oğlan gelmiş. Oğlan, büyük bir çadır çekmiş. Çadırın altında kırk çuval

sarı lira sıralı. Oğlan, koyun kesmiş; gelen on, on beş kişiye öyle bir ziyafet çekmiş ki sorma...

Padişah, dışarı çıkarken içeri girerken, çuvalların orada biraz oyalanır. Merakla çuvalın içini eliyle yoklar, sarı lira dolu. Ötekine, ötekine hep sarı lira...

Yiyip içip dönüp gelirler. Evde padişahla karısı:“Acaba bu deveci Yörük, bekâr mı ki? Bu, bizim kızı versek alır mı ki?”diye düşünürler. Oğlana durumu açmaya karar verirler. Oğlanı yeniden saraya davet ederler. Oğlan gelir.

Padişah oğlanı bir odaya çeker.

“Sen bekâr mısın?”

“Bekârım”

“Sen bizim kızı alır mısın? ”

“Yahu padişahım, sen bir padişahsın. Ben bir deveciyim. Ben senin kızı nasıl alayım?”

“Yok, ben sana kızımı vereceğim.” Tabi orda altın çuvallarını gördü ya. Zenginlik var ya.

“Siz hoş görürseniz pekiyi” der kabul eder.

Kıza da gösterirler, o da kabul eder. Bunlara kırk gün, kırk gece bir düğün tellalı yaparlar. Kırk gün geçer, düğün biter.

Neyse bunların gerdek gecesinde nikâhı kıyılır. Oğlan, gelini orada bırakıp, padişahın yanına girer. Muskaları çıkarır. Başlar anlatmaya:“Padişahım ben senin kapındaki köle Arap’ım, muskanı getirdim. İşte şunu gözüne süreceksin. Şunu eşige koyacaksın. Şunu da toprağa gömeceksin.”

Padişah, bir bir oğlanın söylediklerini yapınca görmeye başlar.

Oğlan geri gelir. Kızla gerdeğe girerler, karı koca olurlar. Yıkanırken kız, oğlanın karnındaki siyahlığı görür.

“Yahu sevgilim, senin karnındaki bu siyahlık nedir?”

“İşte Allah’tan”

Giyinirler. Neyse konuşurken, konuşurken oğlan usulca tabakanın ağzını açar:

“İşte, sizin kapınızdaki köle Arap benim. Seninle küçükken şurada oynastık. Burada buluştuk. Şurada şunu ettik, burada bunu ettik. Baban beni hocaya yolladı muska getir diye. Ben onu getirdim. Babana verdim. Babanın gözü açıldı. Ben güneşin doğduğu yerde bir çeşmede yıkanırken acelemden, sevincimden oraya su değmemiş. Oracığım kara kalmış. Geri yerim bembeyaz.”

“Vay sen bizim kapımızdaki köle Arap olduktan gayri, ben sana koca demem!”

Amma ilişkiyi kurdular gelin oldu. Oğlan: “Sen bilirsin.” der.

Kız rap rap kapıdan çıkar, babasının odasına girer. “Vay babacığım! O, bizim kapımızdaki köle Arap imiş. Ben ona koca demem.” diye basar yaygarayı.

“Yahu, kızım şu yanı, bu yanı, şöyle zengin, böyle zengin...” diye ikna etmeye çalışır.

“Ne olursa olsun.” diye diretiyor kız.

Padişah: “Bak keserim, seni!” “Bembeyaz olmuş, oğlan” dediyse de;

Kız: “Üzerinde el kadar karayı gördüm. Çocukluğumuzdan bu yana, ne varsa bana anlatıverdi.” der.

Padişah: “Keserim seni!” der. Kolundan tutup “Ebedi iyi geçinin, mesut olun” diyerek kızı oğlanın yanına katar.

Neyse sabah olur. Vezirler, hizmetkârlar herkes işinde kaydında... Padişah zengin gayri beş tane devletin parası var adamda. Ona verildi iki yüz sarı lira; amma hazinede yokmuş zaten o kadar para.

O yanı bu yanı derken, ben iki sene oldu bir uğradım. İki üç tane çocukları olmuş. Mesutlar, bir iyiler ki o kadar iyiler... *

* Osman Eryiğit, Kasımlar, 80 yaşında, okur – yazar değil, çiftçi, büyüklerinden.

28. GENÇLİKTE Mİ İHTİYARLIKTA MI?

Bir varmış bir yokmuş... Bir yerde bir avcı varmış. Avcılıkla geçimini sağlarmış.

Bir gün ava çıktığında kulağına bir ses gelir: “Hey avcı bey, sana üç bela gelecek. Gençliğinde mi gelsin, ihtiyarlığın da mı?”

Gezer, avlanır eve döner. Evde hanımına anlatır: “Hanım böyle böyle, bir ses geldi. Sana üç bela gelecek. Gençliğinde mi gelsin? İhtiyarlığında mı?” diye sordu. Hanımı: “Yarın yine git bakalım, aynı sesi duyacak mısın? Duyarsan, gençliğimde gelirse sabrederim. Yaşlandığımda gelirse intizar ederim de.” diye tembih eder.

Adam, ava tekrar çıkar. Bir gün önce ses duyduğu yerden geçerken, aynı sesi tekrar duyar. Karısının söylediklerini hatırlayarak:

“Gençliğimde gelirse sabrederim, yaşlılığında gelirse intizar ederim.” der.

Aradan beş on gün geçer geçmez, adamın evine bir ateş düşer, evi yanar.

“Bizim belanın birisi, bu galiba” deyip şükreder.

Köylüler bir oda verirler. Konu komşu idare ederken bir gün öşür tahsil etmek için köye bir tahsildar gelir. “Ben burada biraz kalacağım.” der.

Köylüler: “İşte falanca vardır. Fakirdir. Onun hanımı sana yemek yapıversin. Sen de ona, üç beş kuruş ver. Yardımın dokunsun.” derler.

“Olur.” der tahsildar.

Kadın yemeği yapıp gelir. Adam yemeği yer; yemeğin tadını kokusunu çok beğenir. Bu yemeği kimin yaptığını sorup soruşturur. Hanımın kocasının başka biriyle çalışmaya gittiğini işlerini bitiremediğinden bir hayli zaman dönmeyeceğini öğrenir.

Tahsildar, bunu fırsat bilerek kadını ata bindirip kaçırr. İki de çocukları varmış. Adam işten gelir. Çocuklar “Böyle böyle oldu.” diye anlatır. Adam: “Yarabbi şükür, belanın biri daha gitti. İkinci belayı da atlattık.” der.

Adam iki çocukla kalır. Konu komşu haline acıyıp yardım da eder; ama adam oralarda daha fazla kalamayacağını anlar. “Burası bana haram oldu. Ben buradan gideyim.” diyerek yakın bir kasabaya gitmek için yola çıkar.

Giderken önüne kuvvetli akan bir çay çıkar. Çocuğun birini sırtına alır. Çaydan atlatıp karşıya çıkarır. Öbür çocuğu atlatmak için geri döner. O çocuğu da alıp, çayın ortasına vardığında bir baksa ki, bir kurt gelir. Çocuğu kaptığı gibi, götürür. Adam telaşlanıp arkasındaki çocuğu da suya düşürür. Su da, o çocuğu

götürür. Kurt da öteki çocuğu götürür. Adam çayın içinde dikilip kalır. “Yarabbi şükür belaları savdık hayırlısıyla. Sonu nereye varacak bakalım?” der.

Kurt giderken avcılar görür, kurdu vururlar. Çocuğu kurtarırlar. İsmi de “Kurt Beyi” koyarlar. Suda giden çocuğu da, aşağıda balık tutan balıkçılar görür. Onu da onlar kurtarır. Onun ismi de “Balık Beyi” koyarlar. Böyle böyle aradan yıllar geçer. Çocuklar büyür, askerlik çağları gelir. Bunları askere gönderirler. Askerde bunlar, valinin muhafız alayına düşerler. Orada ikisi askerlik yapmaya başlarlar.

Biz gelelim adama. Adam gide gide bir yere varır. Oraya da, vali seçilecekmiş. Eskiden de padişah kuşu salarlarmış, kuş kimin başına konarsa onu padişah yaparlarmış ya. Tellallar çağırır:

“Herkes toplansın, vali seçeceğiz!”

O adam da katılır oraya. Dururken kuşu salarlar. Kuş havada döner, döner gelir, adamın başına konar. “Olmadı” derler. Kuşu yeniden salarlar. Kuş yine döner, döner yine o adamın başına konar. “Olmaz bu. Bu adamdan vali mi olur?” diye itiraz ederler. Kuşu yeniden salarlar; ama sonuç yine değişmez. Üçüncü defa uçurulduğunda da kuş adamın başına konunca “Tamam” derler. O yerin ahalisi adamın valiliğini kabul etmek zorunda kalır.

Adamı alıp konağa götürürler. Konakta nöbetçiler, aşçılar falan vardır. Vali Bey çalışmaya başlar. Bir yandan da yeni vali seçildi ya ziyaretçileri falan eksik olmaz.

Bir Yörük heybesine, baldır, yağdır, peynirdir doldurur. Vali’nin yanına ziyarete gelir. Vali’nin oraya girer.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm.”

“Hayırlı olsun.”

Hoşbeş, on beş, yerler içerler, akşam olur. Yörük “Bana müsaade.” diyerek izin ister. Vali: “Yoo... Bu gün benim misafirimsin burada kalacağız.” diye ısrar eder.

“Vali’m, olur mu? Bir hamın var çadırdı. Başka kim kimse yok. Çoluk çocuk yok. Yalnız korkar.”

“Ben iki asker görevlendiririm. Onlar gider. Orada nöbet tutarlar. Korkma, bir şey olmaz! Sen de sabah olunca gidersin. Ondan, hiç kuşkun olmasın tamam mı?”

“Tamam”

Vali emir verir: “İki emniyetli asker gönderin!.. Kadını, çadırı, beklesin!”

“Kimi gönderelim?” diye düşünürler. Kurt Beyi ile Balık Beyi’ni göndermeye karar verirler. Bunları çadırı beklemeye yollarlar.

Neyse ikisi çadıra varıp nöbet tutmaya başlarlar. Öte beri gezerken geç vakit olur. Uykuları gelir. Uyumamak için, nöbetçilerden birisi: “Arkadaş uykumuz geldi. Herkes başından geçeni bir anlatsın.” der.

Tabii bunlar, birbirinin kardeşi olduklarını bilmezler. Birisi çadıra dayanıp, anlatmaya başlar. Kadın da uyanır, içeriden onların konuştuğunu dinler.

“Bizim, bir anamız, babamız vardı. Evimiz yandı. Babamla, anam kaldı. Anamızı da biri götürdü. Biz iki kardeş, babamızla kaldık. Babamız bizi götürürken, çaydan atlatırken, birimizi kurt kaptı. Kurtaracağım derken beni de çaya düşürdü. Beni aşağıda balıkçılar, tuttu kurtardı.” der.

Öbür asker de dinlediklerinden nöbet arkadaşının kardeşi olduğunu anlar. “Ulan arkadaş, sen benim kardeşimsin!” deyip kardeşine sarılır. Bunları içerden duyan kadın, çadırın sivilini kaldırıverir. Hemen dışarı çıkıp: “Yavrularım! Ben sizin ananızım.” der. Sarmaş dolaş olurlar. Kadın alır oğullarını içeriye, yedirir, içirir. Mutlular artık. Her şey güllük gülistanlık... Gece boyunca hâl dert konuşurlar. Başlarından geçenleri anlatırlar. Şafak söker, iyice uykuları gelir. Anaları oğullarını kucağına alır, uyuyup kalırlar. Sabah olunca Yörük Vali’den müsaade isteyerek ayrılır. Çadıra gelip bakar ki askerlerin biri karısının bir kolunda, biri bir kolunda uyuyup dururlar.

Hemen geriye döner:

“Sayın Vali’m! Senin, emniyetli diye gönderdiğin askerler, bizim karının koynunda uyuyorlar.” diye şikâyet eder. Vali duyduklarına inanamaz, şaşkınlıkla sorar:

“Nasıl olur yahu!”

“Basbayağı olmuş. Gözlerimle gördüm. Şahit oldum.”

Vali: “Getirin bakayım şu askerleri!” diye emir verir.

Birçok askerle, Yörük beyi nöbetçileri yakalamak için çadıra varırlar. Kadın:

“Önce şu adamı bir yakalayın bakalım. Vali’nin karşısına beraber çıkalım.” der.

Hepsini alıp Vali’ye çıkarırlar. Vali: “Askerler anlatın bakalım. Nedir bu iş?” diye sorar. Balık Beyi, olanları anlatır: “Böyle böyle... Biz, çadırı beklerken

uykumuz geldi. Başımızdan geçenleri anlatırken, kardeş olduğumuzu öğrendik. Annemiz de, içeriden bunları duymuş, o da çıktı. Birbirimize kavuştuk.”

Vali kadına dönüp: “Sen, kocanı görsen tanır mısın?” diye sorar.

“Tanırım tabii.”

“Neresinden bilirsin?”

“Yargınında siyah bir ben vardır. Üstünde de üç tane tüy vardır.” deyince Vali, üstündeki gömleği sıyrırverir; yargınındaki beni gösterir.

“Kocan ben miyim?”

“Sensin”

Vali böylece karısını, çocuklarını bulur. Sarmaş dolaş olurlar. Yörüğü de aşağıya atarlar. Mutlu bir şekilde yaşamaya başlarlar. Allah dirlik düzenlik versin. *

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, babasından.

29. NE İDİK, NE OLDUK, NE OLACAĞIZ?

Bir varmış bir yokmuş... Zamanın birinde bir bey ile güzel bir kızı varmış. Bunların bir de çobanı varmış.

Bey kızı zamanla büyüüp daha da güzelleşir. Çobanın da bu kıza gönlü düşer. Kızı alası gelir. Durumu kıza açar. Kız da, “Sen kimsin, ben kimim? Sen bir çobansın, ben bir bey kızıyım.” diye çobana yüz vermez.

Çoban, bu durumu hazmedemez. Bir gün “Beyim senin kızını ben falanla, filanla gördüm.” diyerek kıza iftira atar. Beyin de olup bitenden haberi yoktur. Evvelki insanlar zaten bön imiş. Bey, kızına sorgu sual etmeden çobana inanır. Kızgınlıkla bir ip, bir bıçak alır. Kızını insan çıkamaz bir yere götürür. Orada yerli yaş ağaçlara bağlar, sarar. Kesmek için bıçağı çıkarır; ama evladına kıyamaz. Bıçağını alıp çekip gider.

Öte dururken beri dururken; aç susuz on gün mü geçer, on beş gün mü geçer, kız ölüm menziline gelir. Çobanın biri de, dağ başında bir bölük davarını yitirir. “Davar arsız olur oralara çıktı mı ki?” diye her yeri arar. Oraları ararken ararken kızın üstüne çıkagelir. Bakmış ki, güzel bir kız ölü gibi yatar. Çoban kızın yaşayıp yaşamadığını anlamak için eliyle dokunduğunda kızın vücudu bir seyrir. Kızın henüz ölmediğini anlar. Hemen ipi çözer. Koşar evine, bir bulamaç pişirir, bir kaşık alır, su alır, gelir. Azıcık yedirirken, azıcık içirirken, kız canlanmaya homurdanmaya başlar. Yedirirken içirirken ayılır. Kıza sorar:

“Sen necisin, bu dağ başında ne işin var?”

“Böyle, böyle çoban bana bir iftira attı. Babam beni kesmek için buraya getirdi. Acıdı kesemedi, bırakıp gitti.” diye başından geçenleri bir bir anlatır.

“Şimdi ben seni salsam babanın evine gider misin?”

“Ben babamın evine nasıl varayım?”

“Öyleyse sen, bana varır mısın?”

“Sen de Allah’ın kulusun ben de, varırım.”

Nikâh edip, evlenirler. Dokuz ay on gün sonra bir çocukları olur. Çocuğun adını kadın koymak ister, kocası da izin verir. “Ne İdik” koyar. Üç beş sene geçer, ikinci çocukları olur. Onun adını “Ne Olduk” verir. Birkaç sene geçer, üçüncü çocukları olur. Ona da “Ne Olacağız” adını koyar. Çocuklar böyle böyle büyürler, kocaman kocaman olurlar.

Dururken kızını kesecek olan bey, şehre iner. İşlerini bitirip evinin yolunu tutar. Yolda bir dolu olur, bir tufan olur ki sorma. Vakit de akşama yakındır, hava iyice kararır. Öte gezinirken, beri gezinirken bir dereye varır. Sel bastığı için dereden de geçemez. Öte bakar, beri bakar geçemez. Altında at ile dikilir kalır. Bakar ki, ormanın arasında taşın kökünde bir duman tüter. “Bu duman tüten yere bakayım.” diye atını çekip varır. “Hey, ev sahibi!” diye seslenir. Ev sahibi dışarı çıkar:

“Buyurun.”

“Beni misafirliğe alır mısınız?”

Bir bakarlar ki, elbiseli bir bey. “Bizim dirliğe kanaat edersen alırsınız.” derler.

Neyse içeri alırlar. Çobanın karısı bakar ki, karşısında babası. Çok şaşırır; ama bir şey demez. Bey, kızını tanıyamaz tabii. Beyin atını da bir yere takarlar. Önce misafiri kuruturlar. Sonra yedirip içirirler. Neyse bir ara çobanın karısı çocukları ünler:

“Ne İdik, Ne Olduk, Ne Olacağız”

“Buyur anne.”

Adam: “Çok da yaşadım; ama ben böyle isim duymadım. Çocuklarınıza neden bu isimleri koydunuz?” diye şaşkınlıkla sorar.

Çobanın karısı anlatır: “Bak ‘Ne idik?’ ,sonra ‘Ne Olduk?’, daha ‘Ne Olacağız?’ bakalım. Evvelce neydik? Bir bey kızıydık. Bir iftira yüzünden dağa atılıp sonra çoban karısı olduk. Yarın da ne olacağımız belli değil.”

Bey, çobanın karısının kendi kızı olduğunu anlar. Kızını bulmanın sevinciyle secdeye kapanır. Sarmaş dolaş olurlar.

Kızını, damadını, torunlarını alarak konağına götürür. Yaşayıp dururlar. *

* Meryem Kaya, Çandır, 89 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, annesinden.

30. ZÜMRÜDÜ ANKA İLE HZ. SÜLEYMAN

Bir varmış bir yokmuş... Vaktin birinde Zümrüdü Anka adında bir kuş varmış. Bu kuş o kadar büyükmüş ki, bir insanı kanadının altına aldığında göremezmişsin.

Bir gün Zümrüdü Anka kuşu Sultan Süleyman Hazretlerine gelip,

“Ben takdiri bozacağım. Eğer takdiri bozamazsam, dünya yüzünde neslim kesilsin.” der.

Sultan Süleyman zaten bütün hayvanların dilinden anlıyor ya. Kabul edip sorar:

“Yemen Kralının kızını Fas kralının oğluna Cenabı Allah yazdı. Bunlar on sekiz yaşında falan tarihte evlenecekler. Bunu bozabilir misin?”

“Bozarım” deyip buna engel olmak için Yemen’e doğru havalanır.

Zümrüdü Anka kuşu Yemen Kralı’nın sarayına gelir. Kralın kızının bahçede uyuduğunu görür. Altı yedi yaşındaki bu kız çocuğunu alıp havalanır. Ürdün’de bir dağın tepesine, bir deliğe bırakır. Bu deliğe yerden varmak da, gökten inmek de mümkün değildir.

Zümrüdü Anka kuşu oraya yiyecek, içecek getirip kızı besler. Böyle böyle kız burada on sekiz yaşına gelir.

Bu arada büyüyen Fas kralının oğlu da ticaret yapmak için bir gemiye binip yola çıkar. Deniz aşırı bir ülkeye giderken bir tufan olur. Gemi parçalanır. Oğlan bir adaya çıkar. Zümrüdü Anka kuşunun kızı koyduğu dağ da oradaymış. Orada insan yok tabii.

Oralarda bir şeyler ararken deliğin ağzındaki kızı görür, kıza seslenir:

“Sen ne arıyorsun orada? Oraya nasıl çıktın?”

Kız böyle böyle anlatır. Oğlanla kız birbirlerini görür görmez âşık olur. Oğlan kızın yanına çıkmak ister; ama bu deliğe ulaşmak mümkün değildir. Kız oğlana, “Sen bir yere saklan. Ben seni buraya çıkartacağım.”der. Oğlan saklanıp bekler. Derken Zümrüdü Anka kuşu gelir. Sultan Süleyman Hazretlerinin söylediği güne de dört beş gün kalmıştır. Kıza:

“Seni buradan götüreceğim.”der.

“Beni götüreceksin; amma ben böyle korkarım. Aşağıdaki mandayı öldür. İçini kurt kuş yesin dışının derisiyle kovanı kalsın, onu buraya çıkar. Ben onun içine gireyim. Beni onun içinde götür.”

Zümrüdü Anka kuş, kızın dediklerini bir bir yapmaya başlar. Mandayı öldürür. Kurt kuş içini boşalttığında kız kuşu oradan uzaklaştırmak için su ister. Zümrüdü Anka kuşu su almaya gidince kız oğlana seslenir:

“Yanındaki kovanın içine gir saklan. Ben seni buraya çıkaracağım.”

Oğlan, hemen dışı derili manda kovanının içine girer.

Zümrüdü Anka kuşu geri dönünce, kovani deliğe çıkartır. İçine kız da girer. Oğlanla orada buluşup birleşirler. Sultan Süleyman’ın söylediği tarihten iki gün geçer. Zümrüdü Anka söylediği gibi takdiri bozduğunu zannederek kovani Sultan Süleyman’a götürür.

“Al kızı getirdim” deyip kovani sultanın önüne bırakır. Sultan Süleyman isimlerini biliyor ya... Önce kızın ismini söyler, kız kovandan çıkar. Sonra oğlanın ismini söyler, o da çıkıp “Ben Fas Kralı’nın oğluyum” der. Böylece Sultan Süleyman Allah’ın takdirinin bozulamayacağını gösterir. Zümrüdü Anka da şaşırıp kalır.

O günden sonra, Zümrüdü Anka kuşunun ismi kalmış, kendisi kaybolup gitmiş. Nesli kesilmiş. Kur’an’da da ismi geçer; ama kendisi yoktur. *

* Mehmet Gök, Beydili (Çimenova), 61 yaşında, ilkokul mezunu, işçi, çerçiden.

31. KARI KOCA İLE KARA ADAM

Bir varmış bir yokmuş... Vaktin birinde bir karı koca varmış. Bunlar kendi hallerinde geçinip giderlermiş. Bunların yakın zamanda bir de çocukları olacakmış. Kadın da hamileymiş.

Bir gün bu karı koca hükümette mahkemeye giderler. Mahkemede ne olduysa olur. Kasabadan az çok harç görürler. Köye doğru yola düşerler. Dönüş yolunda çocuğun ağrısı tutar. “Şimdi nereye gidelim?” diye telaşa düşerler. Bir kenara ormanın içine giderler. Orada kadın doğum yapar. Bir oğlan çocukları olur. Çok sevinirler. Çocuğu beleyip sararlar. Kucaklarına alıp, yola devam ederler.

Yolda karşlarına bir kara adam çıkar. Bu adamın elinde bir kalem ile defter varmış. Hiç başını kaldırmadan öyle ona bir şeyler yazarmış. Kavuşıverirler.

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Nereden geliyorsunuz?”

“Mahkememiz vardı. Oraya gittik. Dönerken doğum yaptık yolda, oradan geliyoruz.”

“Sen nereden geliyorsun?”

“Ben öleni siliyorum, doğanı yazıyorum.”

“Öyleyse bizim çocuğu da yaz.” derler.

Kara adamdan ayrılarak yollarına devam ederler. Şöyle biraz yürüyünce çocuğun doğduğu yerde bir şey unuttuklarını fark ederler. Adam karısına: “Ben varıp alıp geleyim, sen burada dur.” diye tembih eder. Varır oraya. O kara adam tam çocuğun doğduğu yerde, oturup durur. Yine yazıp durmuş. Adam unuttuğunu oradan alıp sorar:

“Bizim çocuğu da yazdın mı?”

“Yazdım da sizin çocuğun işi iyi değil. Sonunda seni öldürecek. Anasını alacak”

Adam telaşla hemen karısının yanına gelir. Böyle böyle anlatır. “Karı, götürmeyelim bu çocuğu, buraya koyalım gidelim. Buradan, birçok çocuksuz insan geçer. Onlar alırlarsa alırlar. Almazlarsa ne çare ölür gider.” der. Düşünürler taşınırlar. Sonunda çocuğu bırakmaya karar verirler. Böyle bir yazgı yaşamak istemezler tabii. Çocuğu oraya koyup giderler.

Çocuk uyur, uyanır, ağlar. Dururken bir adam gelir. “Heey, çocuk sahibi!” diye ünler bağırır. Kimse yok. Bu adamın da çocuğu yoktur. Bu sahipsiz çocuğun dağ başında öleceğini düşünür. Çocuğu alıp evine götürür. Besleyip büyütür.

Neyse çocuk on sekiz, yirmi yaşlarına gelir. İş aramaya çıkar. Böyle iş ararken bir bahçecinin işçi aradığını duyar. Bahçecinin yanına varır:

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Amca, ben iş arıyorum. Senin işçi aradığını duydum. Çalışmaya geldim.”

“Sen benim eve oturup bu bahçeyi bekler misin?”

“Beklerim.”

“Amma bahçemde bir insan görürsen, diri çıkarma ölü çıkar!” diye de iyice tembih eder.

Anlaşırlar. Bahçe sahibi, “Şunu çapala, burayı sula...” diye yapılacakları gösterir. Başka bir yerdeki evine göçer gider.

Oğlan bahçe sahibinin söylediklerini bir bir yapmaya başlar. Böyle böyle bir zaman geçer. Bir gün yine bahçede çalışırken bir çıtırtı duyar. Bakar ki, eğile eğile bir şey arayan bir adam. “Bana ağam ne dedi?” diye düşünür. “Öldür” diye tembih etti ya. Bir tüfek sıkıverip, öldürür adamı.

Meğer ölen adamı komşular tanımış. Toplanırlar kabre koyarlar.

Aradan biraz zaman geçer. Olanlar, ölenler unutulur. Komşular toplanıp ölen adamın karısına, “Gel, sen bu ocağı söndürme. Bu oğlana var.” derler. Öte anlatırlar, beri yalvarırlar kadını ikna ederler. Sonunda kadını oğlanla nikâhlarlar, varıp giderler.

Gerdek gecesi kadının iki göğsünden de sel gibi süt patlar. Kadın komşuya koşar. “Böyle böyle...” anlatır. Komşular bu işe bir anlam veremez. Varıp oğlana sorarlar:

“Sen nerelisin, kimin oğlusun, anan baban kim?”

“Ben anamı babamı tanımam. Onlar beni bir yolun içine koyuvermişler. Bir çocuksuz adam denk gelmiş. Beni oradan almış, beslemiş büyütmüş. İş aramaya çıktım. Burada iş buldum. Böyle böyle oldu.” diye anlatır.

O zaman kadın kendi oğluyla evlendiğini, kara adamın söylediklerinden kaçış olmadığını anlar. Aklı başından gider. *

* Meryem Kaya, Çandır, 88 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, annesinden.

32. KADER İLE TECELLİ

Zamanın birinde, Kader ile Tecelli arkadaş olmuşlar. Bir gün Tecelli, Kader'e: "Sen bir dur. Ben şu demirciye yardım edeceğim." der.

Demirci, günlük çalışır çalışır, bir sarı lira kazanır; akşam getirir, hamına verirmiş. Ertesi gün "Çok çalışacağım. İki sarı lira getireceğim." der. Çalışır, iki sarı lira kazanır, eve gelir. Evde hanım yok. Alıp sarı liralara tencerenin içine koyar. Adam: "Hanım komşuya gitmiştir. Varıp çağırayım." deyip komşunun yolunu tutar. Bu sırada karısı da başka bir yoldan eve gelir. Karşılaşamazlar.

Adam komşuya varıp sorar:

"Komşu, bizim hanım sizde mi?"

"Az önce eve gitti."

Adam karısını araya dursun evlerine komşularından biri gelir. "Abla, bana bir tencere lazım."der. Karısı kapaklı tencereyi, komşuya verir. "Al işini gör de getir" der. Derken adam, har har eve gelir.

"Karı, bugün kazandığım iki altını şuradaki tencerenin içine koymuştum. Onu nereye kaldırdın?" diye sorar.

"Ulan şaşkın adam, komşu geldi. Tencere istedi. Ben de tencereyi ona verdim."

"Eyvah! Gitti paralar."

Kadın "Adam, beni kandırma. Bir yanlışın var galiba."diyerek adama inanmaz, gidip komşuya sorar. Komşusu: "Hayır, tencerede para mara yok."der. Kadın kocasına söylenmeye başlayınca adam: "Bak Hanım, yarın üç sarı lira kazanacağım. Gözlerine sokacağım!" der.

Ertesi gün sabah erkenden gider. Geç zamana kadar çat pat çalışır çalışır üç tane sarı lira kazanır. Adam paraları avucuna alıp köyün yolunu tutar. Köyün ortasından çay akarmış, üstünden köprüyle geçerlermiş. Adam koşarak eve giderken köprü'nün ortasında ayağı takılıp düşer. Paralar "cup" çayın içene gider. "Eyvah! Gitti paralar" deyip boynu bükük eve gelir. Hanımı sorar:

"Hani paralar adam?"

"Ah hanım, böyle böyle oldu. Paraları elime alıp geliyordum. Köprüde ayağım takıldı düştüm. Paraları çaya düşürdüm."

Kadın: "Ulan şaşkın adam, beni mi kandırıyorsun?" diyerek yine kocasına inanmaz.

Adam:“Hanım işte böyle oldu. Takdir böyleymiş.” diye karısına dil döker; ama nafile. Adam iyice hırslanıp “Bak hanım, yarın dört sarı lira kazanacağım. Sana, şunları bunları alacağım.”der.

“Haydi, bakalım pek de umamıyorum ya.”

Yarın adam yine çalışır, çalışır dört sarı lira kazanır. Gelirken “Çocuklar bir haftadır etsiz. Bir kilo et alayım.”diye kasaba uğrar. Eti alıp mendilin içine sarar. Mendilin ucuna da, kalan paraları bağlar. Eti götürürken, yolda su dökese gelir. Eti oraya koyup bir çalının ardına gider. Bu sırada, yukarıdan bir karga gelip, et mendilini kapıp gider.

Kader, Tecelli’ye “Dur! Adamın canına tak dedirttin, artık ben yardım edeceğim.” der.

Adam, eve gelir. “Hanım böyle şöyle oldu.” dediyse de hanımını inandıramaz. Karısı: “Halen kandırırsın beni. Karşındaki çocuk mu?” diye çıkışır.

Adam bir gün daha çalışır. Kazandığıyla bir balta, bir urgan, bir de merkep alıp gelir. “Kadın, ben demir işini bıraktım. Yarın oduna gideceğim. Odunculuk yapacağım.” der.

Ertesi gün ormana gider. Bir meşe ağacını beğenir. “Bundan on yük odun çıkar. Birer liradan, on sarı lira!” diye düşünüp kesmeye başlar. Pat küt çat meşeyi devirir. Ağacı odun ederken, ucuna doğru geldiğinde kargaya kaptırdığı mendilini görür. Bir baksa ki, mendilin içindeki etleri karga yemiş, mendil parayla sallanıp durur. “Şansa bak, yahu!” diye sevinerek paraları alır. Odunu merkebe yükleyip köyün yolunu tutar. Gelirken pazara uğrar. Pazardan üç balık alıp eve gelir. Hayata odunları yıkıp karısına seslenir:

“Hanım, hani ben bir et aldım, paraları da mendilin ucuna sardım demiştim ya. Bu gün onu buldum. Eti kargalar yemiş. Mendil, kestiğim meşenin ucunda takılı kalmış parada ucunda çıkılı. İşte paralar.”

Kadın gözlerine inanamaz, “Doğruymuş yahu.” diye de sevinir. “Hanım, gelirken üç balık aldım. Temizle de çocuklara pişirelim.”der.

Kadın balıkları temizlerken karılarını yarar. Bakar ki, üç sarı lira. “Haa, adamın dediği doğruymuş. Bak düşen paraları bu balıklar yutmuş.” diye kocasına haber verir. O sırada tencereyi alan komşu gelir. “Komşu işim bitti. Kusura bakma, bu paralar tencerenin içindeymiş.” deyip tencereyi verir. Kadın kocasına yaptıklarından utanır. Adamın kazandıklarıyla mutlu mutlu yaşarlar. Kader, adama böyle yardım etmiş, Tecelliye kalsa, adam yandı.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, avcı arkadaşlarından.

33. TASA KUŞU

Eski zaman içinde, kalbur saman içinde, çok eski zamanlarda... Bir padişah varmış. Padişahın bir tek kızı varmış. Bu kız pek kıymetliymiş.

Kız beş yaşına basar. Bunu yetiştirip, büyütmek için hizmetçi tutmak isterler. Tellallar çağırılır. Herkes bu işe talip olur; ama aralarından güngörmüş bir nine seçilir. Bu nine padişahın kızını el bebek gül bebek büyötmeye başlar. Sarayda günler böyle geçerken nine boş kaldığında elini başına koyar düşünörmüş. Hep düşünöceli bir hali varmış. Kız büyüyüp akli erdikçe ninedeki bu durumu sezer. Bu halin sebebini sorar:

“Nineciğim, sen niye düşünöyorsun? Ben seni her zaman düşünöceli görüyorum?”

“Kızım benim ‘tasam’ var.”

“Nine, tasa neye derler bana bir anlat.”

“ Bu bir kuştur. Bu meraktan falan ileri gelen bir şey değildir.”

“Nineciğim, sen bana bu kuşu alıp gelir misin?”

“Getiririm kızım; amma seni çok tasalara düşünöür.”

“Hayır, nineciğim illa bu kuşu bana getir.” diye diretir.

Nine gider. Bu kız çocuğuna kuşu alıp getirir. Kuşun da nine gibi düşünöceli bir hali vardır. Bu kuşu kafese koyarlar. Burada durdukça durdukça aradan birkaç sene geçer. Bir gün Tasa kuşu dile gelir: “Ablacığim, ben de dışarıdaki kuşlar gibi uçsam, ötsem, dağlara taşlara gitsem olmaz mı? Ne olur beni salıver.” diye yalvarır. Kız kuşun dileğine dayanamaz. Kafesten salıverir.

Aradan az geçer, uz geçer, bir zaman sonra kuş geri gelir. Padişahın kızını uyurken alıp götürür. Kız bir zaman sonra uyanır. Kendisini bir dağın başında bulur. Tasa kuşu: “Bacı, işte öğren ‘tasa’ diye buna derler. Daha ileride senin başına ne tasalar getireceğim.” deyip uçar gider.

Kız orada yapayalnız kalır. Orda dururken, dururken akşam olur. Kız korkmaya başlar. Ne kadar olsa dağda bir kız çocuğu. Dağda taşta vahşi hayvanlar, kurtlar kuşlar uluşmaya bağrışmaya başlar. Bir çeşme başına gelir. Oradaki ağacın başına çıkar. Orada uyur kalır.

Neyse sabahleyin, bir padişahın oğlu şehzade ava çıkar. Gezerken bu çeşmenin başına varır. Fakat oğlanın atı çeşmeye yanaşmaz, ürküp su içmez. “Acaba

bu hayvan niye yanaşmıyor?” diye çevresine bakar. Bir de ne görsün, ağacın başında yetişkin güzel bir kız. Şehzade, kızı görür görmez âşık olur. Buna sorar:

“İn misin, cin misin?”

“Hayır, in de değilim, cin de değilim. Sizin gibi bir insanım.”

Şehzade, kızı ağaçtan indirir. Alıp memleketine götürür. Bununla evlenir. Aradan az geçer, uz geçer... Üç çocukları olur. Böyle mutlu mutlu geçinip giderken bu kuş bir gece yine gelir. Bunlar uyurken çocukları alır, bir yere götürüp bırakır. Kızın ağzına da bir kan çalır. Kızı uyandırır: “Bacım ‘tasa’ diye buna derler.” deyip uçup gider.

Neyse sabah olur. Kalktıklarında şehzade bir bakar ki, karısının ağzı kanlı... Çocukları bir ararlar, çocuklar yok. “Bu çocukları bu karı yemiş galiba, ağzında da kanı var.” diye düşünür.

Şehzade telaşla anasının, babasının yanına varır. “Anneciğim, gelinin bu gece çocukları yemiş.” der. Annesi, babası: “Sen, ne diyorsun oğlum? Hiç Âdemoğlu çocuğunu yer mi? Olmaz böyle şey!” diye çıkışır.

“Hayır, yemiş. Çünkü ağzında kanı var!” deyince, “Sen bunu, nereden bulduydun? Nereden aldıydın? Nereden getirdiydin?” diye sorarlar. Bir dağ başından getirdiğini öğrenince “Öyleyse bu vahşi bir insan, bir hayvan” derler. Bir hayvandan olmuş sanırlar. “Sen bunu nereden bulduysan, nereden aldıysan oraya götür. Başından at.” derler.

Neyse şehzade karısını bir mecine dağın başına alır götürür. Sırtını başını da soyup, çıplak salıverir. Kadıncağız, oralarda dolaşırken, dolaşırken, üstü başı da yok... Oralarda bir yere de varamaz. Oralarda dolaşırken bir çobana denk gelir. Çobandan çamaşır ister. Çobana: “Kardeşim, ne olur üstündeki çamaşırların bir kısmını bana versen. Ben giysem olmaz mı?” diye yalvarır.

Neyse çoban, kızın haline acır. Üzerinden biraz çamaşırı soyunup kadına verir. Kadın bunu giyer, olur bir oğlan. Gide gide gider, bir şehre varır. Öyle ya başıboş, karnı aç, bir iş yeri açılmayınca olmayacak...

Bir terziye varır :“Amca, beni yanına çırak almaz mısın? Karın tokluğuna çalışırım. Senden para pul istemem; yalnız karnımı duyuruvereceksin.”

Terzi: “Olur, alalım” der. Neyse terzi dükkânına çırak durur. Oğlan kalacak yeri olmadığından geceleri dükkânda yatar.

Bir gece bu Tasa kuşu buraya da çıkar gelir. Oğlan uykudayken bu kuş orada ne kadar kumaş varsa hepsini yırtar, ele alınmaz bir hale koyar. Oğlanı kaldırır.

Dükkânın halini göstererek, “Bak, ‘tasa’ diye buna derler.” deyip pencereden uçup gider.

“Hey Yarabbi! Ben patrona ne cevap vereceğim?” diye düşünürken sabah olur. Dururken patron gelir. Bakar ki, dükkânda yırtılmadık dağılmadık hiçbir şey kalmamış. Oğlanı eline alıp bir güzel döver.

“Sen bana yaramazsın!” deyip oğlanı kovar. Oğlan yeni bir iş bulmak için yola düşer. Öyle ya karın doycak... Giderken giderken bir cam dükkânına varır.

“Amca, beni çırak olarak almaz mısınız?” diye sorar. Ne bilsin her zaman bu Tasa kuşunun gelip gelip başına bela olacağını! Camcı oğlana acıyarak yanına çırak alır. Camcıda çalışmaya koyulur. Oğlan geceleri dükkânda yatar.

Böyle camcıda çalışırken çalışırken bu Tasa kuşu bir gece yine gelir. Çırak orada uyurken içeride ne kadar cam varsa hepsini kırıp şırkar. Çırağı kaldırıp, “Bacı, işte ‘tasa’ dedikleri budur. Daha ben sana ne tasalar getireceğim.” deyip uçup gider. Sabahleyin patron gelir, dükkânda camların hepsi kırık, ayak basacak yer yok. Oğlanı bir güzel döver. Oradan kovar aşırır.

Padişahın kızı, elini başına koyar şimdi ne yapacağını düşünür. Çaresizlik içinde gezerken yorulur bir yerde uyuyakalır. Kız uykudayken Tasa kuşu gelip kızı uyandırır.

“Bacım, şimdiye kadar sana çok tasalar ukbalar getirdim. Artık sen ‘tasa neye derler?’ öğrendin. Şimdiden sonra senin kulun kölen olacağım.” diyerek bunu alıp götürür. Bir şehirde büyük bir apartmana indirir. Oradaki çocuklarını gösterir. Sarmaş dolaş olurlar.

Şehzadenin de yolu buralara düşer. Orada karısı ve çocuklarına tesadüf edince aklı suya erer. Yaptıklarına pişman olur. Kavuşmanın mutluluğuyla şehzade, karısını çocuklarını bağrına basar. Tasa kuşu da bunlara o apartmanı verip vedalaşıp ayrılır.

Şimdi orada yaşayıp dururlar.*

* Mehmet Şişman, Sarımehmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

34. İĞCİ BABA

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde İğci Baba diye bir adam varmış. Adam çerçiymiş. Köy köy dolaşır iğ satarak, pamuk atarak geçinirmiş...

Bu adam bir gün köyün birinde: “İğ satarım, pamuk atarım!” diyerek gezerken, üç kız: “İğci Baba’nın nesi var, gel bir bakalım” diye İğci Baba’nın yanına gelirler. İğlere bakarlar. İğci Baba’ya: “Şundan yok mu? Bunun daha iyisi yok mu?” diye sorarlar. İğci Baba: “Evimde var. İsterseniz evime gidelim, beğendiğinizi alın.” diyerek kızları kandırmayı düşünür.

Kızlar en büyüklerine “Abla, sen git; iğcinin güzel iğlerinden bize de alıp gel!” derler. Büyük kız İğci Baba’nın arkasına düşer, yola çıkarlar. Gide gide giderler, bir mağaraya varırlar. İğci Baba önde, kız arkada mağaraya girerler. Kız içeriye girince bakar ki her taraf insan iskeleti, insan cesedi; yarısı kafasından asılı, yarısı saçından asılı... Kız korkar, şaşkın şaşkın bakmaya başlar. İğci Baba: “Korkma! Korkacak bir şey yok. Sen şunların etinden biraz pişir de yiyelim.” der. Kız çaresiz oradaki cesetlerden bir parça et alır, pişirip getirir, İğci Baba’nın önüne koyar. İğci Baba, kızı “Buyur sen de ye” diye zorladıysa da kız “Ben yemem” deyip diretir. Bunun üzerine İğci Baba: “Parmağımı kesivereyim yer misin?” diye çıkışır. Kız da “Nasıl olsa parmağını kesip bana verecek değil ya” diye düşünüp “Yerim” deyiverir.

İğci Baba hemen parmağının birini keser kıza verir. “Al, ye!” deyip dışarı çıkar. Kız parmağı, hasırın altına alıverir.

Dururken İğci Baba gelip sorar:

“Yedin mi?”

“Yedim”

“Yemediysen bak seni keserim!”

Derken İğci Baba parmağını çağırır: “Parmak!”

Parmak dile gelip “Ey!” diye ses verir.

“Nerdesin?”

“Hasırın altındayım.”

İğci Baba varıp parmağı oradan alır, kesilen yere yapıştırır. Kızı da orada acımadan keser.

Aradan bir iki gün geçer. İğci Baba yine “İğ satarım, pamuk atarım!” diye diye aynı köye gelir.

Köydeki kızlar İğci Baba'yı karşılar. “İğci Baba ablamız nerede?” diye sorarlar. İğci Baba da “Ablanız gelmedi. Onu ben bir şehzadeye verdim. Onun rahatı çok iyi. Size selam gönderdi. İsterseniz sizin birinizi daha götürürüm, onu da bir başka şehzadeye veririm.” der.

Ortanca kız: “Ben giderim!” diye ayaklanır. İğci Baba bunu da alıp mağaraya götürür. Ortanca kız da mağarada aynı manzarayla karşılaşınca, korkmaya başlar. Sesi soluğu kesilir hiçbir şey diyemez.

İğci Baba buna da, “Şu etlerden pişir yiyelim” der. Kız ne yapacağını şaşırır, korka korka biraz et alıp pişirir; İğci Baba'nın önüne koyar. İğci Baba: “Sen de ye!” diye tutturur. Kız yemez. İğci Baba: “Parmağımı keseyim yer misin?” deyince, kız şaka yapıyor sanarak “Yerim” deyiverir. İğci Baba parmağını kesip kızın önüne koyar. “Al ye!” deyip dışarıya çıkar. Kız acele ile parmağı alıp donunun içine salıverir. İğci Baba gelip sorar:

“Parmağı yedin mi?”

“Yedim”

“Yemediysen seni keserim!”

İğci Baba parmağı çağırır:

“Parmak neredesin?”

Parmak: “Donun içindeyim” diye ses verir. İğci, kızıdan parmağı çıkarmasını ister. Kız çaresiz parmağı çıkarır. İğci Baba parmağı kesilen yere yapıştırır. Ablası gibi kızı da acımadan keser.

Ertesi gün yine İğci Baba “İğ satarım, pamuk atarım!” diyerek köye çıkıp gelir. Küçük kız koşarak gelir :“İğci Baba, kardeşlerim nasıl?” diye sorar. İğci Baba: “Onların rahatı çok iyi, birer şehzade karısı oldular!” deyince, kız: “Beni de götür!” diye tutturur. İğci Baba memnuniyetle “Götüreyim” der. Kız kedisini de koynuna alır, yola çıkarlar.

Gide gide mağaraya varırlar. İçerideki manzarayı gören kız aklını oynatacak gibi olur. İğci Baba ona da “Durma şu etlerden pişir de yiyelim” der. Kız şuursuz bir vaziyette eti pişirip getirir.

İğci Baba önceki kızlara dediği gibi buna da “Ye” falan dediyse de yediremez. Buna da parmağını keser verir. O dışarı çıktığında kız parmağı kedisine atıverir.

Kedi parmağı yer. İğci Baba içeri gelip kıza sorar:

“Yedin mi?”

“Yedim”

“Yemediysen seni keserim!” deyip “Parmak” diye çağırır. “Buyur!” diye ses gelir. “Nerdesin?” diye sorar.

Parmak: “Sıcacık karındayım!” der. İğci Baba, parmağı kızın yediğini; sesin de onun karnından geldiğini sanarak, kızı kucaklar. “Artık sen benim evladımsın. Benim bir parçam sende.” diyerek sevinir. Oradan kalkıp kıza kırk anahtar verir. “Kızım bu anahtarları al, otuz dokuz kapıyı aç. Odaların içindekiler hep senin; yalnız kırkinci kapıyı sakın açma” diye öğütleyip, iş satmaya gider.

Kız anahtarları alır odaları açmaya başlar. Bakar ki odaların biri bal dolu, biri yağ dolu, biri giyecek dolu, biri altın dolu... Böyle böyle otuz dokuz odayı açar, aradığı ne varsa orada bulur. Kız “Kırkinci odada ne var acaba?” diye çok merak eder. Kırkinci odayı da açar bakar ki, odada delikanlı bir oğlan saçlarından asılı. Kız oğlana sorar:

“Sen in misin, cin misin, burada ne ararsın?”

“Ben in de değilim, cin de değilim. Ben bir insanoğluyum. Bu İğci Baba beni kandırıp buraya getirdi. Beni hak edemedi, saçımdan buraya astı.”

“Ben seni kurtarayım!”

“Hayır, sen beni kurtarmaya çalışma. Bizim bu mağaradan kurtulmamız için İğci Baba’nın ölmesi lazım. Sen hemen git. İğci Baba kafasını kaşıtır. Onun kafasını kaşırken başından üç tel çek, o zaman o ölür. Biz de kurtuluruz.” diye öğütler. Kız kapıyı kapatıp oradan ayrılır.

Dururken İğci Baba gelip kıza sorar:

“Kapıları açtın mı?”

“Açtım”

“Kırkinci kapıyı açmadın değil mi?”

“Hayır açmadım.”

Dururken kız: “Baba başını kaşıyıvereyim.” der. İğci Baba kaşıtmak için kafasını kızın dizine koyar. Kız öte kaşırken, beri kaşırken oradan üç tel koparır. Bakar ki, İğci Baba’da ses soluk kesilir.

Kız hemen oğlanın yanına gelip, onu kurtarır. Birlikte İğci Baba’yı bir yere gömerler. Kız bu oğlanla evlenir. Burada yaşamaya başlarlar.

Bir zaman sonra bunların kapısına, dilenci kılığında biri gelir. “Yoksulum, açım, bir sadaka veren yok mu?” diye yalvaran adama kız dayanamaz, acıyıp içeri alır. “Sen bugün burada kal.” der.

Oğlan gelip dilenciği görünce “Sen neden bunu içeriye aldın?” diye karısına çıkışır. Karısı da “Yazıktır acıdım, aldım.” der.

Meğer bu dilenci, İğci Baba’yımış. O, ruh gibi lmezmiş. Böyle olduğunu nereden bilecekler.

Yatarlar, gece uyurken İğci Baba kızın saından tutar; bir o yana bir bu yana, arpa arpa çarpar. Her taraf kan leş olur ama oğlan bir türlü uyanmaz. Kız bağırıp çağırırken yer çatlar. O çatlaktan bir ses gelir:

“Başucunda duran şişeye bir vur!”

Bu şişede İğci Baba’nın getirip öldürdüğü insanların hepsinin ruhu doluymuş. Kız, can acısıyla o şişeye bir vurur, şişe kırılır. şişe kırılır kırılmaz hemen oğlan uyanır. Oğlanın ruhu da o şişenin içindeymiş.

Bütün ruhlar gerisin geri sahiplerine döner. Orada bulunan cesetler hep canlanır. Birlikte İğci Baba’yı yere vurup öldürürler.

Artık kızla oğlan birleşip, muratlarına ererler.

Dn yanlarından geldim. Yaşayıp dururlar.*

* Mustafa Yalçın, Yeşilyurt, 54 yaşında, ilkokul mezunu, inşaat ustası, annesinden.

35. DEV KARISI İLE OĞLAN

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden bir çiftçi varmış. Adamın bir oğlu bir de kızı varmış. Rençperlik yaparak geçinip giderlermiş.

Derken harman zamanı olur. Harmanda düven sürerken çiftçi yorulup su ister. Testide de su bitmiştir. Çeşmeye su doldurmaya, oğlan “Ben gideceğim.”, kız “Ben” diye didişip dururlar. Babaları “Oğlum, sen gitme. Bahçeden elma yiyeceğim derken gelemezsin.” dediyse de dinletemez. Oğlan: “Ben çabuk gelirim, elma falan yemem” diyerek suya gider.

Oğlan çeşmeye varır. Su doldururken, ağacın başındaki elmaları görür. Nefsi çeker, elma yemek için ağacın başına çıkar. O arada bir heybetli bir dev karısı gelir.

Dev karısı oğlanı görür. “Oğlum, bana ak elinle bir elma verir misin?” der. Oğlan bir elma atar. “O yere düştü” der. Bir daha atar. “O çamura düştü.” der Bir daha atar. “O eşek satırına düştü.” der. Dev karısının maksadı oğlanı yakalayıp yemekmiş.

Dev: “Oğlum, elmayı ak elinle bana uzat. Ben oradan alayım” der. Oğlan elmayı uzatıverince elinden tutup indirir. Bunu bir çuvala katar, çuvalı da arkasına yüklenir, yola düşerler. Giderken, giderken... Dev karısının su dökmesi gelir. Çuvalı bir kenara koyup bir çalının ardına gider. Çocuğun cebinde bıçak tımlısı vardır. Dev karısının ayrılmasını fırsat bilip onunla çuvalı keser. Çuvalın içine biraz çaltı dikenini doldurur, oradan uzaklaşır. Dev karısı geri dönüp çuvalı yüklenir. Eve giderken, çaltının dikenleri sırtına batar. “Ak oğlum güzel oğlum cimcikleme” der. Böyle böyle eve gelip çuvala bir bakar ki içi çaltı dikenini dolu.

Hemen geri dönüp, çeşmenin başına gelir. Bakar ki, çocuk da “Ben dev karısını atlattım.” diye yine elma ağacının başında elma yiyip durur.

Dev karısı başka bir kılıkta görünerek, çocuktan elma ister:

“Ak oğlum güzel oğlum, bana bir elma atıversene.”

Oğlan atar. O “Çamura düştü”, diğeri “Pisliğe düştü” derken “Ak oğlum, şunu ak elinle uzatıver de oradan bari alayım.” der.

Çocuk uzatıverince çocuğun elini tutup çeker, yere indirir. Çuvala katar evine götürür. Evindeki odalardan birine bunu koyup kilitler.

Dev karısının bir kızı varmış. Kızına: “Bu oğlanı yarın yatıracaksın ‘Başındaki bitine bakıvereyim.’ derken keseceksin. Ben gelinceye kadar pişireceksin.

Organlarını da kapıya as. Ben geldiğimde “Haap” deyiverip yiyeceğim.” diye tembih eder.

“Tamam mı?”

“Tamam”

Dev karısı yine gezmeye gider.

Bu konuşmaları oğlan yan odadan duyar. Kıza bir oyun düşünür. Kız annesinin dediklerini bir bir yapmaya başlar. Önce bıçağını, satırını hazırlar. Sonra oğlana:

“Gel senin başına bitine bakıvereyim. Başında bit vardır, onu temizleyeyim.”

“Dur! Önce ben seninkine bakıvereyim. Sonra sen benimkine bak”

Kız oğlana inanıp kafasını yere uzattığında, kızı kesip atar. Etlerini bir tencereye doldurup ocağa koyar. Memelerini de kapının arkasına asar. Dev karısı akşam olunca gelir. Bakar ki organlar kapının arkasında asılı. “Haap” deyip yutuverir. İçeri girip bakar ki, kızı yok, ocakta bir tencere kaynayıp durur. Tencereye bakar, kızı orada pişmekte. Oğlan ortalıkta yok.

Dev karısı öfkelenir. Oğlanı bulmak için hemen yola çıkar. Oğlana yetişir. Oğlan önde o arkada kaç bakalım, kovala bakalım... Oğlan yorulur, büyük bir kavak ağacının başına çıkar. Dev karısı oğlanı oraya sıkıştırır. Oğlanı yakalayıp öldürecek.

Oğlana “Oğlum hastayım yardım et. Gel yemek yiyelim, şöyle böyle bir şeyler” der; ama oğlanı aşağıya indiremez.

“Oğlum oraya ben de çıkayım sen nasıl çıktın?” diye sorar.

Oğlan “Ben bir demiri kızdırdım arkama koydum hoplayıp çıkıverdim.” der. Ahmak dev oğlana kanar da söylediklerini yapmaya başlar. Demiri kızdırır kızdırır da arkasına koyup bir hoplar... Demir deve çakılıp kalır. Dev ölür, oğlan da kurtulur.

O rençper de oğlunu aramaya çıkmış. Geç vakit oğlu önünden gelmiş...*

* Süleyman Güler, Pınarköy, 60 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, Hanım halasından.

36. CADI KARISI

Bir varmış, bir yokmuş... Köyün birinde bir oğlu bir de kızı olan bir aile yaşarmış.

Bir gün çocukların annesi ölür. Babaları başka bir kadınla evlenir. Bu kadın çocukları hiç sevmez. Kocasına, çocukları bir yere atmasını ister. Karısının dırdırına dayanamayan adam çocuklarını bir dağa bırakmayı düşünür.

Babaları çocuklarına: “Hadi çocuklar bugün birlikte dağa çıkalım!” der. Hanımına da: “Hanım sen de akşama kabaklı börek yap da yiyelim!” der. Kadın çocukların yemesini istemediği için; adama, “Senin çocuklarınla börek yenmez!” diyerek çıkışır. Adam hanımının kulağına: “Ben onları dağda bırakırım, sen merak etme!” diye fısıldar.

Babaları çocukları alıp dağa çıkarır. “Siz burada bekleyin, ben odun toplamaya gideceğim, akşam şu tepede buluşalım.” deyip ormana karışır. Çocuklar da ellerindeki sepete böğürtlen toparlar, oyun oynarlar. Akşama doğru iki kardeş babalarının söylediği tepeye çıkarlar bakarlar ki babaları yok.

Ağlaya ağlaya babalarını ararlar ama bulamazlar. İki kardeş gecenin karanlığında yürümeye başlarlar. Az giderler, uz giderler, dere tepe düz giderler, yorulup bir taşın üzerine otururlar. Bakarlar ki ileride bir evde ışık yanıyor, diğer evde horoz ötüyor. Oğlan: “Abla ışık yanan yere mi gidelim, horoz öten yere mi gidelim?” diye sorar. Ablası da: “Işık yanan yere gidelim, hem biraz yemek yeriz.” der. Oğlan, “Horoz öten yere gidelim!” dediyse de ablası diretir; ışık yanan yere gitmeye karar verirler.

Işık yanan evin yanına gelip, bakarlar ki bir de ne görsünler; bir kadın külden ekmek yapıyor. Meğer bu ev, çocukları kazanda pişirip pişirip yiyen cadı kadının eviymiş. Cadı kadını, iki çocuğu görür görmez gözlerinin içi parlar. “Gelin, çocuklarım gelin! Sizin karnınız açtır, şu ekmeği yiyin!” diyerek çocukları içeri alır. Çocukların önüne külden ekmekleri koyar. Çocuklar bu ekmekleri beğenmedikleri için yemezler.

Kendilerinin azıklarında kalan biraz mısır ekmeği ile karınlarını doyururlar. Gece olup yatma saati gelir. Cadı kadın, oğlanı kendi yanına; kızı ayrı bir yere yatırır. Tam uyuyacakları sırada oğlan: “Abla, anne!” diye bağırır. Ablası da: “Neler oluyor kardeşim, niye bağırıyorsun?” diye sorar. Cadı kadın da: “Sus sus, bizim köyün biti piresi adamı böyle yer.” der. Kız da: “Beni niye yemiyor da hep kardeşimi

iyor?” deyip kardeşini yanına alır. Cadı kadın oğlanı uyurken boğmaya çalışıyormuş. Ertesi gece yine çocuğu kendi tarafına yatırır. Gece yarısı boğarak öldürür. Ablası uyanmadan çocuğu pişirip yer. Etinin yarısını da dolaba koyar.

Cadı kadın, ertesi gün dağa inek gütmeye giderken, kızına; “Fırına mısır attım, mısır pişince kızı kandır, fırının kapağını açtırıp karıştırmasını söyle. Karıştırırken kızı da fırına at, ben gelene kadar o da pişsin!” diye tembih eder. Oğlanın kardeşi de konuşulanları korkuyla yatağın içinden dinler.

Kız kalkar cadı kadının ve kardeşinin etrafta olmadığını görür. Cadının kızına: “Kardeşim nerede, kardeşime ne yaptınız?” diye sorar. Cadının kızı da: “Kardeşini değirmene yolladık.” der. Kız, bahçede kardeşinin kemiklerini, etlerini görür. Korkudan ağlayarak kavak ağacının tepesine çıkar.

Cadı kadın dağdan geri gelir. Kızına, “Kızı pişirdin mi?” diye sorar. Cadının kızı da: “Yok anne, pişiremedim. Kavak ağacına çıktı, inmiyor.” diye anasına gösterir. Kız iki gün kavak ağacının tepesinde durur. Karnı da çok acıkır. Cadı kadın kızı aşağı indirebilmek için, ağacın altına bir sac koyup ekmek yapmaya başlar. Pişen ekmeklerin kokusuna dayanamayan kız, ağaçtan iner. Zavallı kızcağız ekmeği yerken cadı kadın kendi kızının kulağına: “Sen ne yap et, bu kızı fırına it!” der. Cadı kadının kızı, fırındaki mısırı karıştırmak için, kızı fırının yanına götürür. “Haydi, sen şu mısırı karıştır da yanmasın.” der. Kız da: “Sen kapağı aç, çünkü çok sıcak, ben de karıştırırım.” der. Kız, fırının kapağını açan Cadı kadının kızını, fırının içine iter.

Cadının kızı fırında pişerken cadı kadın eve gelir. Fırına bir bakar ki et pişmiş. Kızın eti olduğunu düşünerek eti yer. Cadı kadın etleri yerken, kız da cadının buzağısını bir çuvala koyup bahçeye bırakır. Sonra da zavallı kız korku içerisinde ağacın tepesine çıkar.

Cadı kadın, karnı iyice doyduktan sonra, fırının yanında kızının terliklerini görür. Fırında pişen kızın kendi kızı olduğunu anlar. Öfkeyle kızı ararken, bahçedeki çuvalı görür. Kızın, bu çuvalın içine saklanmış olduğunu sanar. Eline kıl tırağını alır, çuvala batıra batıra vurmaya başlar.

Çuvalın içindeki buzağı da: “Boo, boo!” diye bağırır. Cadı kadın içinde kız olduğunu sandığı çuvala. “Nasılmış, benim ala buzağı gibi bağırır mısın?” der der vurur. Sesler kesildiğinde çuvalı açıp bakar ki bir de ne görsün... Gerçekten de bu, ala buzağıymış. Bu kız nerede diye etrafına bakar ve kızı yine kavak ağacının tepesinde görür. Cadı kadın, yine ekmek pişirir ama kızı indiremez. Köyden kavağı kesmeleri için birkaç adam çağırır. Kavağı adamlar kesmeye başlar, ama kavak

kesildiği yerden tekrar bitişir. Kavağı bir türlü yıkıp, kızı bir türlü oradan indiremezler.

Bir gün kızın yine karnı acıkır. Cadı kadın yokken aşağı iner, evden bir parça ekmek çalar. Ekmeği yerken bakar ki cadı kadın üzerine koşa koşa geliyor. Kız o sırada ağaca tırmanamadığı için, bir merdiven dayayarak bacaya çıkar.

Cadı kadın yine elinden kaçırdığı kıza; “Kızım oraya nasıl çıktın?” diye sorar. Kız da: “Duvara bir merdiven dayadım, öyle çıktım.” der. Cadı kadın da duvarda dayalı merdivenden tırmanır. Kız yukarıdan merdiveni iter. Cadı kadın da ateşin içine düşüp yanar.

Kız da o evin sahibi olup, öksüzlükten kurtulur.*

* Meryem Kaya, Çandır, 89 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, annesinden.

37. DEVLERİ KORKUTAN KORKAK

Bir varmış, bir yokmuş... Çok uzun yıllar önce bir yörede Ahmet adında çok fakir bir adam yaşarmış.

Ahmet'in üç tavuğu varmış. Bu üç tavuğun yumurtasını satar, çoluğunun çocuğunun geçimini kıt kanaat sağlamaya çalışmış.

Böyle böyle geçinmeleri gün geçtikçe zorlaşır.

Bunun üzerine Ahmet “Varıp gurbete gideyim. Biraz para kazanayım” diye gurbetin yolunu tutar.

Giderken giderken tabi yolda susar. Yol kenarında bir çeşmeden su içer. Orada bir kama bıçak görür. Kamayı alır bakar ki üzerinde “Doksan dokuz kanlı, yazılı. Kama bıçağı alıp, çayıra saplar. Kendisi de oraya uzanıp yatar.

Oranın yakınlarında devler varmış. Bu devler içeceği suyu bu çeşmeden büyük meşinlere doldurur giderlermiş.

Devin birisi yine meşini alır su doldurmaya gelir. Bakar ki biri orada yatar, yanında bir kama bıçak çakılı üzerinde “Doksan dokuz kanlı” yazıyı görünce korkar. Tam o sırada devin kıştırtısına adam uyanır. Bakar ki görülmedik bir şey korkuyla “Allah, Allah, Allah” diye yerinden doğrulur.

Dev de bunun büyük bir yiğit olduğunu sanarak. Ona burada ne aradığını sorar. O da çoluk çocuğunun geçimini sağlamak için para kazanmaya çıktığını anlatır. Dev de “Gel sen bizimle çalış sana kazandığın paranın iki katını verelim” deyince adam sevinir. Beraber devlerin yaşadığı mağaraya varırlar. Orada bir dev daha vardır. Bunlar beraber yaşamaya başlarlar.

Bir iki gün geçer. Ahmet Ağa “Bugün suyu ben getireyim” diye teklif eder. Devler de “Sen bu kocaman meşini nasıl taşırsın, olmaz” falan dedilerse de Ahmet Ağa inat eder. “Getiririm” deyince meşini verirler suya gönderirler.

Ahmet Ağa yüz elli iki yüz kiloluk suyu nereden taşırsın? Meşinin içine beş on kilo su doldurup getirir.

Devler “Len arkadaş hani getirdiğin su” diye sorunca Ahmet Ağa “Ulan arkadaşlar siz bununla nasıl geçim yürütürsünüz? Yolun yarısına gelince susadım bir içtim işte meşinde bu kadar su kaldı” der.

Devler birbirlerine bir bakışırlar. “Bu bizden de beter bir içmede meşindeki suyu bitirmiş” diye düşünürler.

Ertesi gün oduna gidecekler. Ahmet Ağa “Bugün oduna ben de gideyim” diye onlara katılır. Birlikte urganları alıp, yakındaki bir koruluğa varırlar. Ahmet Ağa “Her gün böyle odun taşımayla baş mı olur? Siz bir durun” deyip urganı alır orada kurumuş bir meşe kütüğüne urganın bir ucunu bağlar, büyük bir koruluğu urganla çevirir öbür ucunu da oradaki bir kuru kütüğe bağlar. Durumu gören devler “Arkadaş ne yaparsın sen böyle” diye sorunca Ahmet Ağa “Koruluğu eve götüreceğim deyip urganı bir asılır. Urganın iki ucundaki kuru kütükler çatır çatır göçer. Devler korkarlar “Aman arkadaş dur” deyip elinden urganı alırlar. “Bu koru bize her zaman lazım” deyip biraz odun yükleyip inlerine dönerler.

Akşam olup yatarlar. Devler bir yere çekilip “Arkadaş bu adam” beter bir adam, biz bununla baş edemeyiz. Bak bir meşin suyu bir seferde içti. Elinden almasak koruluğu götürecekti. Biz buna yeterince altın verip başımızdan savalım” diye kararlaştırırlar.

Sabah olunca Ahmet Ağa’ya “Ahmet Ağa sağ ol bizim işimizi gördün. Bizim işimiz bitti. Al sana bir torba altın. Bunu götür çoluğunla çocuğunla ye” derler.

Bir torba altını gören Ahmet Ağa sevinir. İçinden de “Yaptığım planların da çok faydası oldu” diye düşünmüş.

Ahmet Ağa bir torba altını alıp çıkaracağında “Ağalar siz de Pazar gün gelin de, size bir tavuk vereyim. Hediye olsun” diyerek ayrılır.

Gele gele evine gelir. “Ooo! Ahmet Ağa hoş geldin beş gittin” artık zengin biri olarak yaşamaya başlar.

Neyse Pazar gün olur. Devlerden biri Ahmet Ağa’dan tavuk almak için yola çıkar. Giderken yolda bir çobana rast gelir.

Ahmet Ağa’nın orada ne yapacağından korkan dev, bu çobanı yanına arkadaş almayı düşünür. Çobana “Arkadaş burada bizim Ahmet Ağa var ya bana arkadaş ol da oraya gidelim” deyince çoban “İşte Ahmet Ağa’nın evi şurası” diye gösterir.

Dev “Aman arkadaş ben bu adamdan korkuyorum gel birlikte gidelim” diyince çoban içinden “Kocaman dev Ahmet Ağa’dan neden korksun ki” diye düşünerek birlikte giderken, dev belindeki urganın bir ucuna da çobanı belinden bağlar. Çoban “Ulan arkadaş sen hiç korkma o bizim memleketin en korkak adamıdır” dediyse de dev inanmaz. “Ulan arkadaş senin bildiğin gibi değil. O bizim bir meşin suyu bir içmede bitirdi. Koyuversek koca koruyu alıp götürecekti” diye çobana yalvarır. Çoban da onu kıramaz, Ahmet Ağa’nın evine gelirler.

Ahmet Ağa devin geleceğini bildiği için evin damına bir el değirmeni kurar evin damında beklemektedir.

Gelip Ahmet Ağa'ya "Leyn Ahmet Ağa! Misafirin var. Arkadaşa söz vermişsin, tavuk almaya geldi" deyince değirmenin başında hazır duran Ahmet Ağa "Be hey anasını... tavuğunu" deyip değirmeni kayır kayır çevirmeye başlar. Bunu duyan dev "Allah Allah" deyip çobanı da belinde urganla sürüyerek kaçır. Tabii koca devin ardında sürünen çoban ölür. Dev har soluk mağaraya iner. Arkasından küt çobanın cesedi düşer.

Bunu gören öbür dev "Bu da ne arkadaş" diye sorar. "Arkadaş korktuğumuz başımıza geldi. Oraya vardım. İşte bu çobanı da yanına arkadaş olarak aldım. Hatta kaçır falan diye belinden urganı bağladım. Ahmet Ağa'nın evine vardık. Çoban "Leyn Ahmet Ağa misafirin var" deyince Ahmet Ağa "Be hey anasını tavuğunu, deyip başladı dişlerini çatırdatmaya. Ben de hemen kaçtım. Elinden zor kurtuldum. Kaçmasam beni yiyecekti" der.

Dün oradan geçtim. İkisi geçinip gider. Yazık çobancağız ölmüş.*

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 68 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

38. ÇİNGENE KIZI

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal iken, ben anamın beşiğinde tıngır mıngır sallanır iken... Bir çingene karısı ile kızı yaşarmış. Bir gün bunlar kelle pişirirler. Başka bir dilenci de o eve istenciliğe gelir. Çingen kızı, anası görmeden üç paçayı dilenciye veriverir. Anası bunu duyunca, kızı "Or... üç paçamı bul! Or... üç paçamı bul!" diye basar sopayı. Kız da anasından kurtulmak için evden kaçır. Yolda giderken, padişahın oğlu, kızı görür ve ona vurulur. Padişahın oğlu, bu kızı alıp sarayına götürür. Bu kızla evlenir, ama onun çingene kızı olduğunu bilemez.

Düğünden sonra kızın anası, istenmek için bunların kapısını çalar. Kadın kapıda kızını görünce yine "Or... üç paçamı bul! Or... üç paçamı bul!" diye yanaşa gelir. Kız da: "Sus ana, padişahın oğlu duymasın! Ben seni evde köle diye çalıştırırım!" der. Kadın: "Olmaz da olmaz!" diye tutturur. Kız, anasını merdivenden aşağı kaktırır. Aşağıya inip bakar ki anası ölü. Kız, kocası görmeden anasını bacaya gömer.

Sabaha kadar o mezarın üstünde bir nar ağacı bitmiş. Kız sabah kalksa baksa ki, mezarın üstünde bir nar ağacı. Hemen ağaçtan bir nar koparır. Nar da: "Or... üç paçamı bul! Or... üç paçamı bul!" der. Kız gülmeye başlar. Bunu gören padişahın oğlu da: "Neye gülüyorsun?" diye sorar. Kız: "Senin bıyıklarını, bizim evin tuvalet süpürgesinin tellerine benzettim de, ona gülerim!" der. Oğlan, karısının bu sözleri üzerine, onların evlerini merak eder.

Oğlan bir gün, "Karı bu gün sizin eve gidelim." der. Karısı da: "Anamgilin evi uzaktır. Kırk gün kırk gece de ancak gidilir. Biraz ekmek edelim, katırlara yükleyip gidelim." der. Neyse hazırlıklar yapılır, katırları yükleyip yola çıkarlar. Az giderler, uz giderler, altı ay dere tepe düz giderler... Derken bir yere varıp, orada bir ağacın altına dinlenmek için oturlar. Az sonra oğlan uykuya dalar. Kız da ne yapacağını düşünürken, orada bir ak yılanla, karayılanın kavga ettiğini görür. Ak yılan ermişlerdenmiş. Karayılan da onu öldürecekmiş. Ak yılan kızı yaklaşıp, "Beni kurtarırsan ne istersen veririm!" diye yalvarır. Kız ak yılanı, karayılanın elinden kurtarır. Ölümünden kurtulan ak yılan, kızı ne istediğini sorar. Kız da başından geçenleri anlatır. "Benim ne anam var ne babam. İşte şu yatan padişahın oğlu benim kocam oldu. Bana, 'Evinizi göster!' diye tutturdu. Bizim evimiz yerimiz yok. Bana

bir ev göster de padişahın oğlunu oraya götüreyim." der. Ak yılan: "Uzakta bir ışık var, oraya gelin!" deyip kaybolur.

Neyse oğlan uyanır, yola çıkarlar. Giderken ileride bir ışık görünür. Kız: "İşte bizim evin ışıkları göründü." diye kocasına gösterir. Gide gide ışık yanan yere varıp, bakarlar ki saray gibi bir ev. İçeriye girerler, her yer dayalı döşeli. Padişahın oğlu, tuvaleti merak edip, hemen tuvalete gider. Tuvaletin kapısını açıp, bir bakar ki nalinler, aynalar, süpürgeler pırıl pırıl; süpürge'nin dallarında da cevahir yanıyor. Oğlan tuvalete girmeden geri döner. Karısına da, "Sen beni iyi bir şeye benzettin" der. Oğlan sevincinden, kırk gün kırk gece düğün edip, karısıyla yeniden evlenir.*

* Hüseyin Karatsız, Kesme, 62 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, arkadaşından

39. ALİ CENGİZ OYUNU

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, sivrisinek imam, deve berber iken, ben anamın beşiğini çingır mıngır salları iken... Böyle duymuştum.

Bir ihtiyar kocakarı ile bir de oğlu varmış. Oğlu cahil, benim gibi saf biriymiş. Kadın çaresizlik içinde öte beri başvurur. “Bu çocuğu ne yapayım, nasıl yetiştireyim, nasıl okutayım?” diye düşünür. Bir türlü bir çare bulamaz.

Biri: “Abla, sen bu çocuğu Of dağına götüreceksin. Off of, diye bağıracaksın. Dağ yarılacak. Oradan bir Arap çıkacak. O Arap’ a teslim et, çocuğun okur.” diye bir yol gösterir.

Kadın söylenenleri bir bir yapmaya başlar. Gide gide Of dağına varır. “Off of” diye bağırır. Dağ yarılır. Bir Arap çıkıp,

“Ne istiyorsun kadın sen?” diye sorar.

“İşte, oğlum! Okutmak için getirdim.”

“Teslim et çocuğu bize.” Kadın çocuğu teslim eder:

“Çocuğu ne zaman alabilirim?”

“Kırk gün sonra gel al.” der Arap.

Dağın yarılan yerinden içeri girerler. Dağ kapanır. Varsa ki, kocaman bir ova, ovada birçok at çakılı. Ortada yetişkin bir kız çocuğu oynuyor. Varırken o kız: “Ulan insanoğlu, babam seni de mi aldı geldi?” der. Çakılı atları işaret ederek “Bak gördün mü? Bunların hepsi senin gibi insandı. Babam sana, ne öğretirse öğretsin, sorarsa “Öğrenmedim” diyeceksin. Döver, söver; ama yine de öğrenmedim de. Öğrendim, dersin bunlar gibi at olursun.” diye tembih eder.

Arap çocuğu okutmaya başlar. Çocuk, bu nasihati her ne kadar tutmaya çalıştıysa da, bir gün “Öğrendim” deyiverir. Der demez de at olup oraya çakılır. Arap’ın kızı gelip sorar:

“Neden böyle oldu? Nettin sen?”

“İşte oldu. Dövmeye, sövmeye dayanamadım.”

Oğlanın bu haline acıyan kız bir çare düşünür:

“O zaman, benim yakın zamanda düğünüm var, evleneceğim. Düğünde illa sana bineceğimi söylerim. Falan nehri geçerken, sen su içmek için kafanı eğ aşağıya, ben gemi gevşetivereceğim. O zaman, sen ne marifetin varsa göster kurtul. Bir daha ele geçme.”

Bir gün düğün kurulur. Arap'ın kızı söylediği gibi “Ben, falan ata bineceğim.” diye tutturur. Arap: “Kızım o at delidir, yenidir; o ata binilmez.” dediyse de, kızı “İlla da ben bu ata bineceğim.” diye ısrar eder. Sonunda getirirler, ata biner, yola çıkarlar. Düğün alayı nehre varır. Tabii suyun içinden geçtikleri için, atın gemini kıza verirler.

“Kızım, geme iyi sahip ol. Gemi hiç gevşetme. Suyun ortasına varınca, vur ata kırbacı çabucak geç.” diye de tembih ederler.

Suyun ortasına varınca, at su içmek için eğilir; kız da gemi gevşetirir. O zaman at olan oğlan da ne marifeti varsa göstermeye başlar. Bir balık olup dalar denize.

Arap arkasından, bir yılan balık olup atlar. Bir zaman kovalamaca sürer. Yakalanacağı anda, güvercin olup uçar. Bu esnada, Arap da, bir şahin olup kalkar. Güvercin, bir sarmaşık olur. Bir ağaca sarılır. O da bir balta olup, başlar kesmeye. Tekrar bir güvercin olup yine uçar. Arap da şahin olup, başlar kovalamaya. Güvercin gide gide gider. Padişahın sarayının üstüne varınca, bir gül olup, bacadan aşağıya atar kendini.

O da arkasından, gülün sahibi sıfatında, saraya girer. Bakar ki, padişahla, kızı oturup dururmuş. “Padişahım, kızınız gülümü aldı. Koynuna koydu versin.” der.

Kız “Hayır almadım.” dediyse de dinletemez. Aldın, almadım diye tartışırlar. Derken padişah araya girip kızına sorar:

“Kızım gülü aldın mı?”

“Almadım.”

“Kızım aldığını söylüyor. Bak, bakayım şu koynuna!”

Kız, elini koynuna soktuğu zaman, gül bir avuç darı olup, yere dökülür. Arap bu ara, bir gürk tavuk olup, başlar darıları toplamaya. Padişah, “Bakalım acaba ne olacak?” diye bir tane darının üstüne ayağını basar. Padişahın ayağı sallanmaya, gıdıklanmaya başlar. “Ne var?” diye ayağını kaldırdığında, darı bir tilki olur. Orada tavuğu yer, kurtulur. Tilki genç, yakışıklı bir delikanlı olarak eski haline döner. Padişahın kızı da, oğlanı görür görmez âşık olur. Padişah kızını, bu delikanlıya verir. Kırk gün kırk gece düğün yaparak iki genci evlendirir. Darısı diğer delikanlıların başına...*

* Mehmet Kayacan, Çandır, 58 yaşında, okur-yazar değil, çiftçi, büyüklerinden.

40. SABIR TAŞI

Bir varmış, bir yokmuş... Çok eskiden bir ailenin bir kız çocuğu varmış.

Bu kızın her gün penceresine bir kuş gelir: “Sen kırk gün cenaze bekleyeceksin, kırk birinci gün muradına ereceksin.” der der gider. Kız “Acaba, ‘Kırk gün cenaze bekleyeceksin, kırk birinci gün muradına ereceksin’ demenin manası nedir?” diye düşünür durur.

Neyse bir gece bu kuş gelir, kızı alıp denizin ortasında bir binaya götürür. Binanın içinde bir yatır vardır. Yatırın üzerindeki örtüyü bir kaldırır bakar ki, altında cenaze. Üzerini yine örter.

“Bu, benim talihimmiş. Bir kuş bana böyle böyle diyordu. Kırk gün bekleyeyim. Bakayım, bunun sonunda ne murat var?” diye düşünüp cenazeyi beklemeye başlar.

Bu cenazeyi beklerken beklerken denizin ortasında günler böyle geçip gider. Kırkinci gün binanın yakınından bir gemi geçer. Gemiye el edip durdurur. Öyle ya kırk gündür yalnız başına kalmaktan sıkılır. Gemidekilere “Bana bir köle satar mısınız?” der. Parayla değil mi köle çok. “Satarız.” derler. Onlardan bir cariyeye alır. Bu cariyeye “Bacı, ben kırk gündür cenaze bekliyorum. Üstüm başım koktu, temizlenip geleyim. Ben dönünceye kadar bu cenazeyi sen bekle!” der. Cariye cenazenin başını beklemeye başlar.

Kız cenazenin başından ayrıldığında ölü uyanır, ayağa kalkar. Başında cariyeyi görünce sorar:

“Kırk gündür beni sen mi bekledin?”

“Evet, ben bekledim.”

“Demek ki seni, bana Allah yolladı. Ben, seninle evleneceğim.”

Oğlan cariyenin sözlerine inanır. Kırk gün kırk gece düğün edip, evlenirler. Kız, bunların hizmetçisi olur.

Bunlar böyle yaşayıp giderlerken oğlan gurbete çıkmak ister. Yola çıkarken sorar:

“Karıcığım, ben gittiğim yerden sana ne getireyim?”

“Bana kırk katır, kırk satır getiriver.”

Gemiye bineceğinde hizmetçileri olan kızla karşılaşır.

“Sana ne getireyim?”

“Bana sabır taşı getiriver.”

Adam yola çıkar. Gemiyle giderken “Acaba bu kız, sabır taşını ne edecek?” diye düşünür.

Adam işlerini bitirir, ısmarlananları da alıp geri döner. Dönüşünde kırk katır, kırk satır ile sabır taşını getirip verir. Acaba bu taşı ne edecek, diye kızı takip eder.

Kız sabır taşlarını alıp, odaya girer. Sabır taşlarını bir, bir eline, bir öteki eline koyar. Anlatmaya başlar:

“Ey sabır taşı! Benim pencereme bir kuş geldi. ‘Kırk gün bir cenaze bekleyeceksin, kırk birinci gün muradına ereceksin’ dedi. Beni buraya getirdi. Ben bunun sonu ne olacak diye bu cenazeyi kırk gün bekledim. Kırkinci gün cariyeyi cenazenin başına bıraktım. Çamaşırımı değiştirmeye gittim. Döndüğümde bu cenazeyi bir delikanlı olarak buldum. Cariye de onun hanımı olmuş. Delikanlı kırk gün kırk gece düğün etti onunla evlendi. Ben buna nasıl sabredeyim? Buna sabır olur mu?” diyerek sabır taşına dert yazar.

Sabır taşı kız dert yandıkça, dert yandıkça, başlamış her tarafından çatlamaya. Sabır taşı elden ele geçtikçe, çatladıkça, çatladıkça... Taş parçalanır. “Ya, sabır taşı! Bak sen bir saat bile dayanamadın. Ben nasıl dayanırım buna?” diye söylenirken oğlan da, bunları anahtar deliğinden izler. Hani, sabır taşını kız ne edecek diye merak ediyor ya. Taşın çatlayıp patladığını, kızın dert yandığını duyup; görür.

Böylece oğlan işin aslını öğrenir. Kırk katırı birbirine bağlar. Karı diye aldığı cariyeyi de katırların kuyruğuna bağlar. Katırlara da basmış, satır dedikleri de sopayı. Katırlar haydi bakalım... Cariye ezilip bozulup gider. Böylece cezasını görür.

Oğlan sabreden kızla evlenir. Kız böylece sabrının muradına erer. Onunla geçinip dururlar. *

* Dudu Şişman, Sarımeahmetler, 61 yaşında, okur – yazar değil, hanımı, kocakarılarından.

41. GÜL SİNAN'A NEYLEDİ, SİNAN GÜL'E NE ETTİ?

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, Gül ve Sinan diye iki insan varmış, bunlar evlenmişler. Az geçinmişler, uz geçinmişler. Derken bir gün araları açılmış. Araları açılınca, Gül'ün bir tılsımı varmış. Asayı birbirine çakmış: “Yarabbi benim erkeğim köpek olsun!” demiş. Allah ecrini vermiş. Sinan köpek olmuş. Kadın, kocasını köpek olarak evde beslemiş. Evde beslerken beslerken, bir gün Sinan asayı ele geçirmiş. Bu asayı birbirine çaktığında, kendisi adam; ailesi köpek olmuş...

Bu hikâye böyle giderken, “Gül Sinan’a neylemiş? Sinan, Gül’e ne etmiş?” bilen kimse kalmaz. Öyle ya bu hikâye, çok eski bir zaman hikâyesi. Belki dokuz yüz senelik, bin senelik bir hikâye. Adamın biri: “Acaba ‘Gül Sinan’a neylemiş, Sinan, Gül’e ne etmiş’ bilen var mı öğreneyim” diye merak eder.

“Bunu bilse bilse, memleketin en yaşlı adamları bilir.” diyerek yola çıkar. Memleket memleket, dolaşa dolaşa... Yaşlı kim vardır ararken, biri: “Fılan memlekette, yaşlı bir adam var. İki yüz yaşında. Sen gideceksin, bu adamı bulacaksın. Gül Sinan’a neylemiş, Sinan Gül’e ne etmiş? Belki bu adam bilir. Ondan öğreneceksin.” diye yol gösterir. Adam, tarif edilen yere varıp; iki yüz yaşındaki adamı bulur. Kır saçlı, sakalı uzun, biri...

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

Adama: “Amca, eski zamanda Gül ve Sinan diye iki insan varmış. Bunlar karı kocaymış. Bunlar birbirlerine tılsım yapmışlar. Bunların ne yaptıklarını, nasıl yaptıklarını, bir bilen yok. Sen, bunu duymadın mı? İşitmedin mi, Gül Sinan’a neylemiş. Sinan, Gül’e ne etmiş? Bunlar ne etmiş de böyle derler?” diye sorar.

Kır saçlı adam, karısına: “Karı, kalkıver bakayım. Şurada benim kitabım vardır. O kitabı getiriver.” Kadın kalkar, dolaptan, bir kitap alıp gelir. İki yüz yaşındaki adam bir bakar:

“Hanım, benim istediğim kitap bu değil. Öteki kitabı getir.” der.

Kadın: “Ben senin maskaran değilim. Ben bilip, bulamayacağım. Kalkıver, hangisiyse al, bak.” diye adamı azarlar. İki yüz yaşındaki adam:

“Neyse kardeş, ben bilemeyeceğim. Nemne memlektte, benim büyük kardeşim var. Dört yüz yaşında. Git ondan öğren.” diyerek gönderir.

Adam gider, o memlekete de varır. Oradakilere: “Burada dört yüz yaşında bir dede varmış. Kimdir bu?” diye sorar. “Fılan adam” diyerek adamı, yanına iletirler.

Bakar ki, bu adam iki yüz yaşındaki kardeşinden daha genç. “Allah Allah! ‘Ben iki yüz yaşındayım’ diyen adam, saçı sakalı ağarmış, yaşlı bir dedeydi. ‘Benim büyük kardeşim’ dediği dört yüz yaşındaki adam, ondan daha genç, bu nasıl olur?” diye düşünür. Bu dedeye de sorar:

“Amca, Gül, Sinan’a neyledi? Sinan, Gül’e ne etti?”

Dört yüz yaşındaki adam da: “Hanım, benim kitabı al da gel, bakalım.” der.

Hanımı bir kitap alıp gelir, kocasının önüne koyar.

“Hayır, bu kitap değil, başka bir kitap olacak.”

Kadın gider. Başka bir kitap alıp getirir. “Hayır, bu da değil. Başka kitap al da gel.”... Bunu üç beş sefer tekrarlayınca, kadın yüzünü çevirir: “Ben bilemeyeceğim, kalkıver öyleyse kendin bul!” der. Bu adam da: “Bunu ben bilemeyeceğim.” diyerek altı yüz yaşındaki, kardeşine havale eder.

Adam, oradan da ayrılır. Araya araya altı yüz yaşındaki adamı bulur. Bu adam delikanlı, daha yenice bıyacağı terlemiş; on sekiz, yirmi yaşında bir genç gibidir. Adam şaşırır. “Allah Allah!.. İki yüz yaşındakinden, dört yüz yaşındaki kardeşi daha genç. ‘Altı yüz yaşındaki kardeşimiz’ dedikleri bir delikanlı. Bu nasıl olur?” diye düşünür. Bu adama da sorar:

“Gül, Sinan’a neyledi? Sinan, Gül’e ne etti?”

Altı yüz yaşındaki adam da: “Hanım, kalkıver, dolaptan kitabı alıver. Karısı kitabı alıp gelir. “Bu değil, öbürünü getir.” Karısı başka bir kitap getirir. Götür getir, götür getir, götür getir... Kadın saatlerce getirip götürür, ama kaşını bile karartmaz. Altı yüz yaşındaki adam: “Bunu ben de bilemeyeceğim.” deyip, adamı memleketine uğurlar.

Bu arada adam: “İki yüz yaşındaki adamı karısı iki sefer söyleyince tersledi. Dört yüz yaşındakinin karısı, bundan biraz iyiydi. Üç beş sefer sonra tersledi. Altı yüz yaşındaki adamın karısı ise bir boy getirip götürdü. Kızmak terslemek yok!... İki yüz yaşındakinden, dört yüz yaşındaki kardeşi daha genç. ‘Altı yüz yaşındaki kardeşimiz’ dedikleri bir delikanlıydı.” diye düşünür. Sonunda “Gül, Sinan’a neyledi? Sinan, Gül’e ne etti?” anlar.

“Ha, adamı kocatan karısıymış!” deyip memleketinin yolunu tutar.

Erkeğin hayatı, kadının elindedir. Siz bana “Sen yengeye bakmamışsın!” dediniz. Beni genç gördünüz. Benim karım da iyi bir kadın olmalı...*

* Mehmet Şişman, Sarımeahmetler, 65 yaşında, İlkokul, çiftçi, büyüklerden.

42. PADİŞAHIN KIRK OĞLU

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın padişahının kırk oğlu varmış. Hiç birisi de “Ben evleneceğim.” diyemezmiş.

Oğlanlardan en küçüğünün evlenme çağı gelince padişaha gelip, “Baba, biz evleneceğiz.”der.

“Hele, kim! Oğlum, sen gözüme girdin. Elbette kırk oğlu olanın, kırk da kızı vardır. Gidin, arayın, bulun, evlenin.”der. Oğullarının mürüvvetini göreceğine de sevinir.

Sabah olur. Herkese birer heybe altın verir. Kırkı birden atlara binerler. Oğulları yola çıkmadan önce padişah üç nasihat verir. “Falan yere varacaksınız; bir çayırılık vardır; orada yatmayın, bir! Falan yere varacaksınız; orada bir saray vardır; orada da yatmayacaksınız, iki! Oradan kalktığınızda gideceksiniz; bir kuleye varacaksınız; burada da yatmayın, üç! Ondan ötesi selamettir.”deyip oğullarını uğurlar.

Gide gide çayırılık bir yere varırlar: “Tam burası bize uygun, burada kalalım.” diye karar verirler. Küçükleri: “Hayır, babamızın nasihat ettiği yer burasıdır. Burada kalmayalım.” diye uyarır.

“Sen ne bilirsin, ya?”derler. Küçük ya söz dinlemez.

“Siz bilirsiniz!” der.

Çayırılıkta yatarlar. Küçük oğlan uyumaz. Kuran’ı eline alır; okumaya başlar. Okurken okurken... Karşıdan bir alev sünger. Bakar ki bir dev. Bu dev “Bir, iki, üç, beş... Otuz dokuz” diye sayarak yanaşır. Oğlan kılıcını bir vurur beş kafalı bu devin kafalarını koparır. Beş kafayı, beş kardeşin heybelerine koyar. Sabaha kadar leşi temizler.

Şafakla kalkarlar. Küçük kardeşlerini “Haydi, kalk bize kahvaltı hazırla.”diye uyandırır. Küçük oğlan, sabahlara kadar ne zahmetler çekti; ama çaresiz kalkar. Kahvaltıyı hazırlayıp kardeşlerine yedirir.

Oradan ayrılıp yollarına devam ederler. Haydi, bakalım! Gide gide bir saraya varırlar. “Bizim kalacağımız yer burası” deyip burada konaklarlar. Küçük oğlan yine:

“Hayır, babamızın ikinci nasihat ettiği yer burası. Burada kalmayalım.”

“Sen ne bilirsin? Orada bile bir şey olmadı.” diye azarlarlar.

“Siz bilirsiniz!” der çaresiz saraya girip yatarlar.

Küçük oğlan yine uyumaz. Kapının ardına saklanır. Kur'an-ı Kerim'i alıp içinden içinden okumaya başlar... Birden kapı açılır. İçeriye kırk dev girer. "Bir, iki, üç, beş... Otuz dokuz. Birimize de kelle bacak denkleriz." diye sayarken küçük oğlanı kapının ardında göremezler. Bunlar otuz dokuz kardeşi yiyeceklerinde küçük oğlan, girişiverir; kırkını da keser. Kellelerini de kardeşlerinin heybesine birer birer koyar. Leşleri bodruma atmak için aşağıya iner. Bir bakar ki, orada birbirinden güzel kırk tane kız. Hepsini uyurlar. En büyük oğlanın yüzüğünü en büyük kızla değiştirir. Böyle böyle oğlanların parmağına kızların, kızların parmağına oğlanların yüzüğünü takar. En küçüğü ile de kendisi değişir. Sabaha yakın gelip yatar.

Şafak sökünce "Haydi bakalım, kalk küçük birader! Kahvaltı hazırla." diye oğlanı kaldırırlar. Oğlan yorgun, argın, uykusuz; mecal gitmiş; çaresiz, yedirip içirir. Yola devam ederler. Diğerlerinin yine olanlardan haberi yok.

Gide gide bir kuleye varırlar. Burada kalmaya karar verirler. Küçük oğlan yine:

"Hayır, burada kalmayalım" dediyse de inandıramaz.

Burada da yatarlar. Yine oğlan beklemeye başlar; ama bir ara yorgunluktan geçiverir. Dururken kapı tak tak diye çalınır. Oğlan sese uyanır.

"Kimsin sen?"

"Ben devler padişahıyım, aç kapıyı"

"Açmam, açarsam kardeşlerimi yersin."

"Hayır, benim sizi yemeye mecalim yok. Yedi senedir padişahın kızıyla cenk ediyorum. Cenkten geliyorum, yorgunum."

"Yemeyeceğine söz mü?"

Söz alıp, kapıyı açar. Ama devler padişahı içeri girince sözünde durmaz. "Otuz dokuz tane kardeşine zarar vermem; ama bir şartım var. Ben bir padişahın kızına âşığım, yedi senedir cenk ederim; ama bir türlü alamam. Sen o kızı bana getireceksin." der.

Oğlan çaresiz kabul eder. O zaman dev odasına çekilip yatar.

Sabahleyin kardeşlerini kaldırır, yedirip içirir. Olanları bir bir anlatmaya başlar:

"Kardeşlerim, açın bakalım, heybelerinizi!" Açarlar bakar ki, bir de ne görsünler hepsinin heybesinde birer dev kafası, beş tanesinde ikişer dev kafası.

"Birinci yere beş kafalı bir dev geldi. İşte bu beş kafa onun, ikinci yere gelen kırk devin kafaları da işte bunlar." Oğlan anlatmaya devam eder:

“Bakın parmaklarınıza!” Bir bakarlar ki, yüzükleri değişmiş. “Şimdi ikinci yattığımız yere varın. Herkes nişanlısını alsın. Atımı da yanınızda götürün. Benim nişanlımı da ona bindirip götürün babama teslim edin. Ben daha sonra geleceğim.” diye tembih eder.

“Babamızın üçüncü nasihati burasıydı. Bundan sonrası selamet... Haydi, size hayırlı yolculuk...” deyip uğurlar.

Onlar geri dönerler. Küçük oğlan kulede kalır. Devler padişahına söz verdi ya...

Biz gelelim ötekilere. Onlar saraya gelirler. Herkes parmağındaki yüzükten nişanlısını bulup alır. Küçük oğlanın nişanlısını da ata bindirirler. Yola devam ederler. Gele gele gelirler babalarının sarayına.

“İşte, biz geldik; gelinleri getirdik.”

“Hani, küçük kardeşiniz?”

“Yok! Sonra gelecek. İşte nişanlısı bu!”

Padişah küçük kardeşlerini bırakıp geldikleri için oğullarına kızar. Gelinlerin hepsini alır. “Size gelin melin yok. Gidin, küçük kardeşinizi bulup gelin.” diye çıkışır.

Biz gelelim dev ile küçük oğlana. Dev sabah kalkar. Bıldırcın, güvercin, keklik avlayıp getirir. Oğlana yediriyor, içiriyor. Rağbet iyi padişahın kızını ona alacak ya...

Dev: “Benim tavlada kırk atım vardır. Hangisini beğenirsen al.” der. Oğlan tavlaya iner, o atın kuyruğunu asılır kopar, bunu asılır kopar. Böyle böyle kırkının kuyruğu da kopar. Oğlan: “Bunlar bana yaramaz” der.

“Bir de benim ata bak!”

Oğlan, devin atına bakar ki, kuyruğu kopmaz. “Bu bana yarar.” deyip atı alır. Devde hazine bol, para bol... Bir heybe de altın alıp padişahın hududuna doğru yola düşer. Yürü bakalım yürü...

Önceden padişah, dev padişahı geliyor diye haber alıp hazırlanır. Oğlan toz duman içinde giderken, hududa yaklaşıncı savaşı hazırlıklarını görür. Bir oyun düşünür. Atın ayağını topallatır. Biraz da üstünü başını rezil zebil gösterir. “Ben bir ticaretçiyim, iş için geçiriyorum” der. Böylelikle huduttan içeriye girer.

Saraya girebilmek için bir çare düşünür. Bir çilingire gidip, içi boş bir ceylan yaptırır. Oğlan bu ceylanın içine girer. “Bunu padişahın sarayının önünden geçireceksin.” deyip bol para verir. Çilingir ceylanı sarayın önünden geçirirken kız

görür. Bu ceylanı çok beğenir. Çilingiri durdurur. “Bu bende birkaç gün kalsa olur mu?” diyerek biraz para verip bir haftalığına ceylanı alır. Dururken akşam olur. Oğlan ceylanın içinden gizlice çıkar. Kız oğlanı karşısında görünce şaşırarak sorar:

“Sen buraya nasıl geldin? Buraya gelmek için, tek bir yol vardır. Yeraltında bir çay akar, onun suyu kesilmedikçe bana gelinmez.”

“Senin peşinden geldim. Takdir-i ilâhi böyleymiş seni götüreceğim.”

Neyse uzatmayalım varıp kızı ister. Babası kızı verir. “Ben kızı götüreceğim. Falan memleketten geldim takdir böyleymiş.” diye izin ister.

Allah’ın emri deyip verirler. Kızı ata bindirip yola düşer. Devlin oraya doğru yaklaşınca kız durumu anlayıp sorar. “Beni devler padişahına mı götürürsün? Eğer öyleyse senin yiğitliğine yazık !” deyip ağlar.

Oğlan kıza kıyamaz. Kızı kurtarmak için bir akıl düşünür. Kıza: “Böyle böyle... Herkesin bir sırrı vardır. Sen bu devlin sırrını öğren yeter!” diye tembih eder.

Devler padişahı bir bakar ki, oğlan kızı getirir. Hemen önlerine çıkıp onları karşılar. Oğlan, kızı ona teslim edip “Babasını öldürüp kızı getirdim. Kızın yası vardır, buna kırk gün yaklaşmayacaksın. Kırkıncı gün yaklaşacaksın.” der.

Dev kabul eder.

Bir gün öyle, bir gün böyle... Bir akşam kız: “Biz böyle karı koca olduk. Senin sırrın nerendedir?” diye sorar.

“Benim sırrım, falan yerde bir domuz vardır. Onun karnında iki kuş vardır. O kuşlar öldü mü ben ölürüm.” diyerek sırrını verir.

Kız hemen gelip oğlana devlin sırrını anlatır. Oğlan yola düşer devlin dediği yere varır. Orada bir Yörük beyine sorar:

“Beni çoban tutar mısın?”

“Ne çobancılığı, biz hayvanlarımızı salamıyoruz. Dağda domuz telef ediyor.” diye çıkışır.

“Ben para mara istemem.” diye ısrar edince oğlanı çoban tutar. Yörük beyinin de bir kızı varmış. Çoban, kızı görür görmez âşık olur.

Çoban, sabahleyin koyunları salar, domuzun olduğu yere sürer. Dururken domuz ortaya çıkar. Koyunları yemek için yaklaşınca domuzun üstüne atlar. Domuzla aşağı, yukarı derken domuz alta düşünce ikisi de pes eder. Domuz: “Ah, bir çamur ola bataydım; sorguçlu çamlara sürtüneydim. Senin ciğerini sökerdim, çocuk!” der.

Oğlan da: “Ah, somun ola yiyeydim; beyin kızının göğsünden bir ısıraydım. Senin ciğerini sökerdim!” der. Koyunları toplayıp geri döner. Çobana sorarlar:

“Koyunları nerede güttün?”

“Domuzun muhitinde.”

Buna şaşırın Yörük beyi kızına tembih eder: “Kızım sabahleyin git de şunu bir takip et.” Kız takip eder. Olup bitenleri görür. Konuşulanları da duyar. Akşam eve gelip babasına anlatır. Yörük beyi bu illetten kurtulacaklarına sevinir. Çaresiz kızına “Kızım biz bu illetten kurtulalım. Somunu al yedir, göğsünü de ısırt.” der.

Ertesi gün oğlan koyunları yine oraya sürer. Domuzla başlarlar yine altüst olmaya. Yorulan domuz yine başlar: “Ah, bir çamur olaydı bataydım; sorguçlu çama sürtüneydim. Senin ciğerini sökeydim!”

Oğlan da ah ettiğinde kız somunu getirir, göğsünü açar. Oğlan bir ısıtır, domuzu yatırır. Hançeri çıkarıp domuzun karnını yarar. Domuzun içinden iki kuş çıkar. Kuşun birini yakalayıp kafasına çöker. Öbürü uçup gider.

Kuşun arkasından koşar. Koyuna moyuna bakmaz artık. Kuş, uçar uçar da devin penceresine konar. Kuşun biri ölünce devler padişahı da ağır hastalanır. Sekerate düşer. Dev penceredeki kuşu görüp kıza “Şu kuşu getir de, bir seveyim.” der.

Kız oğlanın geldiğini görür. Oğlan el hareketleriyle “Sus, ses çıkarma” der. Kuşu orada yakalayıp kafasını koparır. O zaman içerdeki dev ölür. Oğlan kıza: “Sen burada bekle, benim bir görevim daha var.” deyip ayrılır.

Koyunları toplayıp Yörük beyine gelir. Kızını ister. Yörük beyi, çoban domuzu öldürdü ya memnuniyetle kabul ederek:

“Allahın emri, takdiri ilahi böyleymiş. Verdim gitti. Allah dirlik düzenlik versin!” der.

Yörük beyinin kızıyla ata atlayıp kuleye gelirler. Kulede bekleyen kızı da alırlar. Devler padişahının yükte hafif, pahada ağır hazinelerini kervana yüklerler. Yola devam ederler.

Oğlan memleketine yaklaşınca babasına haber gönderir. Babası çok sevinir. Davullar zurnalarla önüne karşı gelir. Bakar ki, oğlu bir kervanla, iki gelinle karşıdan gelir. Bir de önceden ağalarıyla gönderdiği gelin, etti üç gelin... Küçük oğlana kırk gün, kırk gece düğün; öbür oğlanlara birer gün düğün yaparak çocuklarını everir. Dün geldim. Allah mesut etsin geçinip dururlar. *

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

43. BENLİ GELİN

Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde üç erkek, üç kız çocuğu olan bir adam varmış.

Bu adam, ölümü yaklaştığında oğlanlarını toplayıp, onlara vasiyet eder. “Kızlarımı, kim gelip isterse ona verin. Geriye çevirmeyin. Sonra huzuru mahşerde sizi yanıma getirtmem.” der. Adam bir gün ölür.

Neyse bu arada bir gün kapı çalınır. Kapıda bir dev selam verip büyük bacılarını ister. “Size beş dakika müsaade bana cevap verin...”

Evde kardeşler toplanıp durumu değerlendirirler. Büyük oğlanlar kız kardeşlerini vermek istemezler; ama küçük oğlan babalarının vasiyetini hatırlatır. İş uzayınca, dev odaya girip:

“Ne oldu verecekseniz verin, yoksa hepinizi yiyeceğim.” der. Neyse büyük kızı küçük oğlanın isteğiyle verirler. Dev kızı alır gider, onlar da ağlaşıp kalırlar.

Aradan üç ay mı geçti beş ay mı geçti? Kapıda bir dev daha... O da önceki dev gibi: “Ben de ortanca kız kardeşinizi almaya geldim.” der. Tekrar düşünürler. Bu bacılarını da bir deve vermek istemezler ama ne çare, ellerinden bir şey gelmez. Babaları vasiyet etmiştir bir kere. Bu kız kardeşlerini de deve verirler. Dev alıp götürür.

Yine aradan üç ay mı, altı ay mı geçer. Kapıda bir dev daha... O da küçük kız kardeşi ister. Çaresiz ona da küçük kız kardeşlerini verirler. Dev alıp gider.

Gel zaman git zaman iki oğlan kardeş de evlenir.

Gelelim küçük oğlana. O evlenmemiş, kahveden gelir kahveye gidermiş, çok hüzünlü ve düşünceli bir hali varmış.

Kardeşleri, bunun ne yaptığını merak edip kahveciye sorarlar.

“Bu kardeşimiz burada ne yapar?”

“Duvardaki şu resme bakar bakar gider, başka bir işi yoktur.”

Kardeşleri küçük oğlanı yine kahveye gittiği bir gün resme bakarken bulurlar. Bu halinin sebebini sorarlar. Küçük oğlan anlatmaya başlar: “Ben bu resimdeki kıza âşık oldum. Bunu bana alırsanız alın, almazsanız ya kaybolur giderim, ya da intihar ederim” der.

“Bana bunu isteyin!” diye de tutturur.

Kardeşleri: “Can kardeş, duvardaki bu resim Benli Gelin’indir. Bu gelin Kafdağı’nın ardındadır. Oranın kralıdır. Biz orayı nasıl bulacağız? Hangi güçle Kafdağı kralını isteyeceğiz? Bu iş olmaz!” diye çıkışırılar.

Bunun üzerine, oğlan bir gün Benli Gelin’i bulmak için evden biraz azık alıp yola çıkar. Kimseye de haber vermez. Kafdağı’na ulaşmak için aç susuz, yata kalka günlerce yol alır. Bu arada saç sakal birbirine karışır, tanınmaz bir hal alır.

Kafdağı’na giderken bir dağ kenarında akşam olur. Dağın bir yerinden bir duman tüter. Oraya sığınmak için varıp kapıya tak tak vurur. Bir de ne görsün, kapıda büyük bacısı... Birbirini tanırlar, sarmaş dolaş olurlar. Kardeşi oğlana, burada ne aradığını sorar. Oğlan, “Kafdağı’na gideceğim. Orada Kafdağı kralı Benli Gelin’i bulacağım” der.

Büyük kız: “Dur kardeşim, şimdi dev enişten gelirse seni yer. Ben seni süpürge yapayım. Enişten gelince ben olanları anlatırım. Seni misafir kabul ederse tekrar insan yaparım. Eski haline çeviririm.” der. Oğlanı süpürgeye çevirir. Dururken dev gelir.

“Burnuma kan koktu” diyerek içeride birisi olduğunu anlayınca kadın sorar:

“E, kardeşlerimden birisi gelse ne yaparsın?”

“Büyük kardeşinle, ortanca kardeşin gelse onlara biraz eziyet ederim. Onlar bana seni verme konusunda biraz zahmet verdiler.”

“Ya küçük kardeşim gelse ne yaparsın?”

“Ona bir kötülük yapmam”

Devden söz alınca, kadın işaret parmaklarının tırnaklarını birleştirerek sırrı bozar. Süpürge olan oğlan eski haline gelir. Dev oğlanın gözlerinden öper. Nereden gelip nereye gittiğini sorar. Oğlan da:

“Kafdağı’na gidiyorum. Orada Benli Gelin’i bulacağım.”der.

“Ak kardeşim, bizim dedemize Kasır dev, derlerdi. Onu bile Kafdağı’nda öldürdüler. Sana bu konuda bir çere olamayız. Ama yolda bir zorda kalırsan, biz üç kardeşiz, sonunda ölüm de olsa sana koşarız.”

Yerler içerler yatarlar. Sabah “Haydi Allah’a ısmarladık!” oğlan yola çıkar. Dev, oğlan gitmeden, belindeki bıçağı alır. “Senin başına bir iş gelirse zorda kalırsan bıçağın ucundan kan damlar. Biz de senin durumunu bundan anlarız.” der oğlanı uğurlar.

Yoluna devam ederken yine bir dağda duman tüttüğünü görür. Oranın da kapısını çalar. Orada da ortanca kardeşi ile karşılaşır. Büyük bacısının orada

yaşadıklarını tekrar yaşar. Orada oğlan bir kürek şekline getirilir. Devlin karısı, devle anlaşır sırrı bozar. Kürek olan oğlan eski haline döner. Sarmaş dolaş olup, yiyip içmeden sonra sabah olur. Oğlan yola çıkamadan durumu anlatır. Bu dev de ondan tespihini alır. Zorda olduğunu o tespihten bilecek. Uğurlar...

Birkaç gün sonra yine bir akşamüstü, bir dağda gördüğü duman tüten yere gelir. Kapıyı çalar. Oradan da küçük kız kardeşi çıkar. Orada da önceki kardeşlerinin yanında yaşadıklarını yaşar. Orada da bir odun olur. Sır bozulur eski haline gelir. Oğlanı uğurlarken göyneğinden bir parça alırlar. “Zorda kalırsan biz bundan anlarız” der yolcu ederler.

Oğlan, Kafdağı’nı bulmak, orada Benli Gelin’e kavuşmak için yoluna devam eder. Üç gün, beş gün on gün gider, bir kaleye gelir. Bu kale Kafdağı’nın kalesiymiş. Yetmiş tane silahlı kılıçlı nöbetçi varmış. İçeriye kuş uçurtmazlarmış. Ama oğlan göremezler. Bir yel gibi kimseye görünmeden kaleyi geçer, içeriye girer. İçeride yürürken bir çobana rastlar. Çoban:

“Ey insanoğlu sen nereden gelirsin? Buraya nereden geçtin?”

“Şu kale kapısından geçtim.”

“Seni nöbetçiler nasıl görmedi? Sen nereye gidiyorsun böyle?” der çoban.

Oğlan da, Kafdağı’na gittiğini orada Benli Gelin’i bulacağını söyler. Çoban, akıllı mı akıllı ve de tecrübeli bir çobanmış. Çoban:

“E, kardeşim Kafdağı burası. Ben Benli Gelin’in çobanıyım. Sana Benli Gelin’i göstereyim. Yalnız ben koyunu keseceğim, postunu yüzüp sana giydireceğim. Sen dört ayaklı bir koyun olarak, sürünün içinde ahıra gireceksin. Ahırda Benli Gelin’in bir atı vardır. Onun yanına gideceksin. Hayvanın torbası varsa onu çıkarıp, su kovasını koyacaksın. Su kovası varsa, başına torbayı asacaksın. O zaman at kişner. Benli Gelin’in haberi olur, ahıra iner. Benli Gelin öyle güzeldir ki on iki arşın saçı vardır. Altısı belinde dolalıdır, altısı yerde sürünür. O indiğinde kendine hâkim ol, sakın ol, sakın bayılma!” diye tembih eder.

Neyse koyun postuyla ahıra giren oğlan, atın önünden su kovasını alır; torbayı asar. At kişnemeye başlar. Oğlan Benli Gelin’i iyi görebileceği, ata yakın bir yerde koyun kılığıyla bekler.

Dururken Benli Gelin ahıra iner. Atın yanına gelir. Atın başından torbayı çıkarıp kovayı koyar. Oğlan, Benli Gelin’in cemalini görür görmez “ah!” diye bir ses çıkarır. Kendinden geçer. Benli Gelin yukarıya çıkar. Oğlan ayılıp torbayı tekrar değiştirir. At tekrar kişner. Benli Gelin tekrar iner. Atın torbasını değiştirip

dönüverdiğinde, gelinin yerde sürünen saçına oğlan basar. Gelin: “Düldülüm, ayağını saçımın üstünden çek!” der. At çatır çatır ayaklarını kaldırır. Gelin yine kurtulamayınca saçını tuta tuta gelir. Görse ki bir oğlanın elinde saçları sarılı...

“Necisin sen?”

“İnsanoğluyum.”

“Sen nereden geldin buraya? Ne için geldin?” diye sorar. Oğlan:

“Falan yerden seni görmeye geldim.”

“Ya! Seni kimse görmedi mi?”

“Görmedi.”

Allah tarafından bunu nöbetçiler görmemiş. Hadi bakalım, düş arkama; yukarıya çıkarlar. Hizmetçiler varmış. Onlara emir verir. “Bunu götürün, yuyup yıkayın, temiz urbalar giydirin.” der. Oğlan temizlenir, tıraş yapılır, temiz urbalar giydirilir, Benli Gelin’e getirilir. Benli Gelin oğlanı beğenir. Onunla, Düldül atına binerler, çevreyi dolaşıp, avlanırlar gelirler. Bu böyle devam ededursun...

Bu arada, Çin Kralının biricik oğlu da Benli Gelin’e resminden âşıktır. Babasına durumu açar: “Bana Benli Gelin’i bulursan bul, bulmazsan intihar ederim” der.

Çin Kralı bir sandal yaptırır. İçine bir cadı koyup Benli Gelin’i getirmesi için görevlendirir. Cadı, üç beş gün sandalla denizde yol alıp Kafdağı’nın kıyısına yanaşır. Sandalı oraya saklar. Benli Gelin nöbetçileri kıyıdan çektiği için saraya rahatça girer. Benli Gelin’in kapısına gelip “Yatacak bir yerim yok” falan der. Yatmak için yatak verilir. Merdivenin altına yatar. Sabah Benli Gelin’e durumu açınca o da nişanlı olduğunu söyler. Cadı Benli Gelin’ i almak için, nişanlısını öldürmeye karar verir.

Cadı :“Sor bakalım nişanlın olacak oğlanın bir sırrı var mıymış?” der.

Benli Gelin akşam olunca oğlana: ”Sevgilim, senin bir sırrın var mı?” diye sorar. O da: “Var” der. “Süpürgeyi üç öğün üstümden atlatırlarsa ben ölürüm” diye sırrını açıklar. Bu sırrı Benli Gelin cadıya anlatır. Oğlan uyuyunca, cadı üstünden üç defa süpürgeyi atlatır. Sabah olunca cadı bakar ki, oğlan sapasağlam ölmemiş. Meğer cadı süpürgeyi üç öğün yerine üç defa atlatmış.

Cadı, Benli Gelin’e “Bu oğlanın başka bir sırrı var mıymış onu öğren!” diye tembih eder.

Benli Gelin oğlana: “Senin başka bir sırrın var mı?” diye sorar. O da “Şu bıçağın sapını bir kuyuya, tımlısını bir denize atarsanız ben üç günde ölürüm” diye

ikinci sırrını da açıklar. Benli Gelin, gelip cadıya yine sırrı söyler. Cadı karısı, bıçağı kırıp sapını bir deliğe demirini de bir denize atar.

Yatarlar, sabah kalkınca her gün olduğu gibi çevreyi gezip avlanacaklardır. Ancak Benli Gelin oğlanın derin uykusuna kıyamaz, yalnız gider. Cariyelerine de “Aman nişanlımı kaldırmayın, o kendisi uyansın” diye emir verir.

Benli Gelin oralarda gezerken, oğlan uykudayken devlere belgizar bırakılan emanetlerden kan damlamaya başlar. Devler oğlanın zorda olduğunu anlar, hepsi yola koyulur. Kafdağı’na gelip kaleden içeriye girerler. “Benli Gelin nerede?” diye sorarlar. “O ava gitti. Nişanlısı var, uyuyor. ‘Sakın kaldırmayın’ diye bizi öğütledi.” derler.

O atılan bıçağın sapı ile tımlısı bulunamazsa, üç gün içinde oğlan ölmüş.

Devlerden biri denizleri sömürürmüş. O gelip denizin suyunu sömürür, tımlıyı bulur. Birisi de, dağları taşları kemirip yermiş. O dev de, bıçağın sapını taşları kemirip yiyerek delikten bulur. Sapı ile tımlıyı birbirine takarlar. Dururken oğlan canlanır.

Devler “Geçmiş olsun, kardeşim!” derler. Dururken Benli Gelin de gelir, hoş beş... “Biz sana yaptık iyiliği sıkıntını defettik. Biz gidiyoruz.” derler, giderler.

Cadı karısı Benli Gelin’i şöyle bir gezelim, diye kıyıya götürür. Cadı güçlüymüş, Benli Gelin’i tuttuğu gibi sandala atar, açılırlar denize. Bir zaman sonra Çin’e ulaşırlar. Benli Gelin’i Çin Kralının huzuruna çıkarıp gösterir. Gelini sarayın bir odasına koyarlar. Kırk gün kırk gece sürecektir düğün başlar.

Devlerin yine haberi olur. Devler yine gelir, durumu oğlana haber ederler. “Sen durma. Düldüle bin hemen git.” derler. Cebine bir kese sarı lira koyarlar. Oğlan, Düldüle biner, “Haydi Düldülüm!” deyince Düldül, denizin üstünden uçar gibi gider. Oğlan, Çin Kralının sarayının yanına çıkar. Atı, Düldül’ü, oraya çalıların içine saklar. “Düldülüm ben şimdi geleceğim, sen ses çıkarma.” deyip ayrılır.

Saraya gelirken yolda bir kocakarı görür.

“Anne beni misafir alır mısın?”

“Kocam evde yok.” diye almak istemez.

Oğlan: “Sen benim annem ol. ” deyip beş sarı lira verince, kadın oğlanı misafir eder. Oğlan, “Buralarda ne var ne yok?” diye sorar. Kadın; Çin Kralı’nın oğlunun düğünü olduğunu, Benli Gelin’i alacağını, düğünün kırk gün kırk gece süreceğini anlatır. Oğlan:

“Sen bu Benli Gelin’le görüşebilir misin?”

“Görüşürüm”

Oğlan bu cevabı duyunca, sevinerek kocakarıya parmağındaki yüzüğü verir. Kocakarı saraya gidip, Benli Gelin’e bu yüzüğü gösterir. Benli Gelin nişanlısının geldiğini anlar. Kocakarının gözlerinden öper.

Kocakarı eve dönüp oğlana bunları anlatır. Ertesi günü kocakarıya beş sarı lira daha verip saraya tekrar gönderir. “Benli Gelin’e söyle bir fırsatını bulup deniz kıyısına gelsin. Ben onu Döldül ile orada bekliyorum.” diye haber yollar.

Benli Gelin haberi alınca dışarı çıkar. Oralarda gezinirken deniz kıyısına inmek için bir fırsat kollar. Ama ne mümkün, her nöbetçinin gözü onun üstünde... Tabi gelinin üzerinden kuş uçurtmak yok.

Bir ara Benli Gelin, oğlanın saklandığı yeri, oğlanın işaretini görür. Oraya doğru saçlarını toplayıp koşarak kıyıya yaklaşır.

Nöbetçiler, “Gelin kendini denize atacak” diye ardından koşarlar. Onlar gelinceye kadar orada hazır bulunan Döldül ata Benli Gelin biner. Terkisine de oğlanı alıp denize açılırlar. Yıldırım gibi denizi geçerler. Kafdağına gelirler. Bunlar ilan verip kırk gün kırk gece düğüne başlarlar.

Ama Çin Kralı durur mu? Cadıyı bu sefer erkek kılığında yeniden gönderir. Cadı kıyıya çıkar. Orada çocuklar eğlenip oynuyorlarmış. Cadı oraya ayakyoluna oturur. Nasılsa çocuklardan biri, bunun kadın olduğunu görür. Eve gelip babasına, “Baba şu kıyıya çıkan adam var ya, o adam değil kadın. Biz onu ayakyoluna oturduğunda deniz kıyısında gördük.” der.

Çocuğun babası çıkıp Benli Gelin’e haber verir. Benli Gelin kıyıya çıkan adamı yanına çağırır. Baksa ki onu Çin’e kaçıran cadı karısının kendisi... Benli Gelin cemiyetlerini biriktirir. “Cadıyı kesin!” diye emir verir. Cadı’yı kesip yok ederler. Kıyıda saklı bulunan sandalını bulup, onu da kırıp dağıtırlar.

Ondan sonra, artık bunlar kırk gün kırk gece düğünlerini yaparlar. Yedi düvele de haber ulaşır.

Yiyip, içip, eğlenip evlenirler...

Geçen gün onların yanından geldim. Çoluk çocuğa karışmışlar, mutlulukları yerinde yaşayıp giderler...*

* Osman Eryiğit, Kasımlar, 80 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, arkadaşlarından.

44. SEYFÜLMÜLÜK

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden bir padişahla bir de veziri varmış. Padişahla vezirin, bu dünyada bir evlatları olmamış. Cenabı Allah, bunlara bir evlat vermemiş.

Padişah:“Ey Cenabı Allah’ım, neden bana bir evlat vermiyorsun?”diye söylenir dururken bir gün yolda gözüne bir peri görünür. Padişaha der ki: “ Önünüze bir karayılan çıkacak. O yılanı öldüreceksiniz. Bir karış kuyruk yandan keseceksiniz, bir karış da baş tarafından keseceksiniz. Ortada kalan yeri, fark ettirmeden herkes hanımlarına yedirecek. Bu karayılanı yedirdiğinizde, sizin hanımlarınız hamile olacak. Allah size çocuk nasip edecek.”

Peri bunları söyleyip kayboluverir. Padişah da hemen gelip, olanları vezirine anlatır: “Bu şekil bu şekil bir peri gördüm. Bana böyle böyle dedi. Bunda bir ecir vardır. Dediğini yapalım.” Neyse bunlar veziriyle birlikte, hanımlarına yılanın ortasını bilmezine yedirirler.

Vakti zamanı gelince, Cenabı Allah bunlara, birer erkek evlat verir. Padişah: “Ey vezirim şimdi oğlanlarımıza bir ad koyalım. Benim oğlanın adı “ Seyfölmölük” olsun. Senin oğlan da “Said” olsun.”der. Bu çocuklar beraber büyürler. Beraber okurlar, beraber askere giderler. Her şeyleri bir yerde geçer. Böyle böyle Seyfölmölük ile Said büyüüp iki delikanlı olur. Gece gündüz birbirlerinden hiç ayrılmaz, birlikte yatar birlikte kalkarlar.

Aradan az geçer, uz geçer. Bir gece, Seyfölmölük’ün gözüne uyku girmez. Neyse yataktan kalkar. Bir de bakar ki, ayakucunda bir bohça duruyor. “Acaba, bu bohçada ne var?” diye merak edip, bohçayı açar. Bakar ki içerisinde bir kız resmi. Bu resme bakar bakmaz kendinden geçer, söylemeye başlar:

Ey kardeşim sen uyur ben uyanık.

Ecel şerbeti bağrıma boyanık.”

Said, Seyfölmölük’ün sesine uyanır. “Acaba benim kardeşim nereye gitti ki?” diye odaları aramaya başlar. Seyfölmölük’ü, orada yüzü aşağı bu beyitleri söylerken bulur. Said merakla sorar:

“Kardeşim niye yatarsın ne oldu sana?”

“Ben bohçanın içinde bir resim buldum. Bu resme âşık oldum; amma bu resmin kimin olduğunu bilmiyorum.” der.

Said, resme bir bakar. “Kardeşim sen bu resme, mail olamazsın. Bu resim, Babil adalarında, İbrahim dağlarında bir peri kızıdır. Bunu bulmaya hiçbir çare yok.” der.

Seyfölmölk, çok merak eder. Yemeden içmeden kesilir. Oğlunun sararıp solduğunu gören padişah da çok üzüldü. Oğlunun bu derdinin ne olduğunu, bir türlü çıkıştıramaz. Said’e: “Sen, benim oğlumun her halini bilirsin. Seyfölmölk’un derdi ne?” diye sorar. O da önce saklar; bir şey demez. Sonra padişah “Senin kelleni kestirim. Oğlumun derdinin ne olduğunu, bana söyleyeceksin!” diye sıkıştırınca Said “Senin oğlun bir peri kızına âşık oldu. Bu kız Babil adaları, İbrahim bağları denen bir yerdedir. Yalnız, bu peri kızının bulunmasına hiçbir imkân yok.” diye anlatır.

Padişah oğlunun derdini öğrenmesine öğrenir; ama ona bir çare olamaz. “Gel oğlum bu sevdadan vazgeç. Bunun bulunmasına, hiçbir imkân yok. Biz bunu bulamayız.” diye dil döktüyse de dinletemez.

Oğlan: “Hayır babacığım, ben bu kızı arayıp bulacağım. Başka çare yok.” diye ısrar eder. Sonunda babası buna kırk gemi, dört yüz asker verir. “Bulabileceksen hadi bul.” diyerek oğlunu uğurlar.

Neyse bunlar denize açılır. Denizde yol alırken, kırk gemi, dört yüz askerle, bir fırtınaya tutulurlar. Bütün gemiler birbirine çarpar, paramparça olur. Bir tahta parçasının üzerinde, yedi arkadaş kalır. Bu tahta parçasının üzerinde günlerce giderler. Nihayet bunlar bir karaya çıkarlar. İyice de acıkırlar. Öyle ya, denizin üzerinde, kaç gün gidilir? Mecbur acıkacaklar!

Karada elma, erik yerken, bunları orada yaşayanlar yakalarlar. Buradakilerin boyu öyle uzunmuş ki, atmış arşınmış. Bunları padişahlarına götürürler. O padişahın da bir kızı varmış. Bu kız daha önce âdem memleketine varmış olduğu için, insanı bilirmiş. İçlerinden birine de âşık olmuş. O da Seyfölmölk’müş. Bunları padişahın kızı görür görmez tanır. “Baba bunlar kuştur. Bizim işçiler yedi tane kuş getirdi. Bunların üç tanesini bana kızartın yiyeyim.” der. Üç tanesini kızartırlar; kız bunları yer.

Kız orada, bir fırsatını bulup, Seyfölmölk’e yaklaşıp; ona âşık olduğunu açıklar. Seyfölmölk: “Hayır, ben sana âşık değilim. Babil adalarında, İbrahim bağlarında bir kıza âşığım. Ben bunun derdinden ölüyorum. Çare yok, ben buna gideceğim.” der.

Adamların geri kalan dördünü bir kafese koyarlar. Kafeste dururken dururken... Padişahın kızı, bunlara acıyarak “Kuşları ormana salıverin, oradan odun

getirsinler.” diye bunları kafesten çıkartır. Böylece bunlar ormandan odun getirmeye başlarlar. Böyle böyle odun taşıırken bir gün, Seyfölmölk: “Arkadaş, biz burada neden duruyoruz? Biz buradan kaçalım.” der. Arkadaşları sorar:

“Ulan nasıl kaçarsınız?”

“Bizi nasıl olsa gündüz ormanda serbest bırakıyorlar. Kestiğimiz ağacın kabuklarını birbirine bükelim. Yaptığımız iplerle iki üç kütüğü birbirine bağlayıp bir sal yapalım. Bunu denize indirelim. Bunun üzerinde kaçalım.” diye anlatır.

“Doğru mu?”

“Doğru.”

“Tüüh!”deyip çalışmaya başlarlar. Kestikleri ağaçların kabuklarını soyup, birbirine bükerek ip yaparlar. Kütükleri bağlayıp denize açılırlar. Giderken giderken denizden bir ejderha çıkar. Bunların kütüğüne ardılır; üç tanesini yer. Sadece Seyfölmölk kurtulur. Tek başına yol almaya devam eder.

Giderken yine acıkır. Karnını doyurmak için bir karaya çıkar. Bakar ki, her taraf maymun dolu. Meğer orası maymunlar diyarıymış. Maymunlar bunu tutup, padişahlarının huzuruna çıkartılar. Bunların padişahı da bir âdemoğluymuş. Seyfölmölk’ün kendisi gibi bir âdemoğlu olduğunu görünce ona bir kötölük etmez, orada kalmasına da izin verir. Seyfölmölk, orada bir ay kalır. Bu sırada Seyfölmölk’ün üzgün hali padişahın dikkatini çeker. “Burada ne arıyorsun, senin derdin nedir?” diye sorar. Seyfölmölk:

“Böyle böyle ben bir kıza âşık oldum. Bunu bulmak için, kırk gemi, dört yüz askerle yola çıktım. Bu kadar gittim, şu kadarı kaldı. Ben böyle bir kız arıyorum. Bana müsaade et. Ben buradan gideyim.” diye anlatır.

Padişah izin verince Seyfölmölk yine yola düşer.

Giderken giderken Kedilmölk isminde bir kadınla karşılaşır. Bu kadının kocası bir ifritmiş. Bu ifrit onu kaçırıp bu diyara getirmiş. Kadın, karşısında bir insanoğlu görünce, “Ey insanoğlu, sen buraya nereden geldin?” diye sorar. Seyfölmölk ona “Bu şekil bu şekil oldu.” diye anlatır.

Kadın da, “Ben bu kızı bulurum.” der.

Seyfölmölk, “Sen bu kızı nasıl bulursun?” diye sorar.

“Bu kız Bedruatöl isminde bir peri kızıdır. Annesi, doğum yapacağında bizim bahçeye gelmiş. Doğumunu orada yapmış, ebesi de annem olmuş. Annem, ne zaman bahçeye varıp ateş yakar; bir kutunun içinden ateşe bir toz atarsa o peri kızı, hemen bahçeye gelir; lâkin benim oraya gitmeme hiçbir çare yok.”

“Niye?”

“Ben bir ifrit elindeyim, bu İfrit beni kaçırdı. Bunu öldürmeden bir yere gidemem. Bunu öldürmenin de hiçbir imkânı yok.”

“Ölmeyeceğini nereden biliyorsun?”

“Ben bunu bir türlü öldüremedim. Bu İfrit: ‘Beni kimse öldüremez. Benim canım benim bedenimde değil.’ der.”

“Öyle mi?”

“Öyle”

“Öyleyse, sen akşam beyine sor. ‘Sen böyle böyle dedin. Bizim bildiğimiz can, bedende olur. Senin canın nerede?’ diyerek iyice bir öğren.”

Neyse akşam olur. Kedilmülük, İfrit’in karşısında meraklı meraklı durur.

Bunu gören İfrit:“Sevgilim, sen neden meraklısın? Bugün, bir şey mi oldu, hasta mısın?” diye sorar.

Kadın da: “ Sevgilim, bizim bildiğimiz insanoğlunun canı, bedende olur. Sen ‘Benim canım bedende değil.’ dedin. Onu merak ederim. Söyle bana, senin canın nerede?”der.

“ Yedi okka içinde, okka okka içinde, okka okka içinde. Benim canım son okkanın içinde. Bu da denizin dibinde gömülü...”

“E, bunu bulup çıkarırlar diye korkmaz mısın?”

“Hayır, çıkaramazlar. Benim canımın denizin dibinde gömülü olduğunu ne bilsinler.”

“Çıkarırlar belki.” diye inat edince ifrit anlatmaya devam eder.

“Senin parmağına taktığım yüzük var ya. O yüzüğü, ne zaman varır da; denize salarsan, okkalar yukarı çıkar. Bunu açarken, açarken bir serçe kuşu çıkar. Bu kuşu öldürürsen ben işte o zaman ölürüm.”

Neyse, karısı böylece İfritin sırrını öğrenir. Seyfölmülük’e gelip “ Böyle böyle onun canının, nerde olduğunu öğrendim. Onun canı şu parmağımdaki yüzüğün içinde.”diye anlatır.

Karı, gece kocasını uykuya yatırır. Seyfölmülük ile beraber denize varırlar. Yüzüğü atarlar. Okka çıkar. Okkaları açarken, açarken, içinden bir serçe kuşu çıkar. Serçe kuşu: “Benim canıma kıyma, beni öldürme!” diye yalvarır. Seyfölmülük, kuşun yalvarışına dayanamayıp “Bacım, bunu biz öldürmeyelim. Bak nasıl yalvarıyor.”der.

Kedilmülük, “Hayır, bunu öldüreceğiz. Bunu öldürmezsek biz buradan kurtulamayız.” diye çıkışır. Neyse kuşu öldürürler. Gelip bakarlar ki, İfrit yatağında ölmüş kalmış.

Bunlar İfrit’ten kurtulunca kadının memleketine gitmek için; ağaçları birbirine bağlarlar. Üzerine eşyalarını koyup, denize açılırlar. Ağacın üzerinde kırk gün kırk gece giderler. Nihayet kadının memleketine varıp bir sahile çıkarlar. Orada “İşte, padişahın kızı geldi! Padişahın kızı geldi...” diye bunları karşılarlar. Meğer bu kadın, oranın padişahının kızıymış. Bunları aldıkları gibi kızın babasına iletirler. Hoşbeşten sonra, kız anlatmaya başlar:

“Babacığım, bu oğlana sakın dokunma. Bu benim erim falan değil. Beni, bir İfrit götürdü. Bu oğlan beni İfrit’ten kurtardı. Kırk gün kırk gece bir ağacın üstünde kaldık. Bana hiç kem gözle bakmadı. Artık bu, benim kardeşim oldu.”

Çok yaşlanmış olan padişah da, bu oğlanı o ülkeye, kendi yerine padişah yapar.

Oğlan padişah oldu ama aradığı kızı bulamadı. Az durur, uz durur, padişahın kızına, “Hani sen bana Bedruatülcemal’i bulacaktın.” diye hatırlatır. Aradan bir ay geçer, iki ay geçer, üç ay geçer. Kıza yine hatırlatır. O zaman kız, oğlanı da alıp annesine varır. “Anneciğim, hani sen böyle böyle derdin ya; bu oğlan, o kıza âşıktır. O kızı bulacaksın.” der.

Neyse kızın anası, bu durumu Bedruatülcemal’in anasına bildirir: “Böyle böyle ... Bir oğlan senin kıza âşık olup buraya kadar gelmiş. Bunlar hiç olmazsa bir sefer birbirini görsün.”

Kızın anası bunları görüştürmeyi kabul eder. Neyse bir gün kız padişahın sarayına gelir. Padişahın karısı: “Bak, oğlan işte şuradaki ağacın dibinde oturuyor. Varıver oğlanı bir gör.” diyerek kızı gönderir.

Neyse, kız oğlanı görmek için, ağacın dibine varır; ama oğlanı göremez. Tekrar o kadına gelip “Hani sen böyle böyle dediydin. Ben o oğlanı bulamadım.” der.

Kadın: “Belki oralarda bir ücrada yataordır. Ben burada durayım. Sen git, bahçeyi bir dolaş bakalım.” diye kızı tekrar gönderir.

Kız, bahçede dolaşırken oğlanı bulur. Ağacın dibinde yatan oğlanın başına varıp uyandırır. Oğlanın yüzünü görür görmez âşık olur. Bunlar böylece birbirine kavuşurlar. Seyfûlmülük kızı alıp, sarayına götürür; burada evlenirler. Mutlu mutlu yaşamaya başlarlar.

Neyse bir gün, padişah vezirleriyle dolaşırken yolda birisine rastlar. Adamlarına, “Şu adamı alın, saraya götürün.” diye emir verir. Adamın elini ayağını bağlayıp, götürürler. “ Bu bir suç işlemiştir.” diye düşünüp adamı zindana atarlar.

Aradan epey bir zaman geçer. Padişahın, yolda rastlayıp saraya gönderdiği adam aklına gelir.

Vezirlerine, “Geçenlerde ben sizinle bir adam gönderdiydim onu nettiniz?” diye sorar.

“Onu biz zindana attık.”

“Onu buraya getirin bakalım.”

Adamı eli ayağı bağlı getirirler. Padişah, “Kardeşim sen kimsin, kimin nesisin?” diye sorar. Adam anlatmaya başlar.

“Ben Said'im. Benim Seyfölmölk isminde bir kardeşim vardı. Bir peri kızına âşık oldu. Bunu bulmak için kırk gemiyle, dört yüz askerle aramaya çıktık. Denizde gemilerimiz çarpıştı. Helâk olduk. Herkes öldü. Ben, bir tahta parçasının üstünde kaldım. Tahta parçasının üstünde giderken ileride bir kayık gördüm. Sırtımdaki ceketı çıkarıp salladım. Kayıktakiler beni gördü, yanlarına alıp bu memlekete getirdi. Bu memlekette sırtımla odun getirip satardım. Beni yakaladılar, elimi ayağımı bağlayıp hiçbir suçum, günahım yokken, getirip zindana koydular.”

O zamana kadar Seyfölmölk: “Sen benim kardeşimsin.” deyip Said'in elini çözdürür. Kucaklaşıp, öpüşürler, koklaşırlar.

Dün geldim yanlarından. Mutlu mutlu yaşayıp dururlar. *

* Mehmet Şişman, Sarımehter, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

45. PADİŞAHIN OĞLU İLE ÇİNGENE KIZI

Bir varmış, bir yokmuş... Geçmiş dönemlerde... Bir padişah varmış. Bu padişahın bir de oğlu varmış. Oğlan büyümüş evlenme çağı gelmiş.

Tabi, padişah bu ya; oğlunun ne kadar kıymetli olduğunu herkes bilir. Padişah oğlunu karşısına alır:“Oğlum, vilayetin bütün kızlarını önünden geçireyim. Kimi beğenirsen onunla evlendireyim.” der. Bir caddenin kenarına oğlunu diker. Vilayette ne kadar kız varsa beş yüz, bin, üç bin, beş bin her neyse hepsini önünden geçirir. Ama oğlan kızların arasından hiç birini beğenmez.

“Ne oldu oğlum?”

“Beğenmedim, baba!”

“Tamam, oğlum! O zaman ata bin, köyünü, kasabasını, yaylasını yöre yöre gez. Nerede kimi beğenirsen onu alalım.” diye oğluna izin verir.

Oğlan atını eyerleyip yola düşer. Haydi yallah, şehir şehir, köy köy gider. Ama gittiği yerlerdeki kızları da beğenemez. Aramaya devam eder.

Geze geze bir yaylaya varır. Yaylada şöyle çadırlar varmış. Çadırlarda konuklar varmış. Oraya bir körük kurmuşlar. Kızıyla babası karşı karşıya geçmişler; örsün üzerinde maşa döverlermiş şin şan, şin şan, şin şan... Bunların zanaatı maşa yapmaktı. Kızın da bir ipekten şalvarı varmış. Çekici vurdukça şalvarı titrermiş... Olacak ya padişahın oğlu, bu çingenenin kızını beğenir. Oradan dönüp babasının yanına gelir. Padişah karşısında oğlunu görünce sorar:

“Ne oldu oğlum?”

“Baba falan yaylada bir çadır var. Onun önünde kızıyla babası maşa dövüyordu. İşte, o kızı beğendim.”

“Tamam, oğlum!” deyip oğlunun beğendiği kızı isteyip almak için yola düşer.

Gide gide yaylaya varır. Bakar ki, babasıyla kızı şin şan, şin şan maşa dövüp dururlar. Padişah yanlarına varır:

“Selamünaleyküm, kolay gelsin!”

“...”cevap yok.

“Arkadaş, Allah’ın emri Peygamberin kavli üzere kızını oğluma istemeye geldim.” diye söze devam eder.

Çingen, padişahın yüzüne bile bakmaz. Elinin tersiyle “Git len, beni meşgul etme!” deyip şin şan, şin şan maşa dövmeye devam eder.

Padişah ya adamın zoruna gider. “Oğlum, hiç birini bulamadı da bu çingeneyi mi buldu? Beni el âleme maskara etti.” diye düşünce düşünce sarayına döner.

Padişahın sarayının önünde çayırılık çimenlik bir bahçesi varmış. Ayrıca bir de bahçıvanı varmış. Makas ile şark şark çayırları biçermiş. Padişah böyle düşünce düşünce bahçeden geçerken bahçıvan onu görüp sorar:

“Ne oldu, padişahım?”

“Arkadaş, sorma yahu! Benim oğlan beni mahcup etti, rezil oldum.”

“Ne oldu, yahu?”

“Kızını istediğim adam yüzüme bile bakmadı. Elinin tersiyle ‘Git len, beni meşgul etme!’ dedi. Maşa dövmeye devam etti. Zoruma gitti, üzüldüm.”

“O kızı ben alırım, padişahım.”

“Benim alamadığımı sen nasıl alacaksın arkadaş?”

“Vallahi alırım, billahi alırım. Sen müsaade et.”

“Haydi bakalım!”

Padişah müsaade verince bahçıvan atı eyerler. Binip haydi bakalım yaylaya varır. Yine şin şan, şin şan, şin şan kızıyla babası maşa dövüp dururlar. Bahçıvan, selam falan vermez. Adamın yanına varıp “Koskoca padişah senin kızını ister de, niye vermezsin?” diyerek çat çat... İki üç kere bir tokat çatlatır.

“Arkadaş, benden böyle istemedi ki; verdim gitti.” der. Kızı verir artık.

Dün de oradan geldim geçinip dururlar. *

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 58 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

46. ALTIN SAÇLI KIZ İLE MERCAN DİŞLİ OĞLAN

Bir varmış, bir yokmuş... Eski zamanlarda da elektrik kısıtlamaları olurmuş. Padişah vezirlere “Bugün elektrikler kesilecek, kim elektrik yakarsa, cezalandıracağız. Elektrik yakanları tespit edeceksiniz.” diye emir verir. Onlar da diğer görevlilere... Şehrin her tarafı kontrol altında... Gece elektrik yakmak yasak... Kısıtlama var.

Vezirin biri verilen emrin yerine getirilip getirilmediğini kontrole çıkar. Şehrin sokaklarını gezerken bir evde ışık görür. Oraya varıp bakar ki, ayağında halhal iki kız, bir odada gergef işlerler. Kendi kafalarına göre bir türkü asılmışlar. Bir boy gergef işlerlermiş. Vezir: “Ben, bunları yakalasam mı yakalamasam mı?” diye düşünür. Derken kızlardan biri: “Beni, padişah oğluna alırsa altın saçlı bir kız ile mercan dişli bir oğlan doğuruveririm.” der. Öbürü: “Vezir beni oğluna alırsa, veziri padişah yaparım. Padişahı alaşağı ederim. Yerine veziri geçiririm.” der. Vezir bunları duyar, bu odayı işaretleyip geçer.

Neyse sabah olur. Padişaha gidip “Padişahım, böyle böyle oldu.” diye anlatır.

O eve gelirler. Kızları analarından babalarından isterler. Kızlara sorarlar: “Hanginiz ‘Ben altın saçlı kız, mercan dişli oğlan doğururum.’ dedi?” Kızlardan biri “Ben” der. Padişah onu oğluna, öbürünü de vezirin oğluna kırk gün kırk gece düğün ederek alır.

Aradan bir iki sene geçer. Padişahın gelini hamile kalır. Vezirin gelini hamile kalamayınca, bu gelini çekemez. Padişahın gelinini, kontrol altında tutar. Dokuz ay on gün olunca gelin, altın saçlı bir kız ile mercan dişli bir oğlan doğurur. Bunu gören vezirin gelini, çocukları oradan alır. İki köpek guluğu bulup çocukların yatağına koyar. Padişaha “Senin gelin iki köpek guluğu doğurdu.” diye haber verirler.

Padişah bunu gururuna yediremez. “Dört yol ortasına bir çukur açın. Bu gelini oraya dikin. Üstüne de bir kulübe yapın. Gelen de tükürsün giden de.” diye emir verir.

Vezirin gelini kaçırdığı çocukları, bir mağaraya kapatıp gider. Çocuklar orada ağlarken, bir aksakallı derviş gelir. Çocukları aldığı gibi, kendi mağarasına götürür. Dünya ışığı göstermeden, onları orada besleyip büyütür. Oğlan, bir gün taşların arasından bir ışık görür. Parmağıyla orayı oymaya başlar. Eştikçe delik bolarır; ışık daha çok görünür. Dervişin öğrettiği dille, bir yandan da konuşur. “Dışarıda bir başka dünya varmış.” der. Derviş sorar:

“Ne oldu oğlum?”

Oğlan ışığın geldiği yeri işaret ederek “Bir dünya varmış.” der.

Derviş: “Ah, oğlum ah, bu dünya öyle bir dünyadır ki, vel fecirdir. Ne pislik varsa orada vardır. Dünya yüzüne çıktığınızda başına bir iş gelirse bana danışacaksın.” diye tembih eder.

Derken çocuklar biraz daha büyür. Kız, kardeşinden padişahın sarayının karşısına, bir saray yaptırmasını ister. Oğlan kabul eder; ama nasıl yapacağını düşünmeye başlar. Bu sırada derviş mağaraya gelir. Oğlanın düşünceli halini görüp sorar:

“Ne oldu oğlum?”

“Böyle böyle oldu dede.”

“O kolay oğlum. Siz yatın bakalım uyuyun.”

Derviş, çocuklar uyuduğunda iki kılı birbirine sürter. Padişahın sarayının karşısına, sabaha kadar, bir saray daha dikilir. Padişah sabah kalkar. Bakar ki, karşısında kendi sarayından daha güzel bir saray dikili.

Oğlanla kız bu sarayda yaşamaya başlarlar. Bir gün oğlan kız kardeşini sarayda bırakıp ava gider. O sırada içeriye bir cadı karısı girer. “Ah yavrum, sarayı yaptırmışsınız; ama bir eksiği var. Kafdağı’nın ardında bir gül var. Hem ağlar, hem doğar, hem güler. Bu gülü getirsen de, bahçeye diksen ne güzel olur.” deyip gider.

Oğlan avdan gelir, bakar ki, kızın boynunu eğri. Hemen sorar:

“Ne var kardeşim, ne oldu?”

“Durum böyle, böyle...”

Oğlan varıp dervişe olanları anlatır. Derviş: “Ah oğlum, ben sana demedim mi? Vel fecirin birisi geldi. Sana fitneyi koydu gitti. Hayırlısı, hadi bakalım git!” deyip uğurlar. Akşam olup herkes uykuya dalınca saraya gelir. Oğlana “Yum gözünü bakalım.” der. Oğlan yumar. “Aç!” deyince oğlan gözünü bir açar ki, kendini Kafdağı’nın ardında bulur. Derviş: “Sen güle dokun. O senin ardından gelir.” diye tembih eder. Oğlan güle bir dokunur; gül arkasından gelir. Getirdiği gülü, bahçeye diker. Gül bir taraftan doğar, bir taraftan ağlar, bir taraftan güler.

Cadı karı ertesi gün yine gelir: “Bak ne güzel olmuş, yakışmış; ama bir eksiğiniz daha var. Sana bir arkadaş lazım.” der.

Kız: “Nasıl arkadaş bu?” diye sorar.

“Yedi kat yerin altında, Kaf Kaf Emine’si vardır. Bu kızını getirirsen sana arkadaş olur.”

“Nasıldır bu kız?”

“Güldü mü yüzünde güller açar, yediği zaman yüzü güzelleşir.”

Oğlan avdan döner Kız kardeşinin yine boynu bükük görür. Kıza sorar:

“Ne oldu yine?”

“Böyle böyle oldu kardeşim. Bu kızı bana bul getir. Bana arkadaş olsun.”

Oğlan, dervişin yanına gidip “Durum böyle böyle...” diye anlatır.

Derviş: “Ah oğlum, bu iş biraz zor; ama hayırlısı...”deyip hemen bir at bulur. Bu ata kemendi atıp yakalar. Oğlana “Ata bin. Yum gözünü.” der. Oğlan gözünü açtığında bir kuyunun başına geldiklerini görür.

Derviş: “Bu kuyudan dölleneceksin. Kemende bağlan aşağıya sallan. Yedi kat aşağıya indiğin zaman, bir havuz vardır. Bu iki tüyü al. Bunu birbirine sürttün mü, bir domuz gelir. Onun kuyruğuna yapıştığın zaman, seni öbür dünyaya çıkartır. O zaman Kaf Kaf Emine’sini üç sefer ünleyeceksin. Birincide ses vermezse, dizlerine kadar taş olursun. İkincide beline kadar taş olursun. Üçüncüde de seslenmezse, başına kadar taş olursun.”deyip oradan ayrılır.

Oğlan dervişin söylediklerini bir bir yapmaya başlar. Atı kuyunun başında bırakır. Kemendi bağlayıp kuyuya sallanır. Yedi gün, yedi gecede aşağıya iner. Gezerken havuzu görür. Havuzun başına gelip tüyleri birbirine çalar. Bir domuz çıkar. Domuzun kuyruğuna yapışır. Domuz aldığı gibi, oğlanı öbür dünyaya iletir. Oğlan burada Kaf Kaf Emine’sini aramaya başlar.

Gide gide her tarafı taş dikili bir ovaya varır. “Hey! Kaf Kaf Emine’si!” diye ünler. Ses gelmeyince dizine kadar taş olur. Bir daha çağırır. Göbeğine kadar taş olur. Üçüncüde derviş yetişir. Kıza bir vurup “Niye haber vermeyip bunca yiğitleri, dikili dikili taş yaparsın?”diye çıkışır. Kaf Kaf Emine’si hemen ses verir. Taşlar dökülür.

Hemen oğlanın yanına gelir. Oğlanı, aldığı gibi yürür. Gelirken, iğne iplik şehrine uğrarlar. Kız bir iğne, bir iplik alır. Ruh şehrine varıp bir şişe ruh alırlar. Yürü bakalım, domuzun bıraktığı yere gelirler. Domuzun kuyruğuna yapışırlar. Domuz onları doğru havuzun başına getirir. Baksa ki kemendin ucu orda sallanıp durur. Önce kızı çıkartır. Daha sonra at, oğlanı da kemende tutturup çeker çıkarır.

Bakar ki seneler geçmiş atın üstünde çayırlar bitmiş. At halen kuyunun başında bekleyip durur. Neyse Kaf Kaf Emine’siyle ata atlayıp saraya gelirler.

Aradan bir müddet geçer. cadı karısı yine gelir. Kıza bir fitne daha verir:

“Ah yavrum, bak ne iyi oldu. Ama senin bir noksanın daha var.”

“Eee! Neymiş o?”

“Kafdağı’nın ardında, bir dev vardır. Devlin parmağındaki yüzüğü getirip parmağına takarsan, sende bambaşka bir hal olur. Güpgüzel olursun.”

“Olur mu?”

“Olur”

Oğlan geldiğinde, kız yine somurtmaya başlar. Oğlan telaşla sorar:

“Ne oldu kardeş?”

“Böyle böyle oldu.”

Dervişe yine söyler. Derviş: “Ah oğlum, bu sefer olmayacak bir işe kalkıştın. Bu dev ülkesinde aslanlar kaplanlar meşhurdur. Hele hayırlısı bakalım.”der.

Oğlan ata biner. Derviş: “Yum gözünü!”der. Oğlan yumar. Derviş: “Aç gözünü!”dediğinde açar bakar ki, devlin orada. Devlin parmağından yüzüğü çıkarmaya çalışırken, aslanla kaplan geliverir. Oğlanı yedi parça edip, yedi dağa atarlar. At, yedi dağdan bu parçaları toplar; heybeye doldurur.

Aradan on beş gün, bir ay, bir sene mi geçti bilinmez. Bir seher vaktinde at evlin önüne gelip kişner. Kaf Kaf Emine’si ile kardeşi atın sesine dışarı çıkarlar. Bir baksalar ki, oğlan yok. “Eyvah!” derler. Kız kardeşi ağlamaya başlar. Kaf Kaf Emine’si “Sus, ağlama!”deyip kızı susturur. Atın terkisindeki heybenin içine bir bakarlar, oğlanın parçaları orada. Kaf Kaf Emine’si, eli kolu sıvar. Bir yatak, bir çarşaf yazar. Parçalar nereden kopmuş ise dikmeye başlar. Hani iğne iplik getirdi ya. Hepsini birleştirip diker, tamamlar. “Buna kırk günde can gelir. Bunu kimseye duyurma, yayma.” diye de kızı tembih eder. Neyse otuz dokuz gün geçer. Kırkinci gün oğlana ruh suyunu döker; oğlan canlanıp ayağa kalkar.

cadı karısı tekrar gelir. Bunu fırsat bilen Kaf Kaf Emine’si :“Getirin şunu” diyerek cadının işini bitirir.

Kaf Kaf Emine’si dervişe çağırıp der ki:

“Dede, hayli bir zaman geçti. Biz nikâhsız burada duruyoruz. Bizim nikâhımızı kıy.”

Derviş:“Tamam, yalnız nikâhınıza, padişahı, vezirleri, askerleri davet edeceksin. Padişahla, vezirleri ayrı bir yerde, askerleri ayrı bir yerde ağırlayacaksın. Böyle böyle...”diye şart koşar.

Kız kabul edip işe koyulur. Nikâhlarını duyururlar. Neyse davetliler gelir. Askerleri bahçeye oturturlar, padişahla vezirleri saraya çıkarırlar. Kaf Kaf Emine’si, iki köpek guluğu bulur. Bunları hiç parçalatmadan tüylü müylü pişirtir.

Sofralar kurulur. “Buyurun, bakalım.” der. Kapakları kapalı bir sini üzerinde, padişah sofrasına köpek guluklarını getirtir. “Buyurun, açın bakalım.” Açarlar, iki köpek guluğu! “Bu da ne? Köpek guluğu yenir mi?” derler.

Kaf Kaf Emine’si: “Öyleyse bir kadın, iki tane köpek guluğu doğurur mu?”

Padişah: “Doğurur.” der.

“O zaman bunlar da yenir.”

Davetliler: “Bu ne iştir yahu?” diye olup bitene anlam veremezler.

Kaf Kaf Emine’si padişah’tan dört yol ortasına diktiği kadını getirmesini ister. Padişah için aslını öğrenmek için onu getirtir. Vezirin gelinini de getirmelerini ister. Uzatmayalım. Onu da getirirler.

Kaf Kaf Emine’si bir bir anlatmaya başlar:

“Esas siz bu vezirin geliniyle yiyeceksiniz, bu guluğu. Köpek guluğunu koyan bu vezirin gelini. Bak, bu mercan dişli oğlan, altın saçlı kız bu kadının... Bu senin gelinin. Sen, buna böyle böyle yaptın. Ben de Mercan dişli oğlanın nişanlısıyım.”

Hemen vezirin gelinini cezalandırırlar.

Düğünler kurulur. Kırk değil, seksen gün davullar çalınır.

Derviş de çağırırlar. Nikâh yapılır. Mutlu bir hayat sürerler. Hak yerini bulur. Bu dünya böyle, kimi ağlar, kimi güler, kimi de sakalını yolar.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, babasından.

47. BEY BÖYREK

Bir varmış bir yokmuş... Eski zamanda bir ülkede üç kız kardeş yaşarmış. Bu kızların hepsi de padişahla evlenmek istermiş.

Üç kardeşten büyük olanı bir gün padişahın yanına gelir. Padişaha, “Senin askerlerinin hepsinin üstüne oturabileceği bir halı dokusam, benimle evlenir misin?” diye sorar. Padişah da verdiği sözü tutması şartıyla, büyük kızla evlenir. Günler geçer, ama kız halıyı dokumaya başlamaz. Padişah, kızıdan halıyı dokumasını ister. Kız: “Ben bu halıyı dokusam, padişah hanımının halı dokuması senin şanına sığar mı?” der. Bu söz üzerine padişah büyük kızı evden kovar.

Bir gün ortanca kardeş de padişaha gelir. “Ben, senin bütün askerlerine yetecek kadar pilav pişirsem. Bütün askerler bu pilavdan yese, biraz da pilavdan artsa; benimle evlenir misin?” diye sorar. Bu sözü tutması şartıyla padişah ortanca kızla evlenir. Günler geçer fakat kız verdiği sözü tutmaz. Padişah pilavı yapmasını ister. Kız da bunun üzerine: “Padişahım ben bu pilavı yapsam, sizin şanınıza, şöhretinize sığar mı?” der. Padişah onu da kovar.

En küçük kardeş de, padişaha gelir. “Ben seninle evlensem, Allah bana bir ikiz verse; biri ağlasa gül açılsa, biri ağlasa inci saçılrsa benimle evlenir misin?” diye sorar. Padişah evet der gibi başını sallayınca, hemen ekler “Ama bunlar ancak Allah verirse olur, yoksa benim elimden bir şey gelmez.” Padişah bu en küçük kardeş ile de evlenir. Bir süre sonra kız hamile kalır. Ay geçer, gün gelir, ikiz çocukları dünyaya gelir. Fakat ablaları bu durumdan hiç memnun değildir. Ablaları çocuklar doğar doğmaz alırlar, yerine iki tane köpek yavrusu koyarlar. Bu iki kardeş hemen padişahın yanına gelip, “Müjde, müjde! Hanımın iki tane köpek yavrusu doğurdu!” diye haber verirler. Bu durum Padişahın hoşuna gitmez. Kölelerine, “Gözüm onu görmesin! Yola bir kuyu kazın o kadını da beline kadar gömün, yoldan gelip geçenler ona tükürsün ve onu taşlasın.” diye görevlendirir. Köleler de hemen padişahın emrini yerine getirerek, zavallı kadını beline kadar gömerler.

İki kardeş bebekleri sandığa koyup bir dereye salarlar. Derenin kenarında odun toplayan bir ihtiyar bakar ki dereden aşağıya doğru bir sandık geliyor. Sandığı tutup, kapağını açar, bir de ne görsün iki tane küçük bebek. Biri ağlıyor gül açılıyor. Biri ağlıyor inci saçılıyor.

İhtiyar, çocukları kucağına alıp, “Ben bu çocukları ne yapayım ne edeyim!” derken bir geyik gelir. İhtiyar adam bu geyiği de alıp bebeklerle birlikte evine getirir.

Geyiğin sütüyle de çocukları besler. Aylar geçer, yıllar geçer çocuklar büyür. Çocuklardan birine Bey Böyrek ismini verir.

Artık ihtiyarın ölme vakti yaklaşır. Ölmeden önce oğullarına “Benli Top” isminde bir tay alır. Elleri biraz da para verir. Oğullarına: “Bu ata binin, atın götürdüğü yere kadar gidin. Vardığınız yerde, ‘Bey Böyrek buraya bir ev yapacak!’ diye tellal edin.” der. Bunlar ata binip giderler. Vardıkları yerde babalarının söylediklerini yerine getirirler. Allah bu iki çocuğa çok kısmet verir, buraya ev yaparlar. Teyzeler, çocukları çekemez. Çocukları kandırıp, birbirini öldürtmeye çalışırlar; ama muvaffak olamazlar. Bey Böyrek ile kardeşi teyzelerinin oyunlarına gelmezler. İki kardeş zamanla çok zengin olurlar.

Bey Böyrek çevre padişahlardan birinin kızını ister. Padişah da kızını, Bey Böyrek’e vermeyi kabul eder. Kızın babası çevre padişahlar da olmak üzere bütün ülkeye; “Bey Böyrek mevlit okutuyor, herkes davetlidir!” diye haber salar. Bey Böyrek, Padişah olan kendi babasını da davet eder.

Mevlit günü herkesin önüne altın çanak ve gümüş kaşık konulur. Altlarına da halı serilir. Fakat Bey Böyrek’in babasının altına çul serilir, önüne de bir saksı ile bir bakır kaşık konulur. Padişah da: “Ben ne yaptım da bana böyle koydular!” diye mevlit boyunca düşünür. Mevlit bittikten sonra herkes altın çanağı, gümüş kaşığı ve halıyı alıp evine döner. Padişah da çulu, saksıyı ve kaşığı alıp giderken; kızın babası: “Dur bakalım, sana bir şeyler soracağım!” deyip durdurur.

Bey Böyrek, kardeşi, babaları ve kızın babası bir araya gelip konuşmaya başlarlar. Bey Böyrek’in babası, başından geçenlerin hepsini birer birer anlatır. “Ben üç kardeşi aldım, ikisini boşadım, biriyle evli kaldım. O da bana iki tane köpek yavrusu verdi. Ben de ceza olarak onu köpek yavrularıyla birlikte, yolun kenarına, beline kadar gömdüm.” diye anlatırken, ikiz kardeşlerden birinin gülümsediğini görüp azarlar. Ağlamaya başlayan oğlanın gözünden inci saçılır. Padişah, ağlayan kardeşini susturmaya çalışan kardeşi de azarlar. Onun da yüzünden güller saçılır. Bunları gören padişah, bu çocukların kendisinin olduğunu anlar.

Çocukların annesini hemen kuyudan çıkartır. Sarayına tekrar getirir, çocuklarıyla birlikte mutlu bir şekilde yaşarlar. Teyzelerine de, “Kırk katır mı istersiniz, kırk satır mı?” diye sorar. Katırların ardına bağlatıp salıverir. Sadece teyzelerden birinin şu sözleri kulaklarda kalır:

“Ben gideyim vur oduna, sen er muradına!”*

* Osman Eryiğit, Kasımlar, 80 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, arkadaşlarından.

48. PADİŞAHTA BOYNUZ VAR

Bir varmış, bir yokmuş... Memleketin birindeki bir padişahın iki boynuzu varmış. Padişah boynuzlarını gizlemek için başına uzun bir fes giyermiş. Bütün berberleri de tıraşından sonra boynuzlu olduğunu söylemesinler diye öldürmüştü.

Öldüre öldüre memleketteki son berbere sıra gelir. Padişah bu berberi saraya çağırır. Berbere der ki:

“Oğlum, bende bir sır var. Bu sırrı kimseye demeyeceksin, seni yüksek maaşla berber tutacağım.”

“Olur, padişahım.”

“Ama sırrımı çıkarırsan kafanı keserim.”

Berber kimseye söylemeyeceğine söz verir; ama “Allah Allah, nedir bu sır?” diye de merak eder.

Neyse berber padişahı tıraş etmek için bir yere oturtur. Padişahın başında, uzun bir fes var ya. Fesi çıkarır bir bakar ki, padişahta öküz boynuzu gibi iki boynuz var. Meğer padişah, görünmesin diye fesi yüksek yapmış. Neyse berber tıraşını yapıp bitirir.

Padişah berbere bu sırrı söylerse kellesinin gideceğini bir daha hatırlatıp uğurlar.

Berber şimdi çok önemli bir şey biliyor. En samimi arkadaşları ile konuşurken ah anlatacak!.. Mümkün değil. Kafa gidecek.

Berber öte düşünürken, beri düşünürken bir ince hastalığa yakalanır.

Kimseye diyemez, öyle bir şey biliyor amma, kimsenin de bunu bildiği yok. Ondan başka bilen yok.

Neyse bu sırrı söylemezse ölecek artık. Buna bir çare bulması için bir kâhine gider. Kâhin: “Oğlum sende gizli bir dert var. Bu dert seni öldürecek. Bu dertten kurtulmak için, bir kuyuya gireceksin. Kuyunun içinde gücünün yettiği kadar bağırarak, içindeki derdi söyleyeceksin.” der.

Berber düşünür taşınır. “Ben bu sırrı söylersem öleceğim. Söylemezsem de hastalıktan öleceğim” der. Kâhinin söylediklerini yapmaya karar verir.

Bir gün bir kuyuya gidip aşağıya iner. Sonra ne gücü varsa: “Padişahta boynuz vaar!.. Padişahta boynuz vaar! Padişahta boynuz vaaaaar!” diye bağırır. Kuyudan çıkıp gider.

Neyse kuyudan bir kamış hâsıl olur. Bir gün bir çoban bu kuyuya geliverip kamışı keser. İyi kötü bir düdük yapıp bir öttürür. “Karadır kaşların ferman yazdırır” diyecek ya. Düdük: “Padişahta boynuz vaaar!... Padişahta boynuz vaar!...” diye ses çıkarır.Çoban: “Allah, Allah, düdük benim dediğim şeyi çalmıyor da, “Padişahta boynuz var!” diyor.” diye çok şaşırır.

Düdüğü alıveren bir öttürür bakar ki, düdük padişahın boynuzundan türküler söyler.

Bu mesele böyle böyle şayia olur. Padişaha kadar ulaşır. Padişah bu sırrın berberden yayılıp yayılmadığını da anlamak ister. “Getirin şu düdüğü” diye emir verir.

Düdüğü getirirler. Padişah düdüğü alıp bir öttürür. Düdük: “Padişahta boynuz var.” der. Padişah “Allah Allah bu sırrı veren bir ağaç... Laf berberden yayılmamış. Bunu deyip duran bir ağaçmış.” diye hayrete düşer.

Berber de içindeki gizli sırrı çıkarmış olduğu için iyileşip, sağlığına kavuşur.*

* Ahmet Yılmaz, Çandır, 61 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

49. ALTIN DİREK

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde bir karı koca varmış. Bunların bir de kız çocukları varmış. Bunlar çok zenginmiş. Kendi hallerinde yaşayıp giderlermiş.

Günlerden bir gün evin karısı hastalanır. Hastalığa bir çare bulamazlar. Gün geçtikçe, kadın devasız bir hastalığa düştüğünü anlar. Kocasına parmağındaki yüzüğü vererek: “Benim ölümüm yakındır. Ben ölünce bu yüzük kimin parmağına denk gelirse, onunla evlen.” diye vasiyet eder. Neyse aradan zaman geçer, kadın ölür.

Karının kocası, gezer dolaşır yüzük kimsenin parmağına denk gelmez. Evleneceği birini bulamaz.

Dönüp eve gelir. Kızına, “Bak kızım bu yüzük annenin yüzüğü. Annenin vasiyeti var. ‘Bu yüzük kimin parmağına uyarsa onunla evlen.’ dedi. Gezdim, dolaştım ama bu yüzük kimsenin parmağına denk gelmedi.” diye anlatır. Kız yüzüğü alır, “Ah anacığımın yüzüğü!” diyerek parmağına takar. Yüzük kızın parmağına tıpa tıpa denk gelir.

Bunu gören baba: “Kızım yüzük senin parmağına denk geldi. Ben seninle evleneceğim!” der. Kızı: “Hiç öyle şey olur mu, adam kızıyla evlenir mi? Etme, gitme dediyse de laf anlatamaz. Babası: “Seninle evleneceğim!” diye tutturur.

Babasının bu durumunu anlayan kızı: “Ben seninle evlenirim ama bana bir altın direk yaptıracaksın.” der. Nasıl bir direk yaptıracakını babasına tarif eder. Babası gider bir ustaya, kızının istediği altın direği ısmarlar. Kızı altın direği yapacak ustayı bulup: “Bu direğe öyle bir kapı koy ki dışarıdan hiç belli olmasın.” diye tembihler.

Neyse direk yapılır. Baba direği getirip evin bir kenarına koyar. Babası evde yokken, kız biraz yiyecek içecek alarak altın direğin kapısını açıp, içeriye girer. Kapıyı arkadan kilitler.

Baba gelir bakar ki kızı yok. Öte arar, beri arar bulamaz. Kız da altın direk içine aldığı yiyeceklerle içeceklerle gününü geçirir.

Böyle, böyle günler geçerken, baba: “Karıyı kaybettik, kızı da kaybettik!” diyerek altın direği satılığa çıkarır. Altın direği alıp, pazara götürür. Pazarda buna bir bey oğlu müşteri çıkar, satın alır.

Beyoğlu altın direği götürüp, evinin bir köşesine koyar. Bey oğlunun bir âdeti varmış. Yemekleri ayağına getirilir. O istediği zaman odasına çekilip, yemeğini yermiş.

Böyle, böyle günler geçerken kızın yiyecekleri biter. Dışarıya çıkmak zorunda kalır. Kız dışarıya çıkıp bakar ki, bir sofrada türlü türlü yemekler. Yemeklerin üzerinden biraz yer, tekrar altın direğin içine girer. Beyoğlu yemek, yemek için geldiğinde bakar ki yemeklerin üzeri bozulmuş. Yemeği getirenlere kızar bağırır... Onlar da: “Biz bozuk getirmediğimiz” diye söylerler. Kız, her gün yemek odaya konduğunda çıkar; biraz yer tekrar direğin içine girer.

Bir gün böyle, iki gün böyle... Beyoğlu bundan şüphelenir. “Acaba bu yemekler neden böyle oluyor?” diye bir kenara saklanıp, takip etmeye başlar. Yine yemekler gelir. Kız direğin içinden çıkar, yemekleri yemeye başlar. Beyoğlu meydana çıkıp: “Sen necisin, in misin cin misin?” diye sorar. Kız da “Ben in de değilim, cin de değilim. Ben bir insanoğluyum.” diyerek başından geçenleri bey oğluna bir bir anlatır. Beyoğlu kıza âşık olur ama teyzesinin kızıyla da nişanlıdır.

Böyle böyle, kimsenin haberi olmadan günler geçer. Beyoğlu’nun askerliği gelir. Hizmetçilerine “Ben askerde iken de yemeklerimi aynı şekilde odama getirin!” diye sıkı sıkı tembihler. Kıza da parmağındaki yüzüğü verir.

Neyse Beyoğlu askere gider. Yine yemekler getirilip odaya konur. Kız altın direk içinden çıkar; yemekleri yer, tekrar yerine girer. Hizmetçiler bu duruma şaşırırlar. Beyoğlu’nun nişanlısına durumu anlatırlar.

Durumdan şüphelenen nişanlısı gelip, odayı izlemeye başlar. Bakar ki bir kız yemekleri yiyip durur. Hemen içeriye girer. Kızı ele alıverir, döve döve kıza bayıltır. “Bu öldü” diye götürüp bir çöplüğe atar.

Bir ninecik, o çöplüğün yanından geçerken, çöplükte bir inilti duyar. Varıp bakar ki bir kız. Kızı çuvala katar, arkasına yüklenip evine getirir. Nine evinde kıza bakar, yedirir içirir, yaralarını sarar, kız iyileşir. Nineye arkadaş olur, birlikte yaşamaya başlarlar.

Böyle böyle yaşayıp dururken, bey oğlunun askerliği biter, evine döner. Bakar ki evde bıraktığı kız kaybolmuş. Kimseye haber vermeden öte arar, beri arar ama kıza bir türlü bulamaz. “Kızın başına bir iş geldiğini, buradan onun atıldığını.” düşünür. Kızı bulabilmek için; “Memleketin bütün evlerinden, fakir zengin kim varsa birer tas çorba getirecek” diye emir verir. Beyoğluna çorbalar pişirilip gelmektedir. Bu haberi duyan ninenin yanındaki kız da: “Nine bir tas çorba da biz pişirip gönderelim” der. Nine de “A kızım biz fakiriz. Beyoğlu bizim çorbamızı beğenmez.” der. Kızın ısrarına dayanamayan nine teklifi kabul eder. Kız bir çorba yapar, bir tasa

koyar; çorbanın içine bey oğlunun verdiği yüzüğü de koyar. Çorbayı Beyoğlu’na gönderirler.

Beyoğlu bu çorbayı içerken, kaşığın içinden kıza verdiği yüzük çıkar. “Aradığımı buldum” diye sevinerek bu çorbanın kimden geldiğini öğrenir. Nineyi yanına ağırtır. Ninecik korkarak gelir. Beyoğlu :“Nine, bana gönderdiğin çorbanın içinden bu yüzük ıktı. Sen bunu nereden buldun?” diye sorar. Nine de kendisinin koymadığını, böyle böyle bir kız bulduğunu, onun koyabileceğini anlatır. Beyoğlu kıızı da getirir. Bakar ki yüzüğü verdiği kız. Bu kızla, bey oğlu evlenir. Bunlardan bir ocuk olur.

Beyoğlu avcıdır. Yine bir gün ava giderken, karısına: “Bak hanım bu gün kötü kötü rüyalar gördüm. Sakın ola çocuğu koyup bir yere falan çıkma!” diye tembihler.

Neyse dururken bir dilenci gelir. Dilenci kılığındaki adam kızın babasıdır. Babası kızını tanır, ama kız babasını tanıyamaz. Dilenci bir şeyler ister. Kız da dilencinin istediklerinden bir şeyler vermek için odadan çıkar. Bunu fırsat bilen dilenci baba, beşikte yatan çocuğun kellesini keser. Kızının verdiğini alıp hemen oradan ayrılır.

O sırada bey oğlu avdan döner. ocuğunu sevmek için beşiği bir açar ki ne görsün çocuğunun boynu kesik. Buna üzülen baba, öfkeyle karısını döver çarpar; başı kesik çocuğu da arkasına yükler, kovar aşırr.

Kız çaresiz sırtında çocukla yola düşer. Giderken giderken, duman tüten bir yer görür. Sığınmak için oraya varır. Oradaki eve girer, bakar içeride kimse yok. Kız sırtındaki kesik başı çocukla, orada bulunan bir dolaba saklanır. Dolabın içinde de bal, yağ tulukları vardır. Onlardan ocuğun boynuna sürer, ağlamasın diye ağzına bal verir. Dururken ocuğun boynu iyileşir, yeniden canlanır.

Bu sırada dışarıdan bir ses duyulur. Kız bir delikten bakar ki güçlü kuvvetli bir maymun görür. Meğer burası maymunların eviymiş. Maymun, ineklerini sağıp gelmiş de bir kazanda süt kaynatırmış. Ocakta bir arkasını ısıtır, bir nn ısıtır, “Bal yemem, yağ yemem, insan eti yerim!” diye söylenir.

Bunu duyan kız çok korkar. “Bu beni nasıl olsa yiyecek!” diye düşünür. Uygun bir fırsatta dolaptan çıkar; maymunu ocakta kaynayan süt kazanının içine kaktırır. Maymun oracıkta ölür. Maymunun evi de o kıza kalır. Neyse orada çocuğuyla yaşamaya başlar. ocuğuna bir salıncak falan kurar. Böyle böyle zamanları geçerken, ocuk büyür, oralarda oynamaya başlar.

Bir gün avcılar oralarda avlanırken çocuğu görürler. “Oğlum, evde annen baban var mı?” diye sorarlar. Çocuk da: “Benim babam yok. Evde yalnız annem var.” der. Avcılar :“Acaba annen misafir kabul eder mi?” Çocuk gelip annesine sorar. Kadın da “Kabul ederiz gelsinler.” der.

Avcılar kadının evine gelirler. Onlar gelirken kadın bakar ki, avcılardan biri onun kocası olan Beyoğlu. Kadın bunlara yemek hazırlar. Oğlu ile yemeği sofraya gönderir. Kaşıklardan birinin başını kırar, sapını bey oğlunun önüne; diğer avcılara da normal kaşıkları koydurur. Kadın, oğluna; “Oğlum eğer o amca soracak olursa, ona amca başsız çocuk da böyle olur de.” diye tembih eder. Beyoğlu önünde başsız kaşık sapını görünce; “Oğlum bu ne?” diye sorar. Çocuk da :“Amca başsız çocuk da böyle olur.” der. Bu sırada kadın da kapıya gelir. Beyoğlu, kapıda karısını görünce şaşırır. Karısına neler olduğunu sorar. Karısı da başından geçenleri bir bir anlatır.

Böylece birbirlerine kavuşup muratlarına ererler. Hayatlarını sürdürüp giderler.*

* Lütfiye Sağdur, Merkez, 68 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, annesinden.

50. HELVACI GÜZELİ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Bir padişahla bir de veziri varmış.

Bir gün bunlar gurbete çıkmaya karar verir. Padişah ailesine: “Karı, biz gurbete gideceğiz. Birkaç ay sonra geliriz.” der. Bunu öğrenen karısı da sorar:

“Adam, sen şimdi gurbete çıkıyorsun. Bizim burada yiyeceğimize, içeceğimize kim bakacak; bunları kim tedarik edecek?”

Padişah, “Bu memleketin en doğru imamını bulup görevlendireyim, ailemi ona teslim edeyim. Ben gelinceye kadar evin ihtiyaçlarını temin etsin.” diye düşünür.

“Hanım, seni köyün imamına teslim ederim. O senin yiyeceğini, içeceğini, ihtiyaçlarını alır.” diye cevap verir.

Neyse padişah, hocayı çağırır. “Hoca, hanım sana emanet. Ben gelinceye kadar ihtiyaçlarını göreceksin.” diyerek görevlendirir. Sonra, vezirini de alıp gurbete çıkar.

İmam, padişahın karısının yiyecek içecek ihtiyaçlarını görmeye başlar. Bu işler, böyle böyle devam ederken, araya bir şeytan girer. İmam: “Padişah ile veziri belki gelir, belki gelmez. Bu kadını yoldan çıkarayım.” diye kadına göz koyar. Bir gün, imam padişahın karısını evine davet eder. Kadın çocukları da alıp, imamın evine gider. İmam uygun bir yerde kadının teslim olmasını ister. Olurdu, olmazdı diye tartışırlar. Kadın kabul etmeyince imam, “Teslim olmazsan, senin çocuğunu keserim.” diye tehdit eder. Çocuğun birini kadının gözünün önünde keser. Kadına tekrar sorarsa da, kadın “Hayır” deyip direnir. İmam ikinci çocuğu, derken üçüncü çocuğu da böyle keser. En sonunda kadını “Seni keserim” diye korkutur.

Kadın da, “Sana teslim olmam için, bana müsaade et. Ben bir abdest alayım, iki rekât namaz kılayım. O zaman teslim olayım.” der. Kadının yola geldiğini düşünen imam, kadına müsaade verir.

Bunu fırsat bilen kadın, abdest almaya gidiyorum diye kaçır. İmam, öte bakar beri bakar, kadın gelmez. Kadını aramaya başlar. İmam orada “Eyvah meyvah!” diye arana dursun.

Kadın, gide gide bir yayla evine çıkıp varır. Çobanın birine : “Elbiseleri değişelim.” der. Çoban bakar tabii kadının üstündeki elbisenin değeri biçilecek gibi değil. Memnuniyetle “Peki!” der. Elbiseleri değişirler. Böylece bir erkek kılığına giren kadın, az gider uz gider. Gide gide bir kasabaya varır. “Ben burada ne yapayım” diye düşünür. “Ben çok güzel helva yaparım. Helva yapıp, onu satayım.”

diye karar verir. Bir helva dükkânı açar. Helva yapıp, satmaya başlar. Böyle böyle oranın namılı helvacısı olur. Aradan üç gün, beş gün, üç ay, beş ay geçer. Vezirle padişah da memleketine döner.

Padişah, saraya gelip bakar ki kadın yok, çoluk çocuk yok. Doğru imanının yanına varıp sorar:

“Hocam, bizim eve ne oldu? Çocuklar nerede?”

“E padişahım, onun halini sorma, çocuklarına kıyıp öldürdü! Kendisi de bir kocaya vardı. Bu memlekette kaçtı gitti.”

Padişah, buna inanamaz. “Benim hanımım, böyle bir iş yapmaz. Bunda bir oyun var.” diye aklından geçirir. Vezirine dönüp: “Vezirim, çıkarım bu kadını bulalım. Nerededir, ne haldedir? Arayalım bulalım.”der. Bunun üzerine kadını aramaya çıkarlar. Şehir şehir, vilayet vilayet, köy köy dolaşırken acıklarılar. Bir eve varıp, ev sahibine sorarlar:

“Amca, buralarda bir lokanta, yemek yiyecek bir yer var mıdır?”

“Hayır, burada yemek yiyecek bir yer yoktur. Yalnız şurada bir, “Helvacı Güzeli” vardır. Çok güzel helva yapar. Oradan helva alabilirsiniz. Karnınızı doyurabilirsiniz.”

Tarif edilen yere varırlar. Padişah ile vezir kapıdan girince, Helvacı Güzeli bunları tanır, ama onlar bunu tanıyamazlar. Karşılarında bir delikanlı görürler. Delikanlı bunları buyur eder.

“Buyurun, buyurun!” diyerek bir köşeye oturtur.

Padişah, “Kardeş, biz acıktık. Senin buraya bir tavsiye üzerine geldik. Helvacıymışsın. Güzel helva yaparmışsın. Bize helva yapiver.” der.

“Ben size helva yaparım, amma bir şartla.”

“Nedir şartın?”

“Bu gece burada, misafir olarak kalırsanız, size helva yaparım. Akşam köyün odasına mahalleyi çağıracağım. Yarenlik yapacaksınız. Herkes başından geçeni anlatacak. Ben de, helvayı hazırlayacağım. Sonunda, bir hikâye de ben anlatacağım.” der. Öyle ya açlık bu, kalmayı kabul ederler.

Helvayı dükkânında yapmaz; köyün odasına malzemeleri götürür. Burası padişahın memleketine yakın bir yerdir. Civarın ileri gelenlerini çağırırlar, herkes köyün odasına, toplanır. Padişah var, vezir var, imam var... Akşam olur. Yarenliğe başlarlar: “Bu böyle oldu, şu şöyle oldu...” Delikanlı da helvayı yapıp oradakilere sorar:

“Herkes hikâyesini anlattı mı?”

“Anlattı”

“Sıra bana geldi mi?”

“Geldi.”

“Bir hikâye de ben anlatacağım.”

“Anlat bakalım!”

Delikanlı, “Bir ihtiyacı olan varsa ihtiyacını görsün. Ben anlatırken kimseyi salmam” der. Sonra olanları bir bir anlatmaya başlar:

“Bu şekil, bu şekil, bu şekil oldu.”

Padişah, “Bu anlatılan benim ailem; amma bu nereden duydu?” diye düşünür. Hocayı da bir endişe alır, kapının yanına doğru kıyılar. Anlatılanları padişahla, veziri pür dikkat dinler. Helvacı Güzeli, kimse kaçmasın diye kapının ağzına durup anlatmaya devam eder. Hikâyenin hocaya ait bölümü gelince, hocayı ateş alır. “Aman, karnım ağrıyor! Bir dışarı çıksam...” diye kaçmak ister. Kapının ağzındaki delikanlı: “Ben size önceden, ‘Bir ihtiyacı olan varsa ihtiyacını görsün.’ dedim. Hikâye anlatırken, kimseyi dışarıya salmam.” der. Hoca oturup kalır; bir şey de diyemez. Delikanlı anlatmaya devam eder, sonunda hikâye biter.

Delikanlı “İşte bu hanım, annem... Şu babam... Şu vezir... Bu imam bana bunca hareketi yaptı. Şu da padişah!” deyip yanında getirdiği bohçasını açır. Üzerindeki elbiseyi çıkarıp kendi sırtını giyer. “Ben de onun karısıyım.” der. Böylece herkes hatasını anlar.

Padişah imamın kellesini kopartır. Onlar da muratlarına ererler. *

* Mehmet Şişman, Sarımeahmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

51. TEMBEL ÖMER

Bir varmış, bir yokmuş... Eskiden Tembel Ömer diye birisi varmış. Bu adam gerçekten de tembel mi tembel, şaşkın mı şaşkınmış. Hiçbir geliri de yokmuş. Bazı bir oduna gider, üç beş çırpı getirir, onunla idare olurmuş. Bir eşekçiği varmış. Bu eşiği de ona anası vermiş.

Bir gün kadın oğluna “Oğlum kalksan da, şu eşiğinle biraz odun getirsen onunla idare olsak.” der. Tembel Ömer eşiği alır, padişahın sarayının yakınına oduna gider. Eşiğe sarmak için biraz çalı çırpı toplar. Eşiğin bir yüzünü sarar, öbür yüzüne geçerken, diğer yüzü yıkılır. Odunu saracağım diye öyle uğraşır. Öyle ya şaşkın adam eşek mi sarabilir?

Bunu saraydan padişahın karısı görüp “Şu adam ne kadar şaşkın” der. Padişahın kızı: “Hayır anne, adamın karısı yok. Adamın şaşkını olmaz. Adamı adam eden kadındır.” der.

Karıyla kızı biraz müdafaa ederler. Kadın: “Ben bunu, akşam babana bir söyleyeyim de gör.” der. Akşam olur. Kadın padişaha: Bugün kızın benimle yar yar yarıştı. Buradan şaşkın bir adam geçti. ‘Bu adam şaşkın’ dedim. Kızın da: ‘Hayır bu adam şaşkın maşkın değil karısı yok.’ dedi.” diye hayıflanır.

Padişah: “Sen dur karı! O adama ‘Tembel Ömer’ derler. Ben kızı ona vereyim de, gözü bir açılsın. Adam mı şaşkınmış, kadın mı?” der.

Neyse padişah Tembel Ömer’i çağırır. “Bu kızı sana vereceğim” der. Kızı da ses çıkaramaz. “Böyle böyle...” dedi ya. Padişaha karşı konmaz ya... Onun dediği olacak.

Padişah bir güzel düğün edip, kızı Tembel Ömer’e verir.

Tembel Ömer’in, bir dağ kelifciği varmış. Oraya gelini götürüp indirirler.

Tembel Ömer, kelifin bir tarafına yatar; bir tarafına işer. Sürüne sürüne öteye beriye gider. Adamın dışarıya çıkacak hali yok. O gelinceğiz, o kelifin içini temizleyip, pırıl pırıl parlatır. Yıkar, yerleştirir, orayı bir ev haline koyar.

Yemek vakti olduğunda, sofrayı Ömer’den uzak bir yere serer. “Ömer gel ekmek yiyelim.” deyince adam sürüne sürüne sofraya varır. Kadın bir yol sofrayı öbür tarafa çeker “Adam gel yemeği burada yiyelim.” deyince sürüne sürüne oraya da varır. Ömer’e böyle böyle biraz can gelir, ayağa kalkar.

Bir gün oraya bir kasap gelir. Mal alır, onu bir başka köye sürüverecek birini arar. Kadın der ki:

“Ömer şu kasabın mallarını, köyden çıkarıp, şu köye kadar sürüvereceksin. Tamam mı?”

“Tamam.”

Öyle ya malları sürerken mal öte kaçacak, beri koşacak, çevirecek. Böylelikle adam ayaklanacak. Neyse, Ömer malları sürüp köyden çıkarır. Kasap da ona ücretini verir. Kadın böyle böyle kocasını ayağa kaldırır.

Bir gün karısı “Ömer, sana bir eşek alırsam, dağdan odun çeker misin?” diye sorar. Ömer: “Çekerim.” der.

Kadın, sözüm yabana, buna bir eşek alıverir. Adam dağdan odun getirmeye başlar. Odun getirir getirir satar. Bir gün kendi kendine “Yarın kar kış gelecek. O zaman oduna gidemem. Şimdiden odunun birazını köye getireyim. Birazını da, dağda bir karaltıya yığayım. O zaman oradan getirir, satarım.” diye düşünür. Her gün, iki yük odun keser. Bir yükünü köye getirip satar; bir yükünü de dağda bir karaltıya yığar. Böyle, böyle epey bir para kazanır. Epeyce de odun biriktirir.

Derken kış gelir. Kar, kış, buz soğuk... Köylüler bu havada oduna giderler. Akşama kadar, bir yük odunu zor bulurlar. Tembel Ömer ise, hemen varıverir, hazır odundan sarar gelir. Kuru olduğu için de, daha pahalıya satar.

Bunu gören köylüler: “Ulan! Bir Tembel Ömer böyle böyle yapsın. Daha çok para kazansın.” diye Ömer’i kıskanırlar.

“Ne yapalım bu adama?”

“Dağdaki odununu yakalım”

Bir gün gidip, Ömer’in dağdaki odununa, bir ateş koyuverirler. Cayır cayır odun yanıp gider. Ömer ertesi gün, eşeği alır; odun almaya varır. Bakar ki odunlar yanmış kül olmuş. Odunların yerinde, taştan küf gibi bir şeyler kalmış. Onlardan bir avuç alır eve getirir. “Ay karı, odunu yakmışlar da, işte külceğizi kalmış!” diye söylenir.

Karısı: “Hani bakayım?” der. Ömer’in elindekilerin ham maden olduğunu anlar.

“Bunlardan başka var mı orada?” diye sorar.

“Çok var.”

“Öyleyse varıver eşeği al, orada bundan ne kadar varsa, hepsini heybelere doldur gel.”

Ömer gider. O küf gibi taşları toplar, heybelere doldurup doldurup getirir. Kadın bu altını satar. Çok para kazanır. Bundan Ömer’in haberi olmaz.

Bir gün, Ömer'in karısı: "Ömer, odun satar geçinirdik. Odunu da yaktılar. Sen bir ay gurbete gitsen, çalışıp gelsen." deyip kocasını İstanbul'a gönderir.

Neyse Ömer gurbete gider. Bir zaman çalışıp köyüne döner. Ömer köye gelince, kelifçiğini arar; ama kelif melif bulamaz. Orada gördüklerine sorar:

"Arkadaş, Tembel Ömer'in evi neresi?"

"Sus len, Tembel Ömer yok artık. Ona 'Ömer Bey' diyeceksin. O padişahın kızını aldı. Artık o, Ömer Bey oldu."

Kime sordu ise, böyle cevaplar alır. Yolda birine: "Arkadaş Ömer Bey'in evi neresi?" diye tekrar sorar. Yoldaki adam: "İşte şu bina" diye gösterir. Ömer bir bakar, burası yedi sekiz katlı, yüksek bir apartman. Meğer burayı Ömer gurbette iken, karısı altınların parasıyla yaptırmış.

Neyse, Ömer Bey apartmana çıka çıka çıkar. Bakar ki, karısı oturup durur. Karısı hemen Ömer'i karşılar. Sarmaş dolaş olurlar. Derken karısı Ömer'e olanları anlatır.

Bir gün, padişahın kızı babasını evine davet eder. Padişah karısını da alıp kızının evine gelir. Kız misafirlerini yedirip içirip ağırladıktan sonra babasını karşına alıp şöyle der:

"Eee Baba! 'Adamı adam eden karısıdır' dediysem de inandıramadım. Bak sizin beğenmediğiniz, " Bu adam mı olur!" dediğiniz Tembel Ömer, çalıştı kazandı adam oldu. Tembel Ömer, artık Ömer Bey oldu." *

* Mehmet Şişman, Sarımeahmetler, 65 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

52. ALTINLI FATMA İLE BAKIRLI AYŞE

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde... Bir adam varmış. Onun ilk hanımı ölmüş, ondan bir kız kalmış. Adam ikinci evliliğini yapmış. Ondan da, bir kız çocuğu olmuş.

Böyle geçinip giderlerken bir gün, hanımı: “Ben bu kızından bıktım, usandım. At bunu bir kenara.”der. Adam: “Yahu Hanım, atılır mı? O da benim evladım.” dediyse de dinletemez. Hanımı :“Olmaz, o duracaksa ben giderim! Ben giderim!”diye basar yaygarayı.

Adam: “Yuvam, ailem bozulacak. En iyisi mi bunu bir kenara atayım.”diye düşünür.

Nihayet, adam kızını dağa koymaya karar verir. Bir gün “Kızım, haydi oduna gidelim.” diyerek; hayvanı semerler. Baltayı alır. Bir de içinde su taşıdıkları, su kabağını alır. Kızı ile beraber dağa çıkarlar. Babası: “Kızım, sen şurada dur. Ben şu karşıdan odunu keseyim. İşim bitince ben sana seslenirim. Hayvanımızı sarar gideriz.”diyerek kızı oraya koyar. Biraz ileriye ormanın içine gider. Kabağın içindeki suyu boşaltıp, bir dala asar, oradan çekip gider. Boş kabak rüzgârla ‘tak tak tak’ sesler çıkarır. Kız, babam odun kesiyor sanıp beklemeye devam eder.

Kız orada dururken epey bir zaman geçer. Hava kararmaya başlar. “Babam çok gecikti. Varıp bir bakayım” diyerek sesin geldiği yere gider. Varıp bakar ki boş kabak tak tak edip durur. Kız öte arar beri arar; ama babasını bulamaz. Durumu anlayan kız: “Tak tak eden kabacık, beni avutan babacık” diye ağlamaya başlar. Ağlaya ağlaya eve dönmek için yola çıkar. Yolda giderken karanlık bastırır, çaresiz kalır. Karanlıkta nereye gideceğini bilemez. Korkuyla ne yapacağını düşünürken, karşıda bir ışık görür. Sevinerek oraya varıp bakar ki, üç tane kedi, tıpış tıpış ellerliyle ekmek yapıyorlar. Kız onları görünce; “Tıpış tıpış ellerinizle, güzel güzel ekmek mi yapıyorsunuz?” diye seslenir.

Kediler, kıza “Gel bakalım hanım, gel!” diyerek bir oturağın üstüne oturturlar. Hoş beşten sonra kıza burada ne aradığını sorarlar. Kız: “Böyle böyle oldu. Babam beni aldattı. Evde bir üvey anam var. Onun da bir kızı var. Anam, , beni evde istemedi. Ondan bu işler başıma geldi.” diye bir bir anlatır.

Olanları dinleyen kedilerin anası: “Gidin, şu altın suyunu getirin. Şu kızın, başını saçlarını yıkayalım.”der. Gedip altın suyunu getirirler. Kızı bir hamam ettirirler. Saçlarını altın suyunda yıkarlar. Kızın saçları, dipten başa kadar, şangır

şungur altın olur. Kızın ağlamasını durdurup, karnını doyururlar. “Kızım, sen bu gece burada yat. Sabah evine göndeririz.” deyip kızı orada misafir ederler. Sabah olunca, kızı kaldırıp; güzel elbiseler giydirebilirler. “Sen evinizi bulmak için, şu yolu salma. Bu yoldan git.” diye tembih edip uğurlarlar.

Kız yola çıkar, giderken giderken, karşıda evlerini görür. Evlerinin önündeki horozları kızın geldiğini görünce; “Fatma Ablam geliyor altınlı maltınlı! Fatma Ablam geliyor altınlı maltınlı!” diye ötmeye başlar. Bunu üvey anne duyar. Horozu, “Sus! Sen ne diyorsun? Ben, onu başımdan atasıya ne çektim.” diye azarlar. Horoz yine: “Fatma Ablam geliyor altınlı maltınlı!” diye ötmeye devam eder. Kadın horoza kızıp, “Konuşma, senin kafanı uçurum!” falan dediyse de, horoz aynı şekilde öter.

Bu arada kız da evlerine gelir. Kadın karşısında, saçları dipten başa kadar altın olan üvey kızını görür. Hoşbeş edip, kızı içeriye alır. Derken kızın babası da eve döner. Evde kızını bulan baba sevinerek onu kucaklar.

Bunları gören adamın karısı: “Demek sen, kızının her tarafına altın takmak için dağa götürmüşsün. Her tarafı altınlı geldi. Benim kızımı da götür. Altın tak gel.” diye söylenmeye başlar. Adam: “Hanım, bundan benim haberim yok. Etme gitme, böyle olmaz, bunu ben yapamam. Biz bunu hor gördük attık. Bu Allah’ın bir hikmeti!” falan dediyse de karısını inandıramaz. Kadın: “İlla benim kızı da götüreceksin.” diye tutturur.

Sonunda karısına bir türlü laf anlatamayan adam, öbür kızını da götürmek zorunda kalır. Neyse adam, bu kızını da dağa odun kesmek amacıyla götürür. Aynı şekilde, kabağı dala asar; kızı bırakıp gelir. Kız orada bekler bekler babası gelmez. “Babam nerede kaldı, akşam oluyor.” deyip tak tak eden yere varır. Bakar ki orada bir kabak asılı, babası yok. Ağlamaya başlar. Ağlaya ağlaya yola çıkar. Gelirken karanlık çöker. O da, ışıkları görüp oraya varır. Bakar ki, orada kediler, ekmek yapmak için hamur yoğurup durur.

Onlara: “Bak şu pislere, pis ellerinizle hamur mu yumuruyorsunuz? Çekin pis elinizi oradan...” diye seslenip, onları hor görür.

Kızın bu sözlerine kediler çok kızar; ama yine de “Geç şuraya kahpe kız” deyip kızı içeri alırlar. “Buraya neden geldin?” diye sorarlar.

O kız da “Böyle böyle oldu. Babam beni buraya koydu, gitti.” diye olanları bir bir anlatır. Kedilerin anası: “Getirin şu bakır suyunu da, şunu bir yıkayın.” der. Bakır suyunu getirip, kızın saçını yıkarlar. Bakır suyuna batırılan kızın saçları, dipten başa bakır olur. Şangır şungur bakır... Kediler ona da yemek falan verirler; ama kız

beğenip yemez. Neyse kızı orada yatırıp, sabah uğurlarlar. Kız yola çıkar, gide gide evlerini ileride görür. O eve gele koysun. Evdeki horoz yine ötmeye başlar:

“Ayşe Ablam geliyor, bakırlı makırlı! Ayşe Ablam geliyor, bakırlı makırlı!”

Bunu duyan kadın, horoza “Sus utanmaz. Benim kızım la alay mı ediyorsun? Ben kızımı altın toplamaya gönderdim.” diye çıkışır.

Bu arada kız da eve gelir. Bakarlar ki, gerçekten kızın her tarafı bakır. Kadın, o zaman horozun kabahatinin olmadığını anlar. Bu sefer kadın, “Sen öbür kızını altın yaptın, benim kızımı bakır yaptın.” diye söylenmeye başlar.

Kocası: “Karı, bu senin benim bildiğim bir iş değil. Bunları ben yapamam. Bu Allah’ın bir işi... Bize bu bir ibret... Biz Fatma’yı hor gördük attık. Allah onu ödüllendirdi. Bu kızımızı da, bize ibret olsun diye bakır yaptı.” diye anlatır.

Bu duruma akıl sır erdiremeyen kadın, Fatma’nın da, Ayşe’nin de başından geçenleri bir bir anlattırır. Böylece geç de olsa doğruyu öğrenip, kocasının, haklı olduğunu anlar. Fatma’nın getirdiği altınlarla zengin olurlar. Çocuklarıyla birlikte mutlu mutlu yaşayıp dururlar.*

* Mehmet Güler, Sarımehterler, 72 yaşında, çiftçi, büyüklerinden.

53. AKIL VAR SERMAYE YOK

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde... Bir köyde deli bilinen bir adam varmış. Bu adam: “Akıl var sermaye yok! Akıl var sermaye yok!” diye söylenir dururmuş.

Zenginin birisi: “Bu adam zaten deli; amma ‘Akıl var sermaye yok’ diyor. Acaba neden böyle diyor? Bu adam, sermayeyi bulsa ne yapacak?” diye düşünür.

Deliyi yanına çağır: “Al şu parayı, ne yapacaksan yap.” der.

Geceleri denizden, deniz kızları çıkarmış. Ağzlarında cevahir, elmas çıkarıp, kıyıya otların içine koyarlarmış. Yayılıp tekrar cevahirleri, elmasları alıp denize giderlermiş Deli, bunu görürmüş.

Bunun üzerine, deli gider. Bu paranın bir kısmıyla hasır alır. Bir at arabası tutar, hasırları atar, denizin kenarına götürür. Oraya, otun üzerine yazar.

Zengin, bu parayı ne yapacak diye deliyi gözetlermiş.

Bir sabah şafakta deli, hasırlara bir ateş koyar. Cayır cayır yakar. Zengin: “Eyvah!... Bizim paraları deli yaktı, gitti. Delinin de yapacağı bu.” diye üzülür.

O günün gecesinde bu deniz kızları, getirdiği elmasları, cevahirleri külün üstüne koyarlar. Yayılıp döneceklerinde cevahirleri külün içinde bulamazlar. Oraya bırakıp giderler.

Deli gelir. Hasırların külünü süpürür, kalburda eler. Deniz kızlarının ağzlarında getirdiği elmaslar, cevahirler kalburun üstünde kalır. Bunları götürüp sarrafa satar.

O ağanın sermaye olarak verdiği parayı getirip verir. Ağa paraları görünce çok şaşırır.

“Ulan, nerden buldun sen bu parayı? Benim verdiğim parayla sen hasır aldın. Götürdün deniz kenarında yaktın. Bu parayı nerden buldun?” diye sorar. Deli anlatmaya başlar.

“Ben geceleri gezerken, deniz kızlarının dışarı çıkıp yayıldıklarını, ağzlarında cevahir, elmas getirip kıyıya koyduklarını, dönerken alıp gittiklerini görürdüm. Bunlar, hasırın külünün içine elmasları, cevahirleri bıraktılar. Külün içinde ısımayınca göremediler. Denize gittiler. Elmasları, cevahirler bana kaldı” der.

Olanları öğrenince, zengin de: “Her deli denileni, deli bilme” diye düşünür.*

* Osman İnce, Şeyhler, 70 yaşında, okur-yazar değil, çiftçi, dedesinden.

54. KORKU

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Deve berber imiş... Balık kavağa çıkmış kulakları felfel imiş. Azgın atmış vuramamış. Miskin atmış vuramamış. Babası atmış yaralamış. Oğlu atmış kıvırtıvermiş...

Kazı pişirmek için, bir köye vardık, kazan istedik. Bir dibi delik kazan verdiler. Bir de böğrü delik kazan. Kazana vurduk kazı, atmışımız çırpıya gitti, yetmişimiz altını yaktı. Kaz kaldırdı başını bize baktı. Anam bir çocuk doğurmuş. Tuza yolladı, çocuğa çileyelim. “Tuz çileyelim, tuz çileyelim” diye vardım tuz istedim komşuya. “Ey Allah'ın kulu!” dedi. “Ben daha dün çimdim, ne zaman kokmuşum da tuz çileyeceksin?” diye kovdu beni. Oradan kaçtım. “Kokmuş köyden çıkmış, kokmuş köyden çıkmış.” diye vardım öbür komşuya. “Ben daha yeni temizlendim, ne zaman kokmuşum da köyümden çıkmışım?” diye oradan da kovdular. Oradan gittim başka bir komşuya vardım. Komşu dedi: “Ne istersin?” “Tuza geldim” dedim. “Tuz daha gölünden çıkmamış” dedi.

Öyleyse ben: “Gölden çıkmamış, gölden çıkmamış...” diyerek gideyim” “Gölden çıkmamış, gölden çıkmamış...” diye gidiyorum. “Biz daha yeni gölden geldik. Banyo yaptık temizlendik. Bu niye ‘Gölden çıkmamış’ diyor?” diye yedik güzel bir dayak. Tuzsuz evi boyladık.

Evveli bir oğlan bir de bacısı varmış. Bir gece bacısı dışarıya bulaşık yıkamaya çıkar. “Korktum” diye içeriye kaçar. Oğlan bacısını bu hale koyan korkuyu bulmak ister. “Şimdi ben o korkuyu bulurum.” diyerek öfkeyle evden çıkıp gider. Komşuya varıp sorar:

“Yahu korku nerededir?”

“Falan bağa git, korku oradadır.”

Korku bilmeyen oğlan korkuyu aramaya başlar. Bağa varıp bir bakar ki, bağda öyle taş kayar. Hemen belinden bıçağını çıkarıp boşluğa sallamaya başlar. Bıçak dürter kan gelmez. Bıçak dürter, kan gelmez. Sonunda “Korku burada yok.” diye düşünür. Aramaya devam eder.

Öte yana varır. Birine daha sorar:

“Korku nerededir?”

“Geceleyin mezarlığa git, orada bulursun.”

Bir gece un alıp yağ alıp mezarlığa gider. Helva karmaya başlar. Bakar ki gelen giden yok. “Yahu, korku burada da yok!” diye söylenirken ölümler

mezarlarından çıkar. Ellerini açıp “Bana da, bana da” diye helva ister. “Ölüye değil, diriye bile yok.” diye ellerine kaşığı vurup durur. Neyse korkuyu orada da bulamaz.

Oradan da gelip rastladığı birine daha sorar:

“Yahu komşu, ben korkuyu bulamadım. Nerede bu korku?”

“Korku nerede olsun, kendini denize bir atarsın. İşte korku ordadır.”

Oğlan korkuyu bulma hevesiyle hemen denize gider. Denize kendini bir atar. İlerlerken ilerlerken denizi yarılar. İşte o zaman korkup “Beni kurtarın, beni kurtarın” diye bağırmaya başlar.

Kayıkçının biri gelip oğlanı kurtarır. Kayıkçı sorar:

“Korktun mu arkadaş?”

“Korktum.”

“İşte korku budur. Korku aranmaz .” deyip oğlanı karaya çıkarır.*

* Zeliha Karataş, Çobanisa, 71 yaşında, okur - yazar değil, ev hanımı, annesinden.

55. ÜÇ ALTINA ÜÇ NASİHAT

Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde bir fakir adam varmış. Bu adamın bir kızı varmış. Karısının da gövdesi yüklüymüş. Bunlar zar zor geçinirmiş.

Bir gün adama fakirlik tak eder. Karısını karşısına alarak “Karı, bu böyle olmayacak. Ben gideyim İstanbul gibi bir memlekete kazanayım, geleyim” der. Karısını elinde kızı, karnı yüklü bırakıp gurbete çıkar.

Adam gittikten sonra kadının gövdesindeki çocuk doğar. Bir erkek çocukları olur. Çocuklar büyür. Aradan on sene, yirmi sene geçer. Adam geri gelmez.

Neyse adam gurbette dikiş tutturamaz. Yirmi senede sadece üç altın kazanabilir. Bir gün, “Varıp köyüme gideyim.” deyip yola çıkar. Gele, gele gelir... Köyüne yakın bir yerde aksakallı birisiyle karşılaşır. O aksakallı adama,

“Hocam, ben İstanbul’a gideli çok oldu. Köyde ne var ne yok anlatsana!” der.

“Ben ancak bir altına konuşurum” diye cevap verir. Adam: “Altını verip konuştururum, sonra bunu öldürüp geri alırım.” diye düşünür. Çıkarıp kazandığı o üç altının birini verir.

Neyse altını verince “Oğlum başa gelmedik iş olmaz, ayak almadık taş olmaz!” deyip susar. Bir daha konuşmaz. Adam “Hocam konuşsana” diye ısrar eder; ama aksakallı adamdan çıt çıkmaz. Çıkarıp altının birini daha verir. Hoca: “Güzel güzel olmaz, gönül kimi sevdiyse güzel odur.” der.

Birlikte biraz yürürler; ama hoca yine konuşmaz. Adam “Hocam, konuşsana!” diye çıkışır. Konuşturabilmek için üçüncü altını da verir. Hoca da: “Güzel sensin, nuru Allah’tır” deyip ortalıktan kayboluverir...

Neyse başına gelenleri hayra yorup parasız pulsuz köyün yolunu tutar. Giderken bir koca karının evine varır. “A teyze susadım bir su verir misin?” diye sorar. Kocakarı: “A oğlum, bizim su bir dev elinde de su alamıyoruz. Bize su vermiyor.” diye sızlanır. Anlatmaya devam eder: “Dev çeşmenin başına bir kız koymuş, bir de kurbağa koymuş. ‘Kız mı güzel? Kurbağa mı güzel?’ diye soruyor. Bunu bilirsek suyu verecek; ama şimdiye kadar bir bilen çıkmadı.” Adam sorar:

“Teyze o çeşme nerede ?”

“İşte şurada” diye kocakarı çeşmenin yerini gösterir.

Bu çeşmenin başına varır. Suda bir gölge görür. Başını kaldırıp bir bakar ki, dünya güzeli bir kız. Dev seslenir:

“Yahu insanoğlu gelme! Kız mı güzel? Kurbağa mı güzel? Bil öyle gel”

Adam ne desem diye düşünür. Hocadan aldığı nasihatler aklına gelir. “Güzel güzel olmaz, güzel kimi sevdi ise güzel odur” diye cevap verir.

O zaman dev suyu salıverir. Eline bir at verir. Atın terkisindeki heybeye iki de karpuz koyar. O dünya güzeli kızı da ata bindiriverir. Adamı uğurlar.

Neyse bir akşam vakti adam evine varır. Ayın ışığı evin penceresine vururmuş. Bir bakar ki, evde karısı bir adamla kucaklaşıp durur. Adamın aklı başından gider. Mermiyi tüfeğe sürüp içerdeki adamı öldürmeyi düşünür. Tam tetiği çekeceğinde aklına hocanın nasihati gelir. Kendi kendine “Yahu, adam bana ne dedi. ‘Başa gelmedik iş olmaz, ayak almadık taş olmaz’ demedi mi? Belki bu kadının başına bu iş zorla geldi.” diye söylenir.

Adam hemen kapıya dayanıp “Kapıyı aç” der. Kadın kapıyı açıp karşısında kocasını görünce:

“Kapıyı açtım güldürdün.

Memelerimden emdirdim.” der.

Karısının ne demek istediğini düşünürken aklına üçüncü nasihat gelir. “Güzel sensin, nuru Allah” demişti ya. “Öyleyse karımın kucağındaki benim oğlum.” diye düşünür. Oğlunu bağrına basar, öpüp koklar. Adam “Kabul ederseniz ben de bir misafir getirdim.” der. Kadın misafiri karşılamak için dışarı çıkıp bir bakar ki kızı. “Allah yavrum!... Devlere çaldırdıydım ben seni” diye bağırıp kızına koşar. Kavuşmanın telaşıyla kız attan inerken heybedeki karpuzlar yere düşer. İçindeki altınlar meydana saçılır!

Hepsi birleşirler. Kalan ömürlerini mutlu ve huzurlu yaşayıp dururlar.*

* Zeliha Karataş, Çobanisa, 71 yaşında, okur - yazar değil, ev hanımı, annesinden.

56. ÇEKİRGE

Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde... Fakir mi fakir bir aile yaşarmış. Bunlar zar zor geçinirmiş. Fakirlikten iyice bıkip usanmışlar. Buna bir çare aramaya başlamışlar.

Bir gün fakir adam karısını karşısına alıp:

“Bu fakirlikten nasıl kurtulacağız, ne yapacağız?” diye yakınır.

Kadın düşünürken aklına bir fikir gelir.

“Ben bir çare buldum. Yeter ki sen benim dediğimi yap.”

Adam:“Nedir bu çare, karı?” diye sorunca kadın anlatmaya başlar.

“Ben bugün falancanın koyunlarını götüreceğim. Dağda bir yere kapatacağım. Adam koyunlarını aramaya başlayınca, ‘Benim adam fal bakar, koyunlarınızın nerede olduğunu o bilir’ diyeceğim.” der.

Adam kabul eder.

Ertesi gün karı, komşunun koyunlarını alıp dağa götürür. Bir karaltıya kapatıp gelir. Kocasına koyunların yerini söyler.

Komşuları bir bakar ki, koyunları ağılda yok. Aramaya sormaya başlarlar. Koyunları öte ararlar beri ararlar bir türlü bulamazlar. İşte o zaman kadın: “Bizim adam fal bakar; gidin ona bir sorun.” der. Koyun sahibi gelip, sorar. Fakir adam: “Koyunlar falan yerde, falanca dağın falan yerinde kapalı görünüyor.” diye bir bir anlatıverir.

Giderler bakarlar ki gerçekten koyunlar orada. “Adam bilmiş, doğruymuş.” deyip koyunları toplayıp köye dönerler. “Sen sürümü kurtardın biri sana feda olsun!” deyip fakir adama bir koç verirler. Bu olay komşular arasında yayılır.

Aradan üç beş ay geçer. Kadın başka birinin atlarını götürüp bir yere saklar. Tabi önceden, adamın böyle şeyleri bildiği duyuldu ya. Gidip fakire sorular. Fakir: “Atlarınız falan yerde.” der. Varıp bakarlar ki, atlar adamın dediği yerde. Elleriyle koymuş gibi bulup gelirler.

Böyle böyle adamın namı duyulmaya, yayılmaya başlar. Derken adamın namı taa padişaha kadar ulaşır. Padişah buna iki zaptiye gönderir. Adamı huzuruna getirtir.

“Benim bir yitiğim var. Bunu bulursan seni ihya ederim. Fakat bulamazsan sana büyük ceza veririm.” der.

Padişahın pırlanta bir yüzüğü varmış. Bu yüzüğü de padişahın veziri çalmış. “Şimdi, bu münecim yüzüğü benim çaldığımı bilir; padişaha söyler” diye vezirin içine bir ateş düşer. Bir fırsatını bulup hemen adama yaklaşır.

“Ben sana bir şey söyleyeceğim. Durum böyle böyle ben bir iş yaptım. Aman Allah aşkına sen bunu söyleme. Sana ne istersen vereyim.” diye yalvarıp yakarır.

“Tamam, söylemem; amma sen bana bir bardak un getir. Bir bardak su getir. Yüzüğü de getir.” diye tembih eder.

Neyse vezir adamın istediklerini getirip verir. Adam unu bir güzel hamur yapar, içine de yüzüğü yerleştirir. Padişahın sarayına giderken suyun önünde bir topal kaz görmüş. Bu hamuru kazın önüne atar. Kaz da, hamurla beraber yüzüğü yutar.

Neyse padişah bunu çağırıp sorar:

“Nasıl buldun mu benim yitiği?”

“Âcizane buldum, padişahım.”

“Nerede?”

“Topal kaz, kursağında götürüyor padişahım”

“Kazı keserim. Kursağında çıkmazsa bak seni keserim.”

“Boynum kıldan ince, padişahım”

Neyse kazı keserler, kursağına bakarlar, yüzük oradan çıkar.

Yitiğin bulunması padişahın hoşuna gider. Adamı el üstünde tutmaya başlar. Birkaç gün sarayda misafir eder. Yedirip içirip ağırlar.

Bir gün padişah adamı sarayın bahçesini gezdirmeye çıkarır. Beraber gezerlerken padişah bir çekirge görür. Münecimi yeniden sınamak ister. Ondan gizli, hemen eğilip, çekirgeyi avucuna alır. Adama: “Benim avucumun içinde bir şey var. Bunu da bilersen, sana hazinemden istediğin kadar altın veririm.” der. Adamın köydeki lakabı “çekirge”ymiş. Adam kendi kendine söylenir:

“Eee! Bir tüydün çekirge, iki tüydün çekirge sonunda padişahın avucuna girdin mi çekirge?”

Padişah: “Bunu da bildin” diye avucunu açar. Çekirge avucundan uçuverir.

Padişah, adamı hazineye götürür; istediği kadar altın verir. Zaptiye ile getirdiği adamı rağbetle köyüne gönderir.

Adam köye dönerken “Namım duyuldu bir kere... Köyde yitiği olan, bir başka işi olan, yine bana gelir.” diye düşünür. Düşünürken düşünürken bundan kurtulmanın çaresini bulur. Köye gelir gelmez kavak dalından çadırına bir ateş koyuverir. Çadır cayır cayır yanar gider.

“Üzülme, komşu!” diye teselli verenlere de “Evimin yandığına yanmıyorum, komşular!... Kara kaplı kitabım yandı, ona acıyorum.” der. *

* Süleyman Kılıç, Gümü, 56 yaşında, ilkököl mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

57. TÜRBEÇİ DEDE

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde bir yol kenarında bir türbe varmış. Bu türbeyi yaşlı bir dede beklermiş. Türbeye gelip gidenler pek çokmuş. Yaşlı dede gelenlerin getirdikleri ile geçinir gidermiş.

Böyle böyle günler geçerken, bir gün türbeye gelenlerden biri; yanında yedi sekiz yaşlarında bir çocuk getirip “Dede, bu çocuğun kimi kimsesi yok. Senin yanında kalsın.” der.

Yaşlı dede, çocuğun kalmasını kabul eder. Orada birlikte türbeyi beklemeye başlarlar. Türbeye gelenlerin yardımıyla geçinip giderler.

Neyse aradan zaman geçer çocuk on sekiz, yirmi yaşlarına gelir. Türbeci dede: “Bu çocuğun daha önünde geleceği var. Ben buna yol vereyim gitsin kendini kurtarsın.” diye düşünür. Oğlanı çağırıp: “Bak oğlum, senin önünde uzun günler var. Yarın ben ölürüm. Burada yapayalnız kalırsın. İyisi mi ben sana yol vereyim. Sen buradan git, evlen bağlan hayatını sürdür.” der. Bir yaşlı eşek, biraz yiyecek, biraz para verip uğurlar.

Çocuk, dedenin elini öper, helalleşir, eşeğini de alıp yola düşer. Giderken giderken bir yerde eşek hastalanır, oracıkta ölür. Çocuk, ona yoldaş olan eşeği ölünce üzülür başına oturup ağlar. “Bu can yoldaşımı şuraya gömeyim!” diye düşünür. Bir çukur açar, eşeği oraya gömer. Mezarın kenarını da taşlarla örür.

Yolun kenarına oturur. “Ne yapayım, nereye gideyim?” diye düşünürken, düşünürken, bakar ki yoldan bir aile çıkıp gelir. Oğlan bir kenara saklanıp, gelenleri gözetler. O aile gelip, mezarın başında durur. El açıp dua ederler. Herkes biraz para atar, yiyecek bırakıp giderler. Onlar gidince, oğlan saklandığı yerden çıkar. Gelenlerin bıraktığı paraları alır, yiyecekleri yer.

Oğlan: “Ben şimdi nereye gideyim. Yer bilmem yol bilmem. Bak buraya gelenler oluyor. Ekmek, aş, para bırakıyorlar. İyisi mi burada kalayım, bunlarla geçinir giderim.” diye düşünür. Kendi kendine, orada kalmaya karar verir. Mezarın kenarını bir güzel örür türbe gibi yapar orada kalmaya başlar. Oradan geçenlerin, türbeye koyduklarıyla geçinir gider. Böyle böyle günler, aylar geçer.

Bu arada, mezara dua edip geçen ailelerden birinin çocuğu hastaymış. O iyileşmiş. Birinin bir muradı varmış. O muradına ermiş... Bunlar: “Benim çocuk falan yerde bir türbe var, oradan iyi oldu!” Bir başkası: “Ben muradıma falan türbeyi ziyaret ettim ondan kavuştum...” Böyle böyle o türbenin namı yayılır.

Türbeye gelen gelene, gelen gelene; türbenin müşterisi çoğaldıkça çoğalır. Para pul, yiyecek içecek akar olur.

Bir zaman sonra, yaşlı türbeci dedenin türbesine gelen giden azalır. Oradan geçenlerden biri :“Dede burada ne beklersin?” diye sorar.

Dede de: “Burada türbe beklerim. Gelen gideninin bıraktığıyla geçinir giderim. Bu günlerde gelenler azaldı. O yüzden durumum hiç iyi değil” diye dertlenir.

Gelen adam: “Falan yerde bir türbe var. Oraya bir gelen var ki sorma” diye anlatır.

Bunu duyan yaşlı dede meraklanır. Bu türbeyi bulmak için, yola düşer. Gele gele anlatılan türbeye varır. Bakar ki türbeye gelen giden, para bırakan, dua eden... Orası kaynıyor. Dede, türbecinin kim olduğunu sorar. Oğlanı gösterirler. Oraya varıp bakar ki onun yanında yetiştirdiği genç. Oğlana, “Ulan, sen burada ne ararsın?” diye sorar.

Oğlan: “Gel hocam, otur şuraya! Ben anlatayım da sen dinle.” deyip anlatmaya başlar.

“Hocam senin bana verdiğin eşek vardı ya. O eşek, gelirken burada öldü. Ne yapacağımı şaşırıp kaldım. Sonunda o eşeği buraya gömdüm. Kenarlarını da taşla çevirdim. O esnada bir aile geldi. Mezara okudu üfledi; biraz para, yiyecek bırakıp gitti. Ben de burada kalmaya karar verdim. İşte o günden bu yana buraya gelen giden, dua eden, para bırakan, çoğaldı da çoğaldı. Ben de bir şey anlayamadım. İşte buradan geçinip giderim.”

Yaşlı dede oğlana eğilip:“Bak hele; amma kimse duymasın! Benim beklediğim türbe var ya, işte o türbede de sana verdiğim rahmetlinin anası yatar!” deyip çeker gider. Dün oradan geçtim. Oğlan türbeyi bekleyip durur.*

* Mustafa Yalçın, Yeşilyurt, 54 yaşında, ilkokul mezunu, inşaat ustası, annesinden.

58. AKILLI KARDEŞ İLE DELİ KARDEŞ

Bir varmış, bir yokmuş... Bir köyde iki kardeş varmış. Oğlanın biri akıllıymış, biri biraz safmış. Bunların biri eski biri de yeni iki evleri varmış. Dağda da çok sığırları varmış. Eski evde bunlar çoktandır otururlarmış.

Babaları ölünce, malları bölüşmeye karar verirler. Akıllı oğlan der ki: “Bizim oğlan, gel evleri bölüşelim. Evin birini bizimiz, birini diğerimiz alsın. Şimdi sığırı toplaması zor... Yarın kış geldiğinde, o eve gelen sığır onun, bu eve gelen sığır bunun olsun.”

Delî denilen kardeş, sığırların hepsi o eve gelir diye, eski evi alır. Yeni ev de akıllı oğlana kalır.

Kış gelip sığırlar eve gelmeye başlayınca, Akıllı oğlan köyün girişindeki yeni eve ot dökerek bekler. Otu gören sığırların hepsi yeni eve gelir. İçlerinde bir koca öküz varmış. O da alıştığı gibi eski eve gelir.

Aldatayım derken aldanmış saf oğlan çok kızar. “Sığırlar hep yeni eve gitti. Bu bir öküzü ne yapacağım. En iyisi bunu kesip, gönünü satayım.” diye düşünür.

Öküzün gönünü sırtına yükleyerek yola düşer. Yolda taşın üstünde bir keler varmış. Kelerler insanı görünce kafa sallarmış. Taşın üstündeki keler de saf oğlanı görünce kafa sallar. Kendisiyle konuştuğunu sanan saf oğlan “Ne dersin kara muhtar?” diye kelere seslenir.

Keler yine kafa sallar. “Gönü mü alacaksın?” Keler, yine kafayı sallar. “Gönü alacak bu” der. Gönü yıkıp sorar: “Kaç para vereceksin?” Kafayı yine aşağı yukarı sallar keler. Bu kızıp, üstüne yürür. Keler hemen taşın yarığına kaçır. “Beni kandırdı!” falan diye söylenip aranırken, taşın yarığında altınları görür. Varıp gider. “Bizim oğlan, böyle böyle falan yerde altınlar var çıkaralım.” der. Varırlar, beraber altınları çıkarırlar. “Bunu taksim edelim” diye karar verirler.

“Neyle bölüşelim?”

“Okkayla”

Komşudan, bir okka bulup gelirler. Komşu da “Bunlarda zahire yok, bir şey yok, bunlar bununla neyi ölçecekler” diye merak eder. Okkanın altına püse çalıp verir. Neyse altınları ölçüp bölüşürler. Okkayı geri getirip verirler. Komşu bakar ki, okkanın altında altın yapışık. Bunları şikâyet eder. Jandarmalar gelirler, bunları döver möver altınları çıkartırlar.

Neyse bunlar köyden kaçarlar. Giderler giderler... Bir zengin ağaya çoban dururlar. Koyun güderler. O zengin ağanın, koyunları köye gelmezmiş, dağdaymış. Kardeşlerden bir gün biri, bir gün biri azık almaya gelirmiş. Yine böyle bir gün akıllı oğlan, köye azık getirmeye gider.

Dağda, bir dağ armudu varmış. Armudu koyunlar yermiş. Deli çoban: “Şunu çıkıp çırpayım da, hem koyunlar yesin, hem de birazını ben toplayıp yiyeyim.” der. Armuda çıkıp çırpır. Deli çoban ağaçtan ininceye kadar düşen armutları koyunlar yiyip bitirir. Deli çoban aşağıya inince yerde yiyecek armut bulamaz tabii. Koyunların içindeki koçun boynuzuna üç çatal bir armut takılır. Oradan armudu alıp yer. “Bu koç, koyunların en akıllısı! Bak, armudu bir bu toplamış. Gerisi toplamamış.” diyerek, koyunların hepsini öldürür. Bir tek koç kalır. Dururken büyük oğlan gelir. Bakar ki, koyunlar döşeli, bir tek koç kalmış. Şaşırarak sorar:

“Ne oldu bu koyunlara?”

“Ne olacak, armut çırpımtım, armudu hiç bana koymamışlar. Hepsi yemiş bitirmiş. Bir tek koç toplamış. Kızdım. Ben de hepsini öldürdüm.” diye anlatır.

Akıllı oğlan, “Eee, şimdi ağaya ne diyeceğiz? Biz en iyisi buradan kaçalım. Ağa bizi öldürür.” diye telaşlanır.

“E, ne diyelim şimdi ağaya?”

“Koyunlar topluca orada, biz gideceğiz. Hesabımızı ver diyelim, parayı alalım kaçalım.” diye plan kurarlar.

Neyse “Ağa biz koyunları gütmeyeceğiz artık. Hesabımızı gör. Biz gideceğiz.” derler. Ağa “Etmeyin, gitmeyin” diye yalvarırken hanımı kahve pişirip gelir. Çobanlara birer fincan kahve verir. Kahveyi içerler. Ağanın hanımı, akıllı oğlana, bir kahve daha katıverir. Koyunların ölüsünü, bir taş yartlağına sakladıklarında, yartlağa, akıllı oğlan birer birer, saf oğlan da, ikişer ikişer sürüyüp atmışmış. Saf oğlan bunu hatırlayarak “Ağa, o bir sürüdü; ben iki sürüdüm!” diyerek ikinci kahveyi o da ister. “Ulan deli” deyip ağa pek dinlemez. Öteki kardeş de iş açığa çıkmasın diye “Sus Len” deyip susturur.

Neyse ağa hesaplarını görür. Ağa: “Giderken dış kapıyı kapayıverin” der. Deli oğlan, dış kapıyı koparıverip, omuzlayıp gider. Götürür götürür bir yere gelirler. Bu ovada büyük, meşhur bir ağaç varmış. Orası konak yeriymiş. Gelen geçen orada konaklarmış. Gündüz gölgesinden, gece ayazından...

Neyse, “Burada yatalım” diye karar verirler. Saf oğlan, kapıyı ağacın başına ağdırır. Köşk yapar, ikisi de üstüne yatarlar. Gelen gelir, gelen gelir... Konak yeri

dolup kalır. Bunlar da “Biri bizi görüp, ağaya haber falan verir.” diye, korkularından aşağıya inemezler. Gece olur. Saf oğlanın küçük abdesti gelir:

“Ben su dökeceğim.”

“Yapma, şimdi birisinin haberi olur. Bizi ağaya haber verirler.” falan derken, saf oğlan salıverir. Ağacın altındakiler “Havada bulut da yok, bu yağmur neci?” diye meraklanırlar. Dururken saf oğlanın büyük abdest bozası gelir. Akıllı oğlan “Yapma, etme!” dediyse de saf oğlan salar. Aşağıdakiler: “Hava kara döndü galiba” derler.

Dururken, saf oğlan kapıyı aşağıya salıverir. Aşağıdakiler, “Evvelde var, bulut da yoktu, kıyamet kopuyor.” diye korkup kaçışmaya başlarlar. Bütün eşyaları, paraları pulları, her şeyleri orada kalır.

Akıllı oğlan, ne para varsa toplar. Deli oğlan yiyecek ne varsa, helva mı var, yumurta mı var neyse onları toplar. Herkes topladığını yüklenir, yola çıkarlar. Gide gide giderler. Acıkırlar. Akıllı oğlan “Bizim oğlan, ben acıktım.” der. Deli oğlan da “Hıh hıh hıh...” diye sinsi sinsi güler. “Ben ekmek toplarken, sen para topladın ya! Biraz para ver. Biraz yiyecek vereyim.” der. Akıllı oğlan çaresiz razı olur. Böyle böyle, acıca acıca, para vere vere, epey bir para tüketir.

Epey bir yol aldıktan sonra eve yaklaşırlar. Deli oğlan, “Anacığımı göresim geldi.” diye seğirtir. Akıllı oğlan, ona yetişemez. Eve gelince deli oğlan, sormaya başlar:

“Anacığım nasılsın? Bitler yedi mi seni, ne oldu?”

“Anamı çimdireceğim” diye hemen kazana bir su vurup, suyu kaynatır. Anasının başını gözünü kaynar suya gömer. Anası sıcak sudan ölür tabii. Akıllı oğlan gelip sorar:

“Bu sefer ne oldu yahu?”

“Anamı bit yemiş gitmiş de, onu yudum. Baksana gülüşüne.” Anaları sırtmış kalmış tabii. Büyük oğlan olanları anlayıp “Len, anamı öldürmüşsün!” der.

Neyse deli oğlanı kefen almaya gönderir. Deli oğlan kefeni ölçtürüp, alır. Bakar ki, ardından bir gelen var. “Bizim oğlan, bana güvenemedi de seni mi gönderdi?” der. Kefenin birazını yırtar atar. “Güvenemedi mi?” der biraz daha yırtar atar. Oysa o kendi gölgesiymiş.*

* İrfan Erkayacan, Kesme, 75 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

59. EBE İLE BİDE

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur saman içinde... Develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken yaşlı bir kadınla adam varmış. Bunların kızları evlenip uzağa yerleşmiş.

Bir gün iki ihtiyar: “Kızımızı bir ziyarete gidelim.” derler. Yanlarına hediye olarak pekmez, ekmek bir de gömlek alıp yola çıkarlar. Yolda giderken yaşlı adam, karısına “Ebe ebe!” der. Yaşlı kadın da: “Ne var Bide!” diye cevap verir. Bide, Ebe’ye karıncaların susadığını gösterir. Pekmezi karıncalara döküp yollarına devam ederler. Az giderler uz giderler... Yolda bir rüzgâra yakalanırlar. Bu sefer Bide, Ebe’ye: “Ağaçlar üşümüş” der. Gömleği de bir ağaca giydirip, yola devam ederler. Az giderler uz giderler, dere tepe düz giderler... Yolda acıkıp kızlarına hediye olarak göturdükleri ekmeği de yerler. Yola devam edip, nihayet kızlarının evine gelirler.

Kızlarının evinde, hoş beş edip; yerler içerler... Akşam olunca elleri boş gelen misafirlerini misafir odasına yatırır. Odada bir kafes, kafeste de kuşlar vardır. Bide, Ebe’ye: “Ebe, Ebe, kuşlar kirlenmiş” der. Kızı ve damadı uyurken, kazan kurup su kaynatıp kuşları yıkarlar. Sabah olunca bakarlar ki kuşlar ölü. Damatları bu duruma çok sinirlenir ama bir şey diyemez.

İkinci gece yine yerler, içerler. Bu defa misafirleri yatak odasına yatırır. Gece Bide hastalanır kusup yatağı batırır. Kızı ile damadı yine bir şey diyemezler.

Üçüncü gece misafirleri mutfığa yatırır. Bu sefer de yataktan kalkıp, karanlıkta ortalığı incelemeye başlarlar. Derken katran dolu bir küpün içine düşerler. Orada sabahlarlar. Sabah olunca kızı ve damadı, çorba içmek için onları beklerler. Bakarlar ki gelen yok. “Şunları uyandırırım.” deyip kapıya dayanırlar. Kız seslenir:

“Anne, kalk sabah oldu, kapıyı aç!”

“Açamam kızım, Bide bırakmıyor!” der.

Bu sefer kızı:

“Baba öyleyse sen aç.”

“Açamam kızım Ebe bırakmıyor!”

Damat ve kız endişelenip önce kapıyı kırarlar. Sonra katran küpünü kırıp, içinden Ebe’yi ve Bide’yi çıkarırlar. Kızıyla, damadı sabredip yine bir şey demezler.

Dördüncü gün Ebe ve Bide: “Biz artık dönelim!” derler. Damadı, olanlara rağmen yine de cömertlik edip, onlara bir kese altın verip uğurlar.

Ebe ile Bide, az giderler uz giderler, yolda bir çobana rast gelirler. “Bir kese altınımız var. Bize semiz bir koyun ver.” deyip çobandan bir koyun isterler. oban da seçim kendisine bırakılınca; bunlara uyuz bir koyun verir.

Koyunu eve getirip keserler. Koyunun kellesine bir sinek konar. Oraya bir sopa vururlar, bu sırada evin bir tarafı yıkılır. Bu defa sinek Ebe’nin burnuna konar. Bide, sineğe bir vurur, Ebe yere düşüp ölür. Bide yalnız başına kalır.

Dün oradan geçtim. Bide evinin önünde sineklenip durur.*

* Zeliha Karataş, Çobanisa, 71 yaşında, okur - yazar değil, ev hanımı, annesinden.

60. KÜRT İNADI

Bir varmış, bir yokmuş... Çok zamanlar önce bir köyde bir karı koca yaşarmış. Bunların yedi sekiz yaşlarında bir kız çocukları varmış. Bunlar kürtmüş. Öküzleri, merkepleri varmış. Her gün bunları yemleme sulama işlerinden yorulurlarmış.

Karı koca aralarında bir pazarlık yaparlar. “Şimdi susalım, kim önce konuşursa, bundan böyle hayvanları o sulayıp yemlesin.” diye anlaşırlar.

Kadının kocası sabahleyin kalkar, doncak gömlekcek ocağın başına oturur. Hiç konuşmaz. Aradan üç gün geçer, beş gün geçer konuşmaz. Günlerce bu böyle devam eder. Evdeki tüm işleri de kadın yapar. Tabi aile arasında bir tatsızlık olur. Kadın da bıkar usanır, annesinin yanına çekip gider. Çocuğunu da götürür.

Birkaç gün geçer. Kadın bir çorba yapıp kızıyla gönderir. “Bunu baban sıcacık içsin.” der. Çocuk çorbayı alıp varır. Babası yine ocağın başında oturup durur.

“Baba sana çorba getirdim, çorbayı iç.” der. Adam “Bunu bizim karı beni konuşturmak için plan yapıp göndermiştir. Öküzleri bana sulatacak.” diye yine seslenmez.

Eliyle işaret ederek “Çorbayı kaplığa koy!” demek ister; ama çocuk da “Çorbayı kafama dök.” anlar. Çorbayı babasının kafasına geçirir. Adamın başı yanar, yine de seslenmez.

Çocuk eve döner. Annesine “Babam yine ocağın başında oturup durur. Seslenmiyor. ‘Çorbayı iç’ dedim. O da işaret etti ‘Çorbayı kafama dök’ diye. Ben de kafasına döktüm, yine seslenmedi.” der.

Neyse bir gün öyle, bir gün böyle... Bir gün Çingenler merkepleriyle gelir kapıyı çalar. Seslenen yok, içeri dalarlar. Bakarlar ki adamın biri ocağın başında oturup durur. Adamdan bulgur un bir şeyler isterler. Adam ne konuşur ne de bir şey verir. Adamı bu halini gören Çingenler, bu adamın sakat olduğuna karar verir. Başlarlar öteberiyi karıştırmaya. Adam, “Bunları da bizim karı göndermiştir. Beni konuşturup öküzleri sulatacak” diye seslenmez.

Neyse Çingenler karının çeyizlerini, sandıklarını karıştırıp birçok eşya alırlar. Eşeklerine yükleyip yola koyulurlar. Bunu gören komşunun karısı, koşarak kürdün karısının yanına gelir. “Aba, aba! Çingenler senin evi soymuş. Eşeklere yüklemiş götürüyorlar.” diye haber verir. Kadın, “Deme yahu!” diyerek arkalarından koşar.

Görenlere ne tarafa gittiklerini sorar. Ayakkabılarını da eline alıverir, koşa koşa Çingenlere yetişir.

Kadın, Çingenlerle hoşbeş eder, nerden gelip nereye gittiklerini sorar. “Bakın ben, sizin içinizde bekâr olan birine varmak istiyorum” der. Amacı oyun yapıp, eşyalarını geri almak.

İki bekâr Çingen, o “Ben alacağım!”, öteki “Ben alacağım!” diye birbirine girer. Güçlü olan Çingen Beyi kadını sahiplenir. Neyse kadını da yanlarına alıp yola devam ederler. Kadına ismini soralar. Kadın “Sıçtım” der. Gide gide giderler, bir köy odasında konaklarlar.

Köy odasının bir gözünde jandarmalar konaklamış. Öbür odaya da bunlar yatar. Kadını alacak olan güçlü adam da, karıdan tarafa yatar.

Kadın gece yarısı kalkar. Çingen beyinin ayakkabısının içine ocaktan küllü doldurur, biraz da su koyarak onu bulamaç gibi yapar. Bu bulamaçtan jandarmanın potinlerinin içine, azar azar koyar. Uyku iyice koyulaşınca kadın çeyizleri sessizce alıp eşeğe yükler, yola koyulur.

Bir zaman sonra adamın haberi olur. Bir bakmış ki kadın yanında yok. Kadının, biraz ileri bir yere gittiğini sanarak elini uzatır. “Sıçtım, sıçtım” diye söylenerek bulmaya çalışır. Bu sesleri yan odadaki jandarmalar duyar. “Bu ses de ne?” diye şaşırırlar. “Gerçekten bu adam sıçtıysa, basalım sopayı” derler. Jandarma bu ya... “Şuna bir bakalım” diye çıkarlar. Potinleri giyerken kül bulamacı vıcık diyerek ayaklarına bulaşır. “Vay be adam vallahi sıçmış, potinlerin içi dolu!” derler. O öfkeyle Çingenlerin odasına dalarak “Sıçtım diyen kim?” diye sorarlar. Bir şeyden haberi olmayan Çingeni “Bizim potinlerin içine mi sıçtın?” diye bir güzel döverler.

Bu arada kadın yoluna devam eder, bir hayli yol alır. Çingenler ve jandarma sabah olunca işin aslını öğrenir. Çingenler, Jandarmaya açık vermemek için epey bir uğraşırlar; ama yakayı ele verirler.

Bu arada kadın dönüp dolaşıp evine gelir. Bir bakmış ki adam yine doncak gömlekcek ocağın başında oturup durur.

Onu bu halde gören kadın iyice kızıp “Tuu! Senin kocalığına da geçincemene de...” diye söylenir.

Adam karısının kendinden önce konuşmasına sevinerek, karısına dönüp: “Hıh! Önce sen konuştun öküzleri sen sulayacaksın.” der.

Dün oradan geldim. Karı öküz sulayıp durur. İyi kötü geçinip giderler.*

* Yusuf ÇELİK, Kasımlar, 58 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

61. ÜÇ HIRSIZ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarmış eski hamam içinde... Zamanın birinde üç hırsız arkadaş olmuşlar. Bunlar çalıp çırpıp geçinip giderlermiş.

Bir gece hırsızlık yapmak için bir eve varırlar. Girerler içeri. Ocağın başında kedi yatar. Gece bu ya kedinin gözleri ateş gibi yanar. Kediye ateş bu, diye ellerini bir uzatırlar. Kedi hemen cırmalar. “Bizi bıçakladılar!” deyip çıkarlar. Kaçarken eşek bir çifte vuruverir. Köpek gürültüyle ürmeye başlar. Horoz ötmeye başlar. “Bire, hemen kaçalım kaçalım bizi tutacaklar!” diye tabanları yağlarlar.

Neyse kaçarlara, yürürken yürürken sabah olur. Yolda giderlerken birini görürler. Bir karaltıya saklanıp bakarlar ki, eşeğine binmiş bir adam, ardında boğazı çanlı bir koç bağlı, gider. Koçu pazara satmaya götürür.

Hırsızlar aralarında konuşmaya başlarlar. Biri: “Ben bu koçu çalarım.” der. Öbürü de: “Ben de eşeği çalarım.” der. Diğeri de: “Sen eşeği çalarsan, ben de adamın sırtındaki elbiseyi çalarım.” der. Çalarsın çalmazsın derken iş iddiaya varır. Herkes hünerini sergilemeye başlar.

Adam giderken giderken “Koçu çalarım.” diyen hırsız yola iner. Koçun ipini keser. Koçun boynundaki çanı da eşeğin kuyruğuna bağlayıverir. Adam, lıngır lıngır koçla gidiyorum sanır. Bir uzun hava kaldırıp yoluna devam eder.

Öbür “Eşeği çalarım.” diyen hırsız da, az ileride adamın önüne geçer.

“Amca, eşeğin kuyruğuna neden çan bağladın?” diye sorar.

Adam dönüp bir bakar ki, koç yok. “Ana, koç yok!” diye feryadı basar.

“Bu, koçta bağlıydı; pazara giderdim.” diye de söylenir. Hırsız: “Az ileride biri koçu çekip giderdi.” der.

Adam: “Aman arkadaş, sen şu eşeği tuta koy; ben gidip bir bakıp geleyim.” deyip koçu aramaya gider. O hırsız da eşeği alıp tüyer. Adam koçu bulamadan geriye döner. Gele gele gelse ki, eşeği de yok. Eşek de gitmiş...

Adam çaresiz yayan evinin yolunu tutar. Yolun üzerinde bir kuyu vardır. Üçüncü hırsız bu kuyunun başına varır. Döner döner kuyunun içine bakar. Eğilir eğilir kuyunun içine bakar. Adam, “Bu adam ne yapar acaba?” diye merak edip hırsızın yanına gelir:

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Ne var ne oldu, oğlum? Kuyuya niye bakarsın?”

“Şuracıktan bir su içeyim diye eğildim. Cebimde biraz paracığım vardı. Kuyuya düştü.” diye ağlar.

Adam oğlanın haline acıyarak “Üzülecek ne var? O kolay.” der.

“Nasıl?”

“Ben soyunup inirim kuyunun içine. Kuyunun dibinden o parayı bulup çıkarırım.”

Adam sırtını soyunur. İner kuyunun içine. Kuyunun dibini öte karıştırır, beri karıştırır bir şey yok. Çıka çıka çıkar ki, adam da yok, çamaşır da yok... Çırılçıplak kalakalır oracıkta.

Adam aldatıldığını anlar, dövünmeye başlar. Yoldan giden bir kadıncağz adamı görür. “Bu bir ölü, mezardan geliyor.” sanır. Adama sorar:

“Nereden gelirsin a oğlum, mezardan mı çıktın? Mehmetçiğimi gördün mü?”

“Gördüm. Selamı var.”

“Ne işliyor, nasıl?”

“Ne işlesin o da benim gibi çıplak. ‘Anam elbise yollasın!’ dedi.”

Neyse kadın adamı alıp evine götürür. Adama bir elbise giydiriverir. Bir torbaya bir kat elbise koyar. “Bunu Mehmetçiğime iletiver.” diye tembih eder. Adam torbayı alır varıp gider.

Akşam olunca kadının kocası eve varır. Kadın kocasına: “A herif! Bu gün ahretten bir adam gelmiş, çırılçıplak, anadan doğma. Böyle böyle anlattı. Ben de Mehmetçiğimize biraz sırt baş, para, yiyecek bir şeyler gönderdim.” der.

Adam onun bir yan kesici olduğunu anlar. “Öyle şey olur mu, ölene hiç mal yollanır mı?” diye karısına çıkışır. Ardından yetişip adamın elindekileri almayı düşünür.

Hemen atını çeker. Atın semerini, eyerini vurur. Arkasından hücum eder. Sırtları alan adam bir bakmış ki, ardından atla bir gelen var. Bu adam beni yakalayacak diye şüphelenir. Hemen, az ilerideki değirmene sokulur. Bir oyun düşünür. Değirmenci keldir. Değirmenciye der ki:

“Amca, ne kadar kel varsa hepsini keseceklermiş. Arkadan geliyorlar.”

“Ee, ne yapacağız?”

“Hemen şu kavağa ağıver. Seni orda kimse görmez.”

Değirmenciyi kabul edip hemen kavağın başına ağar. Kendisi değirmene girer. Üstünü başını unlar, olur bir değirmenci dayı. Değirmenci dayı, başlar un öğütmeye. Adam kapıdan girer:

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Arkadaş buraya giren şahıs nereye gitti?”

“Ben burada birini görmedim, kimse girmedi.”

“Hayır, şimdi girdi, ben gördüm.”

Değirmenci dayı: “Görmedim.” der; ama gözüyle kaşıyla kavağı gösterir. “Görmedim.” der, yukarıyı gösterir... “Bu adam hem ‘Görmedim.’ der; hem de gözünü kavağa dikip durur. Ne var acaba kavakta?” diye bakmış ki, başında bir adam.

“İn oradan!”

“İnmem. Ben kel oldumsa, Allah’tan oldum.”

“Ulan, in oradan!”

“İnmem. Ben kel oldumsa, Allah’tan oldum.”

Kel değirmenci, “Gelen adam beni öldürecek!” zanneder. Bir türlü aşağı inmez. Ağa atı bağlar adamı indirmek için kavağa ağar. Değirmenci dayı durur mu? Hırsız bu. Ağanın atına atladığı gibi varıp gider.

Adamlar kavaktan aşağıya inerler. Ata bakar, at yok. Adam atı alıp o zaman gitmiş. Kel değirmenciyle konuşup işin aslını öğrenir. Ama ne çare elbiseler gitti, para da gitti, en sonunda at da gitti. Adam eve çıkıp gelir. Karısı sorar:

“Hani ya herif, at nerede?”

Adam karısına “İkimiz de aldatıldık.” diyecek değil ya.

“A karı, Mehmetçiğimize lazım olur diye ben de atı gönderdim.” diyerek karısının da gönlünü alır. *

* Dudu Şişman, Sarımehterler, 61 yaşında okur – yazar değil, ev kadını, kocakarılarından.

62.ÜÇ TEMBEL ARKADAŞ

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde, bir memlekette üç temel arkadaş olmuşlar. Birlikte çalışıp para kazanmaya çıkmışlar.

Gide gide bir köye varırlar. Köy odasına misafir olurlar. Neyse misafiri gören köylüler yiyecek içecek getirip misafiri ağırlarlar. O da sahipleri bunları yatmaları için bırakıp gider. Bu üç kafadar aralarında “Burada bedavadan besleniyoruz. Çalışmaya hiç gerek yok. Burada kalalım” diye anlaşırılar.

Köylüler odaya sırayla yemek getirmeye devam ederler. Bunlar da gelen yemekleri yer içer yatar. Keyifleri iyidir. Neyse beş on gün böyle beslenirler. Bir gün yemek getiren köylülerden biri bunları fark eder diğer köylü arkadaşlarına “Odadaki misafirler beş on gündür aynı misafir. Bunlar bize kendilerini besletiyor” diye açıklar. Yemek vermemeyi kararlaştırırlar.

Köylüler bir iki gün yemek getirmezler. Bu üç arkadaş bakmışlar yemek kesildi. “Arkadaş burada iş kalmadı. Başka bir plan düşünelim” derler. Biraz düşünüp hırsızlık yapmaya karar alırlar. Oradan gidip bir dağ kelifine sığınırılar. Aralarında iş taksimi yaparlar. “Sen falan yere git. Ben falan yere gideyim” deyip hırsızlığa çıkarlar. Neyse baldır, yağdır, süttür ne buldularsa çalar gelirler o kelifceğiz de yerler. Aralarından biri gittiği yerde yatar yatar, hiçbir şey çalmadan eli boş gelir. Arkadaşlarını da “Rahatsızlandım, şöyle oldu, böyle oldu” diye kandırır. Bu üç gün böyle beş gün böyle devam eder.

Arkadaşları: “Bak arkadaş bu böyle olmaz. Biz getirelim sen ye. Böyle bedavacılık olmaz. Gitmezsen seni döveriz!” deyip onu da yanlarına alarak hırsızlığa götürürler. Hırsızlık mahalline gelirler. “Bak arkadaş sen şuraya yağa, ben bala, sen ete gireceksin” diye işi ayarlarlar, planlarlar ayrılırlar. Bizim tembel arkadaş hemen döner, gelir kelife yatar. Öbürleri çalacaklarını çalarlar gelirler. Bakarlar ki bizim ki yine yatıp durur, bir şey getirmemiş.

“Arkadaş ne oldu?” diye sorarlar.

O da :“Vallahi arkadaşlar sizden ayrıldım. Önüme bir yılan çıktı, adam gövdesi gibi! Vallahi kaçmasam beni yiyecekti!” deyince arkadaşlarından biri:

“Hadi len sen de adam gövdesi kadar yılan mı olur?” diye çıkışır.

“Yine baldırım kadar vardı!”

“Hadi len yalan söyleme.”

“O kadar yoksa da bileğim kadar vardı canım.” deyince bunu bir daha sıkıştırırlar.

O zaman da “Parmağım kadardı” der.

Öte beri bir daha sıkıştırırlar.

“Vallahi arkadaş bir çatırtı oldu, ben onu yılanı keşfettim” der.

Arkadaşlar bir araya gelip, “Biz bu planı da değiştirelim, yoksa bu deyyus bize kendini besletecek!” diye yeni bir plan düşünürler. Yalancılık yapmayı kararlaştırırlar. Buradan ayrılp başka bir köye varırlar. Köylülerle hoş geldin, beş gittin sohbet ederler. Köylüler: “Sizin oralarda ne var yok?” diye sorarlar. “Bizim oralarda fazla bir şey yok. Yalnız bizim eşekler hep havaya uçtu!” derler. Köylüler birbirine bakışarak, “Olur mu yahu, hiç eşek havaya uçar mı?” derler. Köylülerden biri: “Allah’ın işi bu, belki uçabilir.” diye onları yatıştırır. Neyse burada birkaç gün kalırlar.

“Yalanımız ortaya çıkmadan buradan gidelim” diye yola çıkarlar. Gide gide başka bir köye varırlar. Hoşbeş on beş köylüler: “Sizin oralarda ne var yok?” diye sorarlar. Bunlar da: “Bizim orada başka bir şey yok gökten semer yağıyor!” derler.

Köylülerden biri “Allah Allah! Doğru len arkadaşlar. Ben aşağı köyde eşekler hep havaya uçmuş diye duymuştum. Her halde bu semerler o uçan eşeklerin semeri olsa gerek!” deyince köylüler: “Bu Allah’ın bir mucizesi!” falan diye aralarında sohbe devam ederler.

Bu üç kafadar üç beş gün de burada beslenip başka bir köyün yolunu tutarlar.

Ben dün o köyde onları gördüm. Köylülere yine yalan kıvrıp dururlar.*

* Yusuf Çelik, Kasımlar, 58 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

63. KELOĞLAN İLE KIRK KÖSELER

Bir varmış, bir yokmuş... Zamanın birinde bir memlekette Keloğlan ile Kırk Köşeler diye birileri yaşarmış. Kırk Köşeler Keloğlan'ı soyarlar yiyeceğini alır, yerlermiş. Ne varsa elinden alırlarmış.

Bu gün öyle, yarın öyle. Keloğlan Kırk Köşelere bir oyun düşünür. Bir gün sözüm yabana eşeğin paldımına üç mecit sokar. Yokuş aşağı inerken, Kırk Köşeleri görür. Eşeğin g... üne bir sopa vurur; eşek hemen sıçar. Pisliği karıştırır, mecidin birini alır. Öte yana varır... Bir daha vurur, onu da alır.

“Keloğlan, ne karıştırıyorsun sen orayı?”

“Ay ağalar, eşek mecit sıçar ben onu toplarım.” der. O sırada eşek bir daha sıçar, bir mecidi daha karıştırarak bulur. Kırk Köşeler de bunu görür. “Sat Keloğlan bu eşeği” diye ısrar ederler. “Satmam illa” der dayanır; ama sonunda yüksek bir fiyata razı olur. Keloğlan'ın maksadı zaten onları soymaktır.

“Eee, Keloğlan ne ile beslersin sen bunu?”

“Bir kazan su korum, bir çuval da yem, yemi yer suyu içer sıçar mecitleri” deyip Keloğlan oradan ayrılır.

Neyse bunlar eşeği götürüp ahıra bağlarlar. Akşam olunca da eşeğin önüne bir kazan su ile bir çuval yem koyup yatarlar. Eşek yer yer, içer suyu kıcı yukarı gider. Sabah kalkarlar merakla ahırın deliğinden bakarlar ki, eşeğin nalları parlayıp durur. Girerler, eşeğin karnını yararlar, bakarlar ki mecit mücüt yok. Aldatıldıklarını anlarlar.

Öfkeyle Keloğlan'a varırlar. “Keloğlan, sen ne ettin?” diye yakasına yapışırlar. Keloğlan'ın elini ayağını bağlarlar. Bir çuvala koyup deniz kıyısındaki bataklığa atarlar. Keloğlan nasıl kurtulacağını düşünürken yanından bir çobanın geçmekte olduğunu anlar. “Ben padişahın kızını almam, ben padişahın kızını almam” diye bağırmaya başlar. Çoban öte yandan gelip sorar:

“Ne bağırırsın, arkadaş?”

“Bana ‘Padişahın kızını al!’ diyorlar, almıyorum.”

Çoban, Keloğlanın bu yalanına inanarak “Ben alayım, ben alayım” der. Keloğlanı çuvaldan çıkarır. Keloğlan da “Madem padişahın kızını alacaksın, gir öyleyse şu çuvala.” diyerek çobanı çuvala katar, ağzını bağlar. Çoban çuvalın içinde “Padişahın kızını alırım, padişahın kızını alırım.” diye söylene dursun. Keloğlan koyunları sürer gider. Kırk Köşeler geri dönüp Keloğlan diye çobanı denize atarlar.

Köye dönerler bakarlar ki, Keloğlan da öteden ağır koyunları sürerek yanlarına gelir. Keloğlan'ın bir sürü koyunla döndüğünü görünce çok şaşırırlar. “Keloğlan ne bu?” diye sorarlar. Keloğlan başlar anlatmaya:

“Ah ağalar, beni berisine attınız. Söyleyemedim ki azıcık daha öte atın, bunları oradan çıkardım.”

Kırk Köşeler de bunu duyunca kendilerini denize atarlar. İçlerinden biri fak fuk, fak fuk ses çıkarır. Keloğlan da “Kırk beş babanızın borcuna yetmez. Azıcık daha öteden çekin!” diyerek, hepsini denize döker.

Keloğlan Kırk Köşelerin yerine yurt tutar gayri.*

* Mehmet Ali Sağlam, Kesme, 98 yaşında, okur – yazar değil, çiftçi, koca dayısından.

64. MUHTAR HASAN

Evvel zaman içinde, memleketin birinde on, on beş hanelik bir köy varmış. Bunların sayıları az olduğu için köyde muhtarlığı sırayla yaparlarmış. Bu köyde bir de derbeder biraz safça bir adam yaşarmış. İsmi de Tembel Hasan'mış. Muhtarlığı yapa yapa yapmışlar, sıra ona gelmiş. O da muhtar olmuş.

Köylüler, “Eee, Hasan Ağa muhtar oldun gayri. Muhtar olmak kolay mı? Senin muhtarlığında birer inek keselim yiyelim.” derler. Muhtar galeyana gelir ineğini keser. Bunlar ineği köycek yerler. Gün geçer. Muhtar Hasan “Getirin bakalım inekleri” der. Bakar ki, hiç getiren yok. Hasan aldatıldığını anlar, bunu hazmedemez. İleri geri aklı ermediği için de “Varayım valiye, köylüyü şikâyet edeyim.” diye düşünür.

İneğin gönünü hayvana sarar. Üstüne binip valinin evine varır bakar ki, vali yok. İçeri girip beklemeye başlar. Derken valinin karısının dostu oraya gelir. Ooo, bir rağbet bir hürmet. Hasan'a pek hürmet yok, şaşkın değil mi? Durumu anlayan şaşkın adam buna sinirlenir.

Bu arada Valinin hanımı yemek yapmak için bir su ısıtıp gelir. İçine yumurta mı kıracak, ne edecek? Kadının mutfağa gitmesini fırsat bilen Muhtar Hasan o suyu alıp karının dostuna bir serper. Kadının dostu bayılıp güler gibi sırtır kalır. Kadın kahve pişirip gelir. “Buyur iç!” deyip dostunun önüne koyar; ama adam güler gibi durur. Kadın “Ne gülersin içsene” diye ısrar ettiyse de adam hiç kımıldamaz. Kadın telaşlanıp bir bakar ki, adam ölü.

“Eyvah, Hasan ben yandım! Şimdi Vali gelir. Sen bunu götür, kaybet. Sana bir kese altın vereyim.” diye yalvarır.

Hasan alır bir kese altını, götürür ölü adamı valinin tuvaletine oturtur. Derken Vali Bey gelir. Tuvalete girecek olur, bakar ki, tuvalette bir adam oturur. Vali bu başka tuvalette girer mi? Biraz gezeleyip gelir. Adam yine orada... Vali iyice sıkışır. Kapıyı tıklattır çıkan yok. Vali iyice kızışıp oradan sopayı alır adamın boynuna bir verir. Adam oraya yıkılır kalır. Vali adamı öldürdüm telaşıyla, eve girer. Valiyi karşısında gören Hasan derdini anlatmaya başlar:

“Vali Bey! Böyle böyle bizim kararımız vardı. Ben kestim ineği yediler, köylü kesmiyor. İşte ineğin gönünü sardım geldim. Şikâyetim var.”

Vali Hasan'ın burada olmasına sevinerek:

“Sen onu bunu boş ver. Benim tuvalette biri ölmüş kalmış. Sen bunu al, at bir yere. Kimse görmesin. Al sana bir kese altın.” der.

Hasan altını alır. İki kese altını olur. Adamı bir çuvala, heybeye de altınları koyar; sarar hayvana gider. Ayın aydınına gide gide bir kavun karpuz tarlasına varır. Bakar ki kocaman bir ova kavun, karpuz dolu; içinde de çardak var. Ölü adamı alır, ayın aydınına getirir, kavunların başına kelek yoluyor gibi oturtur. Kendisi de ormana sinlenir.

Derken bostan sahibi gelir, tarladaki adamı görür: “Heyt ne yaparsın orda?” diye bağırır da adam hiç aldırılmaz, boyna kelek yolar. Öfkeyle gelen bostan sahibi, bu arsız adama bir sopa patlatır, adam oraya yıkılıverir. O zaman Hasan ormanın içinden, bağırarak çıkar:

“Bu benim babamdı. Niye öldürdün? Şikâyet edeceğim.”

Bostan sahibi: “Aman sen bilirsın! Ben ettim sen etme. Şu kazandığım parayı al da bunu götür.” diye yalvarır.

Oradan da alır parayı heybeye doldurur. Ölüyü de yükler hayvana götürür, ileri bir yere atar. Gelir köye:

“Selamünaleyküm”

“Aleykümselâm”

“Ooo, Hasan! Hoş geldin Hasan, hoş geldin. Ne oldu Hasan?”

Hasan anlatmaya başlar:

“Vallahi arkadaşlar, inek gönü bir para ediyor ki bir heybe altın getirdim. İşte bakın”

Muhtar Hasan’ın sözlerine inanmayan köylüler heybeleri açıp bir bakarlar ki, çil çil altın dolu. Hemen gidip, bir ineği olan da beş ineği olan da ineklerini keser. Derilerini hayvanlara yükler, doğru valiye. Gönleri konağın önüne yıkıp “Vali Bey’im, işte bizim muhtar gelmiş. Gön iyi para edermiş. Biz de gönleri getirdik, al.”derler. Vali, köylüleri kovar aşırır. O zaman aldatıldıklarını anlarlar.

Köylüler “Tembel Hasan’ı öldürelim.” diye galeyana gelirler. “Ee, nasıl edeceğiz?” derken götürüp denize atmaya karar verirler. Adamı yakalayıp bir çuvala koyarlar, denizin kenarına götürürler. Köylüler “Şuraya mı atalım, buraya mı? Şurası mı derin, burası mı?” diye yer ararlarken oradan da bir çoban geçer. Kişmiş derken çuvalın içinden Muhtar Hasan çobanın geçmekte olduğunu fark ederek “Vali Bey’in kızını almam ben. Vali Bey’in kızını almam ben.” diye bir seslenir. Çoban merakla oraya gelerek:

“Sen almazsan ben alırım yahu, Vali Bey’in kızı alınmaz mı?” diye çıkışır.

“Aman, hemşerim gel gel! Vali veriyor da ben almadım. Sen alacaksan gir çuvalın içine.”

Çuvala çobanı koyar, ağzını bağlar, koyunları sürüp gider. Çuvalın içinde çoban: “Ben Vali Bey’in kızını alırım. Ben Vali Bey’in kızını alırım” diye bağırmaya başlar. Köylüler öteden gelir. “Ulan bir de Vali Bey, sana kızını mı verecek oldu? Evvel de var bizim inekleri falan kestirdin.” diye daha çok öfkelenirler. Alırlar bunu götürürler. Denizin en derin yerine atarlar. “Al bakalım Vali Bey’in kızını” deyip giderler.

Hasan birkaç gün sonra “Bürt, бүрт” koyun sürüsüyle köye gelir. Köylüler şaşkınlıkla sorar:

“Len, Hasan! Ne oldu yahu?”

“Len arkadaşlar, biraz daha derine ataydınız daha çok koyun çekecektim. Bir koyun var denizde, attığınız yerden ancak bu kadar çıkardım.”

“Ulan, biz de gidelim. Biraz koyun da biz çevirelim” diyen denize koşar. O atar derin bir yere, öteki atar, böyle böyle hepsi kendisini denize atar.

Bir kocakarının oğlu da o gün oduna gitmiş. Kocakarı heyecanlanır denizden herkes koyunları çecek, onun oğlu yok. Dururken oğlan gelir. Kocakarı: “Aman, oğlum koş! Böyle böyle köylü hep denize koyun çevirmeye gitti. Haydi, biraz da biz çevirelim.” der. Onlar da denize koşarlar, oğlan kendini atar. “Hırk hırk hırk” diye sesler duyulur. Anası da: “Kırk yetmez, biraz daha çel, biraz daha çel!” diye oğluna bağırır.

Velhasıl Hasan koca köyde yapayalnız kalır. Köy de ona kalır. Kendi halinde yaşayıp gider.*

* İrfan Erkayacan, Kesme, 75 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

65. NASRETTİN HOCA İLE KELOĞLAN

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Deve berber imiş... Balık kavağa çıkmış kulakları felfel imiş. Azgın atmış vuramamış. Miskin atmış vuramamış. Babası atmış yaralamış. Oğlu atmış kıvırtıvermiş... Bu oğlan bizim keloğlanmış.

Bir gün Nasrettin Hoca, Keloğlanı hizmetçi tutar. Hocayla hizmetçisi aralarında anlaşılır. “Kimse diğerinin yaptığına kızıp darılmasın. Kim darılırsa onun sırtından gön alalım” derler. Keloğlan işe başlar.

Bir gün Nasrettin Hoca, oğlanı oduna yollar. Oğlan dağdan odunları kesip eşeğe sarar. Köyün yolunu tutar. Köye iyice yaklaştığında odunun bir yüzüne daha eşeğin sırtındayken bir ateş koyar. Eşek can havliyle koşar. Eşeğin bir yüzü yanarak yanarak eve gelir. Nasrettin avludaki yanan eşeği görünce koşup ateşi söndürür.

“Ne yaptın oğlum?”

“Ağa nasılsa odunu yakmayacak mıydık? Darıldın mı yoksa?”

“Hayır, hayır neden darılayım.”

Neyse aradan bir hayli gün geçer. Ahırdaki buzağıya bir vurur, buzağı ölür. Nasrettin'i darıltacak ya. Nasrettin ahırdaki buzağı ölüsüyle karşılaşınca, öfkeyle gelip keloğlanın yakasına yapışır.

“Ne yaptın, Keloğlan?”

“Yahu köpek sandıydım, buzağıymış Ağam darıldın mı?”

“Yok, oğlum darılmadım.”

Yine bir gün çift sürmeye gider. Öküzün birinin kafasını öne, diğerinin kafası arkaya gelecek şekilde sabana koşar. Akşama kadar bir arpa boyu yer sürer. Nasrettin varıp tarlaya bir bakar ki, tarla hiç sürülmemiş. Sorar:

“Ne yaptın, Keloğlan?”

“Ağam bu öküzler bir türlü ileri gitmedi. Ancak bu kadar sürebildim. Yoksa darıldın mı?”

“Niye darılayım canım!”

Hoca anlar ki, bu oğlanın zararı faydasından çok. Bir yolunu bulup ondan kurtulmak ister. Karısına der ki:

“Hanım bu oğlanın bize bir zararı dokunacak. Biz bunu gece denize atalım.”

Keloğlan bunları duyar. Neyse gece herkesin uykusu koyulaşınca kalkar. Hocanın karısının sırtını giyer. Kadına da kendi sırtını giydirip kendi yatağına yatırır. Kendi de varıp kadının yerine yatar.

Hoca şafakla kalkar. Bakar ki, Keloğlan yatağında. Hemen bir çuvala koyup götürüp denize atar. “Hah şimdi Keloğlan’dan kurtulduk!” diye sevinerek eve döner. Bir de ne görsün Keloğlan karısının sırtıyla. “İşte ben buradayım ağam” deyip gezer.

Hoca karısı denize gitti diye çok öfkelenir. Keloğlan “Şimdi darıldın mı?” diye sorunca Hoca “Darıldım” deyiverir. “Darıldım” dedi bir kere Keloğlan durur mu?“Yat yangınından gönü alacağım” der. Hoca: “Etme gitme” dediyse de dinletemez. Hocanın yangınından gönü alır.

Sen sağ ben selamet... Nasrettin Hoca’nın çiftliğine yerleşir. Yaşayıp durur şimdi. *

* Zeliha Karataş, Çobanisa, 71 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, annesinden.

66. ASKERE GİDEN KIZ

Bir varmış, bir yokmuş... Eski zamanda memleketin birinde yedi kızlı bir padişah varmış.

Askerlik zamanı bu padişahı askere çağırırlar. Padişah ya bu biraz üzülür, ağlar. Büyük kız babasının durumunu fark eder, yanına gelip sorar:

“Baba bu durum ne?”

“Kızım, bir şey yok!”

“Babacığım, bir şey yok da niye ağlarsın? Söyle derdini!”

Padişah kızının ısrarına dayanamayıp “Kızım böyle, böyle, beni askere istiyorlar.” deyiverir. Büyük kız, babasının üzüntüsünü alaya alarak “Dee babama bak! Ben de beni kocaya isterler sandım.” der, gider.

Öbür kızlar da babalarının üzüntüsüne bir anlam veremezler. Büyük kız kardeşleri gibi söylenip giderler. En sonunda küçük kız da babasının yanına gelir. O da babasının üzüntüsünün sebebini sorar. Babası da olanları anlatır.

“Baba üzüldüğün şeye bak, yahu! Ben senin yerine yapar gelirim.”

Padişah: “Kızım nasıl olur? Kadınlara askerlik yapmak var mı?” diye kızına çıkışır. Kız:

“Olur, baba.”

“Nasıl olur?”

“Sen önce benim saçlarımı bir kes.”

“Keselim; ama neye yarar?”

“Neye yarayacak ben senin yerine askerliği yapıp geleceğim.”

Dediği gibi kızın saçını keserler. “Bir erkek kıyafeti bulun.” Onu da verirler. Böylece olur biter bir asker. Babası birliği nereyse gönderir. Helalleşip ayrılırlar.

Kız, evvela birliğine varır. Tabii arkadaşlarıyla iç içe olur, komutanlarıyla tanışır, birbirleriyle samimilik kurarlar. Gel zaman git zaman... Askerin biri az ondan şüphelenmeye başlar. Bu asker bir bey oğludur. Kıza giderek her şeyi anlatır:

“Bak, sen erkek değilsin.”

“Ne demek erkek olmaz mıyım, erkek olmasam burada işim ne?”

“Bak senin kollarında bilezik parmağında yüzük izi var.”

Kız: “Herkeste olan bir şey bu” diye ısrar ettiyse de oğlanı inandıramaz tabii.

Beyoğlu: “Bu asker bir kız; ama ortaya çıkarmak için ne yapacağım?” diye düşünür. Sonunda bir yol bulup kıza sorar:

“Seninle bir sidik yarıştıralım, bakalım hangimizin ileri gidecek?”

Kız da razı olur. Uyanık olduğu için de önceden kargıdan bir şey hazırlar. Bir denerler onunki ileri gider. Oğlanın umudu kaçır. Aradan zaman geçer; ama oğlanın akli fikri asker arkadaşının kız olduğunda. Oğlan; “Kızın sırtı ateşli olur; gül yatağına girerse gülü tez solar, anlarım.” diye başka bir akıl düşünür. Der ki:

“Gel arkadaş seninle bir gül yatağına girelim.”

“Yahu, ne zoru var gül yatağına girmeye falan?”

“Ben senden şüpheleniyorum, deneyelim arkadaş!”

Kız bunu da kabul eder. Bu, tabii başına geleceği bilir. Çarşı iznine çıktıklarında kadının birine anlatır:

“Böyle böyle durum bundan ibaret, bana askerın biri sataştı. Bunun kurtulma çaresi... Sen bana çare olur musun?”

“Olurum kızım.”

“Sen o zaman bana iki çuval gül bul.” diye kadına tembih eder. Kadın bulur, gelir.

Kız birliğine dönünce “Arkadaş, hadi bakalım sen benden şüpheleniyorsun madem, deneyelim.” der.

Bunlar akşam yataklarına gülü sererler. Kız gecenin yarısında, sabaha yakın kalkar. Kendi yatağındaki soluk gülü toplar. Yerine sakladığı çuvalın gülünü döker. Sabah kalkarlar. Bakarlar ki, arkadaşının gülü solmuş. Onunki daha taptaze solmamış durur. Oğlanın yine ümidi kaçır.

Neyse askerlik biter. Temelli döneceklerinde ayrılırken kız: “Bak arkadaş, ben kız geldim, kız giderim. Bey oğluna b.. yediririm.” der. Oğlan bu sözü kaldıramaz gayri; çekip gider. Bunun içine bu bir tasa olur. Asker arkadaşını bulmak için birliğine adresini sorar. Arayıp sorup, bula bula bulur bir padişah kızı. Padişahın yanına nasıl varacak? Bu sefer, oğlan durumu annesine açar:

“Anne, askerde böyle böyle oldu. Ben bu kızı bulacağım.”

“Oğlum nasıl olur, askerde kız olur mu?”

“Vallahi de kızdı, billahi de.”

“Yahu nereden biliyorsun?”

“Anne kolunda bilezik, parmağında yüzük yeri belliydi.”

“Bu kadar zaman askerlikte bunu bilemedin mi, oğul?”

“Ana şunu yaptım, bunu yaptım; ama giderken de bana bunu dedi. Bu kızı bulacağım.”

Anasıyla da araştırırlar, gerçekten padişah kızı. Sonunda, kızı “Allah’ın emri peygamberin kavli” isterler. Kız razı olur. Düğün dernek kurulur.

Kız, evleneceği gencin asker arkadaşı olduğunu görünce, yine ona bir oyun yapar. “Bana bir bal tuluğu bulun, içi bal dolu olsun.” diye emir verir. Padişah kızı ya, tabii her istediği yapılacak. Uzatmayalım. Dedikleri bir bir yapılır.

Gelin eve gelir. Akşam gerdeğe girmeden o tuluğu sandığın üzerine koyar, giydirir. Olur, biter bir gelin. Boynuna bir ip takar. Kendi de sandığın ardına sinlenip bekler. Oğlan gelip sorar gayri:

“Sen, sidik yarıştırdık; benden üstün çıktın. Gülde yattık benden üstün çıktın.”

Kız arkadan ipi sallar. “Evet” der gibi tuluk sallanır. Oğlan onaylatmaya devam eder: “Kız geldim kız giderim, bey oğluna b.. yediririm, dedin değil mi?” Kız, yine ipi çeker “evet” dedim gibi.

Oğlan iyice öfkelenir. “Sen bana bunu yaptın mı, yapmadın mı?” deyip kılıcını bir sallar... Bal tuluğu delinir. Yere doğru akmaya başlar. “Hele, şunun kanını bir yalayayım.” der. Bir yalar bambaşka bir şey. Oğlan o zaman şok geçirir, “Bunun kanı böyle tatlıymış acaba kendi nasıldı ki?” diye kendine kıymak ister. Kılıcı kendine çevirdiğinde kız bildiğinden tutar. “Durum böyle böyle oldu. Böyle icabetti. Şimdi Allah’ın emri bir araya geldik, gerek yok gayri senin benim ölmeme.” der. Sarmaş dolaş olurlar.

Ben daha dün yanlarından geldim, soranlara selamları var... *

* Ahmet Çevikbaş, Kesme, 56 yaşında, okur-yazar değil, çoban, büyüklerinden.

67. AKILDANE

Vaktin birinde bir bağcı varmış. Üzüm satarak geçinip gidermiş.

Bir gün küfelere üzümü sarar. Mesela bizim Ayvalı'ya satmaya gider. Burada akşamı eder. Bir kapıyı çalıp “Selamünaleyküm” “Aleykümselâm” o eve misafir olur. Akşam evde Allah ne verdiyse yiyip içerler. Dururken kapıya bekçi gelir.

O ev sahibi de oranın akıldanesiymiş. Toplantı yaparlarmış, herkes ona akıl danışmış. O günde bir toplantı varmış... Bekçi: “Seni toplantıdan istediler.” diye haber getirir. Adam da: “Benim misafirim var varamayacağım. Toplantıdaki arkadaşlara öyle söyle.” deyip bekçiye gönderir.

Bekçi gider. Yarım saat bir saat sonra yine gelir. Bu sefer “Misafiri de getirsin dediler.” diye haber getirir.

Akıldane “Tamam, hadi git biz geliyoruz.” deyip içeri girer.

Misafire, “Bak arkadaş, toplantıya davet edildik. Orada sakın elin işine, karışma. İki kişi konuşurken araya laf atma. Nereye buyur ederlerse oraya otur.” diye tembih eder. Misafir: “Tamam, arkadaş” der.

Köy odasına giderler. Hoş beş edip içeri geçerler. Misafir, şöyle köşeye geçip oturur. Toplantı daha başlamadığından yeni yeni gelenler vardır. Kapıdan gelen “Orası benim yerimdi”, “Orası benim yerimdi” derken misafir kapının arkasına kadar gelir. Akıldane de yerine oturur, olanları izler.

Toplantıda konuşurlar, konuşurlar... Neyse toplantı biter. Bir tepsi elma getirip orta yere koyarlar. Tepsi de bıçak falan da yoktur.

“Bıçak, mıçak... Bıçak var mı?” diye aranılır. Misafir, hemen “Ben de var.” deyip bıçağı çıkarır. Oradakiler bıçağa bir bakarlar. “Ooo! Falan zaman bizim hazine soyuldu ya; bu bıçak oradaydı. Bu hırsız, hırsızı yakaladık!” diye bağırlar. Olurdu, olmazdı diye tartışır. “Hemen jandarmaya haber verelim.” dediklerinde Akıldane araya girer.

“Hayır, arkadaşlar! Bu adam şimdi benim misafirim. Bunu size vermem. Eve götürüp yatıracağım. Yedirip, içirip sabahleyin evden çıkardığımda ne ederseniz edin; yalnız benim evden ayrılmasını bekleyin!”

“Sen evde akıl öğretirsin”

“Öğretmem.”

“Yemin et.”

“Tamam, yahu” deyip söz verir. Misafiri alıp eve götürür. Eve varınca “Ulan arkadaş sen nettin! Ben sana ne dedim, sen ne yaptın? Ben sana böyle böyle tembih etmedim mi?” diye çıkışır.

“Ne yapayım arkadaş, oldu artık çaresi yok!”

“Bana akıl öğretmeyeceksin diye yemin ettirdiler. Sen gel bakayım” der. Birlikte ahıra inerler. Ahırdaki merkebi gösterip “Ben eşeğe söyleyeceğim. Sen dinleyeceksin.” der. Eşeğe sopayı ‘küt’ diye bir vurur. “Ulan eşek ben sana elin işine karışma demedim mi?” diye sorar. “Pat” diye bir daha vurur. “Benim oturduğum yere otur, demedim mi?” der. Vurmaya devam eder. “Duydun mu arkadaş?” diye sorunca eşek can acısıyla anırmaya başlar. Misafir de cevap verir:

“Duydum.”

“Arkadaş sana demiyorum, eşeğe diyorum. Bak eşek ne diyeceksin biliyor musun? ‘Benim bir zamanlar bir babam vardı. Yüksek bir yerden geçerken eşkıyalar onu öldürdü. Ben bu bıçağı babamın bağrında ala kanlı buldum. Onu öldüren sizsiniz’ diyeceksin.”

Eşeğe bir daha vurur.

“Duydun mu arkadaş? Duydun mu eşek?”

“Duydum.”

Sabahleyin yedirip içirir. Hadi bakalım uğurlar.

Misafir öte yana varır. Bekleyip dururlar. “Gel bakalım arkadaş!” deyip hemen yakalarlar. Tutup götürürken misafir:

“Yahu, durun bakalım. Siz sorgu sual etmeden beni nereye götürüyorsunuz? Bir sorun soruşturun bakalım...” diye çıkışır.

“Gel öyleyse ifadeni bir alalım.” diyerek sorguya başlarlar.

“Ne oldu, nasıl oldu, hazineyi nasıl çaldın? Anlat bakalım.”

“Hazineyi ben çalmadım. Benim bir babam vardı. Falanca beldede giderken eşkıyalar onu öldürdü. Bu bıçağı babamın bağrında çakılı buldum. Babamı öldüren sizsiniz. Ben sizden şikâyetçiyim.”

Bu adamın başlarına bir bela getireceğini anlarlar.

“Aman arkadaşlar, bu adamı savuşturun. Başımızdan atalım aman bir gitsin!” deyip adamı salıverirler. Adam da ardına bakmadan oradan tüyüp gider. Bu masal da burada biter.*

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerden.

68. SERT MAHMUT

Evvel zaman içinde, memleketin birinde kurnaz mı kurnaz bir adam yaşarmış. Tuttuğunu kopardığı için herkes ona Sert Mahmut dermiş.

Bir gün padişahın vezirleri toplanıp padişahın huzuruna çıkarlar.

“Padişahım devin sırtında bir kürkü var ki tam sana layık.”

“Peki bu bana kim getirir?”

“Bunu getirse getirse Sert Mahmut getirir.”

Padişah bunun üzerine Sert Mahmut’u yanına çağırır. Sert Mahmut’a sorar:

“Sen devin sırtındaki kürkü bana getirebilir misin?”

“Getiririm, padişahım” deyip yola çıkar.

Sert Mahmut kendine bir değnek ayarlar ucuna da bir iğne çakar. Bir yolunu bulup devin sarayına girer. Bir bakar ki, dev sırtında kürkü tahtında uyur. Sert Mahmut, değneği uzatıp devin ensesine iğneyi batırır. Dev sallanır, elini ensesine götürüp vurur, sivrisinek zanneder. Dev böyle böyle sallanırken kürkünü yere düşürür. Sert Mahmut kürkü alıp kaçar. Padişaha getirir.

Aradan zaman geçer. Padişahın vezirinden biri:

“Padişahım devin bahçesinde bir çam var ki tam sana layık”

“Yapma yahu!”

“Padişahım bu çamı aldırılmayacak mısın? Çam çok güzel... Güzel sapıtma tahtası olacak”

“Peki bu bana kim getirir?”

“Bunu getirse getirse Sert Mahmut getirir.”

Sert Mahmut yine görevlendirilir. Bir gece atını sürer. Haydi bakalım devin bahçesine varır. “Dev uyur mu, uyanık mı ?” diye atına arpayı gösterir, at kişner. Suyu koyar at bir daha kişner. Dev uyanır; ama sesi kendi hayvanı zanneder. “Kişnesen de sana sabaha kadar arpa yok” deyip uykuya dalar.

Sert Mahmut bakar ki, gelen giden yok. Çamı kesmeye dayanır. Keserken keserken devin haberi oluverir. “Kim bu benim bahçemdeki çamı kesen?” diye koşup gelir. Sert Mahmut’u yakalayıp sorar:

“Sen ne yapıyorsun?”

“Dev’im, senin kürkü çalan Sert Mahmut ölmüş de ona sapıtma tahtası yapacağız.” Ahmak dev Sert Mahmut’a inandığı yetmezmiş gibi bir de çamı kesmeye yardım eder. Tomruk haline getirip içini oyarlar. Kapağını çivisini

hazırlarlar. “Dur, devim. Ben bunun içine bir yatayım da boyunu ölçelim. Sert Mahmut da benim boyumdadır.” der. Oyuğun içine yatar, bakarlar... Çıkınca “Devim, bir de sen yat. Bir de ben göreyim” der. Bu sefer dev oyuğun içine yatar. Sert Mahmut hemen kapağını kapatır. Çak bakalım, çak bakalım, çak bakalım iyice çakar... Dev oyuğun içinde kalır, dışarı çıkamaz.

Sert Mahmut devi yüklenip götürür padişahın evinin önüne koyar.

“Padişahım çamı getirdim; amma içinde dev var. Sakın açmayın. Ben kaçayım, biraz uzaklaştıktan sonra açın” diye tembih eder. Kaçmaya başlar.

Neyse devi salarlar. Sert Mahmut’u kovalamaya başlar. Kovalaya, kovalaya Sert Mahmut’u iyice yorar. Yolda bir yörüğe kavuşurlar. Sert Mahmut “Devim şuradan sana bir koyun alıvereyim. Kes ye beni elleme!” der. Dev bu işe aklı yatar.

Sert Mahmut bir koyun alıp gelir. Keserler, ateş yakıp pişirmeye başlarlar. Sert Mahmut “Devim sen zahmet etme!” deyip koyunu güzelce pişirir sofrayı hazırlar. Dev oturup yemeğe başladığında “Devim sen zahmet etme ben senin ağzına tutarım. Sana çok zahmet verdim” der. Böyle böyle derken külu alıp devin gözüne bir serper. Dev ne olup bittiğini anlamadan gözü kör olur.

Sert Mahmut bu sefer: “Devim sana son bir iyilik edeyim. Seni evine götürüvereğim.” der. Dev, artık görmüyor ya, sevinip kabul eder.

“Ben ‘yokuş’ dersen yavaşça gel. ‘İniş’ dersem yine yavaş gel. Düz dersem kıvracık gel” diye tembih eder. Yola düşerler.

Yokuş, iniş derken epey bir yol alırlar. “Devim az kaldı. Devim az kaldı.” diye de devi oyalar. Sonunda düşe kalka bir dağın başına varırlar. Orada “Düz” der. Düştüğü tuzaklara doymayan dev kıvracık adımlayıverir. Haydi, bakalım paldır küldür dağdan yuvarlanıp ölür. Sert Mahmut: “Haydi, bundan da kurtulduk” deyip saraya gelir, devi nasıl öldürdüğünü anlatır.

Padişah da Sert Mahmut’u kese kese altınla ödüllendirir. *

* Zeliha Karataş, Çobanisa, 71 yaşında, okur - yazar değil, ev hanımı, annesinden.

69. RÜYA TABİRCİSİ FAKİR

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zamanda bir ülkede asayiş, düzen bozulmuş. Vaktin padişahı düzeni, asayişi sağlayacak bir adam ararmış onu da bulamazmış.

Padişah bir gün bir rüya görür. Çok korkar; fakat ne gördüğünü tam hatırlayamaz. Gördüğü bu rüyayı tabir ettirmek ister. Vezirlerini çağırıp der ki:

“Rüyamı kim doğru tabir ederse mükâfatlandıracağım. Tabir edemezse cellât edeceğim.”

Ülkenin dört bir yanına haberciler salarlar; fakat kimse oralı olmaz. Ararlar ararlar böyle birini bulamazlar.

Bir gün o memleketteki fakirin biri “Ben tabir ederim.” diye saraya gelir. Yoksul ya “Birkaç gün karnımı doyururum. İsterse assın.” diye düşünür. Padişahın huzuruna çıkartırlar:

“Padişahım, bana kırk gün müsaade verin. Rüyanızı tabir edeyim.” der.

Fakire kırk gün boyunca izzet ikramda bulunurlar. Kırk gün dolar; ama fakir de bir bilgi yok. Fakir kara kara düşünmeye başlar. Neyse o gün akşam rüyasında fakirin karşısına bir adam çıkıp “Nedir bu sıkıntı?” diye sorar. Fakir böyle böyle anlatır. O adam: “Bak, padişah rüyasında bir yılan görmüş. Ondan korkmuş, rüyayı unutmuş. Halkına biraz vergiyi arttırsın.” der.

Sabah olur. Fakir uyanır uyanmaz padişahın huzuruna çıkar:

“Padişahım sen rüyada bir yılan görmüşsün. Yılandan korkmuşsun rüyayı unutmuşsun. Halkın vergisini biraz arttıracaksın.” der.

Padişah fakir adam anlattıkça rüyasını hatırlar. Doğru tabir ettiği için fakire ödülleri verip uğurlar. Halkın vergisinin arttırılması için de vezirlerine emir verir.

Aradan bir zaman geçer. Padişah bir rüya daha görür; ama yarısını unuttur. Fakir, tabirci biliniyor ya. Tabirciyi getirip sorarlar. O da daha önce öğrendiği gibi cevap verir:

“Padişahım, sen daha büyük bir yılan görmüşsün, ondan korkmuşsun. Vergileri daha çok arttıracaksın.”

Üçüncü bir sefer padişah yine rüya görüp unuttur. Fakir: “Padişahım, şimdi çok büyük bir yılan görmüşsün. Ondan korkmuşsun. Vergileri kat kat yükselteceksin.” der.

Böyle böyle vergileri iyice ağırlaşan o memleketin halkının gücü takadı kalmaz. Memlekette asayiş iyi gitmeye, halk padişaha hizmet etmeye başlar.

Padişah bir rüya daha görür. Rüya tabirciyi çağırırlar. Fakir, halkın haline acıyarak:

“Padişahım, bu sefer sen rüyanda süt görmüşsün. Halkın üzerindeki vergileri indireceksin.” der.

Padişah hemen vergileri indirir. Halk sevinir. Asayiş yoluna girer.

Padişah; “İşte asayiş, düzeni sağlayacak adamı buldum.” deyip fakiri yanına baş vezir alır. *

* Ömer Çetinkaya, Müezzinler, 67 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, büyüklerinden.

70. ÂMÂ - DEMİRCİ – MÜEZZİN

Bir varmış, bir yokmuş... Vaktin birinde büyük bir ülkenin bir padişahı varmış. Bu padişah vezirleriyle beraber kılık değiştirip şehri kontrole çıkarmış. Şehrin asayışı ne durumda bir gezip görmüş.

Bir gün yine vezirlerini de alıp dolaşmaya çıkarlar. Bir meydandan geçerken iki gözü âmâ bir adam padişahın dikkatini çeker. Âmâ: “Kendine güvenen gelsin bana bir vursun.” der. Gelen de vurur, giden de. Dayağı yiyince de “Oh, dinlendi! Bu bana müstahak.” der.

Padişah vezirlerine: “Bu adamın ismini cismini alın. Akşam çağıralım. Bir soralım bu adam niye böyle yapıyor?” diye emir verir. Geçerler.

Başka bir sokaktan geçerken, bir demirci dükkânına varırlar. Demirci hiç durmadan bir körüğün yanına bir örsün yanına koşar. Bir körüğün yanına bir örsün yanına... Demircinin bu hali padişahın ilgisini çeker. Vezirlerine “Bu adamı da çağırın, bu neden böyle yapar acaba?” diye emir verir. Yürürler.

Caminin oraya doğru vardıklarında bir müezzinin hareketleri dikkatlerini çeker. Müezzinin minareye çıktığını, paldır küldür indiğini görürler. Balkar ki, bir çıkar bir iner, bir çıkar bir iner...

Padişah “Bunu da çağırın! Bakalım bu neden böyle yapıyor? Vardır bunun da bir hikmeti.” der. Ayrılırlar.

Padişah saraya gelince emir verir: “Âmâ, demirci ve müezzini bulup gelin.” Vezirler bunları bulup saraya getirirler. Padişah, gelenleri tek tek huzuruna çağırmaya başlar.

“Getirin bakalım âmâyı. Önce onu bir dinleyelim, onun derdi neymiş?” der.

Huzuruna gelen âmâyâ, “Her gelene geçene tokat vurdurup ‘Müstahak’ diyorsun. Ben bunun sebebini merak ediyorum.” der. Âmâ anlatmaya başlar:

“Benim kırk katırım vardı. Bir tüccar kiraladı. Issız bir vadide giderken, bunun yükünün altın olduğunu hiyalladım. Adamın yakasından tuttum, ‘Seni öldüreceğim.’ dedim. ‘Gel beni öldürme, sana altınlar vereyim’ dediyse de kabul etmedim. ‘Ben seni öldüreceğim.’ diye üzerine yürüdüm. ‘Yapma etme’ diye yalvardı, yakardı. ‘Olmaz, illa ki öldüreceğim.’ diye ısrar ettim. ‘Katırlarla altınların hepsi senin olsun.’ dedi. Kabul etmedim.

Hançeri çektim bağrına dayadım. ‘Dur, ben de bir sürme var. Gözüne süreyim, yeraltında ne hazine varsa görürsün.’ dedi. Kabul ettim. Gözümün birine

sürdü, baktım nerde altın varsa görüyorum. ‘Öbürüne de sür!’ dedim. ‘Kör olursun!’ diye uyardıysa da ‘Sen sür.’ dedim. Sürdü. İşte gözlerim ondan kör oldu. Benim gözümü hırs bürüdü. Bu bana müstahak. Dayığı yedim mi canım rahat ediyor.” der.

Padişah: “Pekiyi, çağırın bakalım şu demirciyi.” der. Huzuruna gelen demirciye sorar: “Bir körüğe bir örse koşardın. Bu acayip halin nedir?”

Demirci anlatmaya başlar:

“Bir gün müşteri kalabalıktı, işi bitirmeyi başaramadım geceye kaldım. Dükkânı kapatmadım. Gittim bir tavuk aldım. Tavuğu pişirttim geldim. Örsün başında yemeye başladım. Kapıdan bir kedi çıktı. Bana, ‘Tavuğun budunun birini ver de, yeraltında ne kadar hazine varsa göstereyim.’ dedi.

‘Git hadi oradan, pisss!’ dedim. ‘Ben çok açım, sana nere?’ diye söylendim. Butları yedim, kanatlara geçtim. Kedi geldi yine konuştu. Yine vermedim. Tavuğu yedim bitirdim. Bir baktım ki, körüğün yanında bir delik açıldı. Deliğin içi altın dolu... Koştum altınları almaya vardım. Altınlar yok. Bu sefer örsün orda göründü, koştum oraya orada da altın yok. Oraya koşuyorum burada, buraya koşuyorum orada... Böyle böyle altınları bir türlü alamadım. Ben açgözlülük ettim. Halim budur.” der.

“Eee, Müezzîn Efendi senin de acayip hallerin vardı! Minareye bir çıkıyor bir iniyor dun. Nedir bunun sebebi?”

Müezzîn de anlatır:

“Bir sabah namazı çıktım minareye ezan okudum. Ezanı bitirdim. Bir akkuş geldi. Beni kaptı, götürdü götürdü bir gül bahçesine koydu. Gül bahçesinde bir saray vardı. Sarayda bir yaşlı kadın, bir de güzel kızı vardı. Yaşlı kadın beni karşıladı. ‘Oğlum, çoktan beri seni gözlüyordum. Kavuşmayı Allah bu güne nasip etmiş.’ dedi. Yedirdi, içirdi.

Nihayet kocakarı beni odada yalnız bırakıp dışarı çıktı. Baktım ki, etrafta altınlar, elmaslar, mücevherler, yüzükler... Yerimden kalktım yüzüğün birini parmağıma taktım. Kocakarı tekrar geldi. Parmağımdaki yüzüğü gördü. Akkuşu çağırdı. “Bire, bu bana yaramaz!” deyip kovdu. Kuş beni kaptığı gibi şerefenin başına bıraktı. Acaba o akkuş gelir de, yine beni götürür mü diye minareye bir çıkar bir inerim. Ben hıyanet ettim. Halim budur.” der. *

* Yusuf Aydemir, Kasımlar, 66 yaşında, ilkokul mezunu, çiftçi, dedesinden.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Seher DEMİRBAŞ

Doğum Yeri: Isparta

Doğum Yılı: 01.09.1979

Medeni Hali: Bekâr

Eğitim Durumu:

Lise :1994–1997 Isparta Anadolu Lisesi

Lisans : 1998–2000 M.Ü Atatürk Eğit. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Öğrt.

Yüksek Lisans : 2004- 2006 S.D.Ü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi:

1. İngilizce ÜDS 43

İş Deneyimi:

2001–2006 Öğretmen Keçiborlu İ.M.K. B İ.Ö.O

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar: